

Identitate creștină în istorie

de Daniel Brânzei

CUPRINS:

Capitolul 1

- a) Istoria Bisericii din primele trei secole
- b) De la 1300 la Marea schismă
- c) Vremea Reformei Protestante
- d) Epoca "modernă"
- e) Unitatea Bisericii
- f) Care este Biserica cea adevărată?

Capitolul 2

- a) Biserica Ortodoxă Catolică Răsăriteană
- b) "Boscorodirea"
- c) Biserica Unită (Greco-catolică)
- d) Oastea Domnului

Capitolul 3

- a) Scurt istoric baptist
- b) Scurt istoric al bapțiștilor români
- c) Mesajul și credința baptistă
- d) Care este cea mai veche Biserică?

Anexa 1 - Un pacifism prezidențial

Anexa 2 - Constituții și structuri bisericești

CAPITOLUL 1

a) Istoria Bisericii din primele trei secole

Introducere

Se spune că în democrație discuțiile au loc între prieteni, negocierile între parteneri, iar polemicile între adversari. Doresc din toată inima ca această carte să fie o discuție între prieteni despre una din problemele cele mai intime și mai importante ale conștiinței noastre umane: identitatea noastră creștină în istorie. Paginile care urmează sunt o ocazie de dialog, nu un îndemn la luptă. Pentru a putea institui însă un dialog este nevoie să lămurim mai întâi câțiva termeni ai discuției.

Creștin, creștinism, creștinătate

Creștinismul nu este o culegere de crezuri, ci un grup de oameni prin care trăiește și se manifestă Cristos. Dacă ar fi doar o sumă de învățături, creștinismul ar putea încăpea într-o carte sau, și mai bine, într-o bibliotecă. El este însă mult mai mult decât așa ceva. Creștinismul este coborârea lui Cristos în cotidian prin intermediul oamenilor care L-au primit prin credința personală și care I s-au dat pentru slujire. Scopul creștinismului este vestirea lui Cristos ca "trimis al Tatălui" venit "să caute și să mântuiască ce era pierdut."

Numele de creștin apare pentru prima oară în cronică Faptelor Apostolilor 11:26: "Pentru întâiași dată, ucenicilor li s-a dat numele de creștini în Antiohia." În acest context, a fi ucenic înseamnă nu a învăța ca să știi, ci a învăța ca să faci, a dobândi o cunoștință cu imediata aplicabilitate în practică.

Într-o scrisoare comentariu trimisă după ce a corectat acest manuscris, pastorul bisericii române din Portland, Aurelian Popescu, spune: “În înțelegerea mea, “creștin” este omul care crede, adică Îl primește în inima lui pe Cristos ca Mântuitor și ca Domn. Cristos este de-acum temelia vieții lui și pe baza aceasta se zidește un nou fel de viață, de o calitate nouă. Păcătosul devine “purtător de Cristos”! Altoit în Cristos, el va “rodi” - adică va face fapte bune spre slava Celui ce l-a născut din nou. Cuvântul Domnului, rugăciunea, părtășia cu alți creștini îl va maturiza pas cu pas. El este “un om nou în Cristos”, o nouă “creație”, care o anunță pe cea viitoare, în care Dumnezeu va reșeză lumea pe temeiul neprihănirii. Acest tip de om a apărut în ziua de Rusalii și de atunci el n-a încetat să existe. Șirul va fi neîntrerupt până la sfârșitul istoriei. Factorul comun care îi leagă pe acești “creștini” este Cristos, pe care-L mărturisesc ca Domn și Mântuitor. Împreună, ei alcătuiesc Biserica lui Cristos, adică trupul Lui spiritual - organism și în același timp organizație, care este de asemenea nelipsită din istorie. Ca și Întemeietorul ei, Biserica este imposibil de distrus. Sunt diferite nume pe care le-au adoptat bisericile locale, ambasadele teritoriale ale marii Biserici, dar această diversitate este restrânsă la un perimetru foarte precis și strict delimitat de învățăturile și practica descrisă în cărțile Noului Testament.”

Prin “creștinătate” se înțelege ecoul creștinilor în societate. În acest sens, “creștinătatea” este sfera de influență a creștinilor. Fără a garanta că toți acei care trăiesc în creștinătate sunt și creștini, creștinătatea pune la dispoziție oamenilor un mediu îmbibat cu învățături creștine. Am putea asemăna creștinătatea cu năvodul din pilda pe care o dă Domnul Isus: “Împărăția cerurilor se aseamănă cu un năvod aruncat în mare, care prinde tot felul de pești. După ce s-a umplut, pescarii îl scot la mal, șed jos, aleg în vase ce este bun și aruncă afară ce este rău. Tot așa va fi și la sfârșitul veacului. Îngerii vor ieși, vor despărți pe cei răi din mijlocul celor buni, și-i vor arunca în cuptorul aprins; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților” (Matei 13:47-50). Ghidul de față este o incursiune cronologică și analitică în creștinismul istoric și în “creștinătate”.

Cum vă place istoria?

Orice studiu al istoriei poate fi încadrat în parcurgerea a trei itinerarii specifice: o inventariere a datelor la care s-au produs anumite evenimente istorice, o evidențiere a persoanelor care au declanșat evenimentele istorice sau o identificare a ideilor care au modelat societatea umană și au produs evenimentele și au scos în evidență persoanele.

Mărturisesc că nu mi-a plăcut niciodată istoria la școală pentru că, dacă ar fi fost să ascult de profesorii mei, ar fi trebuit să mă transform într-o arhivă ambulantă de date, localități și nume de personaje din trecut. Sunt însă fascinat de istoria ca investigare științifică a ideilor care au modelat societatea. Aceasta pentru că în spatele ideilor există de regulă personalități puternice, forțe nevăzute care trasează albia prin care vor să ducă șuvoiul istoriei umane în scurgerea ei milenară. Bineînțeles, în spatele acestor personalități se află marile personalități definitorii ale existenței: Dumnezeu și Satan, în înfruntarea lor telurică, începută pentru noi în Edenul copilăriei noastre și anunțată să se sfârșească la revenirea lui Cristos și la aruncarea tuturor dușmanilor Săi în “iazul de foc.”

În rezumatul istoric ce urmează, am căutat să scot în evidență “mișcărilor” unduitoare din umbră, evoluția convingerilor și materializarea lor în modificarea, uneori grosolană, a societății și bisericii. Sărac în date și nume de persoane, acest rezumat al istoriei bisericii, are însă avantajul că pătrunde în adâncimile realității și explică apariția “întinăciunii păgâne”, a “reformei”, și a “contrareformei”, valuri succesive care au tulburat viața și evoluția creștinismului până în epoca pluralismului modern.

Ce înseamnă de fapt “era noastră”?

Numirea “era noastră” desparte istoria lumii în două părți: aceea dinaintea venirii lui Isus Cristos în lume și cea de după venirea Lui. “Era noastră” a fost expresia care a înlocuit abrevierea d.Cr. (după Cristos) sau A.D. (anno domini - anul Domnului) din dorința unora de a elimina orice referire istorică despre viața și mesajul lui Cristos.

Într-un sens evanghelic (și ca o ironie providențială adresată ateilor), “era noastră” poate desemna epoca în care Neamurile au acces direct la mântuire, prin Cristos. Înainte de venirea lui Cristos, Israel a fost poporul Domnului. Astăzi, în ființa și viața Bisericii, în poporul Domnului sunt “oameni din orice neam și orice seminție.” Deci, “era noastră” numește perioada istorică ce a debutat cu înființarea bisericii creștine pe pământ. Niciuna din celelalte religii nu are o dată care să fi marcat atât de semnificativ istoria ca și mișcarea creștină.

Pentru ușurarea procesului de înțelegere a istoriei bisericii creștine, vom împărți acest rezumat istoric în etape distincte: istoria bisericii în primele două secole, istoria bisericii între anii 300-1500, istoria bisericii în vremea Reformei (1500-1600) și istoria bisericii în epoca modernă.

Cui îi este destinată această carte?

Fără nici o îndoială, această carte este scrisă din perspectiva unui creștin care s-a născut, a trăit și a studiat în mediul bisericii creștine baptiste. Totuși, m-am străduit să așez aici suficiente cunoștințe care să-i ajute pe toți creștinii să înțeleagă de ce există așa de multe “biserici” și denominații în “încrengătura” creștinismului istoric.

În condițiile ieșirii de sub dominația întunecată a comuniștilor atei, românii trec din nou astăzi printr-un ceas al marilor decizii. Viitorul va fi construit pe tiparele care se încropesc timid acum. Din punct de vedere creștin, după noaptea persecuției atee, românii trăiesc zorile unei dimineți spirituale. Înspre ce se vor îndrepta ei însă în această nouă libertate?

Recensământul făcut nu de mult a arătat cu prisosință că majoritatea românilor nu au fost niciodată adepți ai comunismului și că se grăbesc să se declare sus și tare “creștini.” De la voință la putință este însă un drum foarte lung... Sunt sigur că, în căutarea ieșirii din impasul economic-social, dacă pe buletinele de recensământ ar fi existat o rubrică pentru “cetățeni americani”, mulți români s-ar fi declarat sub această mult râvnită “identitate.” Goana după pașapoarte și după vize nu face decât să confirme această nevinovată bănuială. Dacă românii vor astăzi “in corpore” să fie creștini, ce fel de creștini vor fi ei?

Biserica Ortodoxă majoritară se grăbește să-i declare “copii ai ei” pe toți cetățenii României, dându-le de înțeles celor ce aderă la altfel de mărturisiri de credință că locul lor nu poate fi “de drept” în România și că trebuie să se aștepte să fie tratați sub statutul de “tolerați.”

Biserica Unită, rod al eforturilor de latinizare ale “Școlii ardelene”, cere acum înapoi clădirile confiscate de Statul comunist și oferite cu falsă dărnicie Bisericii ortodoxe.

Bisericile evanghelice din România (bapțiștii, pentecostalii, oastea Domnului, creștinii după Evanghelie, adventiștii) cer un statut de egalitate democratică cu Biserica Ortodoxă și propun o libertate de exprimare deplină în care fiecare cetățean al României să aibă posibilitatea de informare corectă și de alegere personală.

Eforturile evanghelicilor sunt făcute și mai dificile de o veritabilă “invazie” a “cultelor”, care mai de care mai “ezoterice.” Literatura lor și proorocii lor mincinoși au împânzit piețele orașelor și tarabele de pe trotuare. Tactica Bisericii ortodoxe (nedreaptă și neîndreptățită) este să-i așeze și pe bapțiști în rândul acestor “măscărici” care și-au atras antipatia populației cu o tradiție milenară creștină.

Din punct de vedere spiritual, România este astăzi o “Agora”, un teatru de luptă al ideilor, gălăgios și confuz. Din această cauză, în multe locuri, credincioșii bapțiști sunt neînțeleși în eforturile lor evanghelice și, nu de puține ori, la întărâtările venite din altarele Bisericilor ortodoxe, întâmpinați cu violență în limbaj și... nu numai. Experiența a arătat că, acolo unde se stă de vorbă omenește și se dau explicații clare, opinia publică se schimbă și bapțiștii dobândesc respect și, dacă nu acceptarea tuturor, măcar un climat civilizat de toleranță.

Cartea aceasta este o astfel de încercare de a explica “cine sunt și ce vor bapțiștii.” Încadrați în totul în șuvoiul creștinismului istoric, cu o viață spirituală ale cărei articole de credință sunt ancorate în substanța tuturor crezurilor creștine stabilite în sinoadele (conciliile) ecumenice ținute de-a lungul istoriei, bapțiștii vor să-și

îndeplinească partea lor în lucrarea lui Dumnezeu din România. Prezența lor, departe de a fi dușmănoasă sau amenințătoare, trebuie privită ca o contribuție sinceră și frățască la mântuirea celor din neamul românesc, ca un îndemn și ca o încurajare spre o conformare mai fidelă la standardul și spiritul Noului Testament.

Ce date statistice justifică importanța acestei cărți?

Vorbind de Biserica baptistă, se cade să spunem că ea este o prezență marcantă în creștinism, cu o creștere continuă și accentuată. Ea reunește o mare diversitate de grupări creștine caracterizate de dorința de a se “întoarce” la simplitatea și spiritualitatea Bisericii descrise în Noul Testament. Deosebite între ele prin felul de manifestare sau de organizare, aceste grupări creștine se conduc în asocierea lor după principiul: “În lucrurile majore unitate, în cele minore diversitate și în toate dragoste.”

Fără a reuni toate asociațiile și bisericile baptiste din lume, Alianța mondială baptistă adună în sânul ei asociații din 180 de țări și teritorii cu un impresionant număr de membri:

	1852	1904	1994
Insulele britanice	192.000	395.000	220.000
SUA și Canada	922.000	5.450.000	28.385.000
Indiile de vest	35.000	42.000	400.000
Europa continentală	4.200	124.000	680.000
Asia/Oceania	12.300	161.000	2.965.000
Africa	1.200	10.200	3.090.000
America centrală și de sud	-	5.500	1.585.000
TOTAL	1.167.200	6.188.000	37.325.000

Iată care este prezența “protestanților” și “neo-protestanților” în contextul familiei creștine mondiale:

Romano-catolici	968.025.000
Protestanți	393.867.000
Ortodocși	217.948.000
Anglicani	70.530.300
Alte denominații creștine	275.583.700
TOTAL	1.927.953.000

(*Encyclopedia Britanica, Year Book 1996*).

Cum trebuie citită această carte?

Capitolele cărții au fost aranjate într-o ordine care pleacă de la general la particular, de la complex la simplu, îngăduind cititorului să se oprească acolo unde curiozitatea sau interesul lui au ajuns la capăt.

La ce întrebări răspunde această carte?

Care este la urma urmei istoria bisericii în lume? În ce constă specificul ortodox? Au fost românii dintotdeauna ortodocși? Ce părere avem despre ceea ce se întâmplă astăzi în creștinismul românesc? De ce este biserica noastră așa cum este? Când au ajuns și de unde au venit bapțiștii în România? Când au apărut ei în lume?

Probabil că cea mai însemnată contribuție a acestei cărți este confirmarea prezenței lui Dumnezeu în desfășurarea istoriei și suveranitatea Lui absolută în evenimentele cotidiene. Vorbind acum aproape 2.700 de ani prin proorocul Isaia, Dumnezeu a dorit să le inspire copiilor Săi această realitate: “Eu sunt Cel dintâi și Cel de pe urmă și afară de Mine nu este alt Dumnezeu. Cine a făcut proorocii ca Mine (să spună și să Mi-o dovedească!), de când am făcut pe oameni din vremurile străvechi? Să vestească viitorul și ce are să se întâmple! Nu vă temeți și nu tremurați; căci nu ți-am vestit și nu ți-a spus Eu de mult lucrul acesta? Voi sunteți martori!” (Isaia 44:6-8)

Vorbind despre istoria Bisericii, trebuie să proclamăm de la început că Acela care este Domn al Bisericii este în același timp și Domn al istoriei. La o analiză atentă, cronică vremurilor este întotdeauna "His-story" (istoria Lui), adică depănarea hotărârilor Lui în scurgerea veacurilor (joc de cuvinte de la "History" = istorie). Adevărul absolut despre istoria lumii, ca și despre istoria fiecăruia dintre noi, îl vom afla când se vor deschide cronicile eterne despre care ni se vorbește în Biblie:

"Și am văzut morți, mari și mici, stând în picioare înaintea scaunului de domnie. Niște cărți au fost deschise. Și a fost deschisă o altă carte, care este cartea vieții" (Apocalipsa 20:12).

Înainte de a trece la citirea acestei cărți, vreau să țineți în minte un lucru esențial:

"Evanghelia" este o veste bună și ea a produs lucruri extraordinare oriunde a fost acceptată.

Creștinismul a fost și este un ferment social inegalat în istorie. Domnul Isus a spus celor dintâi ucenici ai Săi: "Voi sunteți sarea pământului și lumina lumii... o cetate așezată pe un munte, nu poate să rămână ascunsă" (Matei 5:13-16).

Într-o carte de analiză, ca aceasta, veți da de multe aspecte negative și de multe manifestări regretabile. Unele evenimente din istoria creștinismului nu l-au arătat pe Cristos așa cum este El, ci pe noi, așa răi cum suntem. Totuși, oricâte aspecte negative am identifica în viața Bisericii, ea rămâne instrumentul prin care istoria a fost dusă în ceea ce numim "civilizație."

Supusă la proba comparației, învățătura creștină este superioară tuturor celorlalte filosofii de viață din lume. Chiar și atunci când a fost aplicată doar parțial bine, învățătura creștină a creat societăți progresiste în care oamenii se simt mai bine ca în oricare altă cultură. Priviți pe harta lumii și veți vedea că oamenii migrează spre "țările creștine." Spre celelalte nu se prea înghesuie nimeni. Africa animistă și Asia confucianistă sau idolatră nu prezintă interes decât pentru căutătorii excentrici. Progresul social s-a produs acolo unde a apărut fermentul creștin. Și dacă, aplicată de multe ori prost, Evanghelia a dat naștere la societăți progresiste, ce va fi când ea va fi aplicată plener în Împărăția Fiului lui Dumnezeu? Aleluia! O mare slavă viitoare ne așteaptă!

Trăită doar parțial în Biserici, ca în niște veritabile avanpremiere și avanposturi ale Împărăției, Evanghelia creștină este mărturia "veacului viitor." Ea pregătește astăzi "oameni noi" pentru "o lume nouă" care va veni. Așa că începem această carte de analiză a creștinismului optimiști și cu spirit de anticipație, fiind conștienți că "ce vom fi, nu s-a arătat încă", dar rugându-ne neîncetat: "Doamne, vină Împărăția Ta!"

CAPITOLUL 1

b) De la 1300 la Marea schismă

Istoria bisericii între anii 300-1500

Perioada de istorie cuprinsă între secolul IV și secolul XVI este cunoscută sub numele de "Evul Mediu" ("Moyen Age"- franceză, "Middle age"- engleză) sau "epoca întunecată" ("Dark Age"- engleză). Privită retrospectiv, ea marchează o epocă în care biserica creștină s-a transformat, dintr-un ferment social, într-o frână a dezvoltării sociale, dintr-o mireasă a Mirelui așteptat, într-una căsătorită cu puterea politică de Stat, dintr-o grupare persecutată și urmărită, într-o instituție majoritară persecutantă și terorizantă. Cum de a fost posibil?

Pe scurt, putem spune că principala cauză a acestei evoluții a fost pervertirea altor două doctrine fundamentale ale învățăturii Noului Testament despre biserică: doctrina despre "Împărăția lui Dumnezeu" și "doctrina despre libertatea conștiinței umane." Modificarea acestor doctrine fundamentale a dus la "măritarea bisericii cu Statul" și la apariția multor forme de constrângere religioasă, care au culminat cu infamele Cruciade și cu mult temuta Inchiziție. Din această gheară a creștinismului retrograd de Stat nu s-a putut ieși decât prin forța războaielor

religioase duse de Reformați sau prin martirajul sutelor de mii de anabapțiști, frați moravieni, frați elvețieni, bapțiști, etc.

Biruință prin compromis

Biserica locală nu poate fi înțeleasă decât în contextul realității sociale în care există. Numai cel ce se înalță la înălțimea întregului poate înțelege corect "părțile" din care este alcătuită realitatea.

Când și-a făcut apariția în lume, creștinismul a apărut pe fundalul Imperiului Roman. Nimic din ceea ce era în ființă atunci nu a scăpat influenței lui covârșitoare. Biserica lui Cristos a fost forța care, în final, a dus la prăbușirea Imperiului, dar nici ea, în structurile ei istorice, n-a scăpat de influența imperială.

Între Imperiu și Biserică s-a dus un conflict de principii. Forța lăuntrică a creștinismului s-a confruntat cu forța exterioară brută a legiunilor. Pentru o vreme, părea că triumfă Imperiul, dar punând stăpânire pe inimile oamenilor, creștinismul a fost acela care a triumfat în final, modelând întreaga societate și dându-i un impuls irezistibil spre "civilizația" de care ne bucurăm astăzi.

La început, Roma imperială a fost condusă de democrația Senatului. Pe fundalul societăților tiranice de până atunci, această noutate a însemnat o extraordinară schimbare de epocă. Democrația romană a fost o apariție care a schimbat fața lumii. Senatul n-avea însă armată și a trebuit să recurgă la ajutorul generalilor. Aceștia au fost oameni proveniți din rândul "patricienilor", clasa cea mai bogată și mai instruită a societății. Necazul a fost că legiunile jurau credință înaintea generalului care le conducea, nu înaintea Senatului. Când forța generalilor n-a mai fost depășită decât de ambiția lor, Senatul a trebuit să treacă în planul secund, cedând în fața dictaturii. Cel dintâi general care a îngenuncheat Senatul a fost Iulius Cezar (46-44 î.Cr.). El a obligat Senatul să-l declare împărat și chiar să-l "îndumnezeiască". Când aceasta s-a realizat, luna de naștere a "zeului-om" și-a schimbat numele în "Iulius", de unde se trage și numirea românească: "Iulie". Într-o ultimă încercare de reinstaurare a democrației, Senatul l-a asasinat pe Iulius Cezar. Chiar și Brutus, favoritul împăratului, și-a dat aportul la această crimă detestabilă, dar "necesară" din rațiuni de Stat.

După Iulius Cezar a venit însă Octavian Augustus (31 î.Cr.) - 14 d.Cr.). Cu el s-a reinstaurat și dictatura și cultul împăratului. Întâmplător, luna de naștere a noului dictator a fost cea de după Iulie. Automat, ea s-a transformat în "August"! Octavian Augustus a rafinat și mai mult dominația Romei asupra lumii, adăugând forței brute, încheștarea nemaipomenită a birocrăției.

Reprezentanții acestei noi clase imperiale, au fost promovați din toate clasele sociale ale societății, nu o dată dintre "legionarii" ieșiți la pensie și chiar dintre sclavii eliberați și credincioși împăratului. Cancelariile romane au înlocuit pretutindeni autoritatea forturilor militare. Nimic nu mișca în Imperiu fără să treacă prin evidența strictă a birocrăților. Cultura scrisului a civilizat majoritatea popoarelor din Imperiu. De la un capăt la celălalt, "pax romana", (pacea romană) a scos la lumină o nouă civilizație care i-a fascinat pe oameni și i-a înlesnit Romei dominarea.

Nici măcar Biserica creștină, cu tot accentul ei pe spiritualitate și pe lipsa de formalism nu a scăpat influenței birocrăției romane.

În decurs de doar câteva secole, Roma a "instituționalizat" Biserica, transformând-o în "Biserica Romei". Conflictul acut dintre Imperiu și Biserică s-a încheiat printr-o alianță. Și de o parte și de alta s-au făcut compromisuri: Imperiul a proclamat creștinismul religie de Stat cu statut preferențial, iar Biserica a acceptat să se supună scopurilor Imperiale. S-a format astfel: "Sfântul Imperiu Romano-catolic".

Stafia acestui Imperiu a continuat să bântuie Europa, mult după căderea politică a Romei. Carol cel Mare, sau Charlemagne, cum îl prefera francezii, a fost exponentul primordial al Imperiului. Napoleon și Hitler au încercat și ei să restaureze măreția Imperiului. Visul lor de dominație mondială a fost însă doar de scurtă durată. Cel de-al treilea "Reich" al germanilor, care trebuia să dureze "o mie de ani", s-a prăbușit în țandări.

Fragmentele Imperiului trăiesc astăzi separat, dar lucrează în secret la o reorganizare mondială. Năzuința lor este "reintegrarea" și "renașterea". Termenii sub care se vorbește despre aceasta sunt diferiți: "casa comună a Europei", "noua ordine economică mondială", "Europa unificată" sau "Statele Unite ale Europei". Toate însă vestesc un singur lucru: că se lucrează subteran pentru reparația Imperiului. Papa de la Roma este iarăși vizitat și curtat de cei mai importanți șefi de stat ai lumii. "Babilonul cel mare", cum numește Biblia acest conglomerat imperial de popoare, stă să apară pregătind fondul pe care va apare "Anticrist", pentru o ultima înfruntare între Dumnezeu și Diavol. Despre această încheștare nemaipomenită și despre deznodământul ei ne vorbește pe larg extraordinara carte a "Apocalipsei".

Mariajul bisericii cu Statul

În primele trei secole, mișcarea creștină a fost considerată "decadentă" (*religio parva*) și a suferit persecuții din toate direcțiile. Cele zece valuri de mari persecuții din Imperiu, n-au putut însă să stingă flacăra mesajului creștin. Dimpotrivă! La debutul secolului IV existau în Imperiu între cinci și zece milioane de creștini.

Devenit o mișcare ideologică majoră, creștinismul concura acum pe scena socială cu păgânismul idolatru. În acest context istoric, în istoria bisericii creștine apare Constantin (306-337), după Iulius Cezar, cel mai mare dintre împărații romani. Prin geniul său politic de om de Stat, Constantin a intuit imediat că în capacitatea de sacrificiu și în credincioșia creștinilor este forța invincibilă a unei "împărății a sufletului".

La întrebarea: "Cum să fac să înjug acest extraordinar potențial uman la structura Imperiului Roman, pentru ca oamenii să fie gata să moară și pentru mine cum sunt gata să moară pentru acest Isus?", Constantin a răspuns printr-o "păcăleală".

Semnul de pe cer

La vremea aceea, Constantin era încă doar unul din cei câțiva претенdenți la conducerea Imperiului Roman. În octombrie, 312, trupele lui Constantin se înfruntau în teritorii cu legiunile tiranicului Maxențius. În prețuia unei astfel de bătălii, Constantin a pretins că ar fi avut o "vedenie" și că pe cer i s-ar fi arătat semnul crucii creștine, împreună cu mesajul: "*In hoc signo vinces*" ("În semnul acesta vei birui").

Am dori din tot sufletul să credem în această "convertire" (asemănătoare cu cea pe care a avut-o Pavel pe drumul Damascului), dar viața trăită ulterior de împăratul Constantin a dovedit din plin contrariul. Prin contrast cu toți "converții" de atunci, el a refuzat botezul creștin până în preajma morții și s-a purtat ca un despot cu "episcopii" bisericilor.

Este mult mai probabil ca acest Constantin a privit spre milioanele de creștini răspândiți în mai toate provinciile Imperiului, a văzut cinstea lor exemplară, corectitudinea, devotamentul, bogățiile adunate prin hărnicia lor, solidaritatea lor ieșită din comun și și-a dat seama ce forță extraordinară pot fi ei în structura și stabilitatea Imperiului. Astfel, un genial strateg a întrebuințat o stratagemă pentru a înregimenta "armata mântuirii" în legiunile Imperiului. Soldații crucii de la Calvar au fost transformați astfel în slujitorii unui tiran ascuns în umbra unei cruci pictate pe drapele. Nonviolenții de până mai ieri au fost îndemnați să pună mână pe sabie și să "spintece" pentru cauza unor ambiții arogante, deghizate de acum sub masca "creștinătății." Mieii neprihănirii au îmbrăcat haina aspră de lup și și-au ascuțit colții ucigași.

Creștinismul de Stat

După biruințele în luptă, Constantin a ajuns "cezar" și a dat un decret în anul 323 prin care religia creștină a fost proclamată "religie de Stat". Fără să se încreștineze el însuși, sub pretext că "cezarul" trebuie să fie împăratul tuturor, Constantin a convocat episcopii creștini la palat și i-a însărcinat cu instituționalizarea bisericii. A trebuit publicat un crez oficial al bisericii, în care "episcopii" au fost obligați să facă concesii și compromisuri care să îngăduie "maselor" să intre în biserică fără să împlinescă condițiile convertirii Nou Testamentale (creința

personală și pocăința). Constantin n-a avut răbdare cu episcopii. El trebuia să clădească un Imperiu. Sub presiunile lui, episcopii care nu au acceptat compromisul au fost înlăturați și, nu de puține ori, omorâți. Forța politică a început să dicteze în rezolvarea problemelor religioase. Pentru a-și justifica excesele, cezarul roman i-a silit pe creștini să "inventeze" și apoi să accepte pretutindeni "doctrina celor două săbii". Această învățătură se baza pe exegeza greșită a textului în care, înainte de răstignire, Petru Îi spune Domnului: "Doamne, iată aici două săbii", iar Domnul, îi răspunde: "Destul." În concepția noii doctrine, cele două săbii din text ar reprezenta cele două fațete ale noii societăți creștine: sabia administrației politice și sabia autorității eclesiastice.

Până la data aceea, cezarul fusese "*pontifex maximus*", marele preot, capul religiilor păgâne, îndumnezeitul reprezentant al divinității printre muritorii de rând. Prin Constantin, cezarul a devenit și capul suprem al Bisericii creștine, apărătorul și garantul ei în societate. Prin introducerea unor legi favorabile, prin alocarea de fonduri pentru clădirea unor edificii impunătoare și prin garantarea unor privilegii care să asigure bisericii accesul la îmbogățire și confort, Constantin și cezarii de după el au târât biserica într-o incuscire cu puterea seculară, departe de credincioșia față de "Mirele din cer" care zăbovea să vină.

Există o infinită diferență între bisericile Nou Testamentale independente care se zbăteau în conflicte sub persecuțiile din primele trei secole și biserica compactă, unitară, instituționalizată și puternică de la sfârșitul vieții lui Constantin. Aparent, creștinismul a triumfat asupra persecutorilor lui, dar a biruit prin compromis, iar victoria l-a îmbolnăvit de moarte. În Imperiul roman, creștinismul a câștigat politic, dar a pierdut din punct de vedere spiritual. Prin compromis și cedări repetate, episcopii au binecuvântat nașterea unui monstru cu două capete: "Sfântul Imperiu Romano-catolic".

Deformarea doctrinei despre Împărăția lui Dumnezeu

Cartea Faptele Apostolilor debutează cu un pasaj în care ni se spune că Domnul Isus li s-a arătat timp de 40 de zile ucenicilor și a stat adeseori de vorbă cu ei despre "lucrurile privitoare la Împărăția lui Dumnezeu". Este interesant că în acel context, ucenicii au fost atât de cuprinși de entuziasm în anticiparea evenimentului, încât L-au întrebat: "Doamne, în vremea aceasta ai de gând să așezi din nou Împărăția lui Israel?" (Faptele Apostolilor 1:6).

Răspunsul Domnului Isus ("Nu este treaba voastră CÂND...") nu a fost o negare a venirii Împărăției, ci doar o anunțare a faptului că instaurarea ei nu trebuie să fie o preocupare a acelei generații, și probabil nici a Bisericii ca atare. Împărăția trebuie să rămână un prerogativ al Domnului Isus, la cea de-a doua Sa venire.

În limbajul teologic, învățătura despre existența unei împărății terestre milenare a Domnului Isus se numește și "Chiliasm", de la termenul "*chilios*", "o mie" din limba greacă. Chiliasmul a fost singura tălmăcire predominantă în biserica primelor două secole. Unul dintre exponenții săi au fost Irineu, care a devenit episcop de Gaul în anul 177 și a murit în preajma anului 200. Acest om, socotit drept unul dintre părinții Bisericii, și-a exprimat crezul astfel:

(1) După căderea lui Adam în păcat, lumea trebuie să parcurgă o istorie de 6.000 de ani. Această părere și-a bazat-o pe ideea ca Dumnezeu lucrează în cicluri de șapte și pe tălmăcirea unor texte ca acelea din Psalmul 90:4; 2 Petru 3:8 și Evrei 4:9;

(2) La sfârșitul istoriei lumii actuale se va ridica pe pământ Anticristul.

(3) Cristos se va arăta atunci în slavă și va triumfa asupra tuturor dușmanilor Săi.

(4) Cristos va instaura pe pământ Domnia Sa de o mie de ani, ca un Sabat care va încheia ciclul de șapte mii de ani al istoriei.

(5) Ierusalimul va fi reconstruit și întreg pământul va cunoaște o perioadă de refacere și regenerare fără egal în istorie.

(6) Pacea și neprihănirea vor fi cele două coordonate de bază ale domniei lui Cristos pe pământ.

(7) După această domnie de o mie de ani a lui Cristos, va urma învierea, judecata finală și înnoirea tuturor lucrurilor.

Printre ceilalți adepți ai chiliasmului îi mai putem aminti și pe Papias, care a trăit în prima jumătate a celui de-al doilea secol, pe Tertulian (c.160 - c.230), pe Barnabas, care ne-a lăsat o scriere datată între anii 50 - 70, pe Iustin Martirul (c.100 - c.165), pe Iranaeus (c.130 - c.200), pe Hippolitus, care a trăit în prima parte a celui de-al treilea secol, pe Cyprian (martirizat la Cartagina în anul 258), pe Lactantius (c.260 - c.325), pe Commodianus, care a trăit în prima parte a secolului patru, pe Victorinus, care a murit ca martir în anul 304, pe Apollinaris (c.310 - c.392), pe Cerintius din primul secol și pe ucenicii săi numiți "cerințieni".

Prin imixtiunea cezarului în sinoadele bisericii și prin subordonarea escatologiei Nou Testamentale la scopurile imediate ale Imperiului Roman, "chiliasmul" a fost înlocuit cu "amilenismul". Această învățătură, foarte prevalentă și astăzi în bisericile catolice și ortodoxe, spune că nu trebuie să așteptăm în nădejde ca Împărăția terestră milenară să fie instaurată la venirea lui Cristos, ci că "împărăția" este un concept care trebuie realizat astăzi de biserică, prin propovăduirea Evangheliei și prin convertirea tuturor oamenilor. (Mai târziu, amilenismul avea să modifice conceptul de Împărăție terestră într-unul de Împărăție spirituală).

Astfel, de la "așteptarea Împărăției" și de la "NU e treaba voastră să știți când..." s-a trecut la "realizarea Împărăției prin încreștinarea în masă și prin constrângere cu ajutorul puterii militare a Statului."

"Chiliasmul" a fost nădejdea bisericii persecutate. Când biserica nu a mai fost persecutată de Stat, ea a abandonat "nădejdea într-o glorioasă Împărăție viitoare", pentru care împărații de acum nu aveau răbdare, și a fabricat o doctrină care să justifice domnia împăraților din lumea de acum, sub pretextul unui mandat divin primit din partea Domnului Isus, "Împăratul împăraților și Domnul domnilor".

În loc să aștepte în smerenie și curăție feciorelnică "Împărăția neprihănirii" pe care o va instaura Cristos la cea de-a doua Sa venire, Biserica s-a aliat cu Statul ca să construiască o împărăție în care ambițiile, lăcomia și orgoliile împăraților au târât-o în păcat.

Pusă să aleagă între martiraj și ademenitoarea perspectivă a bogăției și a confortului, biserica, prin reprezentanții ei de atunci, a preferat, în limbajul metaforic al Apocalipsei să "se suie în pat" și să curvească cu mai marii lumii (Apocalipsa 2:20-22). Dumnezeu a știut mai dinainte aceasta. Cuvintele folosite de Domnul Isus în scrisorile trimise bisericilor Pergam, Tiatira și Sardes ne așează înainte analiza și diagnosticul pe care-L face Dumnezeu bisericii din această perioadă istorică:

PERGAM = biserica în cârdășie cu Statul, doctrina celor două săbii;

TIATIRA = biserica "în pat" cu Statul nelegiuit, epoca plăgilor mortale care au decimat Europa;

SARDES = biserica muribundă, o fațadă falsă, o formă lipsită de conținut; "Îți merge numele că trăiești, dar ești mort" (Apocalipsa 2:8-3:6).

Prin deformarea învățăturii despre Împărăția lui Dumnezeu, creștinismul a călcat în picioare dorința lui Cristos ca Biserica să rămână separată de Stat. Iată ce a spus El în Matei 22:21: "Dați dar Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu."

Aceste cuvinte au apărut într-o împrejurare în care mai marii vremii au vrut să-L prindă pe Domnul Isus și să-L aresteze sub pretext că nu respectă autoritatea de Stat. Ei au fost așa de siguri că Domnul Isus nu se poate încadra în sistemul Statal încât au trimis împreună cu provocatorii și garda de la Templu, "irodianii" (Matei 22:16).

Întrebarea provocatorilor a fost: "Se cade să plătim bir Cezarului sau nu?"

"Isus, care le cunoștea viclesugul, a răspuns: "Pentru ce Mă ispițiți, fățarnicilor? Arătați-Mi banul birului" și ei I-au adus un ban. El i-a întrebat: "Chipul acesta și slovele scrise pe el, ale cui sunt?"

"Ale Cezarului," i-au răspuns ei. Atunci, El le-a zis: "Dați dar Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu!"

"Mirați de cuvintele acestea, ei L-au lăsat și au plecat" (Matei 22:15-22).

Am putea preciza: Au plecat cu mâinile goale! Nu L-au putut prinde! Prin cuvintele spuse atunci, Domnul Isus ne-a arătat pentru toate veacurile atitudinea pe care trebuie să o avem față de Stat, "puterea temporală." Expresată succint ea este: "O separare distinctă și un respect reciproc."

Pentru cei familiarizați cu terminologia Bibliei iudaice, răspunsul Domnului Isus a fost limpede. Iată-l acum explicat pentru cei lipsiți de tradiția iudaică:

1. Pe "banul birului" era chipul Cezarului și slovele limbii lui latine.
2. Această întipărire îi arată fără nici o confuzie apartenența: era "al Cezarului."
3. Dumnezeu îl făcuse pe om după "chipul și asemănarea Sa" (Geneza 1:27)
4. Deci, omul, fără nici o posibilitate de confuzie, Îi aparține lui Dumnezeu și trebuie "dat lui Dumnezeu."

Rezumând cele de mai sus, putem spune că există o "împărăție temporală" în care se cuvine să ne îndeplinim corect îndatoririle cetățenești rânduite de autoritatea Stat, și o "Împărăție a lui Dumnezeu" în care trebuie să ne dăm pe noi înșine Dumnezeului al cărui chip Îl purtăm prin creație.

Creștinul este o "intersecție" între etern și temporal. Prin faptul că el este cetățean, face parte din împărăția rânduinelor sociale prezente, dar prin faptul că el face parte din Biserică, el transcende împărățiile terestre și participă la activitățile unei realități care nu poate fi reglementată de legislații imperiale omenești: "Împărăția lui Dumnezeu sau Împărăția cerurilor.

Orice încercare de a șterge linia de demarcație dintre aceste două împărății, este echivalentă cu o "lovitură de palat", în care puterea omenească încearcă să detroneze autoritatea divină. Puși să aleagă, copiii lui Dumnezeu trebuie să refuze întotdeauna demn, dar categoric, amestecul autorității omenești în domeniul spiritual al Bisericii: "Judecați voi singuri dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de voi, decât de Dumnezeu" (Faptele Apostolilor 4:19).

Istoric, creștinismul a făcut tocmai această greșală. Mai marii Bisericii s-au plecat în fața Cezarului și au acceptat să se așeze sub protecția, dar și sub... autoritatea lui! În felul acesta, creștinismul a devenit un instrument al ambițiilor imperiale!

Persecuții ajung să persecute

Aliată cu Imperiul Roman, biserica a trebuit să manifeste "nerăbdarea" cezarilor în fața ezitării cu care erau întâmpinate dorințele de unificare și de instituționalizare. În multe locuri, cetățenii imperiului care refuzau să se "încreștineze" au început să fie persecutați. Agresivitatea bisericii creștine s-a transformat dintr-o propovăduire persistentă într-o "constrângere" sprijinită cu mijloacele puterii politico-administrative. Cum a fost posibil?

La insistențele nerăbdătoare ale lui Constantin și mai ales ale cezarului de după el, Teodosiu I, "sinodurile episcopilor creștini" au renunțat la învățătura "totalei libertăți de conștiință" și au introdus "doctrina încreștinării

forțate". Această modificare de doctrină a fost sprijinită cu o inacceptabilă "tălmăcire" a uneia din pildele Domnului Isus. Este vorba despre pilda celor poftiți la cină (Luca 14:15-24). Prin această pildă, Domnul Isus i-a răspuns unuia care a zis, aparent evlavios: "Ferice de acela care va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu!" Ideea pildei este că "doritori teoretici" sunt mulți, dar cei care sunt gata să lase preocupările înșelătoarei vieți de acum, pentru a se gândi și pregăti pentru Împărăția viitoare sunt, din păcate, foarte puțini. Într-unul din ultimele versete ale pildei, "stăpânul" care își poftise musafirii, exasperat că ei n-au venit și că încă mai este loc în sala de ospăț, i-a zis robului său: "Teși la drumuri și la garduri și pe cei ce-i vei găsi, silește-i să intre, ca să mi se umple casa" (Luca 14:23). Acest "silește-i să intre" (răstălmăcit cu bună știință) a devenit deviza "încreștinării forțate," dictate de puterea imperială.

Unii dintre "părinții bisericii" au început să recomande pe față "încreștinarea forțată". Augustin din Hippo declara că este preferabil ca oamenii să fie aduși la Dumnezeu prin învățătură și sfătuire, dar că, în situația când acestea nu dau rezultatele dorite, trebuie folosită forța și pedeapsa:

"Mulți trebuiesc aduși ca slugile cele rele, forțându-i să intre cu nuiua suferinței. Vor avea apoi timp să crească singuri la un nivel de spiritualitate înaltă... Domnul Însuși ne-a spus că musafirii au fost mai întâi invitați să vină de bună voie la marele ospăț, apoi, când n-au vrut să se conformeze, au fost siliți să intre."

Prin ceea ce s-a făcut atunci, biserica creștină a ajuns să fie compusă din trei categorii de "credincioși": credincioși din convingeri personale, credincioși din interese personale și credincioși din teamă de represalii. Puritatea bisericii a fost alterată, iar conștiința umană a fost "îngenuncheată cu forța." În timp, biserica a preluat chiar funcțiile și puterea Imperiului și a devenit singura autoritate supremă admisă în societate. Acesta este motivul pentru care perioada de istorie începută în secolul IV este supranumită "Dark ages - epoca întunecată" sau "Middle Ages" - veacul de mijloc. Prin anumite colțuri ale lumii, umbrele acestei epoci mai dănuiesc și astăzi.

Două din manifestările cele mai detestabile ale "epocii întunecate" au fost Cruciadele și Inchiziția. Iată ce spune *Encyclopedia Britanica* despre "Middle Ages":

"Evul Mediu este perioada de istorie europeană cuprinsă între căderea Imperiului Roman de Apus (c. 395) și perioada Renașterii (care a înmugurit în regiuni diferite ale Europei în secolele XIII, XIV sau XV). Termenul ca atare și semnificația lui tradițională au fost introduse cu o vădită tendință de confruntare de umaniștii italieni; "renașterea" studiilor și culturii clasice grecești pe care o sărbătoreau ei venea astfel după o simbolică perioadă de "o mie de ani", al cărei întunec sublinia și mai mult importanța lucrării lor. Într-un sens, acești umaniști au "inventat" Evul mediu pentru a se putea distanța ei înșiși de el și pentru a se putea defini prin contrast cu el."

"După ce vizigoții au cucerit Roma (410), Imperiul Roman a început să se clatine. Triburile germanice care s-au infiltrat forțat în teritoriile Imperiale din sud și din vest au fost până la urmă "încreștinate", dar nu au acceptat niciodată ideea de Stat centralizat unic. Ele și-au păstrat obiceiurile și stilul de viață, iar aceasta a făcut guvernarea lor și unitatea culturală a Imperiului Roman imposibile. Multe din îmbunătățirile și din calitatea vieții adusă de Imperiul Roman, ca de exemplu: sistemul extraordinar de drumuri, sistemul poștal, rutele comerciale, au decăzut în mod substanțial, împreună cu nivelul realizărilor din artă și știința. (În haosul politic și administrativ)... singura forță capabilă să dea o bază pentru unitatea socială a rămas Biserica Romano-catolică. Evul Mediu deci prezintă o imagine confuză și adesea contradictorie a unei societăți care încearcă să se structureze politic pe o bază eminentemente spirituală."

"După dizolvarea Imperiului, s-a ivit ideea unei Europe care să funcționeze ca un mare Stat-biserică, numit "creștinătate". (Țineți minte versul eminescian: Peste-un ceas, creștinătatea e ca pleava vânturată). Această "creștinătate" era gândită să funcționeze cu două straturi de conducători: "sacerdotium", sau ierarhia ecleziastică și "imperium", sau conducătorii seculari. În teorie, aceste două grupuri trebuiau să se completeze reciproc, în misiunea lor de a reglementa, una problemele eterne, iar cealaltă, problemele pământești ale oamenilor. În sfera problemelor eterne, autoritatea supremă era investită în scaunul papal, iar în sfera temporală în scaunul împărațesc. În practică însă, aceste două centre de autoritate se înfruntau continuu, se certau în public și au purtat

chiar războaie unul cu celălalt. Împărații au încercat adesea să intervină în treburile interne ale bisericii, pretinzând că au dreptul divin de a numi slujitorii bisericii din teritoriile aflate sub suveranitatea lor și că trebuie să aibă un cuvânt de spus în "doctrinile care reglementează viața și comportamentul social." Biserica, la rândul ei, nu numai că avea în proprietate orașe și forțe militare, dar a și încercat mereu să se amestece în treburile Statului. Papa Inocențiu al III-lea, de exemplu, a pretins că are dreptul să arbitreze în disputele seculare dintre monarhi rivali *pro ratione peccati* (în împrejurări în care ar putea exista pericolul săvârșirii de păcate). Alți papi au folosit "excomunicările" drept un instrument politic și și-au arogat chiar și dreptul de a-i înlătura pe regi de la domnie." (Encyclopedia Britanica, Middle Age, pag. 107).

Cruciadele

Venit să moară pe o cruce pentru păcătoșii lumii, Cristos a trebuit să vadă pentru o vreme pe păcătoșii lumii omorâți în numele crucii. Ce au fost aceste cruciade?

Din punct de vedere teologic, cruciadele au fost încercări de a integra Ierusalimul în dogma împărăției amileniste. Cartea Apocalipsei și doctrina continuității preoțești cerea, în tălmăcirea amilenistă, ca Ierusalimul să fie cuprins în teritoriul teocrației creștine. La umbra teologiei s-au ascuns însă o serie întreagă de alte interese, unele dintre ele foarte "lumești" și preocupate mai mult cu aurul și argintul lumii, decât cu sufletele oamenilor. Vom cita iarăși din *Encyclopedia Compton*:

"Este porunca Domnului!" Acesta a fost strigătul miilor de creștini care s-au alăturat cruciadelor pornite să cucerească țara Sfântă și să elibereze Ierusalimul de sub turci. Din 1096 până în 1270 au fost opt cruciade majore și două "cruciade ale copiilor" (amândouă în anul 1212). Numai cea dintâi și cea de-a treia cruciadă au fost, pentru un timp, victorioase. În lunga istorie a cruciadelor, mii de "cavaleri", de ostași, negustori și țărani și-au pierdut viața în marșurile de pe drum și în luptele purtate.

Pentru creștinii din Europa, Ierusalimul era cetatea sfântă. Mormântul lui Cristos, Muntele Măslinilor, Golgota și multe alte locuri asociate cu viața și învățătura lui Cristos le erau prezentate ca deținătoare de puteri magice pentru vindecarea de boli și pentru iertarea de păcate.

Mânați de o superstiție păgână "înceștinată" de biserica oficială, oameni din toate colțurile Europei făceau pelerinaje la "locurile sfinte." Când accesul le-a fost interzis de turci, creștinii au pornit să ia cu asalt Israelul și să elibereze Ierusalimul. În plus, Comnenus, împăratul ramurii Răsăritene a Imperiului Roman, a început să se teamă că turcii vor ataca Constantinopolul. Ei îl învinseseră deja în luptă pe predecesorul său și-l omorâseră. "Creștinătatea" a început să simtă amenințarea teroarei turcești, așa că acest Comnenus i-a trimis papei Urban al II-lea o scrisoare în care-i solicita ajutorul. Papa a convocat de urgență un Conciliu bisericesc la Clermont, în Franța (1095). Vorbind cu mult patos și elocință, el și-a îndemnat audiența să pornească neîntârziat o cruciadă pentru eliberarea țării Sfinte. Nici un alt discurs din istorie nu a avut un efect mai mare. Înlăcărați de un nestăpânit zel religios, preoți, cavaleri și nenumărați oameni din popor au strigat în cor: "Este porunca Domnului!"

Sub masca religioasă se ascundeau însă alte sentimente. În vremea aceea, Europa creștină trăia în feudalism. Stăpânul castelului administra după plac și pământul și oamenii care se aflau pe el. Nu exista prea multă viață "civică", cu excepția Italiei, unde comerțul transformase orașele în cetăți ale luxului și distracțiilor care atrăgeau ca un magnet pe cei dornici de viață.

Pe de altă parte, populația aflată într-o explozie demografică avea nevoie de teritorii noi în care să se extindă. Pe acest fond, cruciadele s-au dovedit a fi de fapt niște expediții de cucerire și jaf, deghizate într-o haină religioasă. Participanții la ele doreau mult mai mult decât eliberarea Ierusalimului. Îi fascina mai ales tezaurul Templului despre care unii credeau că se mai află încă ascuns sub ruine. Îi fascina și să plece din locurile anoste în care trăiau, ca să trăiască "marea aventură" a unor călătorii din care sperau să se întoarcă "celebrii și bogați."

Plecați fără provizii de acasă, cruciații s-au manifestat ca adevărate hoarde de lăcuste care au devorat și jefuit totul în cale. Europa își trimetea de fapt "exploratorii" să se întoarcă aducând cu ei noile fascinații din lumea orientală: trestie de zahăr, orez, caise, pepeni, portocale, lămâi, banane, pâna de Damasc, mătase, satin, catifea și vopsele.

Cruciadele sunt o rușine a bisericii. Judecate retrospectiv, ele nu au produs nimic "creștin" în teritorii. Au deschis însă mințile oamenilor spre realități din afara sferei creștine și au adus în Europa germele din care s-a dezvoltat apoi gândirea independentă, mișcarea renașterii și, mai târziu, marile explorări geografice care au dus la descoperirea Americii și a faptului că trăim pe un pământ... rotund. Din acest punct de vedere, mergând suficient de mult spre est ajungi la... vest, iar adâncindu-te prea mult în istoria aspectului creștin al Evului Mediu, dai de străvechea și egoista fire pământească, interesată să domine, să adune bogății și să... se împlinească într-o existență fără legătura personală cu Dumnezeu.

Marea "schismă" dintre Apus și Răsărit

În vara anului 1054, chiar în clipa când trebuia să înceapă liturghia în marea catedrală "Sfânta Sofia" din Constantinopol, cardinalul Humbert împreună cu alți doi trimiși ai Papei de la Roma au înaintat până la altar, au depus acolo o "bulă" papală și au ieșit ștergându-și praful de pe picioare și spunând: "Dumnezeu să vadă și să judece!" Documentul excomunică patriarhul Constantinopolului și întreaga Biserică aflată sub păstoria sa, interzicându-le să mai primească "harul divin" prin comuniune cu Biserica Catolică și prin săvârșirea sacramentelor.

Unul dintre diaconii prezenți, intuind conținutul documentului l-a luat repede de pe altar, a alergat după Humbert și l-a implorat să ia "bula de excomunicare" înapoi. Cum Humbert a refuzat s-o facă, diaconul a aruncat documentul în praful de pe stradă.

Acest incident este identificat de obicei drept clipa în care s-a produs "schisma", marea ruptură dintre ramura Apuseană și ramura Răsăriteană a Bisericii Catolice. De atunci, cele două jumătăți sunt cunoscute ca Biserica latină (Romano-catolică) din vest și Biserica greacă (Grec Ortodoxă) din est. Incidentul din catedrală nu a fost însă decât unul dintr-o întreagă serie de incidente care au marcat permanentizarea schismei, pecetluind-o prin teribilul masacru dezlănțuit de cruciații Romei în Constantinopol în anul 1204. Consecințele acestei rupturi dăinuiesc și astăzi, iar cauzele ei au fost multiple și complexe.

Schisma - realități geo-politice

Pe vremea apostolilor, Imperiul Roman se bucura de unitate și stabilitate. Deși era constituit din grupuri etnice diferite care vorbeau o sumedenie de limbi naționale și de dialecte, imperiul era condus de un singur Cezar (împărat) și se manifesta pretutindeni pe coordonatele civilizației greco-romane. Cel puțin una din cele două limbi de circulație mondială, latina și greaca, era vorbită în fiecare colț al imperiului, limba latină fiind cu predilecție limba cancelarilor imperiale.

Cam pe la sfârșitul celui de-al doilea secol, Imperiul Roman, deși teoretic a rămas intact, a funcționat practic prin două jumătăți plasate fiecare sub autoritatea unui împărat propriu. Constantin a înființat chiar și o a doua capitală imperială în Răsărit, Constantinopol, cunoscută sub titlul de "cea de-a doua Romă."

Au urmat apoi invaziile germanice din secolul cinci. Vestul Europei a fost sfâșiat de războaie și împărțit între goți, lombarzi, franci, vandali și alte triburi germanice. Bizantinii din Răsărit considerau în continuare Imperiul Roman drept universal (catolic), dar în realitate, divizarea pe coordonatele est-vest se adâncea cu fiecare an.

Avarii și slavii au ocupat apoi peninsula balcanică. Iliricum, care funcționase ca un veritabil pod între Răsărit și apus a devenit astfel o formidabilă barieră. Odată cu ridicarea Islamului în secolul șapte, Marea Mediterană a

intrat din ce în ce mai mult sub controlul lumii arabe. Contactele culturale dintre țărmul răsăritean și țărmul vestic al Mediteranei a fost din ce în ce mai dificile.

Realitățile geo-politice s-au complicat și mai mult. Timp de secole, de câte ori avuseseră nevoie, papii de la Roma apelaseră la Constantinopol pentru ajutor economic și militar. În anul 754 însă, papa Ștefan al II-lea, incapabil să primească ajutor din Răsărit, a solicitat sprijin din partea conducătorului francilor, Papin, pentru a putea face față atacurilor lombarzilor. Din momentul acela, papalitatea a alunecat din ce în ce mai mult sub tutela politică a francilor.

Peste doar o jumătate de secol s-a întâmplat un alt eveniment, mai dramatic și cu o și mai mare valoare simbolică. În ziua de Crăciun a anului 800, papa Leo al III-lea l-a încoronat pe Charlemagne (Carol cel Mare), rege al francilor, conferindu-i titlul de "împărat al Sfântului Imperiu Roman." Charlemagne a căutat imediat să primească aceeași recunoaștere și din partea împăratului de la Constantinopol (Bizanț). Împăratul Bizantin se considera însă conducătorul unui imperiu încă unic. Actul de încoronare a fost declarat drept o "nefericită farsă", cu intenția nemărturisită de a produce o "schismă." Bizanțul nu s-a grăbit să recunoască încoronarea lui Charlemagne.

Schisma - înstrăinarea crescândă

Încoronarea lui Charlemagne a scos în evidență și mai mult "schisma" de civilizație dintre vest și est. Toate măsurile de renaștere culturală promovate de Charlemagne la curtea sa din occident au fost marcate de puternice prejudecăți teologice și politice împotriva greco-orientalilor. La rândul lor, Bizantinii s-au complăcut să se retragă în turnul lor de fildeș și au refuzat să ia în serios evoluția scolastică din vest. Pentru Bizantini, francii, cu toată cultura lor, erau doar niște "barbari." Această prejudecată reciprocă a fost amplificată de problema limbii folosite. Apuseseră zilele când oamenii din clasa educată cunoșteau și greaca și latina. Începând de prin anul 450, foarte puțini oameni din vest cunoșteau greaca, iar după anul 600, cu toate că Bizanțul își păstra încă numele de Imperiu Roman, foarte puțini Bizantini mai vorbeau limba latină. Fontiuss, cel mai mare scolar răsăritean al secolului IX, nu știa să citească în limba latină. În anul 864, un împărat "roman" al Bizanțului, Mihael al III-lea, desemna limba lui Virgiliu drept o limbă "barbară."

Peste aceste realități s-a suprapus și felul în care era văzută educația în cele două jumătăți imperiale. Bizantinii aveau o civilizație de mare bogăție și cultură. Foarte mulți "laici" erau pasionați de teologie. Figura omului de rând pasionat de teologie este o caracteristică a "sfinților" din Imperiul Bizantin. Unii din cei mai renumiți oameni ai Ortodoxiei - Fonțiu de exemplu - au fost "laici" înainte de a fi promovați ca "patriarhi."

În Occidentul prins în plasa confuziilor și luptelor politice, singura educație înaltă care a supraviețuit în ceea ce se cheamă de obicei "Evul Mediu" sau "întunecat", a fost cea din sfera Bisericii. Teologia a devenit astfel domeniul exclusivist al preoților. Cei mai mulți "laici" erau fără educație, incapabili să pătrundă nuanțele dezbaterilor teologice.

Teologia Bisericii creștine a urmat deci două căi diferite. În vestul latin, ea a fost prevalent practică, în timp ce în răsăritul grec a devenit preponderent speculativă. Gândirea latină a fost influențată puternic de "dreptul roman." Grecii au așezat teologia mai mult în contextul unei vieți de închinăciune. Cea dintâi a născut o teologie "juridică", cea de-a doua a dat naștere uneia "meditativă și irenică" (de venerație).

În privința "crucificării" de exemplu, latinii l-au privit pe Cristos ca "victimă", în timp ce grecii l-au privit mai mult ca "biruitor asupra morții." Latinii au vorbit mai mult despre necesitatea "răscumpărării" celor păcătoși, în timp ce grecii au accentuat imperativul "îndumnezeirii" ființei umane.

Au existat și diferențe în ceea ce privește aspectele practice: grecii au admis căsătorirea preoților, latinii au insistat asupra necesității celibatului. Cele două ramuri au avut păreri diferite și în privința "postului". În Eucharistie, grecii au folosit pâinea dospită, în timp ce latinii au preferat pâinile fără drojdie, numite și "azimi."

Toate aceste deosebiri nu s-au exclus neapărat unele pe celelalte. Ele au fost mai mult "complementare", asemenea deosebirilor care există în cadrul familiei între un soț și o soție.

Schisma - luptă pe față

Disputele fățișe dintre cele două ramuri ale Bisericii au început cam de prin secolul șase. O întâmplare petrecută în secolul nouă însă arată cât de departe ajunsese ruptura dintre Roma și Constantinopol. Incidentul este cunoscut în istorie sub numele de "schisma lui Fotiu", deși ortodocșii prefera să-i spună "schisma papei Nicolae."

El a debutat în anul 858, când patriarhul Ignațiu din Constantinopol a fost exilat de împăratul Bizantin pentru că îndrăznise să-i critice imoralitatea din viața personală. Sub presiunea împăratului, Ignațiu și-a dat demisia și în locul lui a fost promovat Fotiu, un "laic" foarte dotat. Acest Fotiu a fost supranumit "cel mai renumit gânditor, cel mai capabil politician și cel mai abil diplomat care a ocupat vreodată postul de patriarh la Constantinopol."

Fotiu, așa cum cerea obiceiul vremii, a trimis o scrisoare episcopului de la Roma, papa Nicolae I, prin care anunța instalarea sa în scaunul patriarhal. În mod normal, papa ar fi trebuit în mod automat să trimită înapoi o scrisoare de recunoaștere și felicitare. Dar Nicolae a zăbovit. El auzise că în Constantinopol mai existau încă mulți suporterii ai patriarhului demis care îl priveau pe Fotiu drept "uzurpator." Așa că papa Nicolae s-a decis să aștepte niște lămuriri suplimentare înainte de a da un răspuns. În anul 861, el a trimis niște "delegați" la Constantinopol. Fotiu, care nu dorea un conflict deschis cu papa, i-a tratat pe delegați cu toată cinstea, invitându-i chiar să prezideze un Consiliu local în care să se pună capăt tuturor neînțelegerilor. Consiliul a decis că Fotiu este îndreptățit să fie considerat patriarh legitim.

Când i-a primit înapoi pe delegații veniți din Constantinopol, papa a considerat că ceea ce făcuseră ei reprezenta o "depășire a atribuțiilor." A rejudecat el însuși problema după datele aduse de ei și a răsturnat decizia, spunând că Fotiu trebuie să renunțe la toate pretențiile de demnitate preoțească și că în locul lui trebuie reinstalat ca patriarh, Ignațiu.

Auzind cele petrecute, Bizantinii au preferat să ignore hotărârea papei și n-au dat nici un răspuns scrisorii trimise de la Roma.

Neînțelegerea cea mare era în privința pretențiilor papale, care deveniseră un "măr al discordiei" între Apus și Răsărit. Între bisericile răsăritene exista un puternic sentiment de egalitate și frăție între episcopi. O serie întreagă de biserici locale se pretindeau a fi fost înființate personal de apostoli. Deși acordau scaunului episcopal de la Roma cinstea de "primat între episcopi", bisericile îl priveau pe papă mai mult ca pe un "primus inter pares" (cel dintâi dintre mai mulți egali).

În Apus, un singur oraș putea pretinde cinstea de a avea o biserică fondată de unul din apostoli, Roma, așa că "cetatea eternă" ajunsese să fie singura cu statut "apostolic." Bisericile apusene funcționau mai puțin ca un colegiu de egali și mai mult ca o monarhie cu conducerea centralizată în persoana celui care ocupa scaunul papal. Bizantinii nu s-au supărat pe această situație atâta vreme cât scaunul papal n-a avut pretenția să-și întindă ascendența și asupra răsăritului.

Mai mult, răsăritul avea un conducător unic în persoana împăratului Bizantin, care avea datoria să păstreze și să garanteze ordinea publică. După invaziile triburilor germanice din Europa de vest, întregul teritoriu se fărâmițase în ținuturi aflate sub domnia unei pluralități de mici căpetenii războinice. Singura figură care putea proiecta în jur aparența unei centralizări politice a Europei de vest a fost liderul religios de la Roma. De exemplu, papa Leo I a fost acela care, în anul 452, l-a convins pe Atila, conducătorul hunilor migratori să ocolească Roma într-una din campaniile lui războinice. După acest incident, scaunul papal a început să-și exercite autoritatea nu numai asupra fețelor bisericesti subordonate, ci și asupra liderilor politici ai zilei. Și atunci însă, răsăritul a trecut cu vederea aceste abuzuri, atâta timp cât papa pretindea autoritatea supremă numai în Apus.

Pentru prima data, în cazul acestui Nicolae I, scaunul papal căuta să-și extindă și să-și exercite autoritatea supremă și asupra ramurii răsăritene a Bisericii. Așa cum avea să o formuleze într-un document din 865, Nicolae I avea pretenția ca autoritatea lui trebuie să se manifeste "asupra întregului pământ, adică, asupra oricărei biserici." Când s-a ivit disputa dintre Ignațiu și Foțiu la Constantinopol, papa Nicolae a socotit să o folosească ca o ocazie de a face ambele părți implicate în conflict să se așeze sub propria lui autoritate, certificând prin aceasta jurisdicția sa universală.

Ironia este că tocmai "supunerea" lui Foțiu în fața delegaților papali a dat peste cap toate planurile. Decizia lui n-a confirmat neapărat supremația papală, ci doar o oarecare măsură de "curtoazie diplomatică." Pentru a-și demonstra autoritatea, papa Nicolae I a hotărât să convoace un nou Consiliu. Bizantinii nu au fost deranjați de scrisorile venite de la Roma, doar în măsura în care acestea depășeau prevederile articolului 111 stabilit la Consiliul de la Sardica (343). Acest articol stipula că "rejudicările" nu pot fi făcute de papa de la Roma, ci de către un grup de episcopi din provinciile imediat învecinate cu locul în care se află episcopul aflat în discuție.

Bizantinii și-au dat seama că Nicolae I a încălcat cu bună știință acest articol și s-a amestecat în mod nepermis în afacerile unui alt patriarhat. Chiar și doar pe fondul acestei "autorități papale", disputa dintre Nicolae I și Foțiu a avut un potențial exploziv. Există însă și un alt fond al problemei, mult mai subtil, dar și mult mai distructiv ca și consecințe.

Schisma - politică misionară

Pe vremea aceea, și Bizanțul și Biserica Apuseană (cu precădere germanii) porniseră campanii misionare în mijlocul popoarelor slave. Cele două linii de strategie misionară, una pornită din vest, iar cealaltă din est aveau să se întâlnească în Bulgaria.

Bulgaria era o țară pe care și Roma și Constantinopolul dorea cu ardoare să o atragă în sfera lor de influență. "Hanul" bulgar Boris a înclinat la început să ceara misionarilor germani (deci catolicilor) să-l boteze în religia creștină, dar când a fost amenințat cu invazia Bizantinilor s-a răzgândit și, în preajma anului 865, a fost botezat de preoții greci.

Boris a cerut ca biserica bulgară să primească aceiași autonomie pe care o aveau alte patriarhate (Alexandria, Antiohia și Ierusalim), dar Constantinopolul l-a refuzat.

Din această cauză, Boris s-a întors iarăși înspre Apus, sperând să obțină condiții mai bune pentru intrarea țării sale în "lumea creștină." Hanul le-a dat misionarilor latini mână liberă să lucreze în Bulgaria, iar ei s-au năpustit în atacuri verbale asupra grecilor, grăbindu-se să scoată în evidență punctele în care cele două ramuri ale Bisericii nu era de acord: căsătorirea preoților, reguli pentru zilele de post, și, mai ales..."FILIOQUE"!

Această dispută din urmă se referea la o formulă rostită în "credeul creștin." La început, fraza suna astfel: "Cred în Duhul Sfânt, Domnul, dătătorul vieții, care porcedee de la Tatăl..." Ea se rostește astfel și astăzi în bisericile răsăritene. Apusul a introdus însă treptat încă o expresie "și DE LA FIUL" (în latină: FILIOQUE), așa că în Apus credeul spunea "porcedee de la Tatăl și DE LA FIUL."

Această adăugire a apărut pentru prima dată în Spania ca un răspuns dat "arianismului" (doctrina care nega divinitatea Fiului lui Dumnezeu). Formula s-a răspândit apoi în Franța și Germania, unde a fost acceptată cu entuziasm de Charlemagne și canonizată în Consiliul de la Frankfurt (794).

Roma propriu-zisă nu a folosit această formulă liturgică decât de la începutul secolului XI. În anul 808, papa Leo al III-lea i-a scris lui Charlemagne că, deși el crede că adăugirea este în întregime în spiritul învățăturii Evangheliei, considera că este periculos să accepte modificarea unui text adoptat de Consiliile Bisericii drept "credeu oficial."

Grecii au ignorat acest "FILIOQUE" până în secolul IX, dar când l-au contestat au făcut-o cu toată pasiunea. Ortodocșii răsăriteni au respins (și resping și astăzi) această adăugire la "credeu" din două motive. În primul rând "credeul" este o avuție comună a întregii Biserici și dacă ar trebui schimbat ceva, schimbarea trebuie făcută în cadrul unui Consiliu ecumenic (al tuturor episcopilor din est și vest). Prin faptul că au modificat "credeul" fără consultarea celor din Răsărit, vesticii sunt vinovați de, în terminologia unui teolog ortodox, "fraticid moral", sau de păcat împotriva unității Bisericii.

În al doilea rând, majoritatea ortodocșilor cred că adăugirea clauzei "FILIOQUE" este greșită din punct de vedere teologic. Unii merg până la a o denunța drept "erezie", pentru că ea schimbă echilibrul delicat din doctrina despre trinitatea dumnezeirii.

Cu toate că adăugirea la crez nu era încă acceptată în Roma secolului IX, papa Nicolae I i-a susținut pe misionarii germani care o propovăduiau în Bulgaria.

Alarmat de această invazie misionară la chiar granițele Imperiului Bizantin, Foțiu a scris în anul 867 o scrisoare către toți episcopii Bisericii răsăritene. În ea, el condamnă adăugirea la credeu și-i proclamă drepteretici pe cei ce o propovăduiesc în popor. Foțiu convoacă un Consiliu la Constantinopol, și îl excomunică pe papa Nicolae I, numindu-l "un eretic care face prăpăd în via Domnului." Creștinătatea era în pragul mării schisme.

Situația s-a schimbat însă pe neașteptate. În același an, 867, împăratul Bizanțului a fost asasinat, iar uzurpatorul tronului l-a demis pe Foțiu și l-a reinstalat ca patriarh pe Ignațiu, omul a cărui demitere și exilare pornise toată controversă. Cam în aceeași vreme a murit și papa Nicolae I. În locul său a urmat Adrian al II-lea, iar apoi papa Ioan al VIII-lea. Prin aceste succesiuni de personaje, au apărut alte controverse și alte alianțe, despre semnificațiile și complexitatea cărora nu este locul să discutăm aici.

Un alt Consiliu convocat la Constantinopol, cunoscut sub numirea de Consiliul anti-Foțian, l-a condamnat pe Foțiu, răsturnând deciziile din anul 867. Consiliul acesta a decis că Bulgaria aparține de patriarhatul din Constantinopol. Dându-și seama că Roma îi va oferi chiar mai puțină libertate decât i-a oferit Bizanțul, Boris a mai schimbat o dată macazul și a acceptat decizia episcopilor. În anul 870 au fost alungați din Bulgaria toți misionarii apuseni și nimeni n-a mai auzit de atunci în Bulgaria despre "FILIOQUE."

Istoria nu se sfârșește însă aici. După o vreme, la Constantinopol, Ignațiu și Foțiu s-au împăcat, iar când în 877 a murit Ignațiu, Foțiu a devenit încă o dată patriarh!

În 879 a fost convocat un nou Consiliu la Constantinopol, Consiliul precedent a fost anatemizat și au fost ridicate toate sancțiunile plasate anterior asupra lui Foțiu. Roma a stat deoparte, neîncercând nici să insiste asupra adăugirii la crez și nici să impună autoritatea scaunului papal. Pentru o vreme cel puțin, în aspectele ei exterioare, pericolul schismei părea înlăturat.

Schisma - eșecul diplomației

La debutul secolului XI a apărut iarăși necazul. În anul 1014, cu ocazia încoronării lui Henry al II-lea ca Sfânt Împărat Romano-catolic, credeul a fost cântat pentru prima oară în forma lui "adăugită." În plus, plasată sub influența germană acum, Roma s-a reorganizat din interior și, prin activitatea unor papi ca Grigore al VII-lea, și-a dobândit o poziție de autoritate fără paralel în istoria politică a Europei de vest. În mod firesc, următorul pas al Romei a fost să readucă la viață pretențiile ei de jurisdicție universală.

Lucrurile au fost complicate și mai mult de normanzii și de vikingii care au atacat regiunile din sudul Italiei, aflate până atunci sub directa autoritate Bizantină. Mai mult, Veneția, un puternic oraș-stat și centru comercial a început să se amestece din ce în ce mai supărător în afacerile comerciale Bizantine din Italia și Asia Mica.

Prin 1050, normanzii au început să-i forțeze pe grecii din Italia Bizantină să se conformeze liturghiei și practicilor latine. Ca reacție, patriarhul Mihai Cerularie le-a pretins bisericilor latine din Constantinopol să se conformeze practicilor grecești. Când acestea au refuzat, patriarhul a dispus închiderea lor.

În 1053, Cerularie și-a temperat atitudinea și i-a scris papei Leo al IX-lea, propunându-i o încercare pentru rezolvarea tuturor controverselor. În 1054, papa Leo a trimis la Constantinopol trei delegați în frunte cu Humbert, episcopul din Silva Candida.

Cardinalul Humbert și patriarhul Cerularie au fost însă amândoi îngâmfați și încăpățânați, așa că întâlnirea lor n-a produs nici o îmbunătățire. Când i s-au adresat lui Cerularie, delegații papali i-au înmânat doar o scrisoare din partea papei și s-au retras fără să rostească măcar salutarea de uzanță. De fapt, scrisoarea fusese scrisă de Humbert și era foarte pornită pe ceartă.

Patriarhul a refuzat să mai stea de vorbă cu delegații papali. Înfuriat peste măsură, Humbert și-a pierdut orice răbdare și a scris imediat o "bulă de excomunicare" împotriva lui Cerularie. Înviniuirile, majoritatea fără nici un suport real, conțineau până și o acuză pentru omiterea formulei "FILIOQUE" din credeul oficial răsăritean!

Humbert a plecat imediat în Italia, unde s-a grăbit să prezinte situația drept o mare victorie pentru scaunul de la Roma. Reacția patriarhului Cerularie a fost convocarea unui alt Consiliu la Constantinopol și emiterea unui document pentru excomunicarea cardinalului Humbert. Încercarea de împăcare făcuse ca lucrurile să fie mult mai rău decât fuseseră mai înainte.

Relații "prietenești" dintre Roma și Constantinopol au continuat însă și după 1054. Cele două jumătăți ale Bisericii păreau că nu-și dau încă seama de uriașa prăpastie care se adâncea între ele. Pentru moment, toate păreau doar un impas temporar, doar o neînțelegere care, cu tact și diplomatie, avea toate șansele să fie rezolvată. Aceste speranțe au fost însă spulberate cu desăvârșire de ceea ce au făcut "cruciații."

Schisma - sacrilegiul

La începutul deceniului 1090, împăratul Bizantin Alexis a apelat la ajutor din partea Romei. Musulmanii tocmai cuceriseră regiuni întinse din Imperiul Bizantin, și mai grav, multe locuri sfinte din țara Sfântă. Apusul și-a adunat forțele și a trimis mii de "cruciați" care au reușit să elibereze și Antiohia și Ierusalimul.

Acești cruciați au instalat însă și în Ierusalim și în Antiohia patriarhi de rit "latin" care activau acum alături de cei de rit "grecesc." Populația creștină a acceptat această situație și, un timp, lucrurile au mers foarte bine.

În 1187, Saladin i-a învins pe creștini și a cucerit Ierusalimul. În noua ordine creată, situația de la locurile sfinte s-a complicat. Doi patriarhi rivali și-au împărțit loialitatea creștinilor din Palestina: unul latin la Acre și unul grec la Ierusalim. schisma care amenința Biserica a început să se manifeste și la nivel local.

Peste încă un secol, orice formă de conviețuire și colaborare dintre Biserica de Răsărit și cea de Apus s-a evaporat cu desăvârșire. În anul 1204, ostașii crucii din Europa occidentală s-au îndreptat spre Egipt în cea de-a patra lor cruciadă. Ei au fost determinați să facă un ocol prin Constantinopol mânați de două motivații separate. Prima a fost că negustorii din Veneția, care au finanțat expediția, sperau ca prezența lor în Bizanț va destabiliza situația în folosul lor. A doua a venit din partea fiului lui Isaac Angelus, împărat forțat să abdice la Constantinopol, care a vrut să revină la tron cu ajutorul forțelor apusene. Prezența cruciaților în Constantinopol nu a rezolvat însă nimic. Enervați de interminabilele dispute politice, cruciații porniți pe căpătuială și-au pierdut răbdarea și au început să jefuiască orașul. Cele trei zile de jaf au fost fără egal în istorie.

Timp de 900 de ani, mărețul Constantinopol fusese capitala civilizației creștine. Orașul era împodobit pretutindeni cu capodopere de artă. Mulți din cruciați, în special cei din Veneția, au cărat aceste odoare sfinte și le-au așezat ca podoabe să înfrumusețeze piețele și bisericile lor. Pâlcuri de soldați transformați în hoți și tâlhari

au cutureierat străzile și au spart casele oamenilor, smulgând avari tot ce strălucea sau părea de valoare. Nici mănăstirile, nici bisericile, nici bibliotecile n-au fost cruțate. Vile somptuoase și case sărăcăcioase au fost întoarse peste cap și jefuite.

"Cruciații" nu s-au oprit din jaf decât ca să necinstească femeii și să golească butoaiele cu vin din pivnițe. Călugărițele au fost siluite în chiliile lor. Pe străzi zăceau trupuri însângerate de femeii desfigurate și de copii. În Hagia Sofia, cea mai impunătoare clădire de Biserică a creștinismului, soldații beți au rupt draperiile scumpe de pe pereți, au sfărâmat iconostasul de argint și au cărat bucățile cu ei. Cărțile sfinte și icoanele au fost călcate în picioare.

În timp ce soldații chefuiau bând din vasele de la altar, o prostituată s-a așezat pe tronul patriarhului și a cântat un cântec francez imoral. După trei zile de apocaliptică distrugere, Constantinopolul era în ruine.

Schisma - tristă realizare

După jaful cruciaților, Bizanțul nu și-a mai revenit niciodată. Imperiul de Răsărit fusese slăbit pentru totdeauna. După nici două sute de ani, când a fost atacat de turci, Constantinopolul a căzut fără să mai poată opune o prea mare rezistență. Orașul a fost cucerit în anul 1453. Civilizația Bizantină s-a făcut țandări, iar Biserica Răsăriteană s-a văzut aruncată într-un statut de minoritate sufocată într-o cultură ostilă.

Creștinismul ortodox n-a uitat niciodată jaful și distrugerea acelor trei zile teribile din anul 1204. Istoricul Steven Runciman scrie: "Cruciații n-au adus pacea, ci sabia, iar această sabie a fost instrumentul prin care creștinismul a fost tăiat în două."

Resentimentul și dușmănia și-a pus o amprentă durabilă pe inimile creștinilor din Răsărit. "Chiar și sarazinii (musulmanii) sunt miloși și buni", scrie un istoric ortodox al vremii, "în comparație cu acești oameni care au purtat semnul Crucii lui Cristos pe umerii lor."

Istoricii dispută în continuare data la care a început marea schismă. Ce este sigur, este că după 1204, ceea ce Dumnezeu unise, omul a reușit să despartă. (Multe pasaje din capitolul dedicat "schismeii" sunt tributare lucrării "Biserica Ortodoxă", scrisă de Timothy Ware și apărută în editura Pinguin în anul 1993).

Pentru o autentificare a documentării de mai sus, iată cum descrie evenimentele legate de schismă, Ioan Ploscaru, episcop al Bisericii greco-catolice din România, om care și-a plătit convingerile cu anii de grei de pușcărie în timpul regimului comunist din România:

"Acest eveniment atât de important (Schisma) nu a fost cauzat doar de o neînțelegere doctrinară între Roma și Constantinopol. Cauzele sunt mai vechi, implicând o lungă perioadă de frământări, cu elemente de naționalism și orgoliu omenesc.

A fost conflictul dintre grecii și romani. Imperiul roman a ajuns la o mare putere, realizând unitatea administrativă a lumii antice. Apoi a urmat unitatea creștină, având conducător un Papă, urmaș al sfântului Petru, cu sediul tot la Roma.

Oriental, în special grecii, se simțeau păgubiți. Prin cultura lor veche, ei se simțeau superiori tuturor barbarilor din apus, inclusiv latinilor. Din acest motiv nici nu voiau să învețe limba latină, comunicațiile fiind astfel îngreuiate între Apus și Răsărit.

Conflictul a luat proporții și a dus la crearea Imperiului Roman de Răsărit sub Todosiu cel Mare la 395, întărind astfel sentimentul grecesc de suprațmație.

Treptat, împărații Bizantini au început să se amestece în treburile bisericesti, fiind încurajați de slăbiciunea episcopilor. Astfel lua ființă "Cezaro-papismul-Bizantin", numind Constantinopolul "Noua

Romă", iar la sfârșitul sec. IV, episcopii reclamau titlul de "pontifici", așteptând momentul să se declare independenți de Roma. Au mai fost mici perioade de rupturi între anii 337-787, dar s-au împăcat la Conciliul II din Niceea. Conflictul serios va începe cu anul 857.

Patriarhul Constantinopolului, Ignațiu, refuză să-l cuminece pe primul ministru Bardas, fiindcă acesta trăia în fărâdelege cu nora lui.

Din răzbunare, Bardas, unchiul împăratului Mihail al III-lea, îl înlătură pe Ignațiu și-l numește patriarh pe Foțiu, un laic plin de vanitate. Ignațiu se plânge Papei Nicolae I, care, după cercetări, declară legitimitatea lui Ignațiu. Dar Fonțius nu ține seama și, bazându-se pe sprijinul Curții, convoacă un Conciliu cu 318 de episcopi din Răsărit, caterisindu-l pe Papă și aducând o serie de învinuiri bisericii de Apus. Astfel: că au scurtat postul Paștelui cu o săptămână, că în post se mănâncă lapte, ouă și brânză, că preoții nu sunt căsătoriți și că-și rad bărbile ca soldații, că sunt eretici, introducând în Crez și cuvântul "FILIOQUE", etc.

În 867, împăratul Mihail al III-lea este ucis de un general de al său care-l înlătură pe Fonțius și-l readuce pe Ignațiu, sub conducerea căruia se ține cel de-al optulea Conciliu Ecumenic, care osândește pe Fonțius (Conciliu ținut la Constantinopol în anul 869).

După moartea lui Ignațiu, urmează din nou Fonțius, care dădea semne de căință, dar apoi repetă acuzele și condamnă al optulea Conciliu Ecumenic. Dar împăratul Leo Filosoful îl trimite în exil, unde și moare în anul 891.

După înlăturarea lui Fonțius, se restabilește unitatea Bisericii, dar numai pentru scurt timp. În anul 1054 ajunge patriarh Mihail Cerularie. Acesta închide toate bisericile de rit latin din Constantinopol, alungându-i pe călugări și pe preoți. Când Papa Leo IX trimite de la Roma o delegație pentru împăcare, patriarhul nici nu vrea să stea de vorbă cu ei. Atunci, delegații Papei au pus pe altarul Bisericii Sfânta Sofia, "Bula de excomunicare", zicând: "Aici să judece Dumnezeu!"

Cerularie îl excomunică pe Papa și reînnoiește punctele de despărțire, înmulțindu-le la 60. Dar esențiale vor rămâne peste veacuri cele patru puncte principale:

1. Primatul Papal.
2. Purcederea Sfântului Duh și de la Fiul.
3. Existența purgatoriului.
4. Cuminecătura cu azimă (pâine nedospită).

Astfel, la anul 1054, Biserica de Răsărit se rupe de Biserica Romei. Urmările acestui eveniment sunt considerabile.

Încercări de unire au mai fost făcute în anul 1247 la Lyon și în anul 1439 la Florența, unde a venit chiar împăratul Bizantin Ioan IV Paleologul, care se temea de pericolul turcesc din Răsărit. Actul Unirii de la Florența a fost semnat și de mitropolitul Moldovei Damian. Dar aici, s-a opus Unirii episcopul Efesului, Marcu, zicând că "decât să fie supus Bisericii de Apus, îi preferă pe turci."

Era normal, căci el de turci a fost trimis, orașul Efes fiind de multă vreme sub ocupație turcească. Un alt principe Bizantin, Nottaras, declara: "Mai bine să văd turban turcesc, decât tiara papală." Dorința li s-a împlinit, căci după paisprezece ani, turcii au ocupat Constantinopolul (1453).

Rupându-se de centrul creștinătății, de Roma, Biserica din Răsărit s-a dezmembrat și a slăbit, pierzându-și orice dinamism și spiritualitate. Cât de puțin s-a îndeplinit dorința Bizantinilor ca orașul lor, Constantinopol, să ajungă cea de-a doua Roma!

După schismă, patriarhii din Constantinopol urcau și coborau treptele tronului patriarhal, la început după capriciile împăraților Bizantini, apoi după dorința turcilor, care îi urau de moarte pe creștini și aveau tot interesul să-i țină despărțiți. În anul 1621, Pașa Ali îi cerea patriarhului 300 de mii de galbeni pentru această demnitate, spunând că o dă ieftin...

Așadar, în timpul turcilor, această funcție se vindea la licitație. În astfel de împrejurări, Biserica orientală a slăbit, misiunile au încetat, avântul sufletesc a scăzut, monahismul a decăzut. Exemplele de viață sfântă, ca sfântul Vasile cel Mare, sfântul Ioan Gură de Aur și alții au dispărut cu totul. Însăși "Biserica" s-a dezmembrat, ajungând să se formeze vreo 17 Biserici Autocefale (Independente).

Urmările schismei de la 1054 sunt imense! Poate că alta ar fi fost întreaga istorie a Europei, dacă în fața puhoiului turcesc ar fi stat o Biserică unită în aceiași credință. Ruptura creată de Cerularie a rămas peste veacuri și prăpastia s-a adâncit tot mai mult, spre paguba Răsăritului."

(Fragment din "Scurtă istorie a Bisericii romane", scrisă de Ioan Ploscaru și publicată în serial de revista "Știrea" din Cluj în primăvara anului 1998).

CAPITOLUL 1

c) Vremea Reformei Protestante

Considerații preliminare

Fenomenul monahic (călugăria)

Nici Domnul Isus (idealul de om după inima lui Dumnezeu), nici apostolii (întemeietorii Bisericii primare) nu au fost călugări și nici nu au instaurat ordine călugărești. Ideea că trupul (ca element material) este depravat și rău și că sufletul nu poate fi eliberat de sub tirania cărnii decât prin exerciții ascetice provine din filosofia greacă. Ea s-a strecurat în creștinism prin influența gnostică. "Mă port aspru cu trupul meu", expresie a apostolului Pavel a fost astfel scoasă din contextul creștin și transformată într-o justificare a "călugăriei."

Este important să spunem că în timpul vieții Domnului Isus a existat o grupare cu caracter monahic numită "secta eseneilor" (în peșterile cărora s-au descoperit manuscrisele de la Moarea Moartă). Noul Testament nu pomenește însă nimic despre această "partidă." Oare nu ar fi făcut-o dacă ea ar fi reprezentat o mișcare validată de intențiile divine? Oare Domnul Isus și apostolii nu ar fi recomandat-o dacă ea ar fi fost o mișcare spirituală "pozitivă"?

Monasticismul a început într-o sâmbătă dimineață, în anul 270 sau 271, într-un sat din Egipt. Pasajul din Evanghelie care s-a citit atunci în Biserica a fost: "Dacă vrei să fi desăvârșit, du-te de vinde ce ai, dă la săraci și vei avea o comoară în cer. Apoi vino și urmează-Mă" (Matei 19:21). Când a auzit aceste cuvinte, un tinerel numit Antoniu s-a hotărât nu numai să renunțe la tot ce are, dar să și ducă o viață de totală izolare de ceilalți.

Știrea că Antoniu a plecat să locuiască în deșert n-a fost băgată în seamă nici de cei din sat și nici de cei din împrejurimi, dar când acest Antoniu a murit, la vârsta de 106 ani, el ajunsese într-atât de cunoscut încât biograful și prietenul său Atanasius din Alexandria (m. 373) a putut spune: "Era cunoscut în tot ținutul." "Toată pustia", scrie el, "devenise un singur oraș", adică mii de oameni de pretutindeni își făcuseră drum spre locuința lui Antoniu, ca să-l asculte.

Ca urmare a inițiativei lui Antoniu, în Egipt s-au dezvoltat trei tipuri de călugărie:

1. Pustnicii, care au apărut în Egiptul de jos și care, după exemplul lui Antoniu, au trăit în singurătate și într-o viață de totală austeritate.

2. Comunarzii, care au luat ființă în Egiptul de sus, unde Pachomius (m. 346) a format un grup de călugări care se rugau împreună și trăiau o viață de strânsă comunitate.

3. Cei din calea de mijloc, în Nitria și Scetis, la vest de gura Nilului. Aceștia au început cu Ammon (m. 350) și au format un lanț de mici comunități (familii) interdependente, în care doi până la șase călugări se aflau sub conducerea unui călugăr matur, numit “abba” (părinte spiritual). Este evident că aceste “comune” primitive urmăreau să emuleze modelul școlilor “fiilor profeților” din Vechiul Testament (2 Regi 6:1-7).

Treptat, centrul monasticismului s-a mutat în anii 300 din Egipt în Asia Mică; în anii 400 din Asia Mică în Palestina; în anii 500 din Palestina în Sinai; iar în anii 900 la muntele Athos din Grecia, unde se află și astăzi. Cele mai multe mănăstiri au fost înființate în locuri pustii, îndepărtate și izolate de lumea civilizată. Singurătatea și izolarea predispuneau la o viață de meditație și de rugăciune. Printre cele mai celebre sunt: mănăstirea Sfânta Saba din Israel, mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe muntele Sinai, republica monastică de pe muntele Athos și cea situată pe picurile stâncoase de la Meteora, în centrul Greciei.

Scopul vieții de călugărie a fost “unirea cu Dumnezeu printr-o totală curățire de poftele și pomirile firii pământești.” Un alt termen folosit în teologia monahică este “mortificarea trupului”, justificată prin deformarea unei alte expresii din textul Noului Testament:

“De aceea, omorâți mădulele voastre care sunt pe pământ: curvia, necurăția, patima rea și lăcomia, care este o închinare la idoli” (Coloseni 3:5).

Mai ales în Evul Mediu, dar cu începuturi în chiar primele secole ale erei creștine, oamenii au început să se retragă în munți sau să se izoleze în locuri pustii pentru a ieși din societate și a lupta din răspuțeri cu răul din lăuntru lor. Ei practicau celibatul, postul îndelungat, rugăciunea dusă până la extaz (“isihia”) și chiar “autoflagelarea,” chinuirea și chiar mutilarea trupului prin poziții incomode (într-un picior, cățarați pe un stâlp) și chiar prin bătăi cu biciul sau funia udă.

Când numărul călugărilor s-a înmulțit, au fost înființate ordine monastice cu un sistem foarte strict de jurămintă și de disciplină. Două dintre aceste ordine monastice au devenit cu timpul foarte influente în Biserica Romano-catolică; “Franciscanii” un ordin fondat de Francis din Assisi (1216) și “Dominicanii”, fondat de Dominic (1216). Ordinul dominicanilor a fost esențial în activitatea Inchiziției. Supuși direct papei, ei au dezlănțuit un climat de teroare ecleziastică. Făcând un joc de cuvinte, lumea de atunci i-a numit “*Domini canes*”, (Câinii lui Dumnezeu), paznicii însărcinați cu supravegherea “turmei catolice.”

Unele din ordinele monahice au apărut ca protest față de decăderea totală care exista în lumea “creștină” și ca o încercare de a ieși din sistemul ecleziastic corupt. “Jurământul sărăciei” trebuie văzut ca un protest față de “materialismul” vinovat ce îmbogățise Biserica din punct de vedere financiar, dar care o sărăcise aproape total în ceea ce privește spiritualitatea.

De ce se făceau acești “protestatari” călugări și nu “preoți”? Pentru că preoții nu mai reprezentau pilde de virtute duhovnicească. Identificați în textul Apocalipsei sub numele de “Nicolaiți”, membrii castei ecleziastice se grăbiseră să alcătuiască o structură în care ierarhia preoțească stăpânea peste masa amorfă a “laicilor.” O astfel de organizare n-a produs niciodată un climat puternic de “spiritualitate.”

“Laicii” nu aveau nici un fel de “voce” în treburile bisericii, ci trebuiau doar să asculte orbește de vocea clericilor “specialiști.” Preoții au alunecat treptat spre o existență dusă într-un turn de fildeș, care i-a separat din ce în ce mai mult de ceilalți oameni.

Oricare slujitor al bisericii care pierde contactul nemijlocit cu oamenii încetează de a mai fi un instrument eficient în mâna lui Dumnezeu.

Călugării au apărut deci ca o încercare greșită de a "spiritualiza" viața creștină prin ieșirea din lume, și, mai târziu, ca o formă de protest împotriva vieții decadente și materialiste a preoților apatici și profitori.

În Apus, multe mănăstiri au devenit locașuri de studiu și meditație. Au fost adunate cărți în biblioteci imense. Aceste locașuri au devenit focare de cultură din care au pornit apoi multe din ideile "progresiste" ale vremii.

Inchiziția

După ce Romano-catolicismul și-a consolidat puterea în Evul Mediu, ereticii, adică orice cetățeni care nu se aliniau cu dorințele, nu întotdeauna biblice, ale Bisericii oficiale, au început să fie priviți ca "inamici ai societății." Din dorința de a apăra unitatea ideologică a "creștinătății", biserica Romano-catolică, prin papa Grigore al IX-lea, a instituit în anul 1231 "Inchiziția." Numele acestei instituții derivă de la verbul *inquirere*, (a cerceta cu deamăruntul, a constata), ceea ce spune că Inchiziția nu aștepta plângerile cetățenilor, ci lua inițiativa depistării și pedepsirii celor "vinovați" față de Biserică.

Inchiziția a funcționat mai mult în țările din sudul Europei, în special în Spania. Papa Sixtus IV a instituit Inchiziția spaniolă în 1478, și a folosit-o drept instrument de luptă împotriva evreilor și musulmanilor din Sevilla, Aragon și Catalonia. Aproximativ 2.000 de persoane au fost arse pe rug.

O altă formă a Inchiziției a fost Inchiziția Romană, înființată în anul 1542 de papa Paul al III-lea pentru combaterea protestantismului.

Oricât ar părea de straniu, Biserica Romano-catolică nu a renunțat formal la Inchiziție decât în 1908, prin reorganizarea ecleziastică produsă sub papa Pius al X-lea. Dar nici până azi (1997), Biserica Romano-catolică nu a condamnat Inchiziția ca instituție criminală. Și cum ar putea să o facă atâta vreme cât Inchiziția a beneficiat de binecuvântarea unor papi socotiți până astăzi ca fiind "infailibili"?

Cum a fost posibil ca Biserica să terorizeze și să chinuiască?

Bineînțeles că autoritățile au căutat un suport în textul Bibliei și s-au făcut că l-au găsit într-un pasaj din scrierile apostolului Pavel. Indignat de apatia bisericii din Corint în probleme legate de morală (în acel caz: incest), Pavel le-a scris foarte categoric și solemn:

"Cât despre mine, măcar că n-am fost la voi cu trupul, dar fiind de față cu duhul, am și judecat, ca și când aș fi fost de față, pe cel ce a făcut o astfel de faptă. În Numele Domnului Isus, voi și duhul meu, fiind adunați laolaltă, prin puterea Domnului nostru Isus, am hotărât ca un astfel de om să fie dat pe mâna Satanei, pentru nimicirea cărnii, ca duhul lui să fie mântuit în ziua Domnului Isus" (1 Corinteni 5:3-5).

Textul vorbește despre gravitatea faptei comise și despre grozăvia pedepsei pe care o va aplica providența divină asupra unui astfel de om, dar nu spune în nici un fel ca un astfel de păcătos trebuie dat "pe mâna bisericii sau Statului pentru nimicirea trupului". Ar fi tare interesant să aflăm cu care dintre cele două instituții sociale a fost identificat, în interpretarea greșită de atunci, ... Satan, executorul pedepsei divine.

Cum a funcționat Inchiziția?

Din cauza valorilor de opoziție ridicate în fața abuzurilor Bisericii din secolul XIII, "creștinătatea" a instituit "tribunale" unde persoanele învinuite sau bănuite de "erezie" erau cercetate și pedepsite.

La sosirea într-un anumit district, judecătorii, ajutați sau doar asistați de episcopi și de autoritățile de stat locale, anunțau imediat o perioadă de 30 de zile de grație în care toți ereticii puteau veni de bună voie să-și mărturisească singuri greșelile. La sfârșitul acestor 30 de zile, începea judecata celor vinovați care n-au vrut să recunoască de bună voie. Numele denunțătorilor era ținut secret, dar învinuitului i se permitea să pună la dispoziția tribunalului o listă cu numele celor pe care și-i știa dușmani. Denunțul acestora nu era, de regulă, luat în seamă. După practicile vremii, judecătorii aveau dreptul să folosească tortura pentru a obține “mărturisire” din partea acuzatului. Cât de “creștină” a fost această instituție se vede și din faptul că oricine avea acasă o copie a Bibliei era pasibil de pedeapsa cu moartea.

În cadrul unei ceremonii foarte elaborate, numită “*sermo generalis*” sau “*auto-da-fe*”, lumea adunată afla numele celor găsiți vinovați și aceștia erau pedepsiți, cu pedepse variind de la amenzi și excomunicare până la închisoare pe viață, confiscarea tuturor averilor sau chiar arderea pe rug. Pentru ca învățătura bisericii le interzicea clericilor să participe la vărsarea de sânge, cele mai severe pedepse erau aplicate de reprezentanții puterii politice locale. (Tot așa cum Sinedriul l-a dat pe Domnul Isus pe mâna romanilor).

Dacă în celelalte provincii Inchiziția era deasupra tuturor autorităților laice și nu dădea socoteală decât papei, în Spania, ea a fost subordonată direct regelui Ferdinand și reginei Izabela. Cruzimea pedepselor aplicate în Spania l-a făcut să se revolte chiar și pe papa de la Roma.

Bineînțeles că Inchiziția a fost folosită adesea doar ca paravan pentru luptele politice și pentru “aranjarea unor răzbunări personale.” Chiar și cei mai sinceri inchizitori au fost duși uneori în eroare de zelul exaltat al turnătorilor vigilenți și de exagerările fanatice ale mulțimii însetate de senzații tari. Enciclopedia Compton spune că:

“Luată ca un tot, Inchiziția a fost un produs natural și logic al vremii. În acele zile, Biserica și Statul erau unite până la identificare, iar ereziile erau considerate delictе îndreptate împotriva amândouă, demne să fie puse la stâlpul infamiei alături de trădare și de anarhie.”

Giordano Bruno și Galileo Galilei (nume cu ecoul Galileii Nou Testamentale) sunt doar două din personalitățile mai cunoscute care s-au găsit în șirul celor care au avut mult de suferit de pe urma Inchiziției.

Reforma protestantă

Lucrarea de față nu are ca scop parcurgerea unei istorii “în date și cifre”, ci doar să urmeze linia în care s-au succedat ideile în “creștinismul istoric” (cei interesați de date statistice pot consulta anexa “Creștinismul de-a lungul secolelor - o panoramă istorică” de la sfârșitul acestei cărți). O facem din dorința de a identifica deformarea învățăturilor de bază ale Noului Testament, cu formele ei aberante de convingeri și manifestare care au făcut necesară venirea providențialei Reforme.

Ce este Reforma?

Analizată atent, Reforma este una dintre cele mai mari revoluții din istoria lumii. Ea s-a desfășurat în secolul XVI și a avut pe alocuri un aspect furtunos, chiar violent și brutal. La încheierea ei, creștinătatea Europei de vest s-a împărțit în Protestanți și Catolici. Așa de adânci au fost efectele acestei separări, încât Reforma poate fi considerată unul din punctele majore de cotitură ale istoriei.

Reforma a prefațat intrarea în epoca modernă. De îndată ce “unitatea constrânsă” a populației și a societății a încetat, oamenii au început să gândească pentru ei înșiși și să-și croiască propria lor soarta. Grupările naționale au început să acționeze în funcție de interesele lor teritoriale particulare. Această diversitate pluralistă a dus la un salt de civilizație în care științele politice, sociale și economice au evoluat rapid spre ceea ce considerăm astăzi civilizația europeană occidentală.

Circumstanțele Reformei

La debutul secolului XVI, Europa occidentală avea o singură religie, Roman-catolicismul. Biserica Romei era puternică, bogată și foarte... depravată. Abuzuri de toate felurile scandalizau nu numai opinia publică, dar și unele personalități din lumea clerului.

În ciuda chemărilor la un proces de reformă venită dinăuntru pe care Conciliile (Sinoadele) Generale convocate de urgență le trâmbițau peste tot, situația părea fără ieșire. Certurile și abaterile grosolane de la morala Nou Testamentală paralizaseră viața spirituală a bisericii.

Oamenii de rând și chiar unii dintre teologii sinceri începuseră să se îndoiască de valabilitatea unora din învățăturile și practicile declarate sus și tare drept "creștine." De exemplu, biserica stăruia cu încăpățănare în părerea că numai ea singură are priceperea și dreptul de a interpreta sensul textelor Bibliei. De o bună bucată de vreme însă, în Anglia, John Wycliffe, preot și profesor la Universitatea Oxford, spusese răspicat că Dumnezeu a dat fiecărui om inteligență și dreptul de a citi și de a înțelege Scripturile sfinte.

Trecând peste protestele vehemente ale Bisericii, discipolii lui Wycliffe au tradus Biblia din limba latină în limba engleză (1382) și au început să o răspândească în țară. Ideile lui Wycliffe s-au răspândit apoi în Boemia, unde Jan Hus le-a făcut publice prin predici răsunătoare. Un teolog catolic foarte apreciat în acea vreme, Erasmus de Rotherdam, umanist și filosof, s-a ridicat și el public împotriva abuzurilor și deformărilor de crez în care se bălăcea biserica Romei.

Condamnând cultul relicvelor și practicile superstițioase care țineau poporul într-un climat de teamă, Erasmus a propovăduit întoarcerea la idealurile bisericii din Noul Testament și la o viață trăită în imitarea lui Cristos, supremul și dumnezeiescul nostru Învățător.

Elogiul nebuniei

Erasmus de Rotterdam, un mare umanist care a rămas până la moarte în rândurile catolicismului, a criticat "dinăuntru" abuzurile și "falsurile" din Biserica Romei. Iată ce scria el în lucrarea "Elogiul nebuniei" (1511):

"Și ce să spun despre cei care se înșeală mângâietor pe ei înșiși cu iluzorii absolviri de păcate și care măsoară timpul din purgatoriu cu "clepsidra", drămuindu-l cu precizia unui tabel matematic în ani, luni, zile și ore de "necesară ispășire?" Sunt și alții destui care, bazându-se pe mici, dar magice certificate și rugăciuni - inventate în timpul liber de către vreun impostor pios, ca distracție sau ca sursă de umplere a propriului buzunar - cred că pot dobândi bogății, onoare, un viitor fericit, sănătate, eternă prosperitate, viață lungă și o năbădăioasă bătrânețe, încununată toate la sfârșit de rezervarea unui loc "la dreapta lui Cristos" în slavă. În ce privește această cinste de la urmă, ei ar vrea să o amâne pe cât se poate de mai târziu, socotind că bucuriile cerului merită să fie gustate numai atunci când vor fi isprăvit să guste din toate bucuriile acestei lumi, de care se țin strâns legați cu amândouă mâinile!

Negustorul, soldatul și judecătorul deopotrivă cred că pot curăța dintr-o singură mișcare toată murdăria adunată o viață întregă în grajdul Augean al propriei vieți, plătind cu un singur bănuț din averea lor adunată necinstit. Se măgulesc singuri crezând că tot felul de minciuni, beții, certuri, omoruri, înșelătorii, perfidii și dezmățuri imorale pot fi achitate financiar și că odată plătind pentru trecut se pot întoarce să se bălăcească într-o nouă porție de păcate.

Cât de prostește este pentru rangurile bisericesti să-și aleagă fiecare câte un sfânt "patron"! Ce caraghios să vezi cum fiecare asemenea sfânt primește câte un anumit sector de activitate și pretinde să i se facă rugăciuni doar într-un anume fel: unul este specializat în alinarea durerilor de dinți, altul în ușurarea nașterilor, un altul în restituirea lucrurilor furate, în salvarea celor naufragiați, în protejarea animalelor și în multe alte "îndeletniciri" sfinte, prea multe să le pot enumera.

Există chiar și sfinți cu specializări multiple, în special Maica Domnului, pe care omul de rând a ajuns să o cinstească parcă mai mult decât pe Fiul ei, Cristos.

Și pentru ce, la urma urmei, se roagă acești oameni prostuți sfinților? Ce le cer? Bineînțeles că cer și primesc lucruri prostești. Priviți frescele cu "izbăviri" care au început să acopere pereții bisericilor, cățărându-se până și pe bolta tavelor. Veți vedea oare oameni mulțumind pentru că au fost ajutați să se scape de prostie sau pentru că au ajuns cu o iotă mai înțelepți în viață? Niciodată!

Veți vedea în schimb, scene înfățișând izbăviri de care te apucă râsul: unul care a fost scăpat de la înec, altul care a scăpat cu viață din bătaia pe care i-a tras-o un dușman, un altul care a fugit cu banii în timp ce tovarășii săi de furt se măcelăreau unul pe celălalt, iar un altul pentru că a fost scăpat de la spânzurătoare de un astfel de "sfânt patron al hoților", care l-a trimis apoi să-i ușureze de bani pe alți câțiva considerați prea împovărați cu avere ...

Cât despre teologi și teologie, cu cât vom spune mai puțin, cu atât va fi mai bine, căci această cețoasă și periculoasă tagmă este înțesată de oameni dintr-o categorie cât se poate de iritabilă și agresivă, în stare să sară imediat la beregata ta, deplin convinși că ești vinovat de cel puțin șase sute de convingeri "eretice", de care trebuie să te pocăiești. Dacă refuzi, se grăbesc să te declare "rătăcit" - tactica lor fiind să-i terorizeze cu tunete și trăsnete pe toți aceia care nu le sunt pe plac...

Sfântul apostol Pavel, spun ei, a fost renumit pentru credință, dar a fost complet greșit când a proclamat această credință doar drept "o încredere neclintită în lucrurile nădăjduite, o puternică încredințare despre lucrurile care nu se văd." S-ar putea ca Pavel să fi fost un specialist în ce privește dragostea, dar el, spun ei, a eșuat în încercarea de a o defini și a o delimita cu precizie dialectică în 1 Corinteni 13. În concepția lor, ucenicii din vechime or fi luat ei evlavioși Cina Domnului, dar nici unul din ei n-a știut ce înseamnă "Terminus a quo" și "Terminus ad quem" în transsubstanțiere; și nici n-au priceput cum poate fi trupul lui Cristos în două locuri concomitent; sau despre diferențele care există între trupul lui Cristos din cer, trupul Lui de pe cruce, trupul Lui din apa sfințită; și nici despre momentul precis când are loc transsubstanțierea, în care parte a rugăciunii rostită pentru aceasta, ca "Quantitas Discreta" sau într-o "stare de flux." Ei sunt siguri că, întrebați despre astfel de lucruri, apostolii n-ar fi știut să răspundă cu exactitatea și subtilitatea la care au ajuns acum discipolii lui Scotus."

Lucrările lui Wycliffe, Hus și, mai târziu, Erasmus l-au influențat foarte mult pe un călugăr saxon cu numele de... Martin Luther.

Despre erezie

În anul 1415, Sinodul de la Constanța l-a condamnat pe John Hus pentru erezie la ardere pe rug. Acest Hus avea însă o altă definiție a "ereziei":

"Există trei feluri de erezii și anume: apostazia, blasfemia și "simonia"... Să știți că acestea nu sunt de loc străine una de cealaltă, ci se încurajează una pe alta. În ceea ce se deosebesc, putem spune că apostazia este o lepădare a Legii lui Dumnezeu, blasfemia este o defăimare a credinței divine, iar "simonia" este încercarea de a răsturna ordinea divină. Prin aceste trei erezii este atacată întreaga Sfântă Treime.

Apostazia este îndreptată împotriva lui Dumnezeu Tatăl, care domnește prin legea Sa curată și desăvârșită, și care este temelie Bisericii, adunarea celor aleși, Mireasa pregătită pentru Cristos.

Blasfemia Îl atacă pe Dumnezeu Fiul, Isus Cristos, Înțelepciunea lui Dumnezeu.

"Simonia" se ridică împotriva ordinii stabilite de Dumnezeu Duhul Sfânt, care în suprema Lui bunătate guvernează "casa lui Dumnezeu", care este Biserica.

"*Simonia*", căutând să răstoarne această ordină divină duhovnicească din Biserica, tulbură pacea ei... este un fel de "lepră spirituală", imposibil de scos din suflet fără o minune specială din partea lui Dumnezeu... *Simonia*, așa cum o arată și termenul, este "comerțul cu lucrurile sfinte." Cel ce vinde ca și cel ce cumpără sunt "negustori", așa că amândoi sunt vinovați de "simonie." (Aluzie clară la obiceiuri catolice)

Luther aprinde scânteia revoltei în Germania

Luther a devenit liderul Reformei în Germania. Timp de câțiva ani, el protestase în van condamnând faptul că unii preoți colindau țara și vindeau "indulgențe" (certificate de iertare a anumitor păcate) pentru bani care se vărsau apoi în vistieriile nesătule ale papalității. Luther intuise foarte bine că o astfel de "iertare" împietrea de fapt inima oamenilor și permanentiza starea lor de păcat.

Posibilitatea cumpărării "indulgențelor" încheia oamenilor calea spre adevărata pocăință și iertare. Picătura care a făcut ca paharul răbdării lui Luther să dea pe afară a fost în special activitatea scandalosă a unui călugăr numit Johan Tetzel. Folosind un limbaj foarte vulgar, Tetzel striga cât îl ținea gura: "Am indulgențe pentru orice păcat. Chiar și dacă ați fi necinstit-o pe fecioara Maria, pot să vă vând iertare. Veniți și cumpărați!"

Pe data de 31 octombrie 1517, Martin Luther a afișat public pe ușa bisericii din Wittenberg cele nouăzeci și cinci de teze din care s-a născut Reforma. Conflictul său cu Roma fusese declanșat.

Atacând problema corupției în doctrinele și practica bisericii catolice, Luther a ales să meargă direct la rădăcina "problemei": învățătura despre mântuire și despre harul divin.

Luther a refuzat să ia în considerație "tradiția" istorică a teologilor drept cadru de referință și s-a ancorat neclintit doar în textul Bibliei inspirate de Dumnezeu prin Duhul Sfânt. "*Sola Scriptura!*" ("Doar Biblia!") a devenit deviza tuturor interpretărilor, iar "*Sola fide!*" ("Doar prin credință!") a fost proclamat principiul fundamental care duce la adevărata mântuire.

(Se cade să remarcăm contradicțiile ireconciliabile dintre tradiția apostolică consemnată în Noul Testament și tradiția bisericească aflată în continuă formare. Recent, papa Pius al VI-lea a declarat că va propune bisericii învățătura că Maria este "împreună mântuitoare cu Fiul ei, Isus Cristos". Ortodoxia însăși avea și ea în liturghie formula: "Prea sfântă născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pre noi.")

Prin tezele sale, Luther s-a ridicat categoric împotriva unor instituții sacrosante ale Romano-catolicismului. El a negat faptul că preoții ar avea privilegii și înzestrări superioare oamenilor de rând. A declarat că toate jurămintele depuse de călugări și călugărițe sunt nebiblice și, prin urmare, fără valoare. După părerea lui, ar fi fost mai bine să fie desființate toate schiturile și mănăstirile. A condamnat celibatul forțat impus preoților, iar din totalul de șapte sacramente susținute de biserică a declarat că numai două, Cina și Botezul, au valabilitate biblică și trebuie practicate. Luther însuși s-a căsătorit și a dus o viață normală.

Flacăra Reformei se lățește

Luther a intenționat inițial o reformare a bisericii din interiorul ei, dar ideile lui au fost mult prea radicale pentru a nu declanșa un conflict deschis cu "ierarhia" bisericii. În 1521, Luther a fost judecat înaintea Dietei Imperiale la Worms și excomunicat. Ce începuse doar ca o mișcare de reformă s-a transformat într-o fractură care se lăța cu trecerea fiecărei zi. Luther a luat bula de excomunicare trimisă de Papa Leo al X-lea și a ars-o pe treptele bisericii din Wittenberg împreună cu o copie a legii canonice catolice. Îndemnat de regele Carol al V-lea să se decizie de ceea ce spusese, Luther a răspuns că n-o va face decât atunci când va fi convins de "mărturia Scripturilor."

Alți erudiți ai vremii au început să i se alăture lui Luther și să lupte împotriva pretențiilor Bisericii Romano-catolice. Filip Melancthon, coleg cu Luther la Universitatea din Wittenberg a devenit ideologul mișcării reformate din Germania. Johannes Reuchlin din Heidelberg a amplificat capacitatea de exegeză a originalelor

Noului Testament prin alcătuirea unor manuale de învățare a limbilor greacă și ebraică. Cunoașterea acestor limbi a îngăduit multor oameni din elita Europei să citească Biblia în forma ei originală.

De la Johanes Tauler din Strasbourg s-a răspândit ideea unei “religii personale a inimii”, care a fost prelucrată de Luther în luminoasa lui doctrină despre “justificarea celui păcătos prin credința mântuitoare”, nu prin faptele Legii sau prin faptele bune prescrise de biserică. Dorind să se facă înțeles mai ușor de populația Germaniei, Luther s-a apucat serios de lucru și a tradus Biblia în limba germană.

Reformatorii din alte țări și-au adus și ei contribuția. Erasmus din Rotterdam a publicat Noul Testament în limba greacă și a răspândit multe din scrierile “părinților bisericii” din primele trei secole ale erei creștine. Lefevre d’Etaples în Franța și Huldrych Zwingli în Elveția au răspândit și ei în jur convingeri asemănătoare cu cele răspândite de Luther în Germania.

În Anglia, John Colet a inițiat o lucrare de reformă din interiorul bisericii, făcând ca biserica Angliei să se îndepărteze din ce în ce mai mult de biserica Romei.

John Calvin a făcut Geneva primul oraș din lume administrat de reformați, prototip al colectivităților Reformate și Prezbiteriene de mai târziu. Luther a deschis calea nu doar pentru o serie de controverse teologice, ci și pentru o cavalcadă de mișcări reformatoare care au zguduit întreaga Europa. “Reforma” a luat trei direcții principale: “lutheranismul”, în Germania, Scandinavia și Europa centrală; “calvinismul”, în Elveția, Franța, Olanda și Scoția; “anglicanismul”, în Anglia.

Întoarcerea la textul Bibliei și la învățăturile Noului Testament despre “libertatea de conștiință” și despre “responsabilitatea individuală în fața justiției divine” a dat frâu liber forțelor sociale ținute până atunci în robie de autoritățile eclesiastice.

În paralel cu lucrările de înnoire din creștinism s-a produs și “Renașterea”. Reînvățând propria lor valoare în ochii lui Dumnezeu, cetățenii Europei au început să se emancipeze treptat și să ceară mai multe drepturi și libertăți din partea conducătorilor vremii.

“Este imposibil să ții în robie un popor care cunoaște Biblia”, scria un filosof al secolului XIX și evoluția de după traducerea Bibliei în limbile vorbite de popoarele Europei adeverește cum nu se poate mai bine acest principiu.

Cum au ajuns reformatorii “protestanți”?

Numele de “protestanți” se trage dintr-o întâmplare petrecută în Dieta de la Speyer. Ierarhii bisericii au hotărât atunci că mișcarea reformată pornită de Luther în Germania trebuie să fie oprită și că toți cetățenii țării trebuie să se întoarcă sub autoritatea bisericii Romei. Minoritatea “lutherană” din Dietă a alcătuit și semnat un protest formal împotriva aceluiași edict. Lor li s-a dat pentru prima dată în istorie numele de “protestanți.”

Chinurile nașterii au ținut pentru reformatori până după războiul de 30 de ani prin care Carol al V-lea a încercat să mențină integritatea Imperiului Romano-catolic și să înfrângă opoziția care se ridicase din partea prinților din Germania și Franța. Prin tratatul de pace semnat la Augsburg în anul 1555, Carol al V-lea a fost obligat să lase fiecărui “land” (stat) german libertatea de a alege între Catholicism și Lutheranism. Religia statului era încă impusă de preferințele domnitorului local, dar tratatul a dat libertate populației de a se muta pe teritoriile în care funcționau principiile creștine dictate de propria lor conștiință.

La început, autoritățile catolice nu și-au dat seama de intensitatea Reformei și au crezut-o doar încă una din mișcările sporadice de independență. Foarte curând însă, Roma s-a văzut neputincioasă. Reforma se răspândea ca un foc de miriște de la o țară la alta. Biserica Catolică a încercat să o contrabalanseze cu o mișcare de reformare din interior. Între 1545 și 1563, Conciliul de la Trent a lansat câteva edicte prin care se încerca corectarea abuzurilor și revenirea la străvechile doctrine evanghelice. Era însă prea puțin și prea târziu. Împinsă înainte de forțe politice și culturale providențiale, Reforma a mers înainte.

Cea mai importantă încercare de contrareformă a fost “Societatea lui Isus”, cunoscută în istorie sub numele de mișcarea “iezuită.” Ea a debutat în 1534 cu Ignățiu de Loyola, un nobil spaniol care, după o carieră de soldat, a devenit călugăr. Ordinul iezuiților a fost recunoscut de Papa în anul 1540. O succesiune de papi foarte abili în diplomatie a înlăturat o mare parte din abuzurile care au cauzat declanșarea Reformei și i-au micșorat efectul în țările din sudul Europei.

Astăzi, mișcarea creștină din Europa de vest se afla în divizarea pe care a produs-o înghețarea tulburărilor de la sfârșitul secolului XVI.

Bisericile “fraților”

Reforma a produs o întoarcere la textul și realitățile Noului Testament. Plini de entuziasm, credincioșii din bisericile reformate au abandonat “convențiile sociale anacronice și păgâne” care-i împărțeau în clerici și laici, în oameni de viță nobilă și oameni din popor. În căutarea unei noi terminologii, au ales iarăși recomandările făcute de Domnul Isus în Matei 23:1-12:

“Atunci Isus, pe când cuvânta gloatelor și ucenicilor Săi, a zis: “Cărturarii și Fariseii șed pe scaunul lui Moise. Deci toate lucrurile pe care vă spun ei să le păziți, păziți-le și faceți-le; dar după faptele lor să nu faceți. Căci ei zic, dar nu fac. Ei leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat, și le pun pe umerii oamenilor. Astfel, își fac filacteriile late, își fac poalele veșmintelor cu ciucuri lungi (vezi și Marcu 12:38 - “cărora le place să umble în haine lungi, și să le facă lumea plecăciuni în piețe”); umblă după locurile dintâi la ospete și după scaunele dintâi în sinagogi; le place să le facă oamenii plecăciuni prin piețe și să le zică: “Rabi! Rabi! Voi să nu vă numiți Rabi! Fiindcă Unul singur este Învățătorul vostru: Cristos, și voi toți sunteți FRAȚI.” Și “Tată” (“părinte”) să nu numiți pe nimeni pe pământ; pentru că unul singur este Tatăl vostru: Acela care este în ceruri. Să nu vă numiți “Dascăli”; căci unul singur este Dascălul vostru: Cristosul. Cel mai mare dintre voi să fie slujitorul vostru. Oricine se va înălța, va fi smerit; și oricine se smerește, va fi înălțat.”

Persecutați și uciși în masă de biserica catolică majoritară, acești “frați elvețieni”, “frați moravieni”, etc., n-au putut fi înfrânți. Venise providențial vremea anunțată profetic de Dumnezeu în cartea Apocalipsei 3:7-12; vremea renunțării la ierarhiile eclesiastice, vremea marilor călătorii misionare, vremea triumfului evanghelic în țările din nordul Europei și în Lumea Nouă a continentului American.

“Îngerul bisericii din Filadelfia (tradus “Iubirea de frați” – filios = iubire, adelphos = frați) scrie-i: “Iată ce zice Cel Sfânt, Cel Adevărat, Cel ce ține cheia lui David, Cel ce deschide și nimeni nu va închide, Cel ce închide și nimeni nu va deschide:

“Știu faptele tale: iată că ți-am pus înaintea o ușă deschisă, pe care nimeni n-o poate închide, căci ai puțină putere și ai păzit Cuvântul Meu și n-ai tăgăduit Numele Meu. Iată că îți dau din cei ce sunt în sinagoga Satanei, cari zic că sunt Iudei și nu sunt, ci mint; iată că îi voi face să vină să se închine la picioarele tale și să știe că te-am iubit. Fiindcă ai păzit cuvântul răbdării Mele, te voi păzi și Eu de ceasul încercării, care are să vină peste lumea întregă, ca să încerce pe locuitorii pământului. Eu vin curând. Păstrează ce ai, ca nimeni să nu-ți ia cununa. Pe cel ce va birui, îl voi face un stâlp în templul Dumnezeului Meu, și nu va mai ieși afară din el. Voi scrie pe el Numele Dumnezeului Meu și numele cetății Dumnezeului Meu, noul Ierusalim, care are să se pogoare din cer de la Dumnezeu, și Numele Meu cel nou. Cine are urechi, să asculte ce zice Bisericilor Duhul” (Apocalipsa 3:7-13).

Evaluare

Privită retrospectiv, perioada Evului Mediu a demonstrat că unirea dintre Stat și Biserica s-a dovedit dezastruoasă pentru ambele părți. Biserica și clericii au căpătat statut preferențial și subsidii generoase din partea Statului, dar odată cu ele au apărut și pretențiile Statului ca Biserica să binecuvânteze toate “aventurile” politice. Statul s-a

angajat să nu promoveze în funcții oficiale decât membrii ai Bisericii, dar aceasta a făcut ca Biserica să fie obligată să accepte în sânul ei oameni cu abilități politice, dar fără nici un fel de calități spirituale. Mai mult, Statul și-a asumat sarcina de a extirpa orice învățătură sau mișcare decretată de biserică drept păgână sau incorectă. Orice deviație de la doctrinele oficiale au fost pedepsite cu o cruzime inimaginabilă. Dizidenții au fost lichidați fără milă și categorisiți drept “împotriviți față de Cristos, dușmani ai adevărului și ai vieții, aliați ai diavolului și partizani ai distrugerii.” (Vezi anexa: “Mărturii din vremea Reformei”)

“Reforma”, care a fost pe lângă o mișcare religioasă și una cu caracter economic și politic, a declanșat procesul de separare dintre Stat și Biserica. Procesul s-a întins însă pe durata “războiului de treizeci de ani”, iar în acele lupte au pierit nu mai puțin de 15 milioane de oameni. Germaniei i-au trebuit apoi 200 de ani ca să-și refacă numărul populației decimate în luptele fratricide.

Contrareforma declanșată de Biserica Romano-catolică nu a fost atât o luptă a ideilor, cât o campanie de represalii sângeroase. Oștile supuse scaunului papal au masacrat milioane de oameni în sudul Franței și în alte teritorii plecate pe drumul Reformei. Rușinea acestor masacre a fost recunoscută prin cererea publică de iertare rostită de Papa Paul în anul 1995. Cum rămâne însă cu “infaibilitatea” papilor care au inițiat și binecuvântat aceste crime?

Iată ce a spus Harnack, unul din istoricii Bisericii creștine contemporane, despre fiecare din cele trei mari ramuri ale Bisericii creștine:

“Biserica Ortodoxă este creștinismul primitiv plus păgânismul grec și oriental.

Biserica Romano-catolică este creștinismul primitiv plus păgânismul grec și roman.

Biserica Protestantă este încercarea de a elibera creștinismul primitiv pur de sub toate formele de păgânism.”

CAPITOLUL 1

d) Epoca "modernă"

Eliberată prin Reformă din chinga Bisericii cu pretenții totalitare de dominație mondială, societatea a evoluat rapid spre ceea ce numim azi “civilizația modernă”. Renașterea a eliberat spiritul uman creator și a propulsat omenirea prin defileul epocii ideologice (Iluminismul) spre epoca tehnologică de astăzi. Acest spirit uman eliberat și conștient de propria lui valoare individuală înaintea lui Dumnezeu a produs revoluțiile democratice prin care s-au înlăturat în mare măsură convențiile sociale care-i clasificau pe unii drept “nobili”, iar pe alții drept “oameni din popor”.

Sloganul “Fraternitate, egalitate, libertate” a produs o egalizare a lumii pe criteriul “frăției în familia universală a copiilor lui Dumnezeu”. Era de fapt, spiritul bisericilor de “frați” (Filadelfia din cartea Apocalipsei), amplificat la dimensiunile întregii societăți umane. Sprijinitorii revoluțiilor democratice din Germania ieșiți în stradă pentru marșuri și demonstrații aveau, nu întâmplător, lozinci de esență creștină:

*“Când tata Adam ara și mama Eva cosea,
Atunci nobil cine mai era?”*

Începând cu secolul XVII, în Europa au început să se formeze în perimetrul fostului Imperiu Roman state naționale independente. Împărații și demnitarii locali n-au mai acceptat ca supușii creștini din teritoriu să fie în același timp subordonați și scaunului papal de la Roma. Prin urmare, ei au încurajat formarea unor “biserici naționale”, în care influența Romei avea să fie mult diminuată.

Revoluția renașcentistă

Umanismul renescentist, dezlănțuit concomitent cu mișcarea Reformei, a urmărit readucerea omenirii sub imperiul “rațiunii.” Materialismul filosofic propagat de Aristotel a fost readus în arena științifică și a dus la apariția “ateismului științific.” În felul acesta, eliberată de sub tutela eclesiastică, “știința” s-a dezvoltat pe direcții noi, nebănuite până atunci. Societatea a reintrat în climatul divers dinaintea Evului mediu.

Revoluția din Franța

Una din cele mai importante dezvoltări ideologice din era modernă a fost “Revoluția franceză” (1789-1799). Grupei sub deviza: “Liberte, fraternite, egalite” revoluționarii au cucerit Bastilia, au abolit monarhia Bourbonilor, au desființat titlurile nobiliare (declarând că toți oamenii se nasc egali) și au cerut accesul universal prin vot la stabilirea legilor și la rezolvarea problemelor sociale. În încercarea lor idealistă de a o rupe cu trecutul moștenit din Evul Mediu, francezii au căutat să așeze societatea pe principii necreștine. Proclamând Republica Franceză, revoluționarii au redus la maxim drepturile și privilegiile eclesiastice. Prin legile apărute atunci s-au pus bazele separării dintre Stat și Biserică.

Lepădând public ascendentul bisericii asupra oamenilor, revoluționarii au plimbat simbolic prin oraș o procesiune a înscăunării unei autorități noi, un tron în care “rațiunea” era înfățișată sub chipul uneia dintre cele mai frumoase prostituate din Paris. Succesul Revoluției din Paris a fost de scurtă durată. Prin apariția și ascensiunea fulminantă a lui Napoleon Bonaparte, Franța s-a întors la monarhie.

Revoluțiile democratice din Europa

Idealurile revoluționarilor din 1789 nu au fost însă uitate. În anul 1948, o serie de revolte violente în mai toate țările Europei au urmărit să realizeze prin forța ceea ce li se refuzase pe cale legală. Revoluțiile au fost inițiate de membrii clasei de mijloc și ai nobilimii care au cerut instaurarea unor guverne reprezentative constituționale. Lor li s-au alăturat apoi muncitorii și țărani, porniți să răstoarne practicile capitaliste care îi sărăciseră peste măsură. Mișcările revoluțiilor democratice s-au întins peste Polonia, Danemarca, Germania, Italia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Croația și România. În fiecare țară, cetățenii cereau ieșirea de sub dominația imperiilor care le subjugaseră. Deși realizările revoluțiilor democratice au fost și ele de scurtă durată, aceste mișcări sociale au influențat foarte mult dezvoltarea ulterioară a istoriei europene, subminând conceptul de monarhie absolută și semănând germenii din care au răsărit mai târziu liberalismul și socialismul.

Cel mai mult însă, revoluțiile democratice au lovit în existența bisericii și în caracterul și calitatea influenței ei asupra societății. Negarea monarhiilor absolute a însemnat că societatea a refuzat să mai creadă că Dumnezeu Se implică personal în afacerile oamenilor și că El “îi ridică și îi coboară” pe împărați. Votul universal și guvernele reprezentative au înlocuit în societate dictatul “conciliilor eclesiastice.” Revoluțiile democratice au proclamat instaurarea Republicilor, a căror funcționare presupunea o clară delimitare și separare între Biserică și Stat.

Utopia umanismului luciferic

În planul ideilor, intrarea în epoca modernă a fost marcată de un reviriment al conceptului de “independență” față de divinitate. Omul a fost proclamat de filosofie drept “măsura tuturor lucrurilor”, iar societatea, ca întreg, a fost “secularizată”. (“Secular” = care aparține lumii de acum, caracteristic lucrurilor nespirtuale, fără caracter sfânt; lumesc; fără element religios. “Secularism” = tendință de a analiza și rezolva problemele societății fără a lua în considerare factorul religios, divin).

În planul realizărilor materiale, avântul științei și tehnologiei a creat un progres remarcabil. Secolul XIX poate fi considerat “secolul iluziilor”. Omenirea s-a apucat să construiască prin propriile ei puteri o societate fără probleme și fără suferințe. Progresul extraordinar al științei și tehnologiei i-a făcut pe mulți să creadă că vor putea readuce “raiul pe pământ.” Aportul adus de aplicarea energiei electrice și a energiei aburilor a fost imens. Au apărut fabrici și uzine. A crescut populația orașelor. A început mecanizarea agriculturii. Medicina a produs medicamente cu rezultate spectaculoase în eradicarea unor molime și boli socotite până atunci “pedepse divine.”

În dorința încăpățanată de a separa lumea de “providența divină”, o “teorie” cu fundal intuitiv, dar fără un suport științific demonstrat, a fost preluată de la savantul englez Darwin și aplicată tuturor transformărilor filosofice și sociale din istorie. Ea poartă numele de “evoluționism” și presupune existența unui univers mecanicist, în care lucrurile se întâmplă “din necesitate”, nu din cauza unui Creator supranatural. Această teorie a fost și mai este încă, ilustrarea pornirii “luciferice” de eliminare a lui Dumnezeu din istorie și de a “realiza” progresul fără El.

Privită în perspectiva istoriei, epoca modernă reia la scară planetară încercarea celor care au lucrat la înalțarea turnului Babel (Geneza 6). Nu întâmplător, cartea Apocalipsei descrie conflictul final din apusul civilizației ca pe o înfruntare între Dumnezeu și “Babilonul cel Mare” (Apocalipsa 18).

Post-milenismul

Reflectând filosofia optimismului la modă, o fracțiune a bisericii creștine a lansat sloganul unei “Împărății a lui Dumnezeu realizate prin eforturi omenești”. Numită și post-milenism, această concepție susține că Biserica este chemată să realizeze “încreștinarea lumii”, ca o condiție a revenirii lui Cristos. Una din puținele consecințe pozitive ale “entuziasmului post-milenist” a fost că, în secolele XIX și XX, toate confesiunile religioase și-au întezit eforturile misionare. Europa și America și-au trimis emisarii să convertească neamurile planetei la credința creștină.

Marea deziluzie

Fără a putea analiza prezentul de la înălțimea unei detașări istorice, putem spune că declanșarea primului război mondial și apoi dezastrele cauzate de cel de-al doilea au spulberat definitiv încrederea în capacitatea omului de a instaura “raiul” pe pământ fără aportul dumnezeirii. Deziluzionată și fracturată de iluziile “iluminismului” și ale “comunismului”, omenirea este astăzi mai flămândă spiritual și mai dezorientată ca oricând. Biserica creștină este chemată să umple golul lăsat de prăbușirea sistemelor “umaniste.” Dacă ea nu o va face, omenirea se va prăbuși înapoi în mreaja păgânismului oriental idolatru. Semnele unei astfel de eventualități sunt deja prezente printre noi. Mulțimea de curente spiritualiste grupate sub numirea de “New Age” năucește mii și mii de oameni din toate țările.

Evoluții paralele

În tumultul prefacerilor sociale, diferitele ramuri ale “creștinătății” au evoluat pe căi paralele. Lumea creștină este împărțită astăzi în catolicism, protestantism și ortodoxie. Într-un anumit fel, aceste ramuri au caracteristici comune. Din anumite puncte de vedere însă, ele se deosebesc și în învățătură și în manifestare.

“Potrivit unei scheme arbitrare, folosită de teologul rus convertit la catolicism, Vladimir Soloviev (1853-1900), spiritul Ortodoxiei este influențat de teologia ionică (scrierile apostolului Ioan), în timp ce catolicismul reproduce influența petrină (scrierile apostolului Petru), iar Protestantismul poartă caracterul paulin (scrierile apostolului Pavel)” (Ion Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Ortodoxie, pag. 277).

Cele trei fracturi ale bisericii creștine din secolul XVI au pășit și evoluat în epoca modernă în paralel, dar cu manifestări caracteristice. Să le luăm pe rând:

Catolicismul modern

Roman catolicismul a pășit în epoca modernă cu o atitudine defensivă, încercând să stăvilească atacurile reformatoare. Preocuparea de căpătâi a fost consolidarea credinței catolice, purificarea ei de abuzurile din trecut și încercarea de a recâștiga teritoriile intrate sub influența Reformei Protestante.

Cel mai important eveniment din viața bisericii catolice, în trecerea aceasta spre epoca modernă, a fost Conciliul de la Trent (1545-1563). Deși ținut în secolul XVI, Conciliul avea să fie “temelia” pe care s-a încercat

“reconstruirea” identității catolice. Bătălia cea mare s-a dat în problema “autorității.” Frațiuni ale bisericii catolice s-au desprins de doctrina tradițională și au susținut că autoritatea asupra bisericilor naționale trebuie să fie investită în liderii locali. După marasmul revoluției franceze, majoritatea catolicilor s-au întors însă la doctrina tradițională, iar la Conciliul Vatican I, Biserica a promulgat dogma “infaibilității papale.” Cu toate că nu toți cei prezenți au fost de acord, opoziția minorității a fost neputincioasă. Roma s-a reșezat astfel în vârful piramidei catolice.

Ca un scurt comentariu, trebuie să spunem răspicat că și “infaibilitatea papală” (doctrina catolică) și “infaibilitatea Bisericii” (doctrina ortodoxă) sunt imposibil de susținut în virtutea dovezilor istorice. Iată un citat care subliniază că cele două “infaibilități” sunt nu numai incompatibile, ci chiar... inexistente:

“În ajunul încheierii conciliului Vatican II, la 7 Decembrie 1965, papa Paul al V-lea, în catedrala Sfântul Petru de la Roma, și patriarhul Atenagoras, în catedrala patriarhală din Istanbul, ridică în același timp anatema care dura între cele două Biserici de nouă secole. Cei doi șefi de Biserici își dau seama totuși că “acest gest de dreptate și de iertare reciprocă nu este suficient pentru a pune capăt diferentelor, cele vechi și cele mai recente, dintre Biserica Romano-catolică și Biserica Ortodoxă” (Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Schisma, pag. 349).

Este evident că orice “revocare” a unui act bisericesc dovedește fragilitatea doctrinei “infaibilității”!

Aceasta este și cauza pentru care “cererea de iertare” papală din începutul acestui nou mileniu a fost atât de controversată și doar parțial acceptată de teologii catolici.

Astăzi, catolicismul mondial trece printr-o fază de “prefaceri ecumenice.” Din dorința de a încorpora cât mai mult din populația lumii în rândurile membrilor ei, Biserica Catolică face enorme compromisuri de crez și practică. În multe țări cu biserici catolice din America de Sud sau din Africa, Cina Domnului (mesa) este practică în paralel cu străvechi practici păgâne locale.

Ortodoxia răsăriteană

Odată cu căderea Constantinopolului în mâna turcilor (1453), Biserica Catolică Ortodoxă a intrat într-o etapă de stagnare. Teologia răsăriteană și-a continuat astfel declinul început încă pe vremea Evului Mediu. Din cauza stării deplorabile în care se aflau școlile teologice din Grecia și Asia Mica, liderii mișcării creștine din Răsărit au plecat să studieze la școlile din Europa apuseană. În felul acesta, unele din controversele care au marcat viața ecleziastică apuseană și-au făcut simțită prezența și în Biserica răsăriteană.

În 1724, o mare parte din patriarhatul din Antiohia s-a pus sub autoritatea Romei. Urmarea a fost că în secolul XVIII s-au accentuat sentimentele anti Romano-catolice. În 1755, patriarhii Constantinopolului, Alexandriei și Ierusalimului au decretat că “botezul latin” nu are nici o valabilitate și că toți convertiții la ortodoxie trebuie să fie rebotezați. Acest decret a stat în picioare până la sfârșitul secolului XIX, deși nu a fost pus niciodată în aplicare de biserica Rusă. De altfel, apele tulburi din teologia ortodoxă au stagnat peste tot în Răsărit, cu excepția Rusiei, unde teologi ca Alexei Khomiakov (1804-1880) și Filaret Drozdov (1782-1867) au produs opere de seamă.

Ambele biserici istorice, și cea Apuseană și cea Răsăriteană, patronează astăzi un compromis social. Acceptând intrarea în biserică prin botezul aplicat copiilor imediat după naștere, catolicismul și ortodoxia au pretenții de biserici “majoritare” sau chiar de biserici “naționale.”

Sunt însă populațiile acestor țări într-adevăr “creștine”? Recensămintele periodice declară că da (între 70 % și 95% din populație declarându-se catolici sau ortodocși). Realitatea este însă cu totul alta. Numai între 4% și 10% dintre acești preținși creștini frecventează în mod regulat serviciile de închinăciune ale bisericilor. Diferența dintre “creștinii nominali” și “creștinii practicanți” este scandalos de mare și ea dovedește că majoritatea “creștină” provine dintr-o societate “secularizată”, care trăiește iluzia unei moșteniri creștine.

Protestantismul

Ceea ce caracterizează protestantismul modern este o mișcare de continuă fragmentare, născută din dorința evadării din capcana formalismului instituționalizat și din tendința unei eterne întoarceri la simplitatea și spiritualitatea bisericii primare. Au apărut astfel nume de denominații noi: quakării, pietiștii, penticostalii, creștinii după Evanghelie, metodiștii, nazarinii, adventiștii, wesleyenii, charismaticii, etc.

Penticostalii

Având unele antecedente în creștinismul istoric, penticostalii au apărut formal în istorie relativ recent. Locul și data apariției lor sunt: Mișcarea de trezire spirituală din strada Azusa, Los Angeles, California, 1906. Liderii creștini prezenți la acea întrunire s-au întors de acolo “botezați în Duhul” și au generalizat acest gen de experiență spirituală și în bisericile lor. Astfel de biserici “pline de Duhul Sfânt” s-au înfrățit pentru a forma apoi denominații penticostale (termenul provine de la “penticostos”, “cincizeci” în limba greacă și anunță o identificare cu experiența celor de la Cincizecime din cartea Faptele Apostolilor).

Membrii bisericilor penticostale îmbrățișează toate articolele de credință ale bisericilor evanghelice, dar le îmbracă într-o coloratură specifică, ancorându-le în lucrarea și puterea prezenței Duhului Sfânt în viața de fiecare zi a bisericii.

Am putea spune că, în timp ce Protestantismul a apărut ca un răspuns dat la înstrăinarea Bisericii de Persoana și învățătura Fiului lui Dumnezeu, mișcarea penticostală a apărut ca un alt răspuns dat, de data aceasta, la înstrăinarea sau neglijarea învățăturii despre importanța prezenței și puterii Duhului Sfânt în viața creștină. Din această perspectivă istorică, catolicismul și ortodoxia sunt “teocentrice” (ancorate în închinarea către Dumnezeu Tatăl), bisericile protestante și neoprotestante clasice sunt “Cristocentrice” (ancorate în lucrarea mântuitoare a lui Cristos), iar mișcarea penticostală, cu transformarea ei în mișcarea “carismatică modernă” este “pneumatocentrică” (ancorată în prezența și lucrarea Duhului Sfânt). Nu se poate nega faptul că, departe de a fi o noutate teologică, mișcarea penticostală, a produs o revenire la “creștinismul inimii”, la trăirea unei relații personale entuziaste cu Cristos și la abandonarea “priceperii și abilităților eclesiastice sau intelectuale, în favoarea abandonării în călăuzirea “ungerii” despre care vorbeau în Noul Testament apostolii.

Teologia penticostală a însemnat o întoarcere la exegeza unor texte mult prea neglijate de-a lungul istoriei, mai toate amintind de “darurile Duhului”, de “călăuzirea Duhului”, de “semnele apostoliei”, de “vindecări provocate de intervenția divină” sau de “descoperiri cu un puternic accent profetic”.

Scăpată din chingile teologiei “scolastice”, mișcarea penticostală și-a arătat foarte curând toate plusurile și minusurile ei. Pe de o parte, oriunde a ajuns, mișcarea a însemnat o reîmprospătare a vieții personale a credincioșilor și o dinamizare a vieții de închinăciune, iar pe de altă parte, elanul adoptării “semnelor” necenzurat de maturitatea unei exegeze sănătoase a dus la tot felul de excese păgubitoare, la apariția “șarlatanilor duhovnicești” și la o aparent necurmată fărâmițare a bisericilor. Fără să luăm în seamă multitudinea de numiri sub care există mișcarea “penticostală” putem spune că ea este cea mai rapid crescătoare ramură a creștinismului contemporan.

Mișcarea penticostală și-a depășit acum vârsta adolescenței și, călăuzită de apariția unor lideri maturi și stabili, își dă din plin aportul la pregătirea creștinilor pentru apropiata lor întâlnire cu Mirele. Escatologia penticostală gravitează, cum era și firesc, în jurul devizei: “Și Duhul și Mireasa zic: “Vino!” Și cine aude să zică: “Vino!” (Apocalipsa 22:17).

CAPITOLUL 1

e) Unitatea Bisericii

Ce a mai rămas din "unitatea" Bisericii?

Una din criticile vehemente aduse mișcării "protestante" și "mișcării evanghelice" este că a produs "fracturarea" trupului lui Cristos. Oare așa să fie?

Privită sub numirile ei istorice, biserica a fost mai întâi "creștină", apoi "catolică", apoi "ortodoxă", apoi "protestantă" și mai de curând "evanghelică." Ce a însemnat această succesiune de numiri?

În primele trei veacuri, creștinismul s-a aflat în faza sa "expansionistă", credincios misiunii de a ajunge "până la marginile pământului." Sub influența lucrării apostolilor și încă sub extraordinarul impuls dat de pogorârea Duhului Sfânt, creștinismul a trecut, însângerat și persecutat, toate granițele civilizației de atunci și a devenit o "forță" demnă de luat în seamă de cei care făceau calcule politice. Răspândit prin activitatea milioane de anonimi, avansând cu viteza deplasărilor personale ("*per pedes apostolorum*"), creștinismul a fost răspândit de "martori", care nu de puține ori au fost gata să devină "martiri" în confruntarea cu Statul și cu puternicii zilei.

Luat sub protecția imperială de Constantin, acest "creștinism" a devenit "catolic" (universal, general), râvnind să-i aducă în sânul Bisericii pe toți locuitorii pământului. Pentru realizarea acestui deziderat, Biserica "catolică" nu a ezitat să folosească forța de constrângere pusă la dispoziție de alianța cu "imperiul" politic.

Când Imperiul Roman s-a scindat în cele două ramuri, Apuseană și Răsăriteană, cezarul de la Constantinopol a creat o Biserică nedependentă de scaunul papal de la Roma. Adunați în sinoade convocate "la comandă" de împărații Bizanțului, episcopii au găsit "nod în papură" în teologia Bisericii Catolice, au "afurisit"-o (excomunicat-o) și s-au autoproclamat păstrătorii "dreptei credințe". S-a născut astfel, dintr-un fel de decret politic, "Biserica Catolică Ortodoxă Răsăriteană." Antagonismul dintre cele două ramuri ale bisericii "catolice" dăinuiește și astăzi. Nu se poate spune deci că "protestanții" au început "sfășierea trupului lui Cristos."

Prin Reformă, Luther n-a urmărit să formeze o altă biserică, ci doar să o reformeze, din interior, pe cea existentă. Biserica Protestantă s-a născut doar din reacția violentă a Romei. Ea i-a împins afară pe cei ce cereau Reforma. Treizeci de ani de războaie necurmate, uriașe dislocări și migrații umane și milioane de morți dovedesc cu prisosință că "protestanții" s-au născut doar din "intoleranța" Romei față de unii din cei mai spirituali fii ai ei.

Eliberat din chinga "tradițiilor" și "ritualismului" religios, creștinismul a redescoperit Biblia și a devenit "evanghelic." Autoritatea eclesiastică a fost înlocuită cu "autoritatea Scripturii." S-a revenit astfel la vremea "creștinismului incipient", cu biserici autonome, trăind într-o totală separare de puterea politică.

Odată cu Reforma au fost declanșate energiile spiritului uman independent, ținute în lanțuri de "opresiunea" Inchiziției atâta amar de vreme. Scăpată de sub constrângerea Statului pseudo-creștin, societatea a produs mișcări de gândire "alternative" creștinismului. Prin renaștere și iluminism s-a instaurat epoca "raționalismului umanist." El a produs apoi "materialismul" și, o dată cu el, progresul extraordinar al tuturor îndeletnicirilor legate de "materie." Omenirea s-a "tehnologizat" și se grăbește să se "supra-tehnologizeze."

Spiritul critic analist a invadat lumea Bisericii și a produs valuri de "liberalism", în care scepticismul general a erodat încrederea în Biblie și în trăirile "spirituale."

Omenirea a trăit pentru o vreme iluzia posibilității de a aduce prin "știință", fără ajutorul lui Dumnezeu, "raiul pe pământ." Au urmat însă dezaastroasele războaie mondiale, spulberarea oricărui încrederi în "bunătatea imanentă" a omului și, încet, încet, oamenii au început să caute iar ajutorul de "dincolo de sfera propriilor lor puteri."

Astăzi, ezitând să se reîntoarcă la "creștinismul istoric" și la obsesivul "stat creștin" sau "națiune creștină", oamenii au căutat să pătrundă în realitățile spirituale individual, pe calea unor religii orientale exotice sau pe mai "tehnologizata" alternativă a "extraterestrilor." În plină epocă modernă, asistăm la renașterea "păgânismului antic".

Mai este oare posibilă o "unire" a tuturor bisericilor pentru a reface unitatea "catolică" după care oftează unii? Spre un asemenea țel se îndreaptă toate mișcările "ecumenice" contemporane. Alții se întrebă însă mai serios și

mai profund: "Ce a mai rămas din dorința exprimată de Domnul Isus în Ioan 17, când a cerut Tatălui ca urmașii Săi să fie "una" după cum Tatăl și Fiul sunt "una"? A fost ascultată această rugăciune? În caz că răspunsul este afirmativ (și nu văd cum ar putea cineva spune că Tatăl nu l-a ascultat pe Domnul Isus!) ce fel de unitate este caracteristică Bisericii?

Avem la dispoziție câteva alternative: unitatea organizatoric-instituțională, unitatea organică, unitatea spirituală, unitatea escatologică. Sa le luăm pe rând:

1. Unitatea organizatoric-instituțională

Oricât ar părea de neobișnuit, eu cred cu tărie că Dumnezeu n-a vrut ca Biserica să fie "catolică", un fel de împărăție terestră a tuturor creștinilor. În spiritul acestei opinii citez conținutul tuturor cărților Noului Testament. Ele ne vorbesc despre o conviețuire terestră perpetuă între "bine" și "rău", între "grâu" și "neghină", între fiii lui Dumnezeu și fiii Diavolului, între fiii luminii și fiii întunerecului. Ultimul capitol al Apocalipsei decretează profetic: "Cine este nedrept, să fie nedrept și mai departe; cine este întinat, să se întineze și mai departe; cine este fără prihană să trăiască și mai departe fără prihană. Și cine este sfânt, să se sfințească și mai departe!" (Apocalipsa 22:11).

Într-o altă rostire escatologică, trecută cu vederea de mulți, profetul Daniel proclamă:

"Este hotărât că războiul va ține până la vremea sfârșitului și împreună cu el și pustiirile" (Daniel 9:26).

Dumnezeu nu a intenționat să lase pe seama oamenilor "așezarea Împărățieii" ("Nu este treaba voastră să știți când... – Faptele Apostolilor 1:7; "Împărăția Mea nu este din lumea aceasta" - Ioan 18:36). Părerea mea este că dacă biserica de astăzi ar reuși să-i adune, prin "ecumenism", pe toți creștinii într-o singură "organizație", ea s-ar îmbăta imediat de putere și s-ar amesteca iarăși în treburile politice ale societății. Doamne, ferește!

Biserica a fost confundată adesea cu Israelul (vezi numirea de "noul Israel") și a încercat să îmbrace zadarnic destinul și prerogativele acestui popor terestru. Dumnezeu are însă planuri diferite cu Israelul și cu Biserica. Deși amândouă au roluri principale în economia "cunoștinței mântuitoare despre Dumnezeu", Israelul și Biserica au caracteristici și misiuni diferite (de aceea nici nu au putut acționa "concomitent" în economia divină). Israelul are un destin terestru, cu o țară aflată între granițe bine precizate, cu o capitală identificată sub numele de Ierusalim, cu un sistem propriu de guvernare, cu un sistem de taxare corespunzător, cu dușmani și aliați politici. Prin contrast, Biserica este compusă din oameni "din toate neamurile", cu cetățenie "în ceruri", în așteptarea unui Ierusalim ceresc și cu o nădejde nestrămutată în strămutarea extraterestră, pentru a intra în odaia de nuntă a Mirelui, Isus Cristos. Caracterul acesta de "intersecție" între temporal și etern, între lumea de acum și lumea viitoare, între loialitatea față de "cezarul" terestru și credincioșia față de Capul suprem așezat la dreapta Măririi pe tronul ceresc, face din Biserică o entitate cu o existență unică în istoria lumii. "Străini și călători" pe pământ, membrii ei sunt destinați, nu să conducă treburile societății, ci să fie "prigoniți și urâți" de oamenii din lume, asemenea "Învățătorului" lor (Ioan 15:18-27). Nimic nu este mai străin de învățătura Noului Testament decât ideea unui Stat "creștin" sau a unei societăți mondiale "creștine". O "unitate" concepută pe aceste coordonate a fost o aberație istorică și o epocă a compromisurilor și decadenței spirituale.

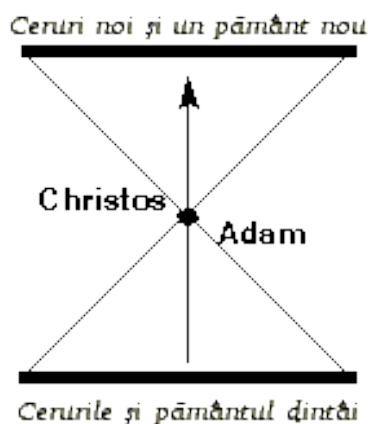
2. Unitatea organică

Un organism este compus dintr-un ansamblu de "organe" ce contribuie fiecare în parte la sănătatea și bunul mers al întregului. Noi suntem obișnuiți să vedem relațiile noastre cu Dumnezeu și cu Cristos mai mult în mod individual, adică numai în ce ne privește pe noi personal. Există însă o altă realitate, în care Dumnezeu Se gândește la noi mai mult în colectiv, ne vede ca pe o unitate compusă și complexă: trupul lui Cristos. Din păcate suntem de multe ori prea individualiști și prea oportuniști, vrem să se învârtă totul în jurul nostru și întrebăm îngrijorați: "Care este avantajul nostru?" Însă Dumnezeu ne vede colectiv, El ne vede ca plinătatea slăvită a lui Cristos, prin care El va împlini odată totul. Este absolut esențial să putem vedea fiecare această perspectivă a lui "noi", a ansamblului în care trăiesc organic toți copiii lui Dumnezeu. Privită din acest punct de vedere, Biserica

lui Cristos există astăzi în toate bisericile "locale", oricare le-ar fi numele lor denominațional. Pentru a înțelege mai bine, este instructiv să comparăm istoria formării primei creații cu cea de-a doua, cea veche cu cea nouă, spre a arăta legătura celei din urmă cu "trupul lui Cristos."

Prima creație a început prin crearea cerurilor și a pământului. Ele împreună (cerurile și pământul) au constituit parțial marea și întinsa bază (scenă) pe care s-au desfășurat evenimentele ulterioare. Prin crearea lui Adam și a Evei, Dumnezeu a încheiat prima creație. Textul Bibliei ne spune că, după ce a terminat de lucrat "Dumnezeu S-a odihnit de toată lucrarea Sa" (Geneza 2:3).

Cea de a doua creație nu începe cu ceruri noi și cu un pământ nou. Acestea nu mai constituie baza pentru următoarele evenimente ale creației. Mai bine zis, creația nouă începe în ordinea inversă. Ea începe cu Omul Isus Cristos (1 Timotei 2:5). Acesta este al doilea Om, Omul din cer și ultimul Adam (1 Corinteni 15:45,47). El este piatra din capul unghiului aleasă pentru creația cea nouă (Isaia 28:16; 1 Petru 2:7). În El se continuă noua creație. Pentru început se spune: "...dacă este cineva în Cristos, este o făptură nouă" (2 Corinteni 5:17). Orice om care Îi aparține lui Cristos, devine o creație ("zidire" - *ctisis*) nouă. Aceasta își găsește deci prima ei formă în "trupul spiritual al lui Cristos", în Biserică, într-un Om nou (Efeseni 2:15). Apoi, ea se extinde în toată natura înconjurătoare, care așteaptă cu o dorință înfocată descoperirea fiilor lui Dumnezeu (Romani 8:19-22). Această creație se va încheia prin realizarea unui cer nou și a unui pământ nou. După aceea, Dumnezeu se va odihni iarăși, de data aceasta "împreună cu oamenii."

În desenul de mai sus, vedem cele două triunghiuri așezate unul peste celălalt. Pe partea mai lată a triunghiului de jos avem baza extinsă a cerurilor și a pământului primei creații. Partea lată a triunghiului de sus ne prezintă extinderea noului cer și a pământului nou din creația cea nouă. Punctul central și de contact al celor două triunghiuri este Cristos, întrupat în chipul celui dintâi Adam. Imaginea ne prezintă o dezvoltare diametral opusă și confluentă a celor două creații, veche și nouă, care se întâlnesc "în Cristos." Cea veche culminează prin crearea lui Adam, cea nouă începe cu Cristos, ultimul Adam. La formarea creației noi, "trupul lui Cristos" va fi Organismul ceresc-pământesc, care, respins de creația veche, o va zgudui din temelii și va deveni "unealta" oricărei înnoiri, conform lui Apocalipsa 2:15: "Iată că Eu fac toate lucrurile noi!" (Fritz Binde, *Desăvârșirea trupului lui Cristos*).

Unitatea organică este o realitate spirituală nevăzută, restrânsă la "Biserica adevărată" care va fi Mireasa Mielului. În planul "creștinismului social" vizibil însă, ezităm să spunem că biserica are o unitate organică deoarece între diferitele biserici denominaționale nu există prea multe forme de colaborare sau într-ajutorare reciprocă.

3. Unitatea spirituală

Este evident că, destinați să trăiască "în lume", fără a fi însă "din lume", răspândiți printre toate națiunile pământului, creștinii vorbesc despre o unitate la nivelul unei trăiri mai adânci decât trăirea socială, unitatea

spirituală. Ea este condiția și circumstanța în care putem vorbi și despre unitatea "vizibilă" a bisericii locale. Această unitate este exprimată în Noul Testament prin expresia: "Este un singur trup, un singur Duh, după cum și voi ați fost chemați la o singură nădejde a chemării voastre. Este un singur Domn, o singură credință, un singur botez" (Efeseni 4:4-5).

Unitatea Bisericii este ilustrată în multe feluri: ca aceea existentă între un soț și o soție, ca aceea prezentă între pietrele unei clădiri "duhovnicești", ca aceea dintre mlădițe și vița de vie. Este vorba de o unitate "funcțională" în planul existenței spirituale.

Apostolul Pavel vede unitatea externă manifestată în biserica locală ca o urmare firească a unirii pe care fiecare creștin o are cu Cristos. El vede această unitate, nu ca pe ceva de dorit sau de realizat, ci ca pe ceva deja în existență, ce trebuie primit prin credință și păstrat printr-o viață de ascultare:

"Vă sfătuiesc dar eu, cel întemnițat pentru Domnul, să vă purtați într-un chip vrednic de chemarea pe care ați primit-o, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă răbdare; îngăduiți-vă unii pe alții în dragoste, și căutați SĂ PĂSTRAȚI unirea Duhului, prin legătura păcii" (Efeseni 4:1-3).

Biserica trăiește în această unitate "a Spiritului" despre care apostolul Pavel vorbește atât de frumos în 1 Corinteni 12.

4. Unitatea escatologică

Chiar și cel mai înflăcărat susținător al Bisericii trebuie să recunoască faptul că Biserica creștină, așa cum am urmărit-o de-a lungul secolelor și așa cum se manifestă ea astăzi, nu reprezintă un exemplu ideal de "unitate." Nici măcar biserica locală, restrânsă în perimetrul aceleiași experiențe sociale și avantajată de atâtea lucruri comune pe care le au membrii ei, nu poate fi o pildă de "desăvârșită unitate", ca aceea despre care vorbea Domnul Isus în capitolul 17 al Evangheliei lui Ioan: "Eu le-am dat slava, pe care Mi-ai dat-o Tu, pentru ca ei să fie una în noi, cum și noi suntem una. Eu în ei și Tu în Mine; pentru ca ei să fie în chip desăvârșit una."

Când a rostit aceste cuvinte, Domnul Isus era încă pe pământ și-I cerea Tatălui să fie dus în slavă: "Și acum, Tată, proslăvește-Mă la Tine Însuși cu slava, pe care o aveam la Tine, înainte de a fi lumea" (Ioan 17:5).

Conceptul de unitate a Bisericii trebuie legat de această așteptare escatologică a clipei în care toate nedesăvârșirile vor fi îmbrăcate în slava viitoare. Toți aceia care sunt acum una cu Cristos, Mirele lor, vor fi una în mireasa care va intra cu El în odaia de nuntă.

"Pentru că noi suntem mădulare din mădulele Lui, carne din carnea Lui și os din oasele Lui. De aceea "va lăsa omul pe tatăl său și pe mamă-sa și se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup." Taina aceasta este mare - vorbesc despre Cristos și despre Biserică" (Efeseni 5:30-32).

Dincolo de multele și dureroasele conflicte care există în bisericile creștine de astăzi, "unitatea aceasta escatologică" poate fi gustată oriunde se întâlnesc credincioși maturi și plini de spiritualitate:

"Și El a dat pe unii apostoli; pe alții prooroci... pentru desăvârșirea sfinților... pentru zidirea trupului lui Cristos, până vom ajunge toți la UNIREA credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea de om mare, la înălțimea staturii plinătății lui Cristos; ca să nu mai fim copii, plutind încoace și încolo, purtați de orice vânt de învățătură, prin viclenia oamenilor și prin șiretenia lor în mijloacele de amăgire, ci credincioși adevărului, în dragoste, să creștem în toate privințele, ca să ajungem la Cel ce este Capul, Cristos" (Efeseni 4:11-15).

O astfel de trăire spirituală a unității creștine poate fi gustată de fiecare creștin, indiferent de numirea bisericii lui locale. Ea trece peste orice bariere temporare ale denominațiilor din creștinismul actual.

Era "post-creștină"?

Cei din Europa anilor 1950 s-au grăbit să proclame intrarea societății contemporane într-o epocă "post creștină." Pentru nereușita revenire la "pre-creștinism" din timpul "renașterii", paradoxal, oamenii au dat vina tot pe biserică. Nedorind să se întoarcă la realitățile Evului Mediu, oamenii din societatea modernă stau în cumpănă. Ce-i de făcut? Ce a mai rămas neexplorat și neexperimentat?

În vidul ideologic produs de atâtea deziluzii, oamenii au început să creadă în bazaconii "extraterestre", în soluții de unificare spirituală cu universul propuse de religiile orientale și în alternative încă neexplorate.

În plin veac al revoluțiilor tehnologice, trăim, paradoxal, o întoarcere la fundamentalismul religios al islamului și al altor religii. Ele refuză progresul steril adus de "civilizațiile creștine." În Anglia modernă, scade numărul bisericilor, dar crește numărul moscheilor!

Intrăm oare cu adevărat într-o civilizație "post creștină"? Cuvintele acestei întrebări par un ecou al unei întrebări retorice pusă de Domnul Isus: "Dar când va veni Fiul omului, va găsi El credință pe pământ?" (Luca 18:8).

Nădejdea și optimismul nostru pentru viitorul creștinismului nu se sprijină nici pe "realizările" creștine din istorie și nici pe "calitatea" liderilor creștini de astăzi. Certitudinea că acest creștinism va dăinui până la sfârșit, oferind până la capăt o ușă de mântuire și de ieșire de sub mânia lui Dumnezeu se reazemă pe considerente mult mai stabile.

CAPITOLUL 1

f) Care este Biserica cea adevărată?

Întrebarea din titlu poate fi și sinceră, dar și batjocoritoare sau cinică. Cine o pune, trebuie să nu uite nici o clipă că această întrebare Îi este adresată în ultimă instanță lui Dumnezeu Creatorul și lui Isus Cristos, Cel ce a promis să "zidească" această Biserică și "s-o prezinte" într-o bună zi "fără pată, fără zbârcitură" în fața întregului univers.

Iată de ce vă invit să citiți cu evlavie și atenție rândurile care urmează:

“Cea mai înaltă expresie a voii lui Dumnezeu în dispensația actuală este Biserica. Pentru a fi în întregime biblică, orice activitate religioasă trebuie să fie integrată și subordonată Bisericii. Trebuie să spunem foarte clar și răspicat că orice slujbă adusă lui Dumnezeu în vremea de acum trebuie să izvorască și să se desfășoare în cadrul sfânt al adunării copiilor lui Dumnezeu. Școli teologice, societăți de tractate, organizații misionare, societăți de binefacere, edituri creștine, și orice alte grupări aflate într-o formă sau alta de slujire creștină trebuie să se autoexamineze cu toată evlavia și cu toată responsabilitatea știind că lucrările lor nu pot avea nici un fel de semnificație spirituală atâta timp cât ele rămân în afara Bisericilor locale.” (John Mac Arthur Jr.)

În terminologia Scripturii, Biserica este: “locul unde locuiește Dumnezeu, prin Duhul” - cel mai important organism aflat în existență sub soare. Ea nu este numai una din instituțiile umane pozitive din societate, alături de familie, stat, școli, - ci, dintre toate, ea este cea mai de seamă și mai copleșitoare în importanță. Biserica locală este un bastion al lui Dumnezeu într-o lume “care zace în cel rău”, “ambasada lui Dumnezeu” într-un pământ străin, “avanpostul” invaziei împărăției luminii într-o țară a întunericii, o “avanpremieră” a ceea ce va fi și “o taină” pe care cei din lume nu o pot înțelege.

Cei aflați în Biserică sunt singurii “extraterestrii” aflați pe planeta noastră, oameni cu o dublă apartenență, una exterioară la neamul creat de Dumnezeu prin Adam și o a doua, interioară, la un neam nou, “dintr-o altă creație” (2 Corinteni 5:17), începută cu “cel de-al doilea Adam”, Isus Cristos (1 Corinteni 15:45-49).

Cinicul batjocoritor ne va întreba repede “despre care biserică în particular vorbim, știind că există multe “biserici” și nenumărate “denominații”, și că din această cauză este aproape imposibil să știi care este “Biserica cea adevărată, dacă, bineînțeles, așa ceva există.” Nu trebuie să ne lăsam tulburați de zâmbetul ironic afișat de cei

ce ne întâmpină cu astfel de obiecții. Batjocoritori au existat întotdeauna, dar ironia lor nu a reușit niciodată să desființeze realitatea. Biserica lui Cristos există.

Ea nu este deocamdată “desăvârșită” în ochii lumii. Imperfecțiunea ei se vede încă și mai bine pentru credinciosul sincer care se află în interiorul ei, dar ceea ce nu știe “înțeleptul lumii acesteia” este faptul că imperfecțiunea Bisericii nu-i măsoară acesteia “inexistența”, ci sunt dovezi ale unui proces de creștere, manifestările unor “neputințe și nevrednicii omenești” biruite rând pe rând de “harul” lui Dumnezeu și de “puterea Celui care lucrează în noi ce-I este plăcut” (Evrei 13:21).

Biserica există în toate locurile în care Duhul Sfânt a adunat împreună câteva persoane care L-au primit pe Isus Cristos ca Mântuitor, care I se închină lui Dumnezeu în duh, și care se străduiesc să se păstreze neîntinați de lume și de poftele firii pământești. S-ar putea ca unele mădulare ale Bisericii să fie pentru o vreme răspândite pe toată suprafața pământului, despărțite de distanțe și de împrejurări, dar în fiecare din aceste mădulare ale trupului sălășluiește același dor de casă, aceeași tânjire a oilor după staulul comun și după părtășia Pastorului. Dați cea mai mică șansă unor creștini veritabili și ei se vor strânge împreună și vor pune la cale un plan de întâlniri regulate pentru închinăciune comună, studiu în Cuvânt și rugăciune. Grupuri din acestea, răspândite în toată lumea, sunt celulele trupului lui Cristos. Fiecare adunare locală în parte este în sine o Biserică adevărată și toate împreună alcătuiesc Biserica cea mare, Mireasa care se pregătește în vederea intrării în “odaia de nuntă” a “Mielului” (Apocalipsa 19:7-8).

Prin astfel de grupuri, Duhul Sfânt lucrează în lume și îi atrage la mântuire pe cei pierduți. Oricine vorbește de rău Biserica locală, vorbește de rău Trupul și Mireasa lui Cristos.

Confruntarea cu Biserica este sortită întotdeauna eșecului. Cristos este cel ce o zidește, “și porțile Locuinței morților nu o vor birui” (Matei 16:18).

Să ne definim termenii și... poziția

Vorbind despre Biserică trebuie să ne ferim de “certurile de vorbe” care se nasc adesea între cei credincioși din cauza diferentelor produse de înțelegerea diferită a unor termeni.

Orice cuvânt are în spatele său o încărcătură de semnificație aflată în gândirea celui ce-l folosește. De multe ori, vorbitori diferiți folosesc aceleași cuvinte, dar nu se pot înțelege datorită faptului că fiecare gândește altceva. Din cauza aceasta este bine să aibă loc o lămurire “semantică” (a sensurilor).

Biserica Creștină - un grup anume între “cetele” mântuiților lui Dumnezeu destinat să alcătuiască un organism distinct în veșnicie printr-o relație specială cu Isus Cristos, cea de-a doua persoană a Dumnezeirii: Isus Mirele - Biserica Mireasa (Trupul lui Cristos). Amintind despre relația dintre Cristos și Biserica creștină, apostolul Pavel spunea:

“...și cei doi vor fi un singur trup. Taina aceasta este mare - (vorbesc despre Cristos și despre Biserică)” (Efeseni 5:31-32).

Biserica Universală - totalitatea credincioșilor salvați prin credința în lucrarea mântuitoare a lui Isus Cristos în trecut, prezent și viitor.

Biserica Mondială - totalitatea credincioșilor aflați în viață în toată lumea la o anumită dată.

Biserica Locală - un grup de credincioși adunați într-un anumit loc pentru închinăciune în duh și în adevăr.

Realitatea Bisericii Universale nu trebuie să umbrească în nici un fel importanța funcționării bisericilor locale. De fapt, este greu de conceput că cineva poate spera să facă parte din Biserica Universală atâta timp cât, deși are

posibilitatea, nu vrea să facă parte din nici o Biserică locală. Cum ar putea să aibă cineva părtășie cu credincioșii din toate veacurile, în timp ce refuză părtășia creștinilor din imediata lui apropiere?

Există astăzi un curent de învățătură și atitudine care privește de sus Biserica locală, ca pe ceva compromis și ne-necesar. Acești învățători neinspirati s-au depărtat de învățătura Bibliei și propovăduiesc numai o Biserică spirituală fără nici un fel de formă sau organizare omenească. După ei, orice organizare este ceva “firesc” și trebuie părăsită în vederea “trăirii în Duhul”. Contactele cu Bisericile locale sunt privite ca vizite la “frații mai slabi” aflați încă în robia “învățăturilor începătoare”. Orice structură este denunțată drept “omenească” și orice slujitor al Bisericii este demascat drept un nou “Diotref”, care ține să-și impună autoritatea sa, în dauna autorității Duhului.

De obicei, în spatele acestor atitudini există o mare doză de “mândrie spirituală” combinată cu un caracter nesupus și incapabil să suporte disciplinarea părtășiei dintr-o legătură frățească strânsă. Ce este și mai grav însă, este faptul că în numele unei superiorități spirituale se întreține critica și disprețul, iar sub paravanul unei cunoașteri a lucrurilor “mai adânci”, se părăsește ascultarea de mesajul clar al Evangheliilor și al Epistolelor Nouului Testament. Textele care vorbesc despre organizarea din Bisericile locale sunt scoase din contextul biblic imediat, sunt răstălmăcite și alegorizate forțat pentru a sprijini opiniile celor porniți pe o astfel de “tălmăcire”.

Biserica Universală - Biserica Locală

Ce este la urma urmei Biserica? Există zeci și zeci de răspunsuri. Bisericile, așa cum le cunoaștem noi astăzi sunt împărțite pe toată fața pământului, diferite ca formă, înstrăinate ca denumiri oficiale, învrăjbite într-un patriotism sectar sau sufocate într-un ecumenism fără valori creștine.

Ce spune însă Biblia despre Biserica? Cum este descrisă ea în planul de funcționare alcătuit de “arhitectul” și Capul ei dumnezeiesc, Isus Cristos?

Pentru început, să spunem doar că în limba greacă pentru Biserică este folosit cuvântul “EKKLESIA” și că sensul acestuia în uzanța timpului era “colectivitatea celor chemați afară”.

Din această definiție se poate vedea că Biserica nu poate fi în nici un caz o clădire în care se țin servicii religioase. Mai degrabă, ea este colectivitatea celor ce s-au adunat în acea clădire pentru închinăciune.

Apoi, Biserica nu poate fi înțeleasă drept o simplă “organizație”. În limba greacă, pentru a defini viața Bisericii a fost folosit termenul “KOINONIA” care definește o relație de părtășie, o trăire în stări și scopuri comune.

În Evangheliile, “ekklesia” apare de două ori (în Matei 16:18: “pe această piatră voi zidi Biserica Mea” și în Matei 18:17: “Dacă nu vrea să asculte de ei, spune-l Bisericii”). Din ambele pasaje se vede clar că Mântuitorul se referea la o colectivitate de oameni.

Între Biserică și lumea înconjurătoare s-au format încă de la început raporturi foarte clare. Creștinii mântuiți au format o comunitate socială distinctă și s-au separat de ceilalți oameni. Mesajul creștin a devenit imediat: “Mântuiți-vă din mijlocul acestui neam ticălos” (Faptele Apostolilor 2:40).

Ekklesia este arătată deci a fi colectivitatea celor “chemați afară”:

“Să ieșim dar afară din tabără la El și să suferim ocară Lui” (Evrei 13:13).

Chiar și atunci când mergeau încă la templu, creștinii stăteau separați de ceilalți:

“Toți stăteau împreună în pridvorul lui Solomon, și nici unul din ceilalți nu cuteza să se lipească de ei” (Faptele Apostolilor 5:12-13).

Petru ne spune de ce s-a produs această separare între Biserică și lume:

“Voi însă sunteți o seminție aleasă, o preoție împărătească, un neam sfânt, un popor pe care Dumnezeu Și l-a câștigat ca să fie al Lui, ca să vestiți puterile minunate ale Celui care v-a chemat din întuneric la lumina Sa minunată” (1 Petru 2:9).

O dată cu apariția *ekklesiei*, omenirea a cunoscut o altă împărțire în economia mântuirii divine. Până atunci fuseseră numai evreii și neamurile. Cei dintâi erau poporul ales al lui Dumnezeu, iar cei din urmă erau “cei fără cetățenie în Israel, străini de Dumnezeu și de legământele făgăduinței” (Efeseni 2:12). Delimitarea era clară și tranșantă. Prăpastia dintre cele două tabere era mare și de netrecut. Din pricină că Israelul L-a refuzat însă pe Isus Cristos, adevăratul lor Mesia, Dumnezeu a adus în lume astăzi o a treia grupare de oameni, Biserica creștină. Ea este instrumentul de mântuire pentru vremea actuală.

Vremea Bisericii se întinde între ziua de Cincizecime (Rusalii) în care Duhul Sfânt s-a pogorât peste credincioșii în Isus Cristos adunați la rugăciune și ziua Răpirii pe care nu o știe nimeni, dar pe care o așteptăm cu înfrigurare. În toată perioada aceasta de timp, Biserica trebuie să trăiască în lume ca o mărturie despre Dumnezeu și ca o chemare adresată tuturor oamenilor, indiferent de rasă, sex, stare socială sau cultură.

Totuși noi știm că nu va exista o Biserică mondială ca un rezultat al convertirii tuturor oamenilor (Matei 24:14). Din această cauză, “Biserica Catolică” (care înseamnă tocmai o Biserică în care trebuiesc incluși toți oamenii) este o utopie periculoasă.

Convertirea Neamurilor întregi rămâne privilegiul lui Israel. Biserica are o chemare individuală adresată “la orice făptură” (Marcu 16:15) și ea va reuși să “facă ucenici din toate neamurile” (Matei 28:19) că o pârgă a marelui seceriș de la vremea sfârșitului.

Unde este astăzi Biserica adevărată?

Dacă avem încredere în cuvintele Domnului Isus, ajungem la concluzia că Biserica se află și astăzi pe mâini tot atât de bune ca și acum aproape 2000 de ani, când ucenicii din Ierusalim puneau lumea în uimire cu curajul și cu înfăptuirile lor. Domnul Isus a spus:

“Eu voi zidi Biserica Mea și porțile Locuinței morților nu o vor birui” (Matei 16:18).

Soarta adevăratei Biserici a lui Cristos nu s-a hotărât niciodată în Sinoade, Congrese sau Adunări Legislative. Capul nevăzut al Bisericii locuiește în cer, așezat la dreapta mării lui Dumnezeu. Domnul Isus Cristos are astăzi “toată puterea în cer și pe pământ” (Matei 28:18). Trupul Său spiritual, Biserica, nu este lăsat în voia valurilor:

“Iată că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Matei 28:20).

Biserica adevărată există și astăzi. Ea își împlinește mereu aceiași misiune de a fi “lumina lumii” și “sarea pământului” (Matei 5:13-14). Nebăgată în seamă și nesocotită adesea în calculele mai marilor acestei lumi, Biserica trăiește, iar Capul ei încă își mai “cunoaște oile pe nume” (Ioan 10:1-16). Convins de această realitate, apostolul Pavel scria în 2 Timotei 2:19:

“Totuși temelie tare a lui Dumnezeu stă nezugduită, având pecetea aceasta: Domnul cunoaște pe cei ce sunt ai Lui”.

Se spune adesea că mulțimea pestriță de biserici de astăzi nu arată progresul Bisericii. Dar eu cred că și în această situație se vede ceva din înțelepciunea cu care Dumnezeu își împlinește planurile. Dacă Biserica ar fi una din punct de vedere organizatoric, ea s-ar amesteca iarăși foarte repede în treburile acestei lumi. Experiențele trecutului au dovedit cu prisosință acest lucru. Dumnezeu nu dorește însă ca Biserica să alcătuiască o Împărăție

terestră. Cetățenia noastră trebuie să rămână “în ceruri”. Destinul Împărăției terestre rămâne un prerogativ al Israelului și el și-l va împlini atunci când la conducerea Statului se va instala Însuși Mesia.

În plan uman, atacul Diavolului și neînțelepciunea noastră ne lipsesc de “părtășia duhovnicească” care ar trebui să se manifeste între diferitele ramuri ale Bisericii. Nici una și nici cealaltă însă nu-L împiedică pe Dumnezeu să-și ducă la îndeplinire planul. Oriunde se vestește Cuvântul curat al Evangheliei și oriunde oamenii intră sub sângele și sub domnia lui Cristos există Biserica cea adevărată. Oriunde se produce “nașterea din nou” și “viețuirea în neprihănire” există Biserica cea nemuritoare.

De 2000 de ani, Diavolul seamănă în aria lumii neghina lui, dar slavă Domnului, grâul se înmulțește și “Cel ce are puterea să facă să crească” este la lucru. Lumea stricată de astăzi nu a intrat deocamdată într-o deplină putrefacție tocmai pentru că încă are în ea “sarea pământului.” Întunecul nu s-a lăsat de tot, pentru că încă mai este aici “lumina lumii”.

Cum trebuie să arate o Biserică creștină?

Este adevărat că, din datele pe care ni le pune la dispoziție un studiu al bisericilor din vremea apostolică, nu putem extrage un tipar clar și unic pentru biserica locală. Aceasta nu înseamnă însă că bisericile acelea nu au fost organizate. De fapt, organizarea bisericilor locale, ca și organizarea tuturor formelor vii de viață, nu se bazează pe forme fixe sau pe tipare, ci pe principii vitale. Așa cum corpul funcționează armonios adaptându-și activitățile în jurul unor principii clare și indispensabile (trebuie să ne hrănim, să dormim, să ne spălăm, să avem viață socială, etc.) și Biserica locală își organizează activitățile adaptându-le principiilor fundamentale pe care le-au respectat toate bisericile din toate timpurile.

Trebuie să distingem clar între principiu și formă. Principiul aduce viață și o întreține în cele mai bune condiții, forma se adaptează realităților de timp, societate și resurse. Principiul rămâne mereu același, forma trebuie să se schimbe. A ține la forme înseamnă a renunța de multe ori la principii și asta este întotdeauna în detrimentul vieții.

Principiile de bază ale bisericilor locale, așa cum le putem studia noi în cărțile Noului Testament, sunt cuprinse în textele din Matei 28:19 și Faptele Apostolilor 2:42. La fiecare dintre aceste principii de bază îi corespund o mulțime de forme, alese în funcție de condiții, de necesități și, nu o dată, în funcție de... posibilități.

1. Principiul evanghelizării lumii. Biserica lui Cristos trebuie să se preocupe de mântuirea celor pierduți. Ea trebuie să găsească cele mai bune și mai eficiente metode pentru a vesti Evanghelia “la orice făptură”.

2. Principiul maturizării credincioșilor. Mărturia Bisericii este mărturia celor credincioși. De aceea, fiecare nou convertit trebuie să fie “învățat”. Biserica are această datorie: “Învățați-i tot ce v-am poruncit”. Unde să fie învățați cei convertiți (în Seminarii, acasă sau în Biserică), cât să dureze procesul de învățare, care sunt cele mai bune metode de transmitere a învățaturii, și multe alte astfel de “forme” rămân la latitudinea Bisericii și pot fi oricând schimbate.

3. Principiul trăirii în părtășie. Trupul lui Cristos este alcătuit din mădulare unite între ele, sănătoase și slujindu-se reciproc: “Ei stăruiau în legătura frățească” (Faptele Apostolilor 2:42).

Creștinii trebuie să aibă părtășie! Formele prin care este pus în practică acest principiu sunt infinit de variate. Unde să se adune, cât timp să stea împreună, ce formă să aibă clădirile, care să fie programul întâlnirilor lor, cine să conducă cutare program și cine să conducă celălalt, etc. sunt “forme” necesare, dar neimportante în ele însele.

4. Principiul amintirii lucrării Domnului Isus. Biserica nu poate exista în afara lucrării mântuitoare a lui Cristos. “Să faceți aceasta spre amintirea Mea” a spus Mântuitorul despre Cina Domnului. Pavel a adăugat: “Căci n-am avut de gând să știu între voi altceva decât pe Cristos și pe El răstignit” (1 Corinteni 11:25 2:2). Biserica trebuie să practice “frângerea pâinii”. De câte ori să facă aceasta într-o lună, ce fel de pâine să aleagă, cum să frângă pâinea, etc. , rămân iarăși “forme” necesare, dar neimportante în ele însele. Condițiile în care trebuie luată Cina

Domnului trebuie să hotărâte în funcție de călăuzirea specifică pe care Domnul o dă fiecărei Biserici locale în parte.

5. Principiul închinăciunii. “Ei stăruiau... în rugăciuni” (Faptele Apostolilor 2:42). Biserica există pentru proslăvirea lui Dumnezeu. Toată ființa și activitatea unei Biserici locale trebuie subordonate acestui scop. NU este esențial câtă participare este la serviciul unei Biserici locale, dar este esențial câtă închinăciune este în programul acela.

“Duhul dă viața, dar slova (forma) omoară.”

Istoria greșelilor Bisericii este și istoria bisericilor care s-au obișnuit într-atât de mult cu forma, încât n-au mai observat că între timp viața dispăruse. Bisericile acelea au fost atât de mult lipite de formă, încât viața a trebuit să le părăsească și să se stabilească în alte “tipare”, socotite multă vreme “eretice”. Trebuie să spunem că “istoria reformelor” nu a fost niciodată istoria transformării vieții religioase (cum susțin criticii ateï), ci istoria re-”formelor”, adică istoria succesiunilor de crize provocate de cei care, confundând forma cu conținutul, au trebuit să fie lăsați în urmă de o Biserică energică, militantă și mereu egală cu ea însăși.

Nu fiți prea pretențioși!

Un alt lucru pe care trebuie să-l spunem despre viața bisericilor locale este că ne aflăm în perioada de “construcție”. Grupurile locale de credincioși sunt deocamdată numai părți componente, “în devenire” așezate în marele ansamblu al Bisericii universale. Din punctul lui Dumnezeu de vedere, Biserica este deja desăvârșită prin faptul că a fost câștigată de Domnul Isus la Cruce:

“Cum a iubit și Cristos Biserica și S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească, după ce a curățit-o prin botezul cu apă prin Cuvânt, ca să înfățișeze înaintea Lui această Biserică, slăvită, fără pată, fără zbârcitură sau altceva de felul acesta, ci sfântă și fără prihană” (Efeseni 5:25-27) .

În practică, bisericile locale se află în etapa de “sfințire și curățire prin Cuvânt”. Apostolul Pavel scria cu încredere deplină:

“Sunt încredințat că Acela care A ÎNCEPUT în voi această bună lucrare, O VA ISPRAVI... “ (Filipeni 1:6).

În Efeseni, capitolul 4 vorbește despre Biserică în termeni de creștere: “Din El, tot trupul... își primește creșterea... și se zidește în dragoste” (Efeseni 4:16), așa că nu trebuie să cădem în disperare ori de câte ori observăm greșeli, nedesăvârșiri și inconsistențe în bisericile locale. Domnul Isus a spus: “Eu voi zidi Biserica Mea și porțile Locuinței morților nu o vor birui” (Matei 16:18).

Cel ce face lucrarea este așadar, Domnul Isus Însuși, iar noi trebuie să fim extrem de prudenți atunci când ne exprimăm asupra felului în care El lucrează.

Cu imperfecțiunile din Biserică locală este la fel ca și cu cele care se manifestă în viața spirituală a oricărui credincios. Noi știm că Cristos lucrează în noi prin Duhul Sfânt și că are ca scop să ne transforme după chipul și asemănarea Lui.

Același Duh Sfânt este la lucru și în Biserică locală. Scopul Lui este s-o aducă la o desăvârșită frumusețe morală și s-o maturizeze din punct de vedere intelectual în “adevăr”. Ne aflăm încă în plin proces de construcție. Lucrarea nu s-a terminat, așa că nu trebuie să ne fie rușine să ne recunoaștem imperfecțiunile. Ar fi total neînțelept să ne așteptăm să găsim undeva o Biserică locală ajunsă deja la perfecțiune. Din “sfinți” în devenire, nu se poate clădi decât o Biserică “în devenire”. Cu toate acestea, ținta fiecărei Biserici locale trebuie să rămână “Biserică desăvârșită”, căci Dumnezeu este El Însuși la lucru și El nu Se va mulțumi cu jumătăți de măsură. Iată ce declară apostolul Pavel în scrisoarea către creștinii din Efes:

“Mie mi-a fost dat harul să vestesc... bogățiile nepătrunse ale lui Cristos... pentru ca domniile și stăpânirile din locurile cerești să cunoască azi, prin Biserică, înțelepciunea nespus de felurită a lui Dumnezeu” (Efeseni 3:8-10).

“Căci noi suntem lucrarea (*poema* - în greacă) Lui, și am fost zidiți în Cristos Isus pentru faptele bune pe care le-a pregătit Dumnezeu mai dinainte, ca să umblăm în ele” (Efeseni 2:10).

Într-o bună zi, la sfârșitul istoriei, Cristos va prezenta Biserica înaintea tuturor făpturilor cerești, ca pe o strălucită dovadă a puterii și iubirii Sale:

“(Cristos) S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească... ca să înfățișeze înaintea Lui această Biserică, slăvită, fără pată, fără zbârcitură sau altceva de felul acesta, ci sfântă și fără prihană” (Efeseni 5:25-27) .

CAPITOLUL 2

a) Biserica Ortodoxă Catholică Răsăriteană

1. O prezentare istorică a „ortodoxiei”

"Biserica Ortodoxă Răsăriteană", cu numele ei oficial de Biserica Ortodoxă Catholică răsăriteană, dar cunoscută și sub titulatura de Biserica Greco-ortodoxă, este una din cele trei grupări doctrinare și administrative din sânul creștinismului european. Ea are o identitate specifică datorată doctrinei despre continuitatea apostolică, datorită specificului liturgic și datorită existenței "bisericilor teritoriale surori". Aderenții ei, răspândiți altădată în partea de vest a Mării Mediterane, trăiesc astăzi în Balcani, în Orientul Mijlociu și în Rusia.

Termenul "ortodox" (cu semnificația de "învățătura cea dreaptă" sau de "adevărata credință" în limba greacă) implică o deosebire polemică cu alte grupări creștine, față de care, ortodoxia se pretinde păstrătoarea exclusivă a învățăturii apostolice nealterate.

Origine și specific

Ca origine, Biserica răsăriteană se trage din același creștinism istoric al primelor trei secole și, în teologie, recunoaște chiar aceleași șapte sacramente ca și Biserica Romano-catholică.

Schisma dintre Catholicismul Apusean și Catholicismul Ortodox răsăritean nu s-a produs din motive teologice, ci din cauza unor factori culturali și politici. Roma nu i-a putut ierta niciodată lui Constantin faptul ca a mutat capitala imperială la Bizanț (Bizantium), pe care l-a numit ulterior Constantinopol (orașul lui Constantin).

Constantinopol era așezat pe țărmul european al strâmtoarei Bosfor, aflată la jumătatea distanței dintre Marea Egee și Marea Neagră. Orașul aduna între zidurile lui oameni din Europa și din Asia. În 1453, când turcii au cucerit Imperiul Bizantin, Constantinopol a devenit capitala noului Imperiu Otoman. (Din 1930, orașul se numește Istanbul).

Teodosius I, urmașul lui Constantin la tron, a fost ultimul Cezar care a domnit peste întreg Imperiul Romano-catholic. După moartea sa (395), imperiul a fost împărțit între fii săi. Arcadius (la 17 ani) a primit stăpânire peste jumătatea răsăriteană a Imperiului, iar Honorius (la 10 ani) a fost așezat la Milan să domnească peste jumătatea lui Apuseană. Această "despărțire" care trebuia în ochii contemporanilor să fie doar vremelnică, a devenit definitivă.

Astăzi, din punct de vedere cultural, despărțirea dintre creștinismul Apusean (catholicism și protestantism) și creștinismul răsăritean perpetuează divizarea Imperiului Roman în jumătatea Apuseană, în care limba latină a fost dominantă, și jumătatea răsăriteană, în care mai toți literații vremii foloseau limba greacă.

Începând cu secolul IV, aceste două jumătăți s-au îndepărtat continuu una de cealaltă. Imperiul Roman de Apus s-a prăbușit sub presiunea invaziilor barbare din secolul V. Papa de la Roma, care și până atunci se bucurase de o anumită poziție prioritară în autoritatea exersată asupra patriarhatelor creștine, s-a trezit singurul moștenitor al și așa mult diminuatei autorități imperiale.

Imperiul Roman de Răsărit a mai stat în picioare încă aproximativ o mie de ani, sub forma a ceea ce istoricii numesc "Imperiul Bizantin." Patriarhul Constantinopolului, capitala imperială, s-a ridicat deasupra celorlalți patriarhi regionali și, ca un "*primus inter pares*" (cel dintâi dintre mai mulți egali) a devenit capul ecumenic al Bisericii. Totuși, ca supus cetățenesc în fața împăraților imperiali cu puteri depline, acest patriarh nu și-a asumat niciodată o autoritate independentă asemănătoare papei de la Roma. Chiar și astăzi, supunerea patriarhilor față de autoritatea politică a națiunii-stat este o caracteristică bizantină.

Cea mai timpurie literatură creștină a fost scrisă, chiar și la Roma, în limba greacă. În primele secole, creștinismul a avut un pronunțat caracter grecesc. Începând cu secolul V, specificul grecesc a început să se piardă. Majoritatea creștinilor din Egipt și Siria, care până atunci acceptaseră subordonarea față de cultura greacă, au decis să se rupă de restul bisericii istorice din cauza hotărârilor luate la conciliile (sinoadele) de la Efes (431) și Calcedon (451), care stabileau primatul patriarhului de la Constantinopol. Faptul că arabii au cucerit apoi aceste provincii a fost interpretat de unii drept o pedeapsă divină, dar a dus și mai departe la slăbirea influenței sociale a jumătății răsăritene a Bisericii.

Prin contrast, creștinătatea apuseană de limbă latină s-a răspândit în teritorii de dincolo de limitele vechiului Imperiu Roman, câștigând loialitatea popoarelor din restul țărilor europene.

Doar "încreștinarea" Rusiei în secolul X de către misionari ai Constantinopolului a mai echilibrat cu ceva balanța puterii și a întinderii sferelor de influență dintre creștinismul răsăritean și creștinismul apusean.

În încordarea dintre cele două biserici, papa de la Roma a căutat mereu să impună învățătura "primatului Romei". Acolo se află doar mormântul lui Petru, cel numit de Domnul Isus "piatra" pe care va fi zidită Biserica (Matei 16:18). Creștinătatea răsăriteană, deși a respectat într-o oarecare măsură un fel de predominanță a Romei în exersarea autorității în probleme de doctrină și morală, a ripostat prin afirmația că primatul trebuie să fie o problemă rezolvată pe considerente istorice. Atâta timp cât împăratul își mutase reședința la Constantinopol, orașul avea tot dreptul să se numească "noua Romă."

Cele două interpretări despre "primatul în Biserică", unul "apostolic" în Apus și altul "pragmatic" în Răsărit au coexistat timp de secole și nu au fost reconciliate nici până astăzi.

Ambiția lui Carol cel Mare (Charlemagne) de a reface în secolul IX integritatea Imperiului Roman de altădată a dus la primul conflict deschis dintre cele două biserici. Carol cel Mare a vrut să reapeze Roma în primatul de capitală Imperială și să refacă "Sfântul Imperiu Romano-catolic". (O a două încercare de refacere a Imperiului îi va aparține lui Napoleon, iar o a treia lui Hitler. Țineți minte mult trâmbișatul "al treilea Reich", ce trebuia să dăinuie și el o mie de ani?). Pentru a întoarce simpatiile tuturor creștinilor spre scaunul papal de la Roma, Carol cel Mare a cerut "episcopilor" apuseni să găsească "un nod în papură" patriarhului de la Constantinopol și să-l declare "eretic."

Incapabili să găsească ceva de esență, episcopii s-au agățat de mici diferențe de limbaj doctrinar și de liturghie. Astfel, faptul că în mărturisirea de crez a bisericii Răsăritene era scris că "Duhul Sfânt purcede de la Tatăl" (numai), nu "de la Fiul și de la Tatăl" (filioaue) cum scria în mărturisirea bisericii Apusene a devenit principalul "cap de acuzare." Un al doilea măr al discordiei a fost data la care se sărbătorea Paștele, iar un al treilea: dacă pâinea de la Cină trebuie să fie dospită sau nu.

Astfel de "diferențe" ireconciliabile au cauzat în anul 1054 o "excomunicare reciprocă", semnată de Papa Leo al X-lea și de Mihai Cerularius, patriarhul Constantinopolului. Această "afurisire reciprocă" s-a menținut până în anul 1965. Infama cruciadă "a IV-a" din anul 1204, prin care creștinătatea apuseană a cucerit Constantinopolul, l-a

înlăturat pe împăratul Bizantin și a așezat în locul lui pe tron un patriarh latin aservit papei, a cauzat în creștinătatea răsăriteană un resentiment adânc ce a zădărnicit de atunci toate încercările de împăcare.

Înspre secolul XVII, Biserica răsăriteană a fost asediată din trei direcții: din partea musulmanilor, din partea catolicismului și din partea protestantismului.

Biserica "Unită"

În Polonia, unde trăiau un mare număr de ortodocși, asaltul catolic a fost dezlănțuit cu ferocitate. Din cauza distanței, patriarhul de la Constantinopol, sub a cărui jurisdicție se afla Polonia, n-a putut să exercite un control real asupra vieții religioase. Din cauza aceasta, episcopii ortodocși erau așezați în slujbă de către regele catolic. În nenumărate ocazii, autoritățile Romano-catolice din Polonia au încercat să forțeze biserica Ortodoxă să se subordoneze papei. Cei mai activi în direcția aceasta au fost "iezuiții." Ca urmare, un număr apreciabil de oficiali ortodocși au acceptat primatul și supremația pontifului roman, formând Biserica "unită." Membrii acestei biserici au fost numiți "catolici de rit oriental." Treptat, sub presiunile și persecuția exercitată de Roma, Biserica Ortodoxă din Polonia a încetat să mai existe, autoritățile recunoscând oficial doar Biserica Unită.

Un patriarh... reformat!

O relație mai pașnică a existat între Biserica Catolică Ortodoxă răsăriteană și reprezentanții protestantismului. În anul 1573 a început un schimb de idei între Protestantism și Ortodoxie. Un grup de învățați lutherani din Tübingen a fost invitați la Constantinopol. Știind-o adversară a Romei, protestanții au sperat să aducă Biserica răsăriteană la principiile Reformei. În discuțiile purtate cu patriarhul Ieremia al II-lea, ei i-au înmănat o copie a Mărturisirii de credință de la Augsburg și o colecție de predici ale lui Luther. Reprezentanții Bisericii Ortodoxe căutau însă mai degrabă o unire în scopuri de dominație politică, decât o dezvoltare doctrinară. Când cea dintâi s-a dovedit nerealizabilă, Ieremia al II-lea a publicat o serie de "Răspunsuri" (1576, 1579 și 1581), reafirmând poziția tradițională a Bisericii Ortodoxe în probleme legate de "autoritatea eclesiastică a scrierilor patristice, cele șapte sacramente, rugăciunea pentru morți și rugăciunile îndreptate Mariei și sfinților."

Din toate articolele "Mărturisirii de credință" de la Augsburg, Ieremia al II-lea nu a acceptat decât importanța sinoadelor ecumenice și faptul că preoții se pot căsători. Deși relațiile dintre ortodoxie și protestantism n-au mai continuat cu aceeași intensitate pe vremea lui Ieremia, ele au fost întotdeauna politicoase și lipsite de orice încercare de constrângere.

Ideile din documentele reformate lutherane l-au influențat foarte mult însă pe Ciril Lucaris (1572-1638), care a ajuns primul și, până acum singurul, patriarh "reformat" al ortodoxiei!

Ciril Lucaris a fost un preot grec pe care persecuțiile declanșate de Romano-catolici asupra ortodocșilor din Polonia l-au făcut să se umple de o aversiune neîmpăcată față de scaunul papal. Când a devenit patriarh al Constantinopolului, Ciril și-a dedicat toate eforturile pentru contracararea tuturor influențelor Romano-catolice din teritoriile imperiului otoman. Pentru aceasta, el a cerut și căpătat ajutorul ambasadelor țărilor protestante din Constantinopol și a solicitat suport teologic din partea mișcării calviniste. În 1629, Ciril a publicat "Confesiunile" sale, o culegere de articole doctrinare cu un foarte pronunțat ton reformat. Ele afirmă autoritatea Scripturii asupra Bisericii, neagă infailibilitatea bisericii, acceptă doar cele două sacramente la care se opriseră și reformatorii: Botezul și Cina Domnului și neagă cu desăvârșire noțiunile de transsubstanțiere și purgatoriu. Domnia lui Ciril ca patriarh al bisericii a fost zbuciumată, el fiind depus și reșezat în slujbă de nu mai puțin de cinci ori. În final, Ciril a fost omorât de mașinațiunile politice și a fost spânzurat ("mazilit") de turci. Sub presiunea autorităților din Imperiul otoman, care nu doreau o unire cu Europa apuseană, ci cucerirea ei prin forță și dictat, toate sinoadele ecumenice ale Bisericii Ortodoxe dintre anii 1638 și 1691 au condamnat cu tărie "confesiunile" calviniste ale lui Ciril Lucaris. Se pune astfel capăt uneia dintre puținele mișcări de "reformă" din sânul Bisericii Ortodoxe răsăritene.

2. Structură și organizare

Biserica Catolică Ortodoxă este rezultatul părtășiei unor biserici teritoriale independente. Fiecare dintre ele este autocefală, adică se autoguvernează sub autoritatea unui episcop suveran, numit cel mai adesea "patriarh" ("părintele tuturor"). Aceste biserici autonome recunosc primatul patriarhului "ecumenic" din Constantinopol (astăzi Istanbul) și împărtășesc o credință mărturisită într-un crez comun, principii comune în organizare și funcționare ecleziastică și o tradiție liturgică comună. Deosebirile constau în limbile folosite în rostirea liturghiei și în alte câteva aspecte minore ale tradițiilor locale.

Conducătorul bisericilor teritoriale ortodoxe este numit "patriarh", "mitropolit" sau "arhiepiscop." Acești prelați prezidează peste sinoade episcopale care reprezintă cea mai înaltă autoritate canonică, doctrinară și administrativă. Între diferitele biserici teritoriale există o tacită ierarhie a importanței, alcătuită nu pe principiiul mărimii, ci pe acela al vechimii în existență.

Numărul bisericilor catolice ortodoxe a variat mult de-a lungul istoriei. Au supraviețuit până astăzi Biserica din Constantinopol, Biserica din Alexandria (Egipt), Biserica din Antiohia (cu sediul central la Damasc, în Siria), Biserica de la Ierusalim, Biserica Ortodoxă Rusă, Biserica din Georgia, Biserica din Bulgaria, Biserica din România, Biserica din Serbia, Biserica din Cipru, Biserica din Grecia, Biserica din Albania, Biserica Ortodoxă Poloneză și Biserica din Cehia. Mai există și alte astfel de biserici ortodoxe, de mai mică importanță, răspândite în toate colțurile lumii: în Finlanda, în insula Creta, în Japonia și multe în America, aparținând minorităților etnice care au emigrat acolo. Numărul total de credincioși care fac parte din Biserica Catolică Ortodoxă este de aproximativ 250 de milioane.

Autoritatea patriarhului din Constantinopol se extinde asupra micii comunități creștine din Turcia (aflată pe o rapidă cale de dispariție), asupra diocazelor din insulele grecești și din nordul Greciei, asupra numeroaselor grupuri etnice de limbă greacă din America, Australia și din Europa occidentală, ca și asupra bisericii autonome din Finlanda. După ce Imperiul otoman a cucerit în 1453 Constantinopolul, turcii au hotărât ca patriarhul de la Constantinopol va fi singurul reprezentant recunoscut al tuturor creștinilor de pe teritoriile imperiului turc. Această situație a durat până în secolul XIX, când țările creștine au ieșit de sub dominația turcă și astfel au putut reșeză instituția bisericilor autocefale (adică "de capul lor", cu sensul de a se autoguverna). Ele s-au înființat pe rând în Grecia (1833), România (1864), Bulgaria (1871) și Serbia (1879).

Alte trei patriarhate străvechi există în Alexandria, Egipt, în Damascul Siriei (acolo poartă încă numirea antioheană) și în Ierusalim. Patriarhia din Damasc are în autoritatea ei o semnificativă comunitate creștină arabă răspândită prin Siria, Liban și Irak.

De departe însă, cea mai numeroasă și mai întinsă patriarhie contemporană din lume este aceea a Moscovei. Pe vremea țărilor, Moscova s-a autoprocultat "cea de-a treia Romă." Biserica Catolică Ortodoxă Rusa are cei mai mulți membri și, supraviețuind revoluției comuniste din 1907 și epocii ateismului comunist, ocupă astăzi locul al cincilea în ierarhia bisericilor autocefale, fiind urmată în ordine de patriarhatele din Georgia, Serbia, România și Bulgaria.

Faimoșii misionari Bizantini, Ciril (827-869) și Metodius (826?-884), au tradus Biblia și liturghia în limba slavonă (aprox. 864) și le-au folosit ca instrument de "convertire" a popoarelor slave. Bulgarii, popor de etnie turcă s-au încreștinat la 864 și au fost "slavicizați" în mod treptat. Rușii au fost încreștinați în anul 988 și au rămas sub jurisdicția patriarhului de la Constantinopol până în 1219.

Ciril și Metodius au fost frați de corp, născuți în Tesalonic, Grecia. Din cauza specificului lucrării lor, li s-a dat numele de "apostoli ai slavilor." Ei au fost trimiși de Bizanț să evanghelizeze o ramură a tătarilor, kazarii, un popor care tolera toate religiile, dar al cărui domnitor practica iudaismul. Mai târziu, Ciril și Metodius s-au dus în Moravia (Slovacia de astăzi), la cererea făcută de dregătorul local către împăratul Bizantin Mihaiel. Ciril a pus bazele alfabetului "cirilic", s-a apucat să traducă Biblia în limba slavilor și a alcătuit o liturghie în slavonă.

Intrigat de această invazie ortodoxă în teritoriile europene apusene, papa Nicolas I le-a poruncit celor doi să se înfățișeze în fața scaunului papal. Până să ajungă ei însă la Roma, Nicolas I a murit, iar urmașul lui, Adrian al II-lea, ignorant în polica imperială, s-a pripit și a aprobat "liturghia slavonă." Ciril a murit la Roma. Metodius s-a întors în Moravia și, ca o recunoaștere a lucrării lui misionare a fost numit în anul 869 arhiepiscop. Ironia este că în anul 1881, Ciril și Metodi au fost "canonizați" ca "sfinți" de papa Leo al XII-lea. Numele lor este sărbătorit în ziua de 14 Februarie în calendarul catolic și în ziua de 11 Mai în calendarul ortodox.

Ideea de "Biserică"

Concepția Catolică Ortodoxă despre biserică este bazată pe convingerea că o comunitate locală de credincioși, adunată în jurul episcopului lor pentru sărbătorirea Cinei Domnului (sau "împărtășania"), este în miniatură imaginea bisericii de pe întreg pământul. Acest concept al "întregului", al "incluziunii" este numit "catolicism". S-ar putea să pară un concept abstract, dar el are o implicație foarte practică și anume că "orice este sau ar putea să fie necesar pentru viața bisericii se găsește deja în adunarea locală. Ideea "catolică" poate fi comparată cu o pâine. Fiecare felie de pâine nu poate fi "toată pâinea", dar ea poate și de fapt conține toate ingredientele necesare prezente în pâine. Asta înseamnă că oriunde se găsesc împreună un episcop și o adunare de credincioși, avem de a face cu o "biserică."

Această continuitate a bisericii este demonstrată prin faptul că la consacrarea ("hirotonisirea") unui episcop este necesară prezența câtorva alți episcopi. Implicarea lor în procesul ordinării mărturisește despre unitatea organică a bisericii și despre transmiterea autorității printr-un lanț neîntrerupt care-și are originea în vremea apostolilor.

În afara episcopilor, biserica mai are încă alte două categorii de slujitori: preoții și diaconii. Aceștia se pot căsători, dar un episcop este ridicat întotdeauna din rândul celor care au adoptat celibatul sau sunt văduvi.

(Este interesant să observăm că schisma dintre partea de Răsărit și partea de Apus a Europei persistă și astăzi, ca în metaforicul chip din visul profetic tălmăcit lui Nebucadnețar de Daniel. Într-adevăr, chipul care anunța o dezvoltare unitară a societății în succesiunea imperiilor Babilonului, Medo-Persanilor, Greciei și Romei, s-a împărțit apoi în anatomia celor două picioare, "parte lut și parte de fier", existente în ființă până la "instaurarea Împărăției celei veșnice" (Daniel 2).

Cunoscutul politolog american, prof. Samuel P. Huntington, în cartea "Prăbușirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale", preconizează împărțirea Europei după valorile spirituale comune: în Răsărit, ortodocșii cu ortodocșii, iar în Apus, catolicii cu catolicii, protestanții și neoprotestanții. Ca graniță între Răsărit și Apus, el propune, exact în țara noastră, lanțul munților Carpați. - n.a.)

Credință și specific de închinăciune

În exprimările ei canonice și în textele ei liturgice, Biserica Catolică Ortodoxă afirmă cu tărie că este continuatoarea creștinismului primar, comun atât bisericilor din Răsărit, cât și bisericilor din Apus în primii o mie de ani de istorie creștină. În particular însă, Biserica Catolică Ortodoxă nu se bazează doar pe textul Evangheliei propriu zis, ci pe articolele crezului creștin stabilit la sinoadele ecumenice la care au participat și bisericile din Răsărit și bisericile din Apus. Acestea au fost în număr de șapte: Nicean I (325), Constantinopol I (381), Efes (431), Calcedon (451), Constantinopol al II-lea (553), Constantinopol al III-lea (680), Nicean al II-lea (787). Toate celelalte exprimări de mai târziu ale crezului creștin, ca de exemplu acel foarte important sinod din secolul al XIV-lea, în care s-au definit căile de "comuniune cu Dumnezeu", sunt privite în ortodoxie doar ca simple extensii ale învățăturii fixate odată pentru totdeauna de biserică din primului mileniu.

Biserica Catolică Ortodoxă răsăriteană acceptă șapte "sacramente" sau "taine": botezul, încreștinarea (similară "confirmării" catolice apusene), Cina Domnului (împărtășania), ordinarea, pocăința, mirungerea (ungerea cu untdelemn) și căsătoria. Acest număr de șapte "taine" nu a fost niciodată precizat și acceptat de biserica primară, ci a apărut doar ca un răspuns polemic dat reformatorilor protestanți din secolul XVI, care, sfidând rânduielile catolice, au limitat numărul sacramentelor la doar două: Cina Domnului și Botezul.

Sacramentul "înceștinării" este specific Bisericii răsăritene. Noii născuți sunt botezați și apoi unși imediat cu untdelemn și admiși la Cina Domnului (sfânta cuminecătură). În Biserica Catolică Apuseană, cei botezați la naștere trebuie să aștepte un anumit număr de ani până să primească dreptul de a participa la prima Cină. Acceptând copiii la Cină, Biserica Ortodoxă susține că botezul este începutul unei vieți noi care trebuie susținută cu puterea derivată din "împărtășirea cu trupul și sângele Domnului."

Liturghiile

Forma de închinăciune practică în bisericile catolice ortodoxe se numește "liturghie". Ea este o succesiune de activități, majoritatea declamări intonate muzical, repetate identic la fiecare serviciu de închinăciune al bisericii. Prin selecție, biserica a păstrat și repetă astăzi mereu două liturghii majore "de duminică", pentru Cina Domnului: cea a lui Ioan Chrisostom (Ioan Gură-de-aur) și cea a lui Vasile cel Mare. Toate liturghiile sunt ocazii solemne, pompoase și festive.

O liturghie este alcătuită din trei părți. Cea dintâi este "ceremonia pregătirii", timp în care preotul așează pe o tavă bucățile de pâine ce simbolizează adunarea sfinților, cei vii și cei morți, în jurul jertfei lui Cristos. Urmează o a doua parte, numită și liturghia catehumenilor (învățăceilor). Ea include citirea unor lecții și rostirea unei predici. Partea a treia, numită liturghia celor credincioși, constă în recitarea crezului și săvârșirea Cinei (împărtășaniei).

Bisericile Ortodoxe respectă calendarul bisericesc anual, care începe cu "postul mare", la patru săptămâni înainte de Crăciun. Cea mai mare sărbătoare anuală este Paștele, care cade la o dată diferită de data la care este sărbătorit în Biserica Apuseană, din cauză că Biserica răsăriteană preferă să folosească și acum calendarul "Iulian."

Biserica Catolică Ortodoxă are o bogată tradiție în compunerea unor piese muzicale folosite în cadrul liturghiilor. Toate melodiile sunt cântate cu vocea umană, solo sau cor, deoarece folosirea instrumentelor muzicale este interzisă.

Icoanele

Inseparabilă de tradiția liturgică răsăriteană, arta picturii religioase este văzută de Biserica Ortodoxă drept o formă de exprimare a mărturisirii de credință prin intermediul imaginilor. Genială ca idee și practica într-o lume în care majoritatea credincioșilor erau "analfabeți", folosirea "icoanelor" a degenerat repede într-un fel de idolatrie circumstanțială, contestată de interdicția categorică din cele "Zece Porunci" biblice.

Interesant este că o mișcare de contestare a icoanelor a venit nu din perimetrul creștinismului, ci ca o reacție la confruntarea cu mahomedanismul. Pretinșii urmași ai lui Avraam, decendenți prin Ismael și, prin aceasta, închinători ai Dumnezeului cel adevărat, mahomedanii i-au învinuit pe creștinii ortodocși de "folosirea de chipuri cioplite" și "imagini" interzise în Biblie. În fața acestei situații, în sânul Bisericii Ortodoxe s-a dat o luptă "iconoclastă" în secolele VIII și IX. În anii 726 și 730, împăratul Leo al III-lea, "Isaurianul", a dat două decrete prin care interzicea venerarea icoanelor. Deși condamnată în Apus de papă, interdicția a continuat să fie aplicată în Răsărit pe toată durata domniei lui Leo și mai ales pe durata domniei succesorului său, Constantin al V-lea. Acesta a condamnat închinarea la icoane, declarând-o în Sinodul ținut la Hieria în anul 754 "de-a dreptul idolatrie".

Pedepsirea închinătorilor la icoane (frescă ortodoxă)

Folosirea icoanelor a fost iarăși interzisă în Biserica Ortodoxă în prima parte a secolului IX. Iată ce scrie profesorul Ioan Bria în *Dicționarul de teologie ortodoxă*: "În secolul al VIII-lea, împăratul Bizantin Leontin V, Armeanul (813-820), începe o campanie de persecuție contra cultului icoanelor ortodoxe, sub influența religiei islamice, persecuție cunoscută sub numele de "iconoclastism" (distrugător de icoane)."

Această perioadă de "iconoclasm" s-a încheiat în anul 843, când, sub patronajul împărătesei Teodora a II-a, Sinodul pentru Ortodoxie a repudiat toate pretențiile "iconoclaștilor."

O "icoană" este o imagine cu conținut religios. Termenul este un derivat de la verbul "*eikēnai*" (a se asemăna) și este luat din chiar porunca prin care o asemenea practică era interzisă evreilor de către Iehova: "Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo ÎNFĂȚIȘARE a lucrurilor care sunt sus în ceruri sau jos pe pământ sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor și să nu le slujești; căci Eu, Domnul, Dumnezeuul tău sunt un Dumnezeu gelos" (Exod 20:4-5).

Începând cu secolul IV, termenul de "icoană" a început să fie aplicat oricărei piese de artă religioasă, fie că era vorba despre un mozaic, un basorelief sau o pictură pe pânză sau pe lemn. Inițiatorii introducerii icoanelor în viața de închinăciune a Bisericii și-au bazat teologia pe realitatea "întrupării" prin care Cristos a luat "chip" de om. În cel născut din fecioara Maria, oamenii L-au putut vedea pe Dumnezeuul cel nevăzut. Urmând această linie de gândire, teologii secolelor II și IV au susținut că în creștinism, spre deosebire de Legea Mozaică, inițiativa comunicării prin simbol I-a aparținut lui Dumnezeu Însuși. Epistola către Coloseni ne spune că Isus este "chipul Dumnezeuului celui nevăzut."

În același fel în care "slava lui Dumnezeu a strălucit pe fața lui Cristos" este de datoria artistului să înlesnească "realității transcendente" să strălucească în operele de artă cu caracter religios.

În măsura în care reprezentările artistice înlesnesc o intimitate a creștinului cu persoana semnificată în imagine, Biserica catolică ortodoxă răsăriteană a recomandat "venerarea" icoanelor, rezervând "închinarea" doar pentru relația cu Dumnezeu Însuși. Cu alte cuvinte, creștinii erau îndemnați să "venereze" icoanele, în timp ce vor continua să "se închine în duh și în adevăr" lui Dumnezeu.

Închinarea la icoane a marcat o treaptă de decădere în viața de închinăciune. Pe lângă relația personală din Noul Testament, credincioșilor li s-a recomandat să aleagă o cale "ocolită" către Dumnezeu, prin lucrarea de mijlocire a "maicii Domnului" și a "sfinților decedați."

Monasticismul

Biserica catolică ortodoxă are o mare tradiție "monastică" (a călugăriei). Începutul ei poate fi datat prin secolele III sau IV. Ea a fost primordial o mișcare contemplativă pasivă, de căutare a unei legături personale intense, prin rugăciune, cu divinitatea. În Răsărit nu s-au dezvoltat ordine monastice cu preocupări misionare sau educative ca în creștinătatea apuseană.

Existența liturghiilor, într-o oarecare măsură, și dezvoltarea spiritului artistic în Biserica Ortodoxă au fost strâns legate de existența călugărilor. Monasticismul creștin a început prima dată în Egipt, Palestina, Siria și Asia Mică și a atras ca un magnet persoane din elita spirituală a Europei de Răsărit. Bazată pe legămintele necăsătoririi, supunerii și sărăciei, această tradiție a luat forme diferite, mergând de la instaurarea unor așezăminte de viață în comun, numite mănăstiri, până la ascetismul "sihăstriei" pustnicilor. ("Sihastru" este un derivat de la grecul "*hesychia*" - "tăcere"). La muntele Atos, în Grecia, există și astăzi mai mult de 1000 de călugări, unii grupați în 20 de comunități monastice, iar alții izolați în locuri singuratic.

Toți episcopii bisericii catolice ortodoxe sunt ridicați din rangul călugărilor care nu se căsătoresc.

Viața monahală este bazată pe repetiția unor exerciții de spiritualitate. Cu timpul acestea au fost grupate în liturghii ciclice specifice: ciclul zilnic (cu rugăciunea de dimineață, slujba de vecernie, rugăciunea de la cele patru ore canonice, rugăciunea de la miezul nopții, etc), ciclul pascal (care acopere perioada "postului mare" și cele 50 de zile dintre Înviere și Rusalii), și ciclul anual sau "sanctoral" (cu slujbe prestabilite pentru sărbători fixate în anumite duminici ale anului și cu slujbe dedicate comemorării anumitor sfinți). Creat în perioada Imperiului Bizantin, sistemul liturgic este îmbogățit continuu prin adăugarea de incantații introduse pentru cinstirea unor sfinți noi.

Mesajul

Chintesența Ortodoxiei răsăritene este chemarea la procesul de "îndumnezeire" prin ritualul bisericesc și prin săvârșirea de fapte bune. În ortodoxie "îndumnezeirea" este privită ca fiind scopul ultim urmărit de Dumnezeu în creație. Tradiția ortodoxă susține că "omul poate deveni Dumnezeu prin credință și prin unirea cu Dumnezeu." "Știința nemișcării, a contemplării și a rugăciunii interiorizate, în care se repetă ca o incantație numele lui Isus sunt de cea mai mare importanță." Credincioșii trebuie neapărat să "participe la sacramente și să păzească toate poruncile lui Dumnezeu." Țelul final este "devenirea într-un îndumnezeire", refacerea chipului lui Dumnezeu așezat inițial în om în momentul creației.

Cristoforos Stavropoulos, teolog ortodox de seamă scrie: "În Sfânta Scriptură... citim despre o chemare unică pe care ne-o face Dumnezeu...: "Sunteți dumnezei, toți ..." (Psalmul 82:6; Ioan 10:34)... Ca ființe umane, fiecare dintre noi avem această chemare specială, să ajungem la "*theosis*"... să devenim un dumnezeu, să fim ca Dumnezeu Însuși..." (citatele de mai sus au fost luate din cartea "*Eastern Orthodoxy Theology*", apărută în Baker Books, 1995).

Bazată prin excelență pe "fapte bune", doctrina mântuirii din Biserica Ortodoxă exclude cu desăvârșire justificarea "numai prin har și prin credință", atât de dragă protestanților:

"Căci prin har ați fost mântuiți, prin credință. Și aceasta nu vine de la voi; ci este darul lui Dumnezeu. Nu prin fapte, ca să nu se laude nimeni. Căci noi suntem lucrarea Lui, și am fost zidiți în Cristos Isus pentru faptele bune, pe care le-a pregătit Dumnezeu mai dinainte, ca să umblăm în ele" (Efeseni 2:8-10).

Spre deosebire de protestantism, care prin convertirea și botezarea adulților, subliniază totala depravare a firii umane și absoluta necesitate a lepădării de sine și a "nașterii din nou" pentru "îmbrăcarea cu Cristos", ortodoxia, plasând "nașterea din nou" în momentul botezului aplicat copiilor, trebuie să facă un compromis cu firea pământească, atribuindu-i un anumit potențial de divinitate:

"Îndumnezeirea este prefacerea spirituală care se sprijină pe o calitate a firii... aici este vorba de o transcendere reală a firii, de o continua depășire a ei prin iradierea harului necreat din umanitatea lui Cristos îndumnezeită, până ce creștinul ajunge "la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Cristos" (Efeseni 4:13) (citat din Ion Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă*, pag. 219).

Arhitectura

Formalismul Bisericii Ortodoxe (în sensul încrîptării mesajului creștin într-o structură sau formă caracteristică), a dus la ridicarea unor edificii bisericești foarte elaborate și minuțios decorate prin picturi și elemente arhitectonice. Cea mai vestită casă de închinăciune și rămasă până astăzi și cea mai mare în lumea ortodoxă, a fost ridicată în secolul VI pe timpul domniei împăratului Iustinian I la Constantinopol și poartă numele de "Hagia Sofia" (Sfânta Înțelepciune). Ea a fost transformată pentru o vreme de turci într-o moschee, iar apoi, la protestele creștinătății, a fost păstrată ca muzeu. Construcția "Hagiei Sofia" constă dintr-o cupolă uriașă așezată deasupra unei structuri tradiționale de "biserică." Majoritatea celorlalte clădiri de biserici ortodoxe au însă două sau trei turnuri (turle).

Interiorul unei clădiri de biserică ortodoxă este diferit de interiorul altor lăcașuri de închinăciune creștine. În majoritatea clădirilor din biserica apuseană, altarul este vizibil de îndată ce pătrunzi pe ușa "bisericii." În clădirile ortodoxe, altarul este ascuns de un perete despărțitor, numit "iconostas". Acest perete, de lemn sau din zid, este acoperit cu "icoane", portrete ale lui Cristos sau ale sfinților. Rolul iconostasului este să sublinieze contrastul dintre manifestarea vizibilă a lui Dumnezeu în Cristos ca om și prezența Lui invizibilă și desăvârșită în "împărtașanie."

Faptul că ortodoxia este un derivat al catolicismului se vede și din modul în care a "evoluat" iconostasul. Iată ce ne spune profesorul Ion Braia în *Dicționarul de teologie ortodoxă*, Iconografie, pag.198: "Iconostasul este un zid

sau perete de icoane care separă naosul de altar, sau poporul de slujitori, simbol al unei separări temporale. Înainte de secolul al II-lea, iconostasul era o simplă demarcație a spațiului rezervat pentru mișcarea și procesiunea liturgică (asemănător cu linia imaginară de demarcație dintre "scenă" și sala tuturor clădirilor de cult - n.a.). Până în secolele XIV-XV, iconostasul nu împiedica accesul vizual al celor din naos. Arhitectura sa a evoluat continuu, din secolul al XVI-lea."

Clădirile bisericilor ortodoxe nu conțin statui sau alte imagini tridimensionale.

3. Pătrunderea ortodoxiei în România

Probabil că cea mai șocantă afirmație pe care trebuie să o facem este că "România nu a fost ortodoxă decât din secolul IX, când, sub influența Imperiului bulgar, catolicismul a fost treptat înlocuit cu "ortodoxia."

În excelenta sa carte "Credința adevărată", Iosif Țon arată cum s-a întâmplat această schimbare și care au fost efectele ei asupra poporului român. Autorul citează intensiv din cartea "Legea strămoșească, văzută și descrisă de istoricii romani cei mai de seamă și de profesorii de la facultățile de teologie ortodoxă." Cartea a apărut prima dată în România în 1934, iar apoi a fost retipărită în 1968 la Roma și în 1985 la München. Cu îndemnul de a căuta și citi cartea lui Iosif Țon, ne vom mărgini aici să cităm doar câteva din excelențele ei pasaje:

"...dacă am fi exigenți cu noi înșine și cu adevărul, am spune că „legea strămoșească” a românilor a fost religia romano-catolică.

Formarea noastră ca neam și dezvoltarea noastră spirituală și culturală de două mii de ani încoace au fost determinate de evenimente istorice pe care nu noi le-am inițiat, ci cărora le-am fost victime.

Unul dintre evenimentele istorice nenorocite care ne-au afectat în mod radical, dând o nouă structură gândirii și trăirii noastre spirituale, a fost o cucerire străină (una dintre multele!), și anume cucerirea bulgară. Stăpânirea bulgară a fost cea care ne-a obligat să ne schimbăm religia.

Bulgarii s-au creștinat în anul 864. După creștinare, ei au oscilat câțiva ani între Roma și Bizanț. În cele din urmă, în anul 870 ei au decis să se asocieze cu Bizanțul și să accepte ritul ortodox. Câțiva ani mai târziu, au decis să introducă în biserici, în locul limbii grecești, limba slavonă. Fiindcă românii se aflau sub stăpânirea imperiului bulgar, automat s-a introdus și în bisericile lor ritul bizantin și limba slavonă.

De aici încolo îi lăsăm pe istoricii români să ne vorbească despre modul în care au trecut românii în sfera bizantină și-i lăsăm pe ei să aprecieze consecințele acestei schimbări. Subliniem faptul că toți istoricii pe care îi cităm au fost ortodocși. Începem cu un citat din Xenopol.

“Întoarcerea Românilor dela Creștinismul roman la cel bulgar a fost datorită unei apăsări exterioare, căci nu exista nici un motiv care să fi făcut pe Români a lepăda o formă de religie pe care o înțelegeau, și a lua pe una pentru care nu aveau nici o înțelegere... Ce motiv ar fi putut împinge însă pe Români a înlătura forma poporană a religiei lor și a adopta una din care nu înțelegeau nici o singură vorbă? Dinaintea puterii însă și a autorității trebuia să se plece acel supus și îndată ce câțiva preoți bulgari vor fi găsit o vieață ușoară și mănoasă între Români, numărul lor va fi crescut pe fiecare zi: apostolii bulgari se vor fi adaus fără încetare, pentru a răspândi învățătura lor între Români. Astfel în puțin timp, sprijinit pe brațul autorității seculare, pe care totdeauna clerul a știut să-l iee în ajutorul său, s’a lățit și întărit Creștinismul bulgăresc între Români din Dacia Traiană”.

"În o carte tipărită la Buda în limba bulgară în 1844 intitulată Tarstvenica, în care se cuprind biografiile domnilor bulgari, autorul ei, raportându-se la niște manuscripte vechi spune:

„S’au însemnat în niște cărți vechi scrise de mână că după reposarea patriarhului bulgar, Sfântul Ioan carele a ridicat pe Asan la împărăție, a chemat Asan dela Ohrida pe părintele Teofilact, a luminat și a curățit toată

Bulgaria de eresurile de cari multe se aflau atunci în ea. După aceea a invitat pe împăratul Asan de a trecut în Valahia, să o cucerească și să o curețe de eresul roman, care pe atunci domnea în ea; și Asan s'a dus și a supus amândouă Valahiile sub stăpânirea sa, și a silit pe Valahi, cari până atunci citeau în limba latină, să lese mărturisirea romană, și să nu citească în limba latină, ci în cea bulgară, și a poruncit ca celui ce va citi în limba latină să i se taie limba, și de atunci Valahii au început a citi bulgărește".

Aceste evenimente istorice sunt consemnate și de istoricul D. Onciul:

“În atârnare politică de statul Bulgar, Românii au urmat să fie și în atârnare bisericească de acesta, așa încât și la ei s'a introdus limba slovenească în biserică, în locul celei latine dela început. Prin statul bulgar și prin biserica bulgară, Românii din Dacia au fost despărțiți definitiv de atingerea cu imperiul și de lumea latină, rămânând supuși mult timp influenței slave. Stăpânirea bulgară în Dacia a fost desființată prin Unguri; iar influența bisericii bulgare a continuat până la organizarea bisericii române în secolul al XIV-lea, după întemeierea principatelor".

„Pe atunci toată Dacia, afară de Moldova, era dependentă de imperiul bulgar, în această dependență Românii din Dacia au primit și ei ritul slav, păstrat în biserica bulgară și după restabilirea legăturilor cu Roma sub Simeon. Legăturile noastre cu biserica bulgară continuând și după desființarea imperiului bulgar (1018), ritul slav a prins rădăcini atât de adânci la noi, încât el se menținu în biserica noastră până în secolul XVII-lea. Așa ne-a fost fatalul destin al istoriei"

“În asemenea legături cu Bulgarii, Românii din Dacia, ca și cei din dreapta Dunării din cuprinsul imperiului bulgar, au împărțit cu ei soarta în stat și biserică. Prin Bulgari și odată cu dânșii, noi am fost despărțiți de biserica romană; dela dânșii am primit limba slavonă în biserică și stat, care domină apoi vieața noastră intelectuală până în secolul XVII. Așa ne-a fost fatalul destin al istoriei".

Un alt istoric român, N. Dobrescu, scrie despre aceleași evenimente:

„E foarte remarcabil că asupra acestui fapt s'a păstrat la noi o tradițiune bisericească, căci ea are știre despre oarecare legături bisericești pe cari noi le-am fi avut cândva cu Formos papa, și că noi atunci ne-am despărțit de latini, când acel Formos - cum zice tradițiunea noastră, întorcând lucrurile pe dos - a trecut dela pravoslavie la latinie, în loc să zică: când noi (Românii) am trecut dela latinie adică dela ritul latin, care era până atunci în secolul al IX-lea, la noi în biserică, la pravoslavie, adică la ortodoxie adusă la noi de bulgari, cari ne stăpâneau politicește, căci prin ruptura cu Roma făcută în acest timp, limba latină era scoasă cu totul din biserica bulgară, iar resturile care se mai găseau au dispărut cu timpul. Românii fiind atunci dependenți de stăpânirea bulgară a trebuit să dispară și la noi liturghia latină din biserica noastră și a fost înlocuită cu liturghia slavă introdusă în imperiul bulgar".

Nicolae Iorga este de aceeași părere cu privire la influența slavo-bulgară:

„Aceasta e cultura pe care o puteau da învățații din Moldova și Țara-Românească: călugări după asemănarea celor din Serbia, ei țineau cu îndărătnicie la singura carte legiuită și plăcută lui Dumnezeu, cartea slavonă. Literatura românească nu putea porni dela dânșii, cari cântau pe bulgărește până și isprăvile lui Ștefan-cel-Mare".

Iată ce scrie profesorul universitar D. Drăghicescu:

„Este însă de ținut în seamă, că în ce privește religia, partea ei de temelie, în chestiuni de dogmă, era de origină mai veche decât influența Slavilor. Astfel, cuvintele cari corespund ideilor celor mai temeinice ale credinței sunt latine, cum, spre pildă Dumnezeu, cruce, botez, drac, înger, tâmplă, altar, creștin, păgân, biserică, etc.".

De aceeași părere este și istoricul I. Bogdan:

„Continuitatea creștinismului român o dovedește terminologia creștină de origine romană; aceasta n'ar exista astăzi în limba română, dacă Românii ar fi încetat vreodată să fie creștini. Așadar nu creștinismul, ci biserica

oficială creștină au luat-o Românii dela Bulgari. De altă parte însă ne-au rămas, prin înrâurirea limbii slave din biserica oficială, cuvinte ca: popă, molitvă, spovădanie, feștenie, blagoveștenie, strană, cădelniță, tot termeni ce n'au nimic a face cu noțiunile abstracte ale creștinismului, ci se rapoartă numai la ritual și sunt luați din ritualul vechiu bulgăresc al bisericii noastre"

Să vedem acum ce spun Eugen Lovinescu și alți istorici români despre influența religiei ortodoxe asupra românilor. N.V. Pantea pune aceste citate sub titlul: „Legea slavo-bizantină ne-a ținut în întunec veacuri de-a rândul”.

„1. Dacă tragice împrejurări istorice nu ne-ar fi statornicit pentru multă vreme în atmosfera morală a vieții răsăritene, - suflet roman în viguros trup iliro-trac, - noi am fi putut intra dela început, ca și celelalte popoare latine, în orbita civilizației apusene. Condițiile istorice ne-au orientalizat însă; prin Slavii dela sudul Dunării, am primit formele spirituale ale civilizației bizantine; începând încă din veacul XV, am suferit apoi, mai ales în păturile conducătoare, o moleșitoare influență turcească, dela îmbrăcămintea efeminată a șalvarilor, a anteriilor și a ișlicelor, până la concepția fatalistă a unei vieți pasive, ale cărei urme se mai văd încă în psihea populară; am cunoscut, în sfârșit, degradarea morală, vițiile, corupția regimului fanariot; și pentru a-și forma o conștiință cetățenească și un sentiment patriotic, clasele superioare au suferit până în pragul veacului trecut, acțiunea disolvantă a celor trei împărății vecine”.

„2. Cel mai activ ferment al orientalizării a fost însă ortodoxismul, într’o vreme, în care deosebiriile dintre popoare se făceau mai mult prin religie decât prin rasă, el ne-a aruncat în primejdia contopirii în marea masă a Slavilor de sud și apoi de est. în dosul crucii, spunea Cervantes, se ascunde diavolul; în dosul crucii bizantine, se ascundea Rusul. Legându-ne, sufletește, de o religie obscurantistă, înțepenită în tipicuri și formalism, ortodoxismul ne-a impus o limbă liturgică și un alfabet străin (gând latin exprimat în slove cu cerdacuri!), fără a ne ajuta la crearea unei culturi și arte naționale”.

Sextil Pușcariu are aceeași opinie despre influența ortodoxiei la noi:

„Într’o vreme când orice mișcare culturală se reflecta prin biserică, ortodoxismul nostru a fost evenimentul cel mai grav în urmări pentru desvoltarea noastră culturală, căci el ne-a legat pentru veacuri întregi cu cultura Orientului, formând un zid despărțitor față de catolicismul vecinilor noștri din vest și din nord, care ne-ar fi putut transmite cultura apuseană”

Să încheiem aceste mărturii ale istoricilor și ale oamenilor noștri de cultură din trecut cu un citat din Sextil Pușcariu, profesor universitar și președintele „Frăției ortodoxe române - FOR”:

“Înainte de ce neamul românesc să poată deveni un popor, vecinii noștri slavi au ajuns la organizații puternice de stat și la o înflorire culturală atât de remarcabilă, încât ne-au silit să ne desvoltăm în umbra lor, au dat direcția pentru veacuri întregi nu numai vieții noastre de stat, ci mai ales desvoltării noastre culturale. La Slavii de sud înșiși, cultura aceasta era de origine bizantină, astfel încât, mai târziu, când începe influența grecească în țările române, numai haina externă se schimbă, dar fondul rămâne același. Legați dar de orient cu cătușe puternice, întreaga epocă veche a literaturii noastre se caracterizează prin influența aceasta orientală, a cărei trăsătură principală era dependența manifestărilor culturale de biserică, în special de ortodoxism”.

„De câte ori în epoca aceasta putem constata o mișcare, sau măcar un început de mișcare cu urmări importante pentru desvoltarea literaturii noastre în direcție națională, fie că avem a face cu întâiele traduceri sau cu cele dintâi tipărituri românești, fie că vedem înflorind istoriografia noastră națională, totdeauna descoperim la temelie ei o influență apuseană”.

„Și tot unei influențe din apus se datorește renașterea cu care se începe, și pentru literatura noastră, epoca nouă”.

„E ceva mai mult decât o sută de ani de când a început să se sape brazde adânci între aceste două răstimpuri, de când Dunărea a crescut parcă, formând un hotar firesc între noi și orient și ni s’au deschis tot mai largi porțile

spre vestul luminat, prin care pătrundeau obiceiuri europene, literatură apuseană și gustul pentru îndeletniciri artistice. Iar când prin aceleași porți intrară, ca niște apostoli, în aureola luminii intensive, acei câțiva bărbați venind dela Roma, care, pe lângă știință, aveau și focul entuziasmului și cuvântul cald care încinge, atunci au mijit și pentru noi zorile vremilor noi".

„Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Micu Clain și tovarășii lor au săvârșit minunea resurecțiunii poporului român și au imprimat direcția în care avea să se desvolte spiritul public în tot cursul deceniilor următoare. Ei spuneau, în definitiv, același lucru pe care-l mai spusese odată, cu un veac în urmă, cronicarii. Dar îl prezentau altfel, îl propovăduiau cu puterea sufletului lor convins că spun un lucru important, și-l descopereau unor ascultători capabili să simtă fiorii mândriei naționale la singura rostire a cuvântului Traian. Oricât de exagerată a fost direcția aceasta „latinistă”, faptul în sine că prin ea a luat ființă sentimentul nostru național și naționalizarea tuturor aspirațiilor, a culturii și a literaturii noastre, dovedește că prin ea s’ a atins o coardă existentă, și cea mai puternică, a sufletului nostru, firea noastră romanică. Tot ce e romanic în sângele nostru, tot ce ne leagă de frații noștri din vestul Europei, fusese înăbușit în noi în curs de veacuri, legăturile care ne-ar fi fost firești fuseseră tăiate și capetele lor înnodate cu orientul străin nouă prin sânge și aspirațiuni. Și acum, deodată, rupându-se cătușele, care, din cauza vechimii lor, nu mai păreau artificiale, a zvâcnit iar avântul nostru înnăscut, de care deveniram mândri”.

La aceste citate dintr-o lucrare apărută mai demult, adăugăm câteva rânduri preluate dintr-un articol apărut în revista Dilema Nr.241, 5-11 septembrie 1997. Autorul lor este Nae Bădulescu. Sub titlul "Puțină istorie", acesta scrie:

"S-a vorbit, adeseori, de-a lungul ultimului secol și jumătate al istoriei României, despre arderea etapelor. A căror etape și din ce cauză? Evident a acelor etape ale istoriei și civilizației pe care românii, îndeosebi cei din provinciile dunărene, nu le parcurseseră odată cu marea majoritate a europenilor. Cu alte cuvinte un salt peste timp. Scopul? Identic cu cel al politicianilor actuali, dar și cu cel al multor români simpli: "intrarea" în Europa."

"Când vorbești însă de arderea etapelor este imposibil să nu rostești și cuvântul defazaj. Sau rămânere în urmă. Sau subdezvoltare. Referindu-ne la ultimul termen, el semnifică azi, în genere, subdezvoltare economică. Această subdezvoltare economică și, prin extensie, tehnologică, exprimă însă prea puțin ceea ce înseamnă defazajul României față de Occident. El are rădăcini extrem de adânci și fațete multiple. Nefiind istoric, nu mă voi hazarda să alunec, în timp, până în vremea retragerii aureliene din Dacia. Nici nu voi încerca explicații propriu-zis istorice. Totuși, este de observat că valahilor și moldovenilor le-a lipsit din istorie o perioadă extrem de importantă în cea a vest și central-europenilor: Evul Mediu. Chiar dacă sintagma "întunecatul Ev Mediu" abundă în unele cărți, lucrurile nu stau chiar așa. Evul Mediu european a pregătit și a născut Renașterea, pentru ca din aceasta să apară apoi Secolul și Filosofia Luminilor. Evul Mediu european a avut parte de o civilizație și cultură aulice, a inventat nominalismul, pregătind terenul, pe de o parte, pentru literatura clasică a unui Racine sau Boileau, iar pe de alta, pentru apariția cartezianismului."

"Se pare că momentul în care românii s-au privat de un real Ev Mediu european trebuie căutat prin secolul al 14-lea, când, din rațiuni politice, voievozii valahi și moldoveni au respins încercările de catolicizare încercate de Vatican pe teritoriul statelor lor. Întorcând spatele Romei, ei au întors spatele Europei și culturii ei. Stând cu fața spre Bizanț, ei s-au pomenit, câțva timp mai târziu, cu fața spre Stanbul. Ba chiar sub dominația acestuia."

"Când în 1878", scrie Claude Karnoouh, "o țărișoară balcanică... România se ridica la independență... nu trecuse multă vreme de când diplomații și călătorii occidentali identificau elitele creștine ale acesteia cu cele turcești: comportamentele sociale, obiceiurile vestimentare și alimentare se întâlneau de la granițele orientale ale Imperiului Habsburgilor până în Orientul Mijlociu."

"Ce-i drept, în mai puțin de trei sferturi de secol, aceste elite au trecut cu frenezie de la o cultură de tip arhaic, bizantino-turcească, la o occidentalizare extrem de accelerată, cu privirile întoarse spre Franța și Germania. Numai că aproape 90% din populația fostelor principate dunărene avea să-și păstreze în continuare mentalitățile și obiceiurile arhaice, de care elitele tocmai se debarasau."

"Occidentalizarea - europenizarea României - se oprea la acestea. Defazajul României profunde față de Europa rămânea. Reîntorcându-ne la Evul Mediu european, este de amintit că Biserica Romano-catolică nu a născut numai Inchiziția, ci și, chiar dacă nu a dorit, ba chiar în urma unor războaie religioase, Reforma. Bisericile protestante, elitele lutherane și calvine au dat, la rândul lor, lovitură de moarte Evului Mediu feudal, creând, prin pragmatismul credinței, prin grijă, mai întâi, pentru viața pământească, și doar după aceea pentru viața de apoi, o nouă mentalitate în rândul populației simple a burgurilor medievale. O mentalitate care a transformat, încet-încet, economia închisă de tip feudal în economie de piață liberă. Prin aceasta, amintita populație a devenit, treptat, ceea ce se cheamă astăzi clasa "de mijloc", unul din pilonii de bază ai societății occidentale. Aceeași mentalitate va crea, ce-i drept pe temelia unor vechi instituții de origine aristocrato-feudală, instituțiile Europei moderne, printre care nu trebuie uitată cea a parlamentului. Chiar dacă elita liberală românească a sfârșitului de secol 19 și a începutului de veac 20 nu a rămas mai puțin deschisă influențelor occidentale, ea s-a dovedit incapabilă să determine dezvoltarea europeană a unei țări lipsite de o clasă de mijloc, și deci fără mentalitățile ei."

"Desigur", observă tot Claude Karnoouh, "România anilor '30 nu este singura țară din Europa care "respinge instituțiile împrumutate cu câteva decenii în urmă de la tradiția parlamentară europeană". Totuși, ar trebui subliniat un fapt: cu excepția notabilă a Germaniei și Italiei interbelice, care au respins din cauze cu totul diferite democrația, țările care au întors spatele sistemului parlamentar, găsindu-l vinovat de toate relele, și promovând, astfel, întoarcerea la tradițiile lor, aparțineau aceluiași spațiu ca și România: balcanic sau de tradiție Bizantină."

"Dar defazajul României față de lumea occidentală s-a accentuat enorm în timpul regimului comunist. Desigur, duritatea acestuia, comparativ cu cele ale altor state socialiste, ar putea explica, dar numai parțial, faptul că România a reușit să se defazeze și față de statele central europene foste comuniste. Să nu uităm că România a fost ultima care s-a eliberat de tirania comunistă - și încă printr-o "revoluție" sângeroasă, provocată și ea, se pare, în parte, din exterior, ca urmare a exasperării marilor puteri. Exasperarea ca ultimul bastion al stalinismului din Europa rezista valului care măturase regimurile comuniste ale continentului."

"Pe de altă parte, lipsa unei societăți civile în România predecembristă poate și ea explica de ce evenimentele din decembrie '89 au fost doar aici sângeroase, dar și această lipsă reprezintă tot o fațetă a defazajului României chiar și față de țările central-europene. O fațetă care s-a simțit din plin după 1989 și se mai simte chiar și azi."

"Fără a mai vorbi de arderea etapelor, speranța ca defazajul României față de Occident - ba chiar față de unii vecini se va micșora - există. Cu condiția ca și clasa politică să conștientizeze numeroasele aspecte presupuse de o astfel de întreprindere. Chiar dacă unele par minore. Așa cum ar fi cramponarea cu care România trebuie să fie definită ca stat național unitar. Este și acesta un exemplu de defazaj față de mentalitatea europeană de astăzi."

"Voi încheia citindu-l pe Jean-Marie le Breton, ambasador al Franței la București între 1987 și 1990. "Fără îndoială, poporul român este capabil de sacrificii, dar pentru a-l mobiliza în serviciul unei cauze mari, el trebuie să se elibereze de atmosfera sufocantă în care a rămas închis în pofida revoluției sale. Destinul României, destinul românilor este în Europa, nu numai în cea a instituțiilor, dar și în cea a spiritului."

"D-l ambasador scria toate acestea prin 1995. Nu ne mai rămâne să sperăm decât că eliberarea românilor din atmosfera sufocantă de care vorbea Jean-Marie Le Breton a început chiar prin schimbarea de regim din noiembrie 1996."

Pentru unii dintre români, legați afectiv și puternic de Biserica Ortodoxă, nu este ușor să citească aceste pagini. Căci ele reprezintă o punere sub semnul întrebării a unor lucruri intime, imprimate în noi timp de o mie de ani, și care - bune sau rele - fac astăzi parte din structura sufletului românesc.

4. În loc de o evaluare critică

Doar Judecata de Apoi va arăta câți români au primit mântuirea prin lucrarea Bisericii Ortodoxe în timpul celor douăsprezece secole de activitate a ei în România. Timp de sute de ani, România a fost străjerul așezat la hotarele creștinătății și a ținut piept în fața invaziilor păgânilor migratori sau o avansării musulmane. Mii, poate sute de mii de creștini ortodocși români și-au oferit viața pe altar, luptând "pentru dreapta credință."

Măcar în teorie, în contrast cu Biserica Romano-catolică aservită pretenției infailibilității papale, Biserica Ortodoxă a ales să nu se așeze sub autoritatea unică a unui om, căutând călăuzirea divină prin mulțimea oamenilor duhovnicești din sinoade. Această călăuzire a dus-o însă astăzi foarte departe de idealurile Noului Testament.

Am enunțat mai sus câteva din caracteristicile de credință și practica ale Bisericii ortodoxe. Fiecare dintre ele ar trebui examinate și reevaluate în lumina Scripturii și a spiritului de "relevanță" în cultura și societatea contemporană. De exemplu, picturile murale de pe mănăstirile românești a fost o idee epocală în contextul unui popor în care majoritatea nu avea știință de carte. Permanentizarea unor astfel de mijloace în practica și liturgia modernă nu face însă decât să ne dea un aspect de "muzeu al satului", izolat de ritmul citadin contemporan, iar la muzeul satului nu se merge decât din când în când, pe când în peisajul contemporan trăim în toate zilele. Trebuie ca Biserica Ortodoxă să iasă din închistarea ei istorică și să intre în atmosfera societății pe care dorește să o slujească.

Iată ce am găsit scris într-o altă carte consacrată istoriei Bisericii:

"Bisericile din Răsărit nu sunt nici ceea ce a fost Biserica în veacul I, nici ceea ce este ea în veacul XX. Ele nu reprezintă nici Biserica primitivă, nici Biserica actuală, ci un moment al Bisericii, moment care s-a pietrificat, s-a întepenit, s-a fixat. Ele sunt Biserica veacului IX.

Și fiindcă ele s-au dezbinat și s-au oprit, neagă că Biserica Catolica a avut dreptul să meargă mai departe, să continue drumul. Dar ceea ce a voit Isus, este, nu o Biserica imobilă, incapabilă de dezvoltare, ci o Biserica ce înaintează o dată cu istoria și cu omenirea; nu o Biserică ce doarme, ci o Biserică care lucrează; nu o păzitoare a ritului, a ceremoniilor și a dogmelor, ci o Biserică prin care ritul, ceremoniile și dogmele să devină "spirit de viață."

Legea identității garantate prin prezența Spiritului Sfânt, face ca Biserica ce a proclamat Dogma din Conciliul Vatican, să fie una și aceeași cu Biserica ce a proclamat Dogma din Conciliul de la Niceea...

Ideea Bisericii care se sforțează să-și blocheze creșterea, pretinzând că îmbătrânind își poate păstra mereu trăsăturile tinereții, nu exprimă realitatea Trupului lui Cristos. Trupul lui Cristos nu poate să nu se dezvolte, să nu crească, să nu meargă la pas cu dezvoltarea omenirii. El nu a devenit incapabil de a gândi și de a vorbi, ci trebuie să trăiască și să se miște mereu, modificându-și și adaptându-și manifestările, dar rămânând în esență mereu consecvent cu sine însuși... " (*Unitatea Bisericii*, Ch. Quenet, trad. de Iverna Tip. Sabaoani, 1937).

Obiecții și doleanțe

Activitatea spirituală a Bisericii Ortodoxe române în "păstoria" celor peste 23 de milioane de români este, dacă nu inadecvată, atunci cel puțin ineficientă. Nu este admisibil ca o Biserică să se declare mulțumită de ceea ce a făcut și să se pretindă suficientă pentru educarea creștină a românilor, atâta vreme cât poporul nostru se află printre cele mai decăzute din Europa din punct de vedere moral și spiritual.

Parcă nicăieri în lume, un popor "religios" nu-și înjură cu mai mult patos și arțag "Dumnezeul" și "Cristosul". Cum se împacă "mulțumirea" Bisericii Ortodoxe cu o asemenea realitate tristă. În ce măsură a transmis ea enoriașilor evlavie și curăția creștină? Cum poate fi socotit evanghelizat și "încreștinat" un popor ai cărui cetățeni umplu până la refuz pușcăriile și au ajuns "spaima" țărilor europene, care refuză să le mai deschidă granițele?

Dacă ar fi să rezumăm obiecțiile noastre în câteva cuvinte, ne-am rezuma doar la câteva aspecte fundamentale ale crizei prin care trece mișcarea ortodoxă.

1. O biserică fără Biblie. Sugerăm Bisericii Ortodoxe să revină la predicarea Evangheliei, nu ca parte din liturghia cântată, ci ca discurs public de învățatură. Să tipărească și să răspândească Biblia în rândul populației. O Biblie ținută doar pentru preoți nu este ceea ce a vrut Mântuitorul.

2. Un creștinism fără Cristos. Sugerăm Bisericii Ortodoxe să revină la sublinierea importanței unei relații personale cu Cristos, dincolo de "mijlocirea" intermediarilor tradiționali (maica Domnului, sfinții).

Există o diferență de aspect între crucea catolică (cu trupul lui Cristos încă pe ea) și crucea ortodoxă (fără trupul lui Cristos - căci El a înviat!). Diferența de aspect este cumva în favoarea mesajului Ortodox, dar el poate fi interpretat din păcate și ca semn al unei "înstrăinări" a credincioșilor de Cristos. Crucea "goală" este pozitivă ca simbol al învierii, dar ilustrează astăzi și o Biserică plină de sfinți, de maica Domnului (mijlocitori), dar fără o legătură personală cu Mântuitorul. Și totuși, Isus Cristos a spus: "Iată EU voi fi cu voi până la sfârșitul veacurilor" "Și ce-MI veți cere în Numele Meu, voi face!"

Cristos trebuie reșezat în centrul vieții creștine. Cel ce a spus: "EU voi zidi biserica MEA", nu trebuie înlocuit cu surogate. Afirmarea este clară și categorică. Ea nu poate fi deformată în "Eu voi zidi Biserica VOASTRĂ" și nici în: "VOI veți zidi Biserica Mea". Hotărârea lui Dumnezeu, în Cristos, rămâne valabilă: "EU voi zidi Biserica MEA."

Prin Reforma tacită a "convertirilor" la protestanți și neoprotestanți și prin trecerea la Oastea Domnului, în România mulți oameni s-au întors deja la "Păstorul și episcopul sufletelor" lor!

O chemare adresată Bisericii ortodoxe

1. Să iasă din separatismul pe care și l-a impus, orgolioasă și intangibilă. Ea are, ca instituție, pretenția "papală" de a nu putea greși. Și ea greșește. Istoria a arătat-o cu prisosință. Una din singurele contribuții bune ale comunismului la noi în țară a fost și faptul că ne-a convins că ne putem înșela cu toții și că suntem supuși cu toți greșelii (oameni, instituții, școli filosofice, reprezentanți religioși, biserici).

2. Dorim Bisericii Ortodoxe mult succes în lucrarea de "comunicare" a învățaturii creștine. De fapt, "concepția" ortodoxiei poate fi un veritabil izvor de viață. Atâta timp cât ea va fi însă exteriorizată doar prin icoane și liturghii cântate și neascultate de nimeni, "comunicarea" mesajului creștin în Biserica Ortodoxă va fi insuficientă și vai, inefectivă. Recenta reintroducere a "religiei" ca materie de învățământ în școli poate fi fermentul unei reveniri a învățaturii creștine în climatul cultural al României. Fără să "garanteze" încreștinarea elevilor, ea le va pune cel puțin la dispoziție suficiente cunoștințe pentru luarea unei decizii personale competente. Asta cu condiția ca în orele de religie să se predea "creștinismul textelor Noului Testament", nu "tradițiile" extratestamentale sterile.

Dacă nu se lansează într-o propovăduire a adevăratei Evanghelii, Biserica Ortodoxă riscă să intre în categoria celor osândiți de Cristos:

"De aceea Întelepțiunea lui Dumnezeu a zis: "Le voi trimite prooroci și apostoli; pe unii din ei îi vor ucide, iar pe alții îi vor prigoni, ca să se ceară de la acest neam sângele tuturor proorocilor, care a fost vărsat de la întemeierea lumii: de la sângele lui Abel până la sângele lui Zaharia, ucis între altar și Templu; da, vă spun, se va cere de la neamul acesta! Vai de voi învățători ai Legii! Pentru că voi ați pus mâna pe cheia cunoștinței: nici voi n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să intre, i-ați împiedicat să intre" (Luca 11:49-52).

Să nu uităm acuzele dure pe care Octavian Goga, pe atunci ministru al culturii, le-a adus Bisericii Ortodoxe: "A dat țării un cler afon, o țărănime superstițioasă și o clasă conducătoare păgână."

3. Să accepte valorile de trezire produse de Duhul Sfânt în sânul ei (Tudor Popescu, preotul Trifa, călugărul Zamisnico, Oastea Domnului, etc.). Orice mișcare creștină este pândită de pericolul mortal al formalismului instituționalizat. Oricare, dar absolut oricare grupare din încrengătura familiilor creștine poate ajunge doar o

amăgire, o coajă de nucă fără miez, un ambalaj din care s-a pierdut tocmai "conținutul." În ceea ce privește Biserica, pericolul este să ajungem:

"O Biserică fără Biblie
Și un creștinism fără Cristos."

Valurile de trezire spirituală nu sunt altceva decât primeneli cauzate de suflarea "vântului divin", influxuri spirituale într-o mișcare de masă, re-îndrăgostiri provocate de Marele Îndrăgostit al veacurilor.

4. Să accepte celelalte mișcări din sânul creștinismului contemporan. În anul 1985, împreună cu un grup de români bapțiști, ne aflam găzduiți cu chirie într-o clădire a unei biserici adventiste americane. Pastorul acestei biserici m-a chemat în biroul lui, m-a întrebat despre problemele mele și apoi s-a oferit să ne rugăm împreună. Când a văzut privirea mea uimită a simțit imediat că era nevoie de o explicație. "Daniel", mi-a zis el, "biserica adventistă trece prin mari prefaceri și transformări. Ne-am data seama că am făcut rău izolându-ne și declarându-i pe toți ceilalți creștini "eretici". Există o mișcare de reorientare ca să mă înțelegi și ca să poți explica și celorlalți, ține minte imaginea aceasta: până nu de mult, adventiștii erau întorși cu fața la Sabat și cu spatele la celelalte mișcări creștine. Acum, încercăm să ne schimbăm poziția și să ne întoarcem cu fața spre Cruce. Toți cei cu care ne putem întâlni la crucea Golgotei sunt frații noștri. Ca adventiști, noi vom avea și Sabatul cu noi, dar el nu mai este punctul focal, ci doar una din doctrinele la care ținem. Focarul central este Crucea și toți cei care se strâng acolo sunt considerați creștini din Biserica unică a lui Isus."

Cred că o astfel de "reorientare" este necesară și în ortodoxia românească.

5. Să renunțe la dorința de a deveni Biserică națională. Orice Biserică cu privilegii "naționale" se autoprogamează la pericolul de a avea membri nesinceri. Și așa, Biserica Ortodoxă este într-o poziție precară, datorată faptului că-i consideră "membrii" ei aproape pe toți cei născuți între granițele țării. Aduceți-vă aminte de studiul nostru și de cele trei categorii de "creștini" (credincioși de convingeri personale, credincioși din interese personale și credincioși din teamă de represalii). O "biserică națională" este, din necesitate social-politică aservită Statului. Realitatea istoriei demonstrează că "Statul dă cu o mână, dar impune cu cealaltă! Este gata să ajute, dar îi și pretinde bisericii să se "înregimenteze" pentru susținerea intereselor lui."

"Dați dar Cezarului, ce este al Cezarului și lui Dumnezeu, ce este al lui Dumnezeu" trebuie să marcheze o "demarcație" clară și o "separare" strict necesară atât pentru sănătatea Statului, cât și pentru sănătatea bisericii.

6. Să nu privească drept pericol național mișcările creștine care au produs progres social și creștere spirituală în alte părți ale lumii. Pentru cel ce are "ochi să vadă", manifestările creștine specifice diferitelor "familii" creștine au dus la instaurarea unei anumite atmosfere, mai propice sau mai puțin propice progresului. Între nordul și sudul Europei există diferențe evidente de civilizație, datorate în parte și faptului că nordul a preferat individualismul și responsabilitatea personală, specific protestante (transplantate cu atâta succes și în America), în timp ce sudul a rămas cu ideea că problemele trebuiesc rezolvate de o realitate colectivă (Statul și Biserica). Prin aceeași analiză, există diferențe categorice și între occidentul catolic-protestant și orientul ortodox. Nu cred că mai este cazul să arătăm pe cine defavorizează aceste diferențe. Un studiu foarte analitic evidențiază ca cele două continente ale Americii (de Nord și de Sud) s-au dezvoltat și se comportă diferit tocmai din cauză că în nord au emigrat mai ales protestanții, în timp ce în sud s-au dus catolicii (și se știe cu ce metode s-au impus...).

7. Să reanalizeze aspectul spiritual și estetic al "preoției". Este clar că nu putem justifica o asemenea instituție prin derivarea ei din "preoția levitică" (aceasta a și fost înlocuită de "preoția în veac în sensul lui Melhisedec"). Tot așa nu putem justifica nici liturghia cântată, oricât de "străveche" ar fi ea. Încercarea de a imita melodicitatea liturgică a limbilor ebraică și greacă nu are valoare normativă. Limba română trebuie folosită așa cum se vorbește ea pe stradă.

8. Să iasă din inerția istorică. Până la o limită, tradiția este o garanție a "rămânerii", a păstrării "adevărului." Peste această limită însă, tradiția devine o certitudine a "rămânerii în urmă", o frână care interzice bisericii avansarea în

pas cu realitatea înconjurătoare. (Cine poate uita că Biserica Ortodoxă a folosit atâta amar de ani o liturghie în limba slavonă, străină și neînțeleasă de majoritatea enoriașilor?). Între tradiția "apostolică" cuprinsă în Noul Testament și tradiția "bisericii" există astăzi diferențe mari. Ele trebuiesc rezolvate în favoarea tradiției "apostolice."

Creștinismul nu este "învechit", ci atemporal. Dacă ar fi să alegem o direcție din care vine el spre noi am fi tentați să spunem că vine dinspre viitor, din epoca refacerii împărăției cosmice universale. Patina de "antichitate" așezată peste creștinismul de tentă ortodoxă în România nu-i aparține "creștinismului", ci este dovada "prafului istoric" care s-a așezat peste el. Este vremea ca cineva să dezbrace creștinismul de hainele învechite impuse artificial de "tradiție" și să-i de-a voie să meargă pe stradă îmbrăcat în straiile noastre de fiecare zi. Cristos este eternul nostru contemporan. Cine nu-L bagă în seamă, trăiește în rătăcire. Nu de mult, un înțelept întreba cu tâlc: "Dacă nu-L găsești pe Dumnezeu, ghici cine este cel pierdut?"

Nicolae Iorga spunea că "oamenii L-au închis pe Dumnezeu în Biserică pentru a putea fi ei mai liberi în lume", ori așa ceva este doar o păguboasă înșelare de sine.

CAPITOLUL 2

b) "Boscorodirea"

În *Dicționarul explicativ al limbii române* din 1975, citim: "a boscorodi" vine de la cuvântul ucrainian "*boskorodity*" și înseamna a vorbi singur, spunând cuvinte neînțelese, adică a bodogăni. Am văzut în capitolele precedente cum s-a introdus limba slavonă în locul celei latine. Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae*, pag.152, încă menționează procedeul de tăiere a limbii celor care nu vor folosi limba slavonă. Deci metoda de înlocuire a limbii latine cu limba slavonă a fost făcută cu o extremă violență:

"Preoții care nu cunoșteau limba slavonă, au început a imita prin sunete asemănătoare, pe care nici cei ce ascultau nu le înțelegeau. Deci, s-a produs un fenomen unic în lume și nemaîntâlnit în istorie "boscorodirea". Ce eroare! Vorbirea clară și cu înțeles a frumoasei noastre limbi, încă în formare, deci o latină vulgară, aducea cu sine pedeapsa "tăierii limbii." Iar schimonosirea, bolborosirea unor cuvinte, fără de înțeles, pe care sufletul și conștiința le detesta, erau dovadă de conformism. Străduința de supunere era acceptată, chiar încurajată. Așa s-a ajuns la cea mai degradanta înjosire a conștiinței!

Cultul lui Dumnezeu a ajuns o înșirare de sunete cu prefixe și sufixe slavone. Acești preoți români "boscoroditori" aveau în psihicul lor convingerea falsului și a înșelătoriei. Au ajuns să nu știe să citească. Uneori nu cunoșteau decât Tatăl nostru (Ocinașele) și mai rar Crezul, în limba slavonă, restul serviciilor era boscorodit.

Nu-i de mirare că unii episcopi trecând la Biserica Catolică, fără a nega valabilitatea sacramentelor în Biserica Ortodoxă (ca Patenie de la Muncaci) aveau dubii dacă acestea au fost date valid, din mai multe pricini. Secolele de boscorodire au lăsat în Biserica Ortodoxă o traumă psihică. Boscorodim, adică imităm, fără probleme de conștiință..."

Gheorghe Barițiu (1812-1893) publicist și istoric român, întemeietorul presei românești în Transilvania, membru fondator al Academiei Române, scrie:

"O împrejurare poate să supere pe istoricul român care se va ocupa de istoria reformatiunii, iar aceea este, că începând din anul 1566 până la 1670, nu dai în toată istoria Transilvaniei peste un mare preot, călugăr sau episcop, român greco-răsăritean, care să-și fi apărat dogmele credinței sale, bărbătește, să fi declarat vreunul pe față, în ochii lumii, cum făceau apusenii, că abjură credința cea veche și trece la cea nouă!... Cu ce se ocupau în acele timpuri miile de călugări răsăriteni, cărora le place foarte mult a se considera pe sine și a se numi apărători înfocați ai Bisericii Ortodoxe, răsăritene?" (Părți alese din *Istoria Transilvaniei*, vol.I, p.150).

Am putea răspunde noi astăzi: boscorodeau!

"Ce conștiință aveau preoții boscoroditori? Ce loialitate față de adevăr, atunci când arătau că știu ceea ce, de fapt, ignorau?! În asemenea împrejurări nu există o chemare la preoție pentru că preotul nu era pregătit și era convins că înșeală atât pe Dumnezeu, cât și pe credincioși."

"Orice limbă are frumusețea sa, venerabilitatea sa. Deci, și limba slavonă este frumoasă când este citită și vorbită cum trebuie. Însă o limbă care este parodiată, boscorodită este, de fapt, batjocorită."

Dimitrie Cantemir (1673-1723), domn al Moldovei și mare cărturar, mai scrie:

"Teoctist de neam bulgar și diacon al lui Marcu din Efes, pentru a dezrădăcina din Moldova sămânța catolicismului și să ridice pentru totdeauna tinerilor puțința de a citi sofismele latinilor, a încredințat pe Alexandru cel Bun să surghiunească din țară pe oamenii de altă credință și să scoată literele latine din toate scrierile și cărțile și să introducă în locul lor, pe cele slavone." (*Descriptio Moldaviae*, p.152).

Este de fapt cert că înainte se folosea limba latină.

Orașele din Moldova aveau sigilii cu inscripție latină: Baia, Roman, Câmpul Lung, Neamț (S. Civium de Nimcz); S. Civium de Foro Romani; Sigillum Capitalis Civitatis Moldaviae, Terrae Moldaviensis; Sigillum... Opidi Kotnar etc. Tot în limba latină erau și sigiliile celor mai vechi peceți bisericești. În cancelaria princiară a Moldovei, înaintea adoptării scrisului slavon s-a scris în limba latină." (*Magazin istoric*, St. Gorovei, Am pus pecetea orașului, nr. 2/1972, p.35).

Principesa Suzana Lorantfy, văduva lui Gh. Rakoczi I, printr-un decret din 2.4.1657, a instituit o seamă de vizitatori să cerceteze și să raporteze cele constatăte la fața locului, despre știința și purtarea preoților din țara Făgărașului, care fură scoși de sub jurisdicția episcopului de la Alba Iulia, pentru a fi calvinizați. Din acest raport: *Examen Pastorum*, reies următoarele: din 39 de sate, preoții știau foarte puțini "Tatăl nostru", "Cele zece porunci" și "Crezul". Singur protopopul de la Viștea scria bine. Cei mai mulți boscorodeau în limba slavonă." (*Cultura Creștină*, Ian.- Mart. 1941).

Biserica și religia creștină are un ritual, are formule cu care se dau Sfintele Taine. Dacă cel care le administrează nu folosește cuvintele prescrise, sacramentul este nul. Cum vor fi dat preoții boscoroditori botezul, spovedania, Sfânta Liturghie, iar episcopii cum au hirotonit preoții? Ce siguranță are continuitatea Episcopatului de la Apostoli până în prezent în Biserica Ortodoxă, cât a durat boscorodirea?...

Boscorodirea a intrat în caracter, a devenit fenomen politic:

- În timpul Habsburgilor, ortodocșii au luptat pentru drapelul acestei dinastii.
- Când s-a instaurat România Mare ei s-au erijat în monarhiști, acuzând pe cei care nu au slujit cu ei la încoronare.
- Când a venit la putere generalul Antonescu, preoții ortodocși au făcut misinadă în Transnistria.
- Când s-a instaurat comunismul, prin ruși, au adus pe patriarhul Alexei al Moscovei în țară, ca să se arate supuși rușilor..."

Deci, când suntem în dificultate boscorodim. Boscorodim istoria prin triumfalism, boscorodim credința, boscorodim politica, această știință a posibilului...

"În închisoarea din Sighet, în anul 1953, eram (episcopul greco-catolic autor al acestor rânduri) cu Ioan Ilcus, fost general de armată și ministru al apărării naționale. Din temniță se vedea printre gratii o clădire cu vreo patru cupole. Pe acestea erau cruci. Un braț transversal era mai lat, iar celălalt mai îngust și terminat cu o săgeată; când

bătea vântul crucea devenea giruetă. Brațul lat era dus de vânt, iar brațul îngust cu săgeată arăta de unde vine vântul.

— Ce este în clădirea aceea, pe care o vedem printre gratii și are cruci pe cupole? întrebă fostul ministru.

— Cred că este Biserica Ortodoxă.

— De unde deduci aceasta? întrebă din nou generalul.

— Nu vezi că aceste cruci se învârt cum bate vântul?

El a râs, dar fiind ortodox m-a întrebat:

— Dar la greco-catolici crucile nu se învârt cum bate vântul?

— Cum vezi, i-am răspuns eu, noi suntem în închisoare, cu întreg Episcopatul; dacă și crucile noastre s-ar întoarce după cum bate vântul, noi n-am fi aici!"

După Unirea de la 1700, tinerii noștri preoți întorși de la Roma, vorbeau mai multe limbi, fără boscorodire. Pe când episcopii ortodocși ai Ardealului trebuiau să depună jurământ pe catehismul calvinesc, după ce au fost consacrați la București cu jurământ ortodox! Ce fel de conștiință era aceea?...

Diaconul Coresi (1510-1581), traducător și meșter tipograf, a fost chemat de la Târgoviște de Hanes Begner din Brașov pentru a tipări cărți românești cu influențe lutherane. În anul 1561 a început a publica aceste cărți. El a fost îngrozit de simulacru de religie și evlavie ce-l dovedeau popii români și în *Tâlcul Evangheliilor* (Cazania) îi conjura:

"Frații mei popi, cu bun înțeles și cu mare frică și cinste să pomeniți numele Domnului! Nu boscorodiți, că va bate Dumnezeu!"

CAPITOLUL 2

c) Biserica Unită (Greco-catolică)

Introducere

Biserica Unită, numită și Biserica Greco-catolică, este una din componentele creștine ale peisajului religios românesc contemporan. Pentru cei neavizați, sau pentru cei doritori de mai multă informație, iată un scurt studiu despre apariția, lucrarea și specificul acestei mișcări creștine.

1. Primele dovezi de catolicism pe teritoriul României

Duelul Ortodoxiei cu Biserica Catolică Apuseană

Iată ce scrie episcopul greco-catolic Ioan Pop despre activitățile catolice de pe teritoriul României:

"Este demn de amintit faptul că încă de la începutul sec. XIII, în Moldova se aflau călugări franciscani și dominicani. Primii misionari sosesc pe la 1221, iar în 1227 se convertesc vreo 15.000 de cumani (moldoveni) în frunte cu principii lor Bortz și Membroc.

Încă înainte de întemeierea Principatelor, călugării franciscani făceau apostolat în Banat, Muntenia și Moldova. În 1327, papa Ioan XII numește un episcop pentru Moldova (Cumania) pe Luca de Castelo, care știa românește și se

pare că avea sediul la Milcov. Se mai înființează o episcopie la Siret, în 1371 și la Baia în 1420. Alexandru cel Bun a clădit la Baia o mare biserică de piatră cu chilii pentru franciscani.

În Muntenia, tot franciscanii întemeiază o episcopie la Argeș, unde activa Anton de Spoleto, în timpul lui Vlaicu Vodă. Această episcopie s-a mutat apoi la Severin (1382). Dar, sub influența călugărilor bulgari și greci, franciscani sunt alungați din țările Române. Am văzut, în capitolele precedente influența călugărilor bulgari, care, veacuri de-a rândul, au influențat cultura religioasă din țara noastră.

Magazinul Istoric, nr. 9/1985, are un articol intitulat: Documente în piatră ale Iașului, de Gh. David, unde se redă o fotografie a unui fragment în ceramică, înfățișând stema Moldovei (zimbriul), înconjurată de inscripția "Moneda Alexandri", descoperire de o excepțională importanță, care dovedește că (în Moldova) au existat monede cu inscripție latină. Tot așa, Al. Lepădatu, în 1907, prezintă un sigiliu având ca însemne un cerb decapitat, cu o cruce între coarne (Simbolul Sfântului Hubert) și inscripția "Sigillum capitalis Moldaviae Terrae Moldaviensis". Autorul conchide că a existat o perioadă când limba latină era limba oficială a cancelariei Moldovei și a Țării Românești.

Pe la 1575, voievodul Petru Șchiopul, împreună cu Mitropolitul Moldovei, Gh. Movilă, îi recheamă în Moldova pe franciscani și pe iezuiți, dar activitatea lor este mereu stăvilită de călugării slavoni și apoi de nenumărate schimbări de domni și de războaie nesfârșite."

Nu putem trece cu vederea influența Bisericii Catolice din Polonia asupra tineretului moldovean, pentru că mulți fii de boieri frecventau școlile catolice din această țară.

În secolul al XV-lea, vreo douăzeci de boieri tineri studiază la Cracovia, Liov, Camenita. Prin mijlocirea acestor școli, românii fac din nou cunoștință cu limba latină. Prin asemănare și prin studiul istoriei, ei devin conștienți de originea latină a poporului român. Astfel, după o mie de ani, prin contactul cu civilizația Apusului, apare o licărire de sentiment național, trezind conștiințele din bezna slavonismului. Astfel apar cronicarii moldoveni:

GRIGORE URECHE (1590-1647) care afirmă cu mândrie în Letopisețul țării Moldovei "căci noi de la Ram ne tragem."

MIRON COSTIN (1632-1691) care a stat 20 de ani în Polonia, scrie lucrarea "De neamul Moldovenilor" demonstrând originea română a moldovenilor.

ION NECULCE (1672-1745) reia firul cronicii lui Miron Costin, zicând cu durere: "O săracă țară a Moldovei, ce nenorocire de stăpâni ca aceștia ai avut!", având o ură neîmpăcată împotriva grecilor.

Toți trei cronicari scriau în limba română aceste adevărate cărți de istorie a poporului român, numite "cronici" sau "letopisețe."

CONSTANTIN CANTACUZINO (1650-1716), care a studiat la Padova (Italia), scrie de asemenea o istorie a Țării Românești, în care arată cu mândrie originea noastră latină."

Ce ar fi însemnat poporul nostru, dacă ar fi rămas la credința strămoșească a Romei de la început, sau dacă ar fi trimis la studii în Apus mai mulți tineri ca să studieze?"

La aceasta întrebare retorică nu se poate din păcate răspunde. Datorită unor împrejurări nefaste și unor hotărâri nefericite, România a rămas pentru multă vreme sub influența Orientului. Să reluăm însă firul relatărilor lui Ioan Ploscaru.

Situația specifică din Ardeal

"După anul 830, ungurii veniți din Asia se stabilesc în câmpia dintre Tisa și Dunăre, iar de aici pradă ținuturile învecinate și treptat cuceresc Ardealul, care este populat de "Pastores blachorum", adică păstori valahi, așa cum îi numește Anonymus (secretarul Regelui Bela IV) pe locuitorii aflați aici. Puterea ungarilor crește pe la anul 1000, când se încreștinează sub regele Ștefan, care primește de la Roma coroana și împuternicirea de a organiza biserica. Românii fiind organizați în voievodate și cnezate, iar ungurii având un rege au fost mai tari și treptat se impun românilor, astfel că pe la 1200, ungurii dețin puterea în întreg teritoriul Ardealului, iar pentru apărarea granițelor din sud-est, ei aduc pe sași din Flandra și Luxemburg, care, la rândul lor se grupează formând centre urbane: Brașov, Mediaș, Sibiu. Ei au adus o cultură superioară, așa că erau tratați ca oaspeți ai regelui.

Tot în aceeași perioadă sunt aduși secuii, în Răsărit, pentru a apăra teritoriul de năvălirile tătarilor. Așa se formează în Ardeal o elită de sași, secui și unguri, fiind toți de religie catolică, pe vremea aceea. Majoritatea populației autohtone, românii, erau folosiți la munci agricole, neluați în seamă și treptat au devenit supușii celorlalți, care se socoteau națiuni privilegiate. Din punct de vedere religios, românii aparțineau de Mitropolia Ungro-Vlahiei de la Târgoviște, adoptând și ei ritul și limba slavonă.

Dacă ungurii ar fi fost sinceri în practicarea religiei catolice, românii nu s-ar fi îndepărtat de religia strămoșească și limba latină pentru a o împrumuta pe cea slavă, pe care nimeni nu o cunoștea. Dar pentru că ungurii au avut atitudini de dominație, românii nu au acceptat "religia asupritorului", ci au preferat să fie împreună cu frații lor de peste munți, care fiind ruși de restul lumii latine au acceptat prin teroare limba slavonă. În Ardeal, treptat condițiile de trai ale românilor ajuseră foarte grele, devenind iobagi, legați de pământul magnatului. Nici situația preoților nu era mai bună. Serviciul de preot se dădea prin alegere pe timp de un an, plătind o sumă de bani episcopului. Dacă nu mai era ales preot în anul viitor, rămânea în sat, reluându-și vechea ocupație. Așa s-a ajuns că uneori erau 3-4 preoți într-un sat, dar cei mai mulți nu știau nici a scrie, nici a citi. Erau slujbașii unui rit, al cărui sens de multe ori nu-l pricepeau. Ei boscorodeau, imitând limba slavonă, așa cum au văzut la sediul episcopiei unde au fost hirotoniți.

Bunăoară, Popa Ion din Vad, este bigam (căsătorit a doua oară) știe cele "Zece porunci", "Tatăl nostru" și jumătate din "Credeu" și boscorodește. (Raportul către Susana Lorantfy, 2.IV.1657).

Episcopii din Ardeal erau numiți de principii unguri și sfințiți în țara Românească în rit Bizantin. Nici ei nu erau mai bine pregătiți.

2. Unirea românilor din Transilvania cu biserica Romei

În anul 1685, armatele austriece ale Casei de Habsburg, ocupă Transilvania, iar împăratul Leopold I emite în 1691 "Diploma Leopoldina" (un fel de constituție), dar care nu schimbă lucrurile în Ardeal, deși împăratul era catolic. Episcopii calvini se intitulau mai departe "Episcop maghiar și român al Ardealului.

Pentru a se bucura de drepturi, românii trebuiau să treacă la una din religiile dominante: catolică, lutherană, calvină sau la unitariană. Dar care era mai apropiată de sufletul românesc?

Părintele Ladislau Barany, călugăr iezuit, a lămurit pe episcopul Teofil, de la Alba Iulia, că Roma a hotărât prin instrucțiunile date Congregației de Propagandă Fide, în 1669, că orientalii pot reveni la Biserica Catolică, păstrându-și ritul și tradițiile, acceptând numai dogmele catolice. În același timp și împăratul Leopold emise un decret (23.8.1692) prin care preoții și credincioșii de rit grecesc, dacă vreau să se bucure de privilegiile Bisericii Catolice, pot să se unească cu aceasta.

Când ne gândim cât erau de umiliți românii - atât iobagii cât și preoții, - față de celelalte națiuni ale Ardealului, nu era altă scăpare, decât să îmbrățișeze una din religiile recunoscute. Cea mai apropiată de sufletul românilor era religia catolică. Neschimbând nimic din ritul oriental, cu care erau obișnuiți, nici din obiceiuri, iar dogmele erau propriu-zis, o problemă ce nu atingea cu nimic mulțimea de credincioși.

În anul 1697, episcopul Teofil, care a primit Scaunul Episcopesc în condițiile obișnuite (acceptând cele 19 puncte calviniste) s-a sfătuit cu clerul și convoacă un sinod general la Alba Iulia. Aici Teofil arată situația grea, de asuprire a poporului român, fiind amenințată însăși existența națiunii. Lămuri asistența și asupra condițiilor de unire cu Roma, precum și marea asemănare de credință ce există, față de marile deosebiri ale calvinilor. Sinodul fixează în scris mărturisirea de credință prin care promit să accepte cele patru puncte care despart Răsăritul de Apus. În același document ei cer ca românii să primească drepturile celorlalte confesiuni din Transilvania. Dar în mod subit, Teofil moare. Se crede că a fost otrăvit. După Teofil a urmat Atanasie - Anghel Popa din Ciugud - care făcuse școala în institutele calviniste de la Aiud și Alba Iulia. Calvinii aveau încredere în el, deși era încă foarte tânăr. Este numit episcop, apoi merge la București pentru a fi sfințit. Aici stă șapte luni, unde este lămurit de patriarhul Dositei al Ierusalimului (care stătea mai mult la București, având aici 177 de moșii închinată) și care îi dă o scrisoare cu sfaturi. La punctul 5 scrie:

„Sfintele slujbe să fie citite numai în slavonește sau elinește (grecește), iar nu pe românește sau în alt chip, deoarece limba românească e puțină și îngustă...”

Întors în Ardeal, tânărul Atanasie își dă seama în ce dezastru se află Biserica română și caută să ia legătura cu părintele Barany. El vede ce deosebire este în puterea catolicilor față de calvini. Calvinii băteau din picior, iar catolicii făceau propuneri. În acest timp P. Barany era la Viena, unde arătase împăratului dorința românilor de a se uni cu Roma.

Cardinalul Ungariei L. Kolonich scrie lui Atanasie, arătându-i în ce consta Unirea! La 7 octombrie 1698, Atanasie convoacă Sinodul General de la Alba Iulia. Aici se întocmește un lung manifest care începe așa:

"...Noi, vlădică, protopopii și popii Bisericii Române, dăm de știre tuturor, că din bunăvoința noastră ne unim cu Biserica Romei și voim să trăim cum trăiesc mădularele și popii acestei Biserici sfinte... Nimeni să nu-i clătească pe Uniți din obiceiurile Bisericii răsăritene, ci toate ceremoniile, sărbătorile, posturile, cum până acum, așa și de acum înainte să fim slobozi a le ține după calendarul vechi..."

Actul Unirii a fost semnat de toți membrii Sinodului și întărit cu sigiliul Mitropoliei Balgradului - Alba Iulia. După această mărturisire, împăratul Leopold a dat "Diploma Leopoldina", prin care Bisericii Românești i se recunosc drepturile ce le avea și Biserica Romano-catolică. Însă Dieta Transilvaniei, Parlamentul era în mâinile calvinilor care n-au văzut cu ochi buni întărirea elementului catolic și eliberarea poporului român, din Ardeal. Fiind ei proprietarii de pământuri și atotputernici, au început a persecuta pe preoți. Pe unii i-au băgat în temniță, alora le răpeau vitele, ori le distrugeau bisericile și clopotnițele și multe alte rele, punând la cale adevărate revolte printre țărani, ca să nu se alătore Bisericii Romei.

Atanasie convoacă un nou Sinod la 4.9.1700, la care iau parte nu numai protopopii și preoții, ci și câte trei deputați mireni din fiecare sat. Cei 54 de protopopi, în afară de preoți și mireni, au dat un nou manifest în care repetă mărturisirea celor patru puncte de credință: Primatul Papal, Filioaue, Purgatoriul și Cuminicarea cu azimă.

Fermentul "reformat"

Unele referințe din cartea episcopului greco-catolic Ioan Ploscaru fac aluzie la activitatea influențelor "reformate" pe teritoriul țării noastre. Vântul primăvăratec care avea să preschimbe din temelii Europa și avea să pună bazele democrației americane și-a întins adierile și asupra ținuturilor locuite de români. Acest fapt este o dovadă că România a evoluat la un anumit moment pe orbite europene. Chiar dacă sunt deformat de punctul de vedere greco-catolic, evidențele menționate de Ioan Ploscaru și-au pus amprenta pe sufletul românesc, mai ales în Ardeal:

„Trezirea pentru scrierea în limba română a fost influența lutherană și calvină din Ardeal. Aceștia, pentru a-i câștiga pe românii ardeleni la religia lor, încep să tipărească un șir de cărți religioase în românește. Așa se tipărește la Sibiu primul Catehism calvinesc la 1544, apoi la Brașov, Catehismul lutheran în 1559, urmate de alte vreo 20 de cărți tipărite de Coresi, dintre care 9 cărți sunt în limba română: Tetraevanghelierul, Psaltirea, Pravila

Sfinților Apostoli și altele. La Orăștie, fiul lui Coresi tipărește *Palia* (Vechiul Testament), dar cu tendințe calviniste. Aceste cărți au meritul de a fi o prima încercare de introducere a limbii române în biserică. Dar ce regret, este să constatăm că este o inițiativă a reformatilor din Ardeal, pentru calvinizarea și lutheranizarea românilor!"

Regretul domnului episcop este plasat greșit. Influențele "reformei", dacă ar fi fost permanentizate, ar fi putut fi fermentul social și religios care ar fi integrat România în lumea occidentală. Dovada că reforma nu a "germanizat" alte popoare, ci le-a descătușat din chingile imperiale și le-a înlesnit drumul spre afirmarea propriei identități naționale, este în evoluția istorică a unor state precum Olanda, Belgia, Danemarca și Norvegia.

Într-un alt fragment al istoriei sale, episcopul greco-catolic Ioan Ploscaru continuă polemica lui partizană:

„În această stare de întuneric total pentru români, apare în secolul al XVI-lea Reforma lui Luther și Calvin. Aceștia s-au rupt de jurisdicția Romei, susținând că singura bază a religiei creștine este Sfânta Scriptură, respingând Tradiția și pe Sfinții părinți. Reforma lutherană apare în Transilvania pe la 1519, în frunte cu Honterus, care îi lutheranizează, în special pe sași. Cam în același timp, o parte din nobilii unguri, pentru a lua poziție împotriva Casei de Austria (catolică), au îmbrățișat calvinismul. Fiecare nouă confesiune dorea să câștige prozeliți printre români. În acest scop începe tipărirea de cărți românești: Catehismul lutheran la Brașov (1559), *Evanghelia* și *Faptele Apostolilor* (Coresi).

Calvinii, în frunte cu principele Gh. Rakoczi, tipăresc la Alba-Iulia, *Catehismul Calvinesc* (1640). Acest catehism a fost condamnat de Mitropolitul Varlaam al Moldovei prin "Răspuns la catehismul calvinesc" arătând că este "plin de otravă, și calvinii tâlcuiesc rău și strâmbează Sfânta Scriptură.

Pentru a constrânge clerul din Ardeal să treacă la calvini, principii unguri numesc în Dieta din 1566 un superintendent calvin pe lângă episcopul român "pentru a întoarce pe români de la rădăcinile lor!" Calvinii numeau religia ortodoxă "superstițiile grecești." Așa au fost numiți superintendenții: George din Sângeorz, Pavel Tordași și Mihai Tordași. Acesta din urmă tipărește *Palia* de la Orăștie, în 1582."

"Prin străduințele acestor calvini, însoțite adesea, fie de promisiuni, fie de forță, s-a constituit în Ardeal o Biserică românească, adoptând în parte Crezul calvinesc. Când era numit un nou episcop, după ce venea din Țara Românească, depunea jurământ pe Catehismul calvinesc, promițând să respecte cele 19 puncte (între acestea erau: să nu se mai țină posturile, suprimarea slujbelor de înmormântare, botez numai cu apă simplă, fără cruce, fără lumânări, fără icoane, fără Maica Sfântă, în locul Sfintelor Împărtășanii, numai Cina de la Paști cu pâine și vin neconsacrate). Dar cel mai important factor era să recunoască autoritatea superintendentului și să-l consulte în toate problemele importante.

În multe părți sate întregi treceau la calvini. Aceștia întemeiau școli pe cheltuiala lor, făcându-le și o mulțime de avantaje materiale. Așa de exemplu, Biserica din Turdaș, a fost dată cu tot cu pământuri, acelor români, care la 1.6.1655 au trecut la religia calvină, iar cei care nu au trecut, au fost nevoiți să-și facă altă biserică, din nuiete. Un secol și jumătate de propagandă calvină adusesse Biserica la ruină. Ea ajunsese calvinească în credință și bizantină în rit!

Superintendentul care avea titlul de "Episcop și Superintendent al Bisericilor Românești" avea misiunea de a predica prin sate credința calvină și să stea de vorbă cu episcopul, clericii și credincioșii, demonstrându-le cu argumente din Scriptură temeinicia noii credințe. Cine zădărnicea munca predicatorului calvin era socotit trădător și dușman al statului, fiind, de multe ori, constrâns să părăsească țara. (Nicolae Iorga, *Istoria Românilor din Transilvania*, vol. I).

3. Redeșteptarea națională

Pentru episcopul Atanasie Anghel au urmat ani grei de luptă, fiind atacat atât de calvini, cât și de Arhiepiscopia Ungro-Vlahiei. Ungurii nu vor să respecte diploma împăratului. Atanasie este chemat la Viena pentru a se dezvinovăți de unele acuze nedrepte. Nicolae Iorga, marele nostru istoric recunoaște:

"Din umilința lui Atanasie a ieșit mântuirea noastră! Fără unirea în credință cu Roma, nu erau școli mari din străinătate pentru ucenici români, aspri în ale învățaturii, nu era mai ales, acea mare școală pentru inima poporului nostru, care a fost ROMA însăși!" (*Sate și preoți din Ardeal*, p.191).

Atanasie moare în 1713, după ce îndeamnă pe toți să persevereze în Unire!

Activitatea episcopilor Uniți, după Atanasie este istoria luptelor și năzuințelor pentru obținerea drepturilor făgăduite. Dar împăratul era la Viena, iar principii calvini erau în Ardeal! Însa din punct de vedere religios, câștigul a fost imens. Cele patru puncte au completat credința cu elemente vitale și i-au dat imbold de acțiune pentru viitor. Între cei mai de seamă urmași ai lui Atanasie au fost:

Ian Giurgiu Parachi. Acesta a mutat Episcopia de la Alba Iulia la Făgăraș, căci nu puteau fi două episcopii catolice în același oraș.

Inocențiu Micu Klein, von Klein este titlul dat de împărat la înnobilitare, așa cum era obiceiul vremii. Ca nobil a intrat în Dieta Ardealului și a cerut drepturi pentru poporul român cu argumente bine precizate:

1. Români sunt cei mai vechi locuitori ai țării;
2. Români sunt populația cea mai numeroasă din Ardeal;
3. Români lucrează pământul și ocnele (muncile cele mai grele);
4. Români dau cele mai mari contribuții și în virtutea voinței imperiale exprimată prin cele două diplome leopoldine trebuie să se facă dreptate și poporului român.

Deci și românii au dreptul să fie recunoscuți ca națiune, a patra în Ardeal, nu numai "plebes valahica". Dar cele trei națiuni privilegiate, ungurii, sașii și secuii s-au împotrivit, spunând că acesta cere "niște lucruri pe care nu le-a cerut nimeni până acum". În Dietă se iscau adevărate furtuni și astfel au căutat să scape de acest episcop incomod. De fapt au reușit prin răscoala unui călugăr sârb, Visarion Sarai. Acesta trimis de Mitropolitul ortodox de la Karlovat începuse în 1744 să umble prin sate și să amenințe poporul cu iadul fiindcă au făcut unirea cu Roma. Iar pe de altă parte confesiunile reformate - în special calvinii, temându-se de restabilirea catolicismului - să nu fie nevoite să restituie averile secularizate, încep cu un sistem de terorizare din cele mai cumplite pentru a împiedeca Unirea cu Roma și răspândirea ei. Tratând cu mare tiranie pe preoții români ce se declarau pentru Unire, aruncându-i în închisoare, bătându-i și jefuindu-i îi alungau din parohii, reținându-le femeile și copiii în iobăgie". (Xenopol, Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, vol. II și Al. Pop, *Dezbonarea în Biserica Românilor din Ardeal și Ungaria*, București 1921).

În acest timp episcopul Inocențiu Micu face mai multe memorii atât în Dieta Transilvaniei cât și la Viena, dar până la urmă intrigile l-au răpus. El pleacă la Viena pentru a se dezvinovăți, dar aici este sfătuit să nu se prezinte personal, ci să depună numai memoriul. Deceționat el pleacă la Roma, unde va trăi în exil 24 de ani. Micu Klein a fost o personalitate de mare curaj care a deschis drumul spre eliberarea poporului român, atât spiritual cât și politic, ridicându-l la ideea de "națiune" (*natio*).

Petru Pavel Aron (1752-1764) urmează lui Inocențiu Micu. El are marele merit de a înființa Școlile Blajului, Seminarul diecezan și o tipografie. Astfel, la 1754 se întemeiază prima școală românească cu limbă de predare română pentru toți fiii poporului. În istoria întunecată a românilor din Transilvania, aceasta constituie unul din cele mai luminoase evenimente. Sunt primele focare de cultură românească! În primul an s-au înscris 300 de

elevi. Profesorii și elevii erau susținuți și salariați de episcopul P. P. Aron. În anul 1747 este instalată tipografia la care se vor tipări pentru prima dată cărți cu litere latine.

Au urmat apoi episcopi, ca: Atanasie Rednic, Grigore Maior, Ioan Bob care au continuat lupta pentru ușurarea stării iobagilor, precum și pentru luminarea poporului.

Unirea cu Roma, deși nu a ușurat prea mult starea iobagilor, a creat mediul istoric de unde va porni în toate părțile locuite de români lumina trezirii noastre naționale. Tineri trimiși să studieze în Apus, mai cu seamă la Roma, au ajuns la conștiința latinității poporului român, au introdus alfabetul latin și au început să scrie românește. Cei trei mari (nepotul episcopului Inocențiu Micu), Gheorghe Șincai și Petru Maior au fost urmați de: Ioan Budai Deleanu, Simion Bărnuțiu, Gheorghe Barițiu, Timotei Cipariu, Andrei Mureșan și alții.

Școala Ardeleană, prin trezirea conștiinței naționale, îi influențează și pe alți tineri care, după ce studiază în Apus, trec munții Carpați și întemeiază primele școli românești. Astfel:

Gheorghe Lazăr (1779-1823) studiază la Viena, apoi trece Carpații și întemeiază prima școală românească la București (Sf. Sava) în 1818.

Gheorghe Asachi (1788-1869) cu studii în Polonia, Viena și Italia, deschide prima școală românească la Iași, în Moldova.

Aron Pumnul (1818-1866) studiază la Blaj și Viena, este primul profesor de limbă română la Cernăuți și redactor al primului ziar românesc "Bucovina". A participat la Revoluția din 1848 în Transilvania. El a deșteptat conștiințele românilor din Bucovina.

Lupta episcopilor uniți cu Roma a fost grea și nu a încetat niciodată. După Unire sârbii au încercat să tulbure poporul din Ardeal, cum a fost Visarion Sarai despre care s-a scris înainte, ori mitropolitul sârb Pavel Nenadovici care a trimis în 1751 o circulară neiscălită în care îi îndemna pe țărani să nu se "nemțească" și să nu se lapede de credința lor; apoi călugărul Șofronie (Stan Popovici) din comuna Cioara-Hunedoara, a depus cea mai periculoasă activitate antiunionistă. El se intitula Vicarul Sf. Sinod din Karlovitz. El a instigat poporul cu atâta vehemență încât a trebuit guvernul, prin generalul Bukos să restabilească liniștea, fără să distrugă însă mănăstirile, cum greșit se afirmă din partea unora. În urma acestor tulburări o parte din români se reîntorc la Biserica Ortodoxă (1760). Așa s-a înființat ulterior episcopia ortodoxă de la Sibiu.

După Unirea cu Roma s-au mai înființat în Ardeal următoarele episcopii, în afară de cea de la Blaj:

- Episcopia Unită de la Oradea în anul 1777,
- Episcopia Unită de Cluj-Gherla în anul 1853,
- Episcopia Unită de Lugoj în anul 1853,
- Episcopia Unită de Maramureș la 15 august 1930.

Actul Unirii cu Roma a adus roade bogate pentru întreg neamul românesc. Prin reînțoarcerea la credința strămoșească, Biserica și-a recăpătat avântul și puterea de viață spirituală:

1. A redat poporului român vasta cultură din Apus și marea comoară a Bisericii catolice care este: Una, Sfântă și Apostolică.
2. A deșteptat conștiințele, demonstrând latinitatea noastră.
3. S-a introdus alfabetul latin în locul celui slavon.

4. S-au deschis primele școli românești cu predare în limba română.

Meritele Școlii Ardelene sunt incontestabile așa cum o arată toți marii noștri istorici. Astfel:

Ion Eliade Rădulescu vizitând Școlile Blajului înainte de 1848, și-a descoperit capul înaintea lor zicând: "De aici a Răsărit soarele românilor!" El știa, căci a luat parte la Revoluția din 1848.

Mihai Eminescu (1850-1889) marele nostru poet național, mergând la Blaj a rostit cuvintele memorabile: "Te salut mică Romă!" (*Scrieri politice și literare*, București 1910).

Ion C. Brătianu (1821-1891) marele nostru bărbat de Stat, de mai multe ori prim-ministru, participant la Revoluția din țara Românească în 1848, declara în Parlamentul României, la 4 Decembrie 1881:

"Și trebuie să știți că descoperirea noastră națională ne-a venit de dincolo, de peste Carpați, prin acei români care au fost trimiși la Roma, unde au învățat să fie români!" (*O lacrimă fierbinte*, I. Sterca Suluțiu, partea V din Memoriu, Sibiu 1883).

Titu Maiorescu (1840-1917) eminent critic literar și filosofic, membru al Academiei Române, mentor spiritual al "Junimii", spune:

"Ca în sec. XVIII politica dinastiei de Habsburg a încercat să ne aducă sub ascultarea Papei și neizbutind, ne-a împărțit în două, n-a fost noroc. Dar ca din această încercare românii transilvaneni au ajuns în Cetatea Eternă, unde a reînviat în ei simțământul gîntei latine, revărsîndu-se asupra noastră a tuturor: aceasta a fost rară fericire, care dintr-o dezbinare religioasă a înaltat neamul întreg spre o unitate de cultură națională" (*Familia*, 1904).

Sextil Pușcariu precizează: "Iar când prin aceleași porți intrară ca niște apostoli câțiva bărbați veniți de la Roma, care pe lângă știință mai aveau și focul entuziasmului și cuvântul cald care încinge, atunci a mijit și pentru noi soarele vremilor noi. Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuel Micu și tovarășii lor au săvârșit minunea resurecțiunii poporului român și au imprimat direcția în care avea să se dezvolte spiritul public în tot cursul deceniilor următoare." (*Istoria Literaturii Române*, Epoca veche, vol. I).

Victor Eftimiu, scriitor, membru al Academiei Române, cu ocazia vizitei scriitorilor români din 1923, adresează Blajului următorul omagiu: "Scriitorii români sosesc în Blaj cu inima plină de o sfântă emoție. Blaj, cuvânt magic, răscolitor de amintiri auguste, cetatea conștiinței românești, nume ales între toate... Aici a vibrat sentimentul, cultura și idealul național! Aici s-au ridicat și au predicat vlădici, cărturari de frunte, învățători înțelepți cu dragoste de neam și de biserică... Fie numele lor în veci binecuvântate, recunoștința pentru tot ce s-a visat, pentru tot ce s-a crezut, pentru tot ce s-a înfăptuit între zidurile venerabile ale acestei cetăți de unde ne-a venit și arde încă lumina conștiinței noastre... Salve cetate latină..."

Eugen Lovinescu spune: "Prin contactul cu însăși obârșia neamului nostru, cu Roma, ni s-a întărit conștiința națională. În apărarea rasei lor, cei trei "cavaleri ai idealului național" (expresia lui Iorga) S. Micu, G. Șincai și P. Maior s-au istovit în numeroase lucrări de istorie și filologie. Din viziunea orașului etern a pornit așadar, curentul latinist ce a fecundat, mai ales, conștiința neamului românesc." (*Istoria civilizației române moderne*).

Emil Panaitescu, profesor universitar la Cluj, scrie: "...suntem stăpâni cu drept de succesiune peste această țară, începând de la Traian", zise categoric unul din cei dintâi episcopi ai Bisericii Unite, Ioan Inocențiu Micu. Trebuie însă să-și plătească acest curaj... Ideea latinității și al obârșiei române... va deveni în sec. XIX puterea cea mare, care va mișca și va porni sufletul românesc să desăvârșască independența și unitatea națională" (*L'origine romana con legue conseguenze...*).

A. D. Xenopol scrie: "Pe lângă îmbărbătarea poporului român prin arătarea unui trecut cu atât mai glorios cu cât era mai îndepărtat, scriitorii cei mari ai Ardealului mai aplică un ridicător puternic... rușinea de a fi căzut așa de

jos, când neamul se coboară din o așa mândră obârșie... aceasta idee mântuitoare deveni ridicătorul cel mai puternic al culturii neamului românesc, afundat până atunci în noianul grecismului, aceasta a fost pârguia cea mai spornică a civilizației sale."

Nicolae Iorga: "...Nu de aici putea să vie acea lumină de care aveam noi nevoie pentru a căpăta conștiința despre noi și a ne ridica din umilință... Nota rațională a început să se facă auzită când spiritul cel nou a pătruns biruitor și aici, acel spirit nou pe care-l predicase întâia oară "ereticii" de peste munți" (Istoria Literaturii Române în sec. XVIII, 1901).

4. Conflictul catolic-ortodox ia forme violente

Venirea comunismului rusesc în România a împins întreaga populație spre "ortodoxia rusă." Moscova avea atunci și mai are și astăzi visul de a fi "cea de-a treia Romă." Pentru a o încarcera în orbita pan-slavismului ortodox, comuniștii ruși au inițiat o persecuție sălbatică împotriva tuturor elementelor "occidentale" din România. Una dintre țintele principale au fost reprezentanții "sectelor" protestante și neo-protestante (elementele fermentelor sociale și religioase ale vestului) și, bineînțeles, reprezentanții "filiației latine": liderii bisericii greco-catolice. Aceste două categorii de lideri religioși au fost supuși unui climat de exterminare în pușcăriile comuniste. Într-un capitol intitulat "Arestarea episcopilor", Ioan Ploscaru scrie:

"După declarația Bisericii Ortodoxe și a autorităților de Stat, reîntregirea Bisericii Ortodoxe s-a împlinit prin Proclamația de la Cluj. Deci episcopii, care s-au "îndepărtat" de popor, trebuiau înlăturați. Astfel între 27-29 Octombrie au fost arestați episcopii: Valeriu Traian Frențiu de la Oradea; Alexandru Rusu de la Baia Mare; Ioan Bălan de la Lugoj; Iuliu Hossu de la Cluj; Ioan Suciu de la Blaj și Vasile Aftenie de la București. De asemenea, au fost arestați și episcopii Romano-catolici: Augustin Parha de la Timișoara; Anton Durcovici de la Iași; Iohannes Schefler de la Satu Mare și monseniorul Ghica Vladimir de la București. Au mai fost arestați mulți protopopi, profesori de la școlile din Blaj și alții.

A urmat desființarea mănăstirilor. La cele de călugări au fost aduși stareți ortodocși, dar călugării nu au trecut la ortodoxie, așa că unii au fost arestați, alții au fugit. Maicile călugărițe de la Blaj, adunate în capelă, nu au voit să părăsească edificiul, Institutul Recunoștinței. Dar noaptea de 31 Octombrie 1948 a fost decisivă. Li s-a tăiat curentul electric și au fost încărcate, cu forța, de muncitori, în camioane și capela a fost prădată.

La 1 Decembrie 1948, apare Decretul nr. 358, prin care Biserica Unită încetează de a mai exista. Episcopii arestați au fost duși la ministerul de interne, la București, iar de acolo au fost duși ca prizonieri personali ai patriarhului ortodox, Iustinian Marina, la Dragoslavele, în județul Muscel.

"Dragoslavele" era o vilă a patriarhiei ortodoxe, dar acum era dărăpănată și pustie. Episcopii greco-catolici aduși aici au fost izolați în câte o cameră. Clădirea era înconjurată de sârmă ghimpată și păzită de securiști prin exterior, ca să nu se poată apropia nimeni de clădire, iar în interior, tot soldați de la securitate le făceau cumpărături. Rația de alimente era foarte mică; în loc să cumpere alimente la preț oficial, ei le cumpărau la prețul pieții libere, fiind foarte scumpe toate, așa că nu le rămânea aproape nimic. Aici au răbdat de frig, foame și izolare timp de patru luni. Patriarhul credea că atitudinea lor este o încăpățănare și că după vreo patru luni vor ceda. A venit aici patriarhul ortodox I. Marina și le-a propus să treacă la Biserica Ortodoxă, căci dacă nu vor trece, el, patriarhul își va lua brațul ocrotitor de pe ei și vor fi duși la închisoare. Atunci episcopul I. Bălan de la Lugoj a zis:

"Preafericitule, dacă noi, episcopii greco-catolici am crede că Biserica Ortodoxă este adevărata Biserica a lui Cristos, în acest moment ne-am da semnătura, căci noi vrem să fim cu Cristos! Dar dumneavoastră nu ați venit la noi cu argumente teologice, nici cu virtuți creștinești, ci ne-ați arestat și ne-ați întemnițat. Hotărât, acestea nu sunt metodele lui Cristos! Dacă nouă episcopilor uniți guvernul ne-ar fi propus și promis că ne da toată Biserica Ortodoxă pe mână, cu condiția să arestăm și întemnițăm pe ierarhii ei, sau numai pe unul din ei, noi ne-am fi dat viața, dar nu am fi acceptat. Deci viața ne-o puteți lua, dar credința nu! Atâta vreme cât suntem în edificiile Bisericii Ortodoxe, suntem prizonierii ei."

Patriarhul a ieșit foarte gânditor. Un preot ortodox cu numele Baltazar (declară episcopul I. Suciu) l-a întrebat pe patriarh: "Ce zic Episcopii Uniți?" (adică, sunt gata să treacă la Biserica Ortodoxă?). Patriarhul, după o clipă de tăcere a răspuns: "E chestie de convingere!"

Preoții care au fost arestați o dată cu episcopii, au fost duși la Mănăstirea Neamț, unde au fost ținuti în condiții foarte grele. Cinci din ei au semnat trecerea la Biserica Ortodoxă și au fost eliberați.

De la Dragoslavele, episcopii au fost duși la Mănăstirea Căldărușani, lângă București. Aici au fost aduși și preoții de la Mănăstirea Neamț și s-a făcut un singur lagăr, la 1 Martie 1949. Dintre episcopi, pe Ioan Suciu și pe Vasile Aftenie i-au dus la București, la închisoarea ministerului de interne. Aici a murit episcopul V. Aftenie, la 10 Mai 1950, în condiții misterioase.

În lagărul de la Căldărușani, păzit de locotenentul major Bădiță, a putut intra călugărul bazilitan Ciubotariu, iar prin el, episcopii au putut lua contact cu Nunțiatura Apostolică de la București. În urma acestei corespondențe, aici în lagăr au fost consacrați episcopi, din ordinul Papei Pius XII, Tit Liviu Chinezu și Ioan Cherteș.

În anul 1950 au fost aduși toți episcopii și preoții la închisoarea de la Sighet. Până când erau în lagăr la Căldărușani, episcopii au cerut să fie consacrați alți episcopi ajutători. Nunțiul Apostolic Gerard Patrik O'Hara a consacrat alți trei episcopi:

- Ioan Ploscaru, pentru Dieceza de Lugoj, la 30 Noiembrie 1948;
- Ioan Dragomir, pentru Dieceza de Maramureș, la 6 Martie 1949;
- Iuliu Harțea, pentru Dieceza de Oradea, la 28 Iulie 1949.

A mai fost consacrat de episcopul Schubert de la București:

- Alexandru Todea, pentru Dieceza de Alba Iulia-Făgăraș, la data de 19 Noiembrie 1949. Dar curând toți vor fi arestați. Din episcopii oficiali arestați la Dragoslavele, n-a mai fost eliberat nici unul. Toți vor muri în închisoare, sau având domiciliul forțat. Astfel:
- Vasile Aftenie, a murit la ministerul de interne, înmormântat la cimitirul Belu catolic din București la 10 Mai 1950.
- Valeriu Traian Frețiu, a murit la Sighet în 11 Iulie 1952.
- Ioan Suciu, a murit la Sighet la 27 Iunie 1953;
- Tit Liviu Chinezu, a murit la Sighet în 15 Ianuarie 1955;
- Ioan Bălan a murit în exil la Mănăstirea Ciorogârla (ortodoxă) la data de 4 August 1959;
- Alexandru Rusu, a murit la Gherla la 9 Mai 1963;
- Iuliu Hossu, cardinal, a murit în exil la Căldărușani la 28 Mai 1970.

Episcopii consacrați după 1 Decembrie 1948 în clandestinitate, au făcut 14-15 ani de închisoare. Unii preoți și călugărițe au fost duși la Canalul Dunăre-Marea Neagră; lucrând în apă înghețată sau pe arșiță cumplită, alții au fost duși la stuf, absolut toți fiind expuși la munci epuizante și în condiții inumane. După amnistia generală din 1964, cei care au supraviețuit au fost eliberați. Episcopii clandestini ieșiți din închisori au activat în clandestinitate, fără odăjdii și cruci pectorale, întocmai ca Apostolii lui Cristos. Timp de patruzeci de ani, Biserica

Unită a fost scoasă în afara legii, deși în acest timp existau în România alte paisprezece culte religioase! Numai Biserica Unită, care a deschis ochii națiunii și a pregătit conștiințele românilor pentru marea Unire de la 1918, nu avea dreptul la existență. Dar zice Mântuitorul: "Dacă pe Mine M-au prigonit și pe voi vă vor prigoni!" (Ioan 15:20)."

CAPITOLUL 2

d) Oastea Domnului

Mișcări de înnoire în Biserica Ortodoxă

Cine citește cartea Apocalipsei își va da repede seama că Dumnezeu se îngrijește personal de Biserica Sa. Bisericile locale pomenite în primele capitole ale cărții nu seamănă nici una cu cealaltă, dar fiecare are privilegiul de a fi în atenția lui Dumnezeu și de a primi un mesaj personal adecvat din partea Domnului Isus. Tot așa stau lucrurile și cu Biserica Ortodoxă din România. Dintre mișcările de trezire spirituală, mai mult sau mai puțin locale, mai mult sau mai puțin luate în seamă de istorici, vom aminti aici de mișcarea cunoscută sub numele de "Oastea Domnului."

Există o frumoasă simetrie istorică între această mișcare de reînnoire spirituală din România și o alta, petrecută în Anglia și intrată în istorie sub numele de "Salvation Army" (posibil de tradus prin "Oastea Mântuirii" sau "Armata Salvării"). Și una și cealaltă s-au născut într-un climat de apatie religioasă și de decadență spirituală, când Biserica era mai mult caracterizată de ceremonii liturgice decât de vitalitate și preocuparea de a se îngriji de sufletele oamenilor.

În România, imprimăvărarea creștină a venit uneori din "import" prin activitățile misionare ale "evangelicilor" protestanți sau neoprotestanți. Mișcarea "Oastea Domnului" a fost și continuă să fie o "trezire spirituală" născută în sânul Bisericii Ortodoxe.

Pentru o scurtă istorie a "Oastei Domnului" vom reda mai jos prelegerea pastorului Adolf Novak, ținută în 1998 cu ocazia conferinței "Lumină pentru Răsărit" din Germania.

"Cine se interesează de istoria spirituală a României constată că anii care au urmat imediat după primul război mondial au fost o perioadă a multor începuturi.

În 1922, călugărul ortodox Dumitru Cornilescu a terminat traducerea Bibliei, lucrarea devenind mai târziu foarte cunoscută.

În același timp, preotul Tudor Popescu L-a predicat în București pe Cristos așa cum ajunsese el să-L cunoască prin pocăință și prin nașterea din nou, respectiv prin studierea Bibliei.

În același an, viața spirituală din cadrul Bisericii Ortodoxe a început să se învioreze și în Transilvania, mai exact în Sibiu. Toate aceste evenimente au lăsat urme până în ziua de azi, poate și din cauză că au fost marcate de suferințe și de grele încercări.

Lupta pentru viață spirituală

Înființarea și dezvoltarea Oastei Domnului este legată inseparabil de fondatorul ei, preotul Iosif Trifa. El s-a născut în ziua de 3 Martie 1888 în satul Certege, județul Turda, în Transilvania și a studiat teologia ortodoxă la Sibiu. Aici, la Academia Teologică din Sibiu, a fost mai târziu și profesor.

După ce s-a căsătorit, a slujit 10 ani ca preot. Între anii 1912 și 1918, lui Trifa i-au murit trei din cei patru copii și de asemenea și soția. Au fost ani grei, care l-au pregătit însă pentru lucrarea de mai târziu.

În 1920, Iosif Trifa își publică prima sa carte, sub titlul "Spre Canaan."

În 1922, mitropolitul Bălan îi propune să facă parte din redacția gazetei bisericești "Lumina satelor." Un an mai târziu, Trifa a publicat în această revistă o chemare arzătoare la o înnoire spirituală în toată țara. Autorul era nemulțumit de starea spirituală a poporului român și a preoților lui. De asemenea, Trifa s-a gândit (critic) și la sine. În cartea "Să creștem în Domnul", Trifa a scris: "Mulți ani am fost și eu un om lumesc. Chiar ca preot de țară, eram într-o bună parte un om lumesc. Trăiam și eu în judecata nebună că sunt preot numai când sunt îmbrăcat în haine de slujbă; încolo sunt și eu om care trebuie "să-mi trăiesc viața." Această cumplită judecată, care - durere! - se mai ține și azi, mă împărțea în două: în omul de la altar și în celălalt, de prin sat și de pe la petreceri. Ce nebulie! Lumina era pusă să locuiască împreună cu întunericul. Slăvit să fie Domnul că nu m-a lăsat să pier în această nebulie de suflet amăgitoare. Am început să mă trezesc la o viață nouă."

Aceiași regenerare duhovnicească și-o dorea pentru întreaga țară. El scria: "România se află într-o robie umilitoare. Năravurile noastre sunt stricate... Prin furtunile pline de otravă... ni s-a înveninat credința, ni s-a pierdut dragostea și ni s-a umplut sufletul de otrava păcatului... Ea este aceea care a golit bisericile de oameni și sufletele de credință."

Soluția văzută de preotul Trifa a fost într-o pocăință interioară: "De ne vom opri, de ne vom ridica și noi ca fiul cel rătăcit din Evanghelie și de vom pleca spre Casa Tatălui ceresc (...) La temelia noii rânduiei din sat - din țară - trebuie pusă teama de Dumnezeu și ascultarea de Cuvântul Lui. Numai o singură doftorie poate da lumii și țării noastre sănătatea și mântuirea: să se întoarcă oamenii și popoarele la Isus."

Această frământare sufletească a crescut tot mai mult. În preajma Anului Nou 1923, preotul Trifa și-a analizat viața trăită până atunci, în mod special slujirea lui ca preot. Profund întristat și nemulțumit, a constatat că viața sa, ca și a celorlalți oameni, nu era marcată de rugăciune și evlavie, ci de datini păgâne întunecate. Oamenii trăiau în chefuri și în destrăbălări rușinoase. Pe sub fereastra casei sale tocmai trecea un cârd de bețivi, care răgneau de răsuna întreg cartierul. S-a simțit îndemnat să scrie un articol la revistă tocmai pe această temă. În mod spontan, a îngenunchat la masa sa de scris și a mărturisit:

"Doamne, Dumnezeule! Ne copleșește răutatea... ne biruie întunericul... ne îneacă potopul fărădelegilor... se scufundă oamenii în pieire sufletească... Dă-ne Tu, Doamne, putere mai multă în lupta contra întunericului și a Diavolului... Vino, Isuse Doamne, căci iată s-a făcut furtună în marea vieții noastre."

În această stare de zdrobire sufletească, preotul Iosif Trifa s-a decis să cheme oamenii la pocăință și la luptă împotriva răului. Această chemare spre țară a răsunat în Nr. 1/1923 al gazetei "Lumina satelor":

"Veniți să faceți o intrare creștinească în anul cel nou. Avem noi, românii, două mari păcate care mai ales ne strică sufletul și traiul creștinesc: sudalma și beția. Veniți să facem o hotărâre și o întovărășie de luptă împotriva lor, ca să le scoatem din casa noastră, din traiul nostru și al vecinilor noștri."

Mii de oameni au urmat această chemare: țărani, muncitori și intelectuali. Cu aceasta au fost puse temelile Oastei Domnului."

Programul și realizarea lucrării

"Preotul Iosif Trifa a definit sarcina Oastei Domnului astfel: "...aflarea și vestirea lui Isus cel răstignit." Această formulare era o veritabilă "declarație de război sufletesc contra întunericului și a răutății" din partea unei "armate care luptă sub steagul și conducerea lui Isus Biruitorul."

Despre programul Oastei Domnului, preotul Trifa a scris: "Isus cel răstignit - acesta a fost programul meu în toți anii de Oaste și acesta este programul Oastei Domnului. Nu este un program nou. L-am aflat gata de la dumnezeiescul apostol Pavel."

Două lucruri au fost importante pentru Trifa: apostolatul laic (astăzi am spune "preoția generală") și voluntariatul duhovnicesc ("Deoarece orice suflet care L-a aflat cu adevărat pe Domnul se face vestitorul Domnului"). Trifa scrie: "Ținând cont de permanența ofensivă a iadului, un ostaș al Domnului trebuie să fie "un ostaș activ, luptător", un "mare viteaz", capabil să atragă și pe alții în lupta cea mare a mântuirii sufletelor."

În anul 1929 s-au cumpărat tiparnițe, a fost înființată editura și a fost deschisă librăria mișcării Oastea Domnului. Trifa a scris: "Tiparul este o mare putere a vremurilor noastre, care trebuie atrasă în slujba Domnului."

În cei 15 ani de activitate, preotul Trifa a publicat gazeta în șase numere săptămânale cu un total de 20 de milioane de exemplare. Pe lângă acestea, au mai apărut încă 12 calendare, care au ajuns, parțial, până la 5 ediții, cu un total de 1,32 milioane de exemplare.

Tipăriturile s-au dovedit foarte eficiente. Tractatele și broșurile au ajuns în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Efectul a fost că, pe alocuri, cârciumile de la sate au fost închise și transformate în case de adunare ale Oastei Domnului. Iată un citat dintr-o scrisoare adresată preotului Trifa: "Preacucernice părinte și semănătorule de lumină - scrie un țăran din Transilvania - "Vă fac cunoscut că, după ce s-a înființat Oastea Domnului și la noi, în Poiana Mărului, județul Brașov, un cârciumar de aici, cu numele Ioan Enescu, la stăruințele cuvivoasei sale femei, care este o inimă bună și a fost cea dintâi în Oastea Domnului, a lăsat cârciuma și localul acela care era pus în slujba Diavolului, l-a curățit și împodobit frumos și l-a pus în slujba Domnului. Localul acela, unde se vorbeau vorbe urâte și murdare, sudalme, certuri, bătaii, astăzi este plin de rugăciuni și cântări duhovnicești."

Bătrânii și tinerii au mărturisit că prin cărțile, broșurile și gazetele lui Iosif Trifa au venit la credința vie în Isus Cristos. Numărul membrilor Oastei Domnului a crescut formidabil."

Opoziția - lupta de exterminare

Primăvărată mișcare a Oastei Domnului a șocat ierarhia Bisericii Ortodoxe. Din păcate, în loc să se bucure și să cunoască "ceasul cercetării", Biserica Ortodoxă a reacționat negativ la succesul preotului Iosif Trifa. Iată ce scrie Adolf Novak:

"Numărul de membri din ce în ce mai mare ai Oastei a neliniștit conducerea Bisericii Ortodoxe, mai ales pe mitropolitul de la Sibiu, Nicolae Bălan. Din invidie, preotul Trifa a intrat în dizgrația ierarhilor. Mitropolitul a început să răspândească bănuieli murdare și calomnii la adresa lui Trifa. Când acestea nu au avut efectul scontat, Biserica Ortodoxă a trecut la lupta pe față împotriva Oastei Domnului. Această luptă a durat ani în șir. Preotul Trifa a fost reclamat, tipografia a fost confiscată de Biserica Ortodoxă. Culmea acestei campanii de persecuții a fost acuzarea lui Trifa înaintea Sfântului Sinod. În cele din urmă, (ca și Luther în Germania catolică) preotul Iosif Trifa, unul dintre cei mai buni fii ai creștinismului din România, a fost excomunicat.

(Prin aceasta, ierarhia ortodoxă refuză o înnoire din interiorul Bisericii, împingând un număr mare de doritori de spiritualitate să se îndrepte spre Bisericile evanghelice - n.a.)

Sub necazul sufletesc, boala trupească, de care Trifa suferea deja de câțiva ani, s-a agravat foarte mult. Acuzațiile și bănuielile din partea Bisericii Ortodoxe i-au înrăutățit foarte mult suferința. Au urmat ani grei în care, în ciuda tuturor împotrivirilor și fără înlesnirea unor spații corespunzătoare pentru editură, Trifa a continuat să tipărească cărți și gazete. Atacul Bisericii Ortodoxe a conținut chiar și atunci când Oastea a găsit un alt redactor pentru tipărituri. În Februarie 1938, lupta părintelui Trifa pentru mântuirea neamului românesc s-a terminat. Dumnezeu l-a luat acasă în slavă. Ura Bisericii Ortodoxe nu s-a potolit nici măcar înaintea sicriului: hainele preoțești au fost smulse efectiv de pe trupul mort - și numai după aceea s-a dat voie ca Trifa să fie îngropat!

Ceata creștinilor ortodocși treziți la credința vie avea însă să continue să activeze. Din păcate însă, după cel de-al doilea război mondial, alături de Biserica Ortodoxă, împotriva Oastei s-a năpustit un nou instrument de represiune: Statul comunist."

Complicitatea dintre Republica Populară și Biserica Ortodoxă

"În anul 1948, la insistențele Bisericii Ortodoxe, autoritățile de Stat interzic activitatea Oastei Domnului. Legea aferentă nu a fost însă publicată niciodată. Chiar și așa, în țară au început arestările: Cornel Rusu (Simeria) și Traian Dorz (Beiuș), talentatul poet creștin și colaboratorul apropiat al preotului Iosif Trifa, au fost condamnați la ani grei de temniță. Traian Dorz a fost eliberat în 1952, însă numai pentru câteva luni, după care a fost închis din nou. Închisorile au început să se umple de membrii ai Oastei Domnului.

În anul 1954 a urmat un al treilea val de arestări, oamenii fiind eliberați apoi în anul 1958.

Condițiile din închisorile comuniste au fost inumane. Beton gol, priciuri goale, multe și ele din beton; iarna fără încălzire, mâncare puțină și nehrănitore și, peste toate, o tortură câinească. Pe durata interogatoriilor, tortura era zilnică.

(Aceștia au fost anii de teroare stalinistă când s-au întâlnit în închisori cei mai buni fii ai României. Creștinismul a avut atunci mulți reprezentanți între martirii neamului: preoți greco-catolici, preoți ai Oastei, pastori bapțiști, lutherani și membrii din majoritatea confesiunilor creștine au făcut atunci "Academia creștină a suferinței." În exterior, ierarhia Bisericii Ortodoxe ținea slujbe de proslăvire a "noii puteri a poporului" - n.a.)

Eliberat a doua oară din închisoare, poetul Traian Dorz a fost somat de autorități să înceapă acțiunea de "legalizare" a mișcării Oastea Domnului. Au urmat o serie întreagă de vizite la București și întocmirea unor liste cu conducătorii mișcării. Când autoritățile s-au declarat mulțumite de listele alcătuite de Traian Dorz a urmat... arestarea! Toți conducătorii mișcării Oastea Domnului au fost arestați în ziua de Crăciun a anului 1958. Au urmat apoi alte arestări. Un total de peste 500 de lideri ai Oastei au fost aruncați în pușcărie. (Biserica Ortodoxă își rezolva treburile murdare cu ajutorul Statului! - n.a.)

Sub presiunile politice venite din vest, a urmat o amistiere generală și membrii Oastei au ieșit din închisori în anul 1964.

Chiar și pe timpul în care conducătorii ei erau în închisoare, Oastea Domnului a continuat să existe și să se manifeste. Aflată acum în "ilegalitate" mișcarea a continuat să-și vadă membrii arestați și închiși. De obicei, conducătorii locali erau arestați, iar creștinii surprinși în adunări erau amendați cu mari sume de bani. Doar în 1967, 40 de familii au fost amendate de două ori: o dată cu 40.000 de lei și a doua oară cu 60.000 de lei. Salariul mediu al unui muncitor era atunci de 2.000 de lei.

Denunțați de preotul local, membrii Oastei erau luați sub supraveghere de autoritățile de Stat și șicanați la locul de muncă. Toți trăiau acasă cu teama perchezițiilor. Nicolae Moldoveanu, talentatul compozitor al Oastei (trecut ulterior la Biserica Baptistă) a fost percheziționat în 1971, 1973, 1976 și 1977. Pentru că a continuat să fie activ în lucrarea creștină, Nicolae Moldoveanu a fost arestat, judecat și condamnat la 13 ani de detenție (din care a trebuit să stea în închisoare "numai" șase ani).

Traian Dorz, care a scris peste 15.000 de poezii, grupate acum în 28 de volume, și alte 46 de cărți de meditații la textele biblice, de istorioare pentru copii, etc., a fost condamnat de șase ori și a petrecut în total 17 ani în diferite închisori. Dintre cei 17 ani, 12 ani a stat închis fără să fi existat vreo sentință judecătorească! (Statul comunist se ferea să facă publicitate persecuției - n.a.) Privit ca lider al Oastei Domnului, Traian Dorz a fost silit să trăiască sub domiciliu forțat majoritatea anilor. Ultima lui arestare a avut loc pe 3 August 1981. La vârsta de 67 de ani, el a fost condamnat atunci la "doar" 2 ani de detenție.

După șase luni a fost însă eliberat din nou. Opt ani mai târziu, la 29 Mai 1989, Traian Dorz a murit la spital, fără să mai apuce să vadă "schimbarea" politică din acel an."

(Arestările și supravegherea neîncetată l-a care a fost supus Traian Dorz au fost elementele unei campanii de teroare prin care Statul comunist a făcut un serviciu Bisericii în schimbul complicității ei politice. - n.a.)

Specificul Oastei Domnului

"Mișcarea Oastei Domnului a ținut până în ziua de azi de cele patru puncte principale. La adunările lor este vorba în esență de:

1. Cuvântarea liberă (predica) cu chemarea la pocăință
2. Declamarea de poezii spirituale
3. Intonarea cântărilor religioase cu acompaniament instrumental
4. Rugăciunea liberă, spontană

Toate acestea sunt lucruri care nu sunt permise în Biserica Ortodoxă. Adunările Oastei durează normal până la două ore, în funcție de numărul celor care participă în mod activ la slujba divină. Cei prezenți emană o bucurie profundă și, în același timp, o teamă neprefăcută de Dumnezeu. La întruniri participă un număr izbitor de mare de tineri.

În adunările publice și în viața privată, pentru membrii Oastei Domnului Biblia joacă un rol central. Iosif Trifa a fost de părere că: "Sfânta Scriptură nu este o carte ca oricare alta. Ea este cartea lui Dumnezeu. O carte prin care Dumnezeu stă de vorbă cu noi despre planurile Sale. Biblia este o carte în care Dumnezeu își descoperă planul de mântuire."

Anii grei ai libertății

"După "revoluția" din 1989, a sosit ceasul libertății și pentru Oastea Domnului. Biserica Ortodoxă a fost suficient de inteligentă să-i integreze în rândurile ei pe "tăcuții din țară", altfel i-ar fi pierdut în favoarea altor biserici. Ici și colo, adunările membrilor Oastei se desfășoară în clădirile bisericilor ortodoxe, însă în afara spațiului liturghiei oficiale. Integrarea a reușit numai în unele cazuri, deoarece mulți preoți ortodocși nu au nici un pic de înțelegere față de Oastea Domnului.

S-a discutat și se discută mereu în ce măsură mai pot adopta membrii Oastei obiceiurile Bisericii Ortodoxe, în special cele fără suport biblic, ca rugăciunile la sfinți și pomenile pentru morți. O parte din membrii Oastei au declarat că nu pot rămâne în sânul unei Biserici care i-a trădat și i-a aruncat în închisoare. Alții au rămas. O a treia parte a Oastei s-a alăturat mișcărilor evanghelice, integrându-se în biserici baptiste, penticostale sau creștin după Evanghelie. Imaginea de azi a Oastei Domnului nu mai este la fel de omogenă ca în anii persecuției. Ici și colo există localități în care ostașii s-au alăturat Bisericii Greco-catolice.

Conducerea Oastei Domnului se află în Cluj-Napoca. Aici, membrii ei au la dispoziție câteva birouri. Mai nou, ei au și o clinică medicală cu un medic internist, un cabinet stomatologic și un medic pediatru. În scurt timp se va da în folosință și o nouă tipografie proprie.

Una din tradițiile Oastei a rămas însă în picioare: la Rusalii, ostași din toată țara vin la Sibiu și se adună în jurul mormântului fondatorului mișcării, preotul Iosif Trifa.

(Am putea spune că acest gest este simbolic pentru ancorarea mișcării în trecut. Pentru supraviețuirea prezentă și pentru dezvoltarea viitoare, Oastea Domnului resimte nevoia apariției unor noi lideri, cu suficient har și personalitate pentru a da contur acestei mișcări de renaștere spirituală națională - n.a.)

"Despre starea de astăzi a Oastei, președintele ei actual (în anul 1998), Suciu Vasile afirma: "Astăzi, Oastea Domnului este un fenomen de masă. Din păcate, prin aceasta calitatea ei a scăzut. De asemenea, ne lipsesc și

conducători binecuvântați de Dumnezeu, asemenea celor pe care i-am avut în trecut. Asimilarea de către Biserica Ortodoxă ne-a impus un formalism rigid."

Reluând paralelismul amintit anterior, am putea spune împreună cu Novak Adolf că:

"Ceea ce a fost Wesley pentru Biserica Anglicană a fost și Iosif Trifa pentru Biserica Ortodoxă din România. Viitorul acestei mișcări, indiferent de numărul de azi ai membrilor ei, depinde de credințioșia și de angajamentul lor față de lucrarea lui Dumnezeu. El este Cel care i-a ocrotit în trecut prin marile lupte. Acum, Oastea Domnului trebuie să fie confirmată de libertate."

CAPITOLUL 3

a) Scurt istoric baptist

Spre deosebire de alte mișcări de trezire religioasă, mișcarea baptistă nu își poate identifica un precursor unic, un întemeietor, asemenea lui Martin Luther, Zwingli, John Calvin sau John Wesley. Unii istorici îl socotesc pe John Smith un astfel de "începător" de drum. (John Smith este o figură interesantă în istoria baptiștilor. Nu se cunoaște data și locul nașterii lui în Anglia. A studiat însă la Crist College, Cambridge (1594-1598), după care a slujit ca preot în Biserica Angliei până în anul 1606, când a trecut de partea "separatiștilor". În 1608 s-a mutat în Olanda din cauza persecuției declanșate de casa regală împotriva "separatiștilor." A fost primul care s-a "autobotezat" în 1609 și apoi i-a botezat și pe alți 36 cu care a format prima biserică "baptistă." A murit în Amsterdam în 1612. Deși este legat de începuturile primului grup organizat de baptiști, John Smith poate fi considerat cu greu un întemeietor al mișcării. De fapt, el s-a botezat prin "turnare", iar spre sfârșitul vieții a părăsit adunările baptiste și a trecut la biserica menonită.)

Numele de "baptiști" a apărut ca o poreclă dată în batjocură de cei cărora li se părea caraghios ca oamenii în toată firea să facă atâta caz de importanța "botezului" (în același fel și-au primit numele și "anabaptiști", re-botezații care au ignorat valabilitatea botezului aplicat copiilor).

Există trei teorii principale cu privire la sursa din care s-a desprins mișcarea baptistă: teoria succesiunii neîntrerupte, teoria înrudirii anabaptiste și teoria derivării din separatiștii englezi.

1. Succesiunea neîntreruptă. Una din cele mai populare teorii istorice este aceea că bisericile baptiste au existat în toată istoria bisericii, succedându-se într-un lanț neîntrerupt, de la botezarea Domnului Isus în Iordan de către Ioan "botezătorul" (baptistul) și până astăzi. Această teorie pretinde că doar baptiștii posedă adevărata moștenire de credință și practică și că ei au păstrat-o printr-o serie de grupări a căror existență poate fi trasată începând cu vremea Noului Testament. Deși ei n-au folosit numele de "baptiști" membrii acestor grupări ar fi fost în toate celelalte identice cu bisericile baptiste de astăzi.

Oricât de atrăgătoare, această teorie posedă două defecte majore. Întâi, ea nu poate fi suportată cu date istorice. Mărturiile de credință specifice "montaniștilor, novatienilor, donatiștilor, paulicienilor, valdenzilor, albigenzilor (catarilor), lolarzilor și husiștilor conțin o întreagă serie de "doctrine" și "practici" care nu pot fi identificate cu specificul credinței practicate de baptiști. Deși unele din aceste grupări au împărțit convingeri dragi baptiștilor (autoritatea supremă a Scripturii, credința personală necesară primirii botezului, autonomia bisericii locale, preoția universală, etc.), celelalte articole de crez și unele practici nu pot fi încadrate în nici un caz în specificul "baptist".

În al doilea rând, teoria succesiunii neîntrerupte, declară tot restul creștinătății istorice drept o mișcare "apostată", lucru inadmisibil chiar și pentru cei mai înfierbântați suporteri ai baptismului. A căuta să identifice baptiștii cu toți excentricii și "ciudații" din istoria cultelor turbulente și a declara șuvoiul creștinismului istoric drept "apostat", înseamnă a falsifica istoria și, în realitate, a face un deserviciu mișcării baptiste. Susținută mai ales la sfârșitul secolului XIX și la începutul secolului XX, teoria succesiunii neîntrerupte a fost astăzi abandonată de aproape toată suflarea baptistă.

2. Înrudirea anabaptistă. O a doua teorie susține că bapțiștii se trag, direct sau indirect, din anabapțiști, aripa radicală a Reformei din secolul șaisprezece. Din gruparea anabaptistă au făcut parte "frații elvețieni", huteriții și menoniții (adeptii lui Menno Simon). Teoria are o puternică confirmare în dovezile istorice. Deși n-au preluat în întregime doctrinele teologiei anabaptiste (mai ales în ceea ce privește pacifismul și non-rezistența, depunerea jurământului, interdicția de a ocupa un oficiu public, și anumite detalii legate de natura întrupării), bapțiștii secolului șaisprezece au continuat cu siguranță teologia "bisericii credincioșilor care au primit botezul doar ca urmare a unei mărturisiri personale de credință în Isus Cristos", a "preoției celor din bănci" și a libertății religiei scoase de sub controlul Statului și reasezată sub autoritatea unică a conștiinței.

3. Separatiștii din Anglia. Cea mai răspândită convingere a celor ce au studiat fenomenul religios de-a lungul veacurilor este că bapțiștii de astăzi se trag din "separatiștii englezi" exilați sub persecuție în Olanda, la Amsterdam. Acești "puritani separatiști" ajunseseră la convingerea că biserica Angliei este dincolo de posibilitatea unei întoarceri la credința și practica creștină adevărată și că este mai bine ca cei ce cred Biblia să se separe de viața bisericii oficiale patronată de rege. În felul acesta, mișcarea bapțiștă este definită peste tot ca o dorință de "separare" a celor ce vor să se întoarcă la învățătura Noului Testament, de bisericele "tradiționale", anchilozate în forme și datini eclesiastice. Separarea s-a făcut de obicei atunci când, prin ierarhia ei locală, biserica "istorică" a refuzat apelul de întoarcere la Biblie și a emis acte normative care i-au declarat pe bapțiști "eretici".

Ironia este că "separatiștii bapțiști" au apărut pe fondul unei alte "separări." Anglia se separase de Biserica Romano-catolică pe vremea lui Henry VIII, cel care a intrat în istorie prin faptul că a avut șase neveste. Când s-a despărțit de prima dintre ele, Caterina de Aragon, papa de la Roma l-a excomunicat pentru divorț. Scos din fire, Henry a poruncit Parlamentului să taie legăturile care legau Biserica Angliei de papalitate (1543). Această despărțire a Bisericii Angliei de Biserica Romei trebuia să fie doar o ieșire de sub autoritate eclesiastică, nu și o renunțare la practica sau învățătura catolică. Henry al VIII-lea s-a autodeclarat "singurul suveran al Bisericii Angliei", dar a încredințat conducerea administrativă a Bisericii Angliei în mâinile arhiepiscopului de Canterbury. În furia sa anti-catolică, Henry a desființat toate mănăstirile și a confiscat toate averile lor, ca și toate clădirile și ogoarele Bisericii Romano-catolice. Moralitatea și spiritualitatea creștinismului din Anglia nu s-au îmbunătățit însă cu nimic, ci chiar au decăzut. După câteva încercări de reformare din interior, puritanii englezi, adeptii ai unei întoarceri totale la spiritul și litera Noului Testament, au devenit "separatiști".

Puritanii

"Am să-i fac să mă asculte sau am să-i alung din țară!" Aceasta a fost amenințarea rostită de regele Iacob I al Angliei împotriva grupării care tocmai îi ceruse să "purifice" biserica națională a Angliei de rămășițele de ceremonii și practici catolice fără suport în textul Bibliei.

Din cauza cererii lor, cei care i se adresaseră regelui Iacob I aveau să rămână cunoscuți în istorie drept "puritani", oameni ce doreau bisericii o totală întoarcere la învățătura și practica Noului Testament, fără nici o toleranță pentru "tradiții" și "învățăături" care sufocaseră sau păgânizaseră Biserica de-a lungul istoriei.

Puritanii n-au fost un grup de "revoluționari" violenți și gălăgioși, ci niște buni cetățeni ai Angliei, fermieri, negustori, meseriași și învățați de frunte, unii chiar profesori la Universitatea din Cambridge. Pătrunși de convingeri creștine foarte adânci, acești oameni s-au pronunțat împotriva valului de "creștinism formal" amestecat cu "viciile și plăcerile lumii" care înecase orice urmă de adevărată spiritualitate.

"Măritată" cu Statul, pe principiul fantezist al celor "două săbii", biserica Angliei fusese forțată să legifereze toate abuzurile regilor ei corupți și era neputincioasă acum să stăvilească valul de decădere generală. Imoralitatea, bețiile, intrigile și corupția politică, toate erau tolerate la umbra unei biserici care pretindea că are mandat divin să ierte, să absolve de vină și să îndreptățească la tronul judecății divine chiar și pe cel mai decăzut cetățean al Angliei. La umbra bisericii, oamenii practicau viciile păgâne, legănându-se în iluzia falsă că aparțin creștinătății.

Pentru că Statul era considerat garantul aplicării voinței divine în societate, puritanii îi cereau lui Iacov I să intervină.

În ochii opiniei publice, puritanii au devenit repede inamicii numărul unu. Li s-a imputat foarte repede că erau niște creștini "ursuzi" și ascetici, care ar fi vrut ca toată lumea să se călugărească, iar Anglia să se transforme într-o uriașă mănăstire. În realitate, această stigmă istorică a fost o învinuire nedreaptă. Puritanii nu au fost "dușmanii plăcerilor", ci ai păcatului, iar adevărul este că o foarte mare parte a "creștinismului" englez iubea păcatul și făcea chiar bani foarte buni de pe urma lui.

Puritanii nu au fost împotriva plăcerii ca atare. Dimpotrivă, viața lor de familie și de societate era plină de un vibrant simț al bucuriei în lucrurile simple și sănătoase. Iubeau muzica și artele, practicau vânătoria, jocurile simple și întrețineau "șezători" la care discuțiile atingeau un nivel academic foarte ridicat. Scrierile lor au rămas în literatura vremii, iar poeziile unuia dintre cei mai de seamă puritani, John Milton, fac și astăzi parte din bijuteriile moștenirii de literatură de limbă engleză ("Paradisul pierdut" este probabil cea mai cunoscută dintre ele).

Puritanii au fost aripa cea mai avansată a protestanților din Anglia pe vremea Reformei din Europa.

După domnia lui Iacob (James) I, regina Maria, care împărtășea convingeri catolice, i-a persecutat feroce pe toți adepții Reformei. Mulți dintre ei s-au refugiat în Olanda (1608), iar alții au ajuns la Frankfurt pe Main, în Germania. Aici au început niște fricțiuni între protestanții reformei și puritanii separatiști. Exilații englezi s-au împărțit în adepți ai lui John Knox și susținători ai doctorului Richard Cox. Motivul discordiei l-a făcut îmbrăcămintea preoțească. În această privință, puritanii înclinau să-i dea dreptate lui Knox, discipol al ideilor lui Calvin și partizan al ideilor "fraților elvețieni", care proclamau abandonarea oricăror obiceiuri și tradiții catolice fără un suport clar și categoric în textul Bibliei (obiceiul uniformelor preoțești a fost introdus în Biserică în preajma anului 500 d.Cr.)

Figura nr. 1 arată cum a "evoluat" amestecul de învățături "nebiblice" în Biserica Catolică (multe preluate și de Biserica Ortodoxă). Pentru a acoperi și perioada contemporană am completat lista cu erezii catolice apărute și după vremea puritanilor și a Reformei.

- A.D. 300 - Rugăciunea pentru morți
- A.D. 300 - Facerea semnului crucii
- A.D. 375 - Închinarea la sfinți și la îngeri
- A.D. 394 - Instituirea "împărtășaniei"
- A.D. 431 - Maria este proclamată divină
- A.D. 500 - Preoții încep să se îmbrace altfel decât laicii
- A.D. 526 - Mirungerea
- A.D. 593 - Apare învățătura despre purgatoriu
- A.D. 600 - Liturghia este fixată în limba latină
- A.D. 600 - Încep rugăciunile adresate Mariei
- A.D. 607 - Bonifaciu III este proclamat cel dintâi Papă
- A.D. 709 - Sărutarea papucului papal
- A.D. 786 - Închinarea la imagini și la relicve
- A.D. 850 - Folosirea "apei sfințite"
- A.D. 995 - Canonizarea sfinților morți
- A.D. 998 - Postul de Vineri și din preajma sărbătorilor mari
- A.D. 1079 - Celibatul preoților
- A.D. 1090 - Rugăciuni pe bani
- A.D. 1184 - Inchiziția
- A.D. 1190 - Vânzarea indulgențelor
- A.D. 1215 - Transsubstanțierea
- A.D. 1229 - Biblia este interzisă laicilor

- A.D. 1439 - Doctrina despre purgatoriu
- A.D. 1439 - Doctrina celor șapte sacramente
- A.D. 1508 - "Ave Maria" este aprobată ca rugăciune liturgică
- A.D. 1534 - Fondarea ordinului Iezuit
- A.D. 1545 - Tradiția primește aceeași autoritate ca și Biblia
- A.D. 1546 - Adăugarea apocrifelor la cărțile Bibliei
- A.D. 1854 - Doctrina despre concepția imaculată a Mariei
- A.D. 1870 - Infaibilitatea papală
- A.D. 1930 - Condamnarea școlilor publice
- A.D. 1950 - Doctrina înălțării la cer a Mariei
- A.D. 1965 - Maria proclamată ca Mamă a Bisericii

(Lorraine Boettner, Roman Catholicism (Philadelphia: Presbyterian and Reformed Publishing, 1962. p. 8-9).

În fața schimbărilor de doctrină și practică, pretenția Bisericii Catolice de a se autoprocama "păstrătoarea adevărului apostolic" și "Roma neschimbătoare" ni se pare cel puțin pătată de ipocrizie. Între "tradiția apostolică" și "tradiția bisericească" există o diferență la fel de mare ca aceea de la adevăr la erezie.

Aderând la părerile lui John Knox, puritanii pledau pentru revenirea la un serviciu de închinăciune foarte simplu, ca pe vremea apostolilor. În acest spirit, ei au renunțat la "rugăciunile scrise" (cartea de rugăciuni), la icoane și statui, și chiar la folosirea instrumentelor muzicale în serviciul de închinăciune. Din cauza deosebirilor de vederi, unii dintre separatiști s-au despărțit de ceilalți protestanți englezi, au adoptat o mărturisire de credință foarte asemănătoare cu acele ale anabapțiștilor și menoniților din Europa continentală și au primit în batjocoră numele de "bapțiști". Persecutați și în țările reformate, acești oameni s-au îmbarcat pe corăbii și au plecat spre "lumea nouă" (1620), exoticul continent nu de mult descoperit al Americii. Mii de puritani au traversat Atlanticul în perioada "marii migrații" (1630-1640).

Intenția regilor Angliei de a-i alunga din Anglia pe toți puritanii n-a reușit. Susținuți de personalități marcante ale vieții academice și politice ale vremii, ei au format adunări "separate" de bisericile oficiale și au împânzit insulele britanice. În urma Războiului civil din Anglia (1640), puritanii au dobândit chiar pentru o vreme controlul asupra guvernului. În aceste condiții, mișcarea de emigrare s-a oprit.

Prin "restaurația" din 1660, puritanii au pierdut controlul politic asupra Angliei, dar sămânța libertății religioase și a "valorilor morale creștine" a încolțit peste alți câțiva ani. Guvernul Angliei a fost convins să accepte existența "bisericilor separatiștilor" și a apărut astfel pe scenă societății conceptul de "toleranță religioasă." Libertatea religiei și libertatea conștiinței au fost cele două diamante sociale de mare preț pe care le-au dăruit Americii cei ce au emigrat din Anglia.

Care este legătura bapțiștilor cu biserica primelor șaisprezece secole?

Așa cum am spus deja, bapțiștii nu trebuie să se grăbească să condamne drept "apostate" biserici creștine istorice care au amestecat crezul scriptural autentic cu credințe și practici din sfera păgânismului. O analiză a celor șapte biserici amintite în cartea Apocalipsei (socotite de exegeți drept ilustrații ale perioadelor istorice caracteristice prin care trece Biserica până la revenirea lui Cristos) ne va ajuta să vedem că Dumnezeu nu renunță chiar așa de ușor la biserici care nu mai sunt cum le-a vrut El (și cine este?!).

O simplă lectură a "crezurilor" bisericilor creștine de-a lungul veacurilor va dovedi foarte repede că, în ceea ce privește conținutul biblic, ele sunt aproape la fel ca mărturiile de credință ale bapțiștilor de astăzi. În loc să le antagonizăm, ar fi mult mai bine dacă am vedea biserica bapțiștă și bisericile istorice răspândind astăzi concomitent cunoștința despre Cristos în istorie.

Ar fi folositor să remarcăm că nici Cristos și nici apostolii nu ne-au lăsat o învățătură clară despre limita peste care o Biserică trebuie considerată "apostată." Nu știm cât de mult trebuie să se rătăcească o grupare creștină de la idealurile și practica Noului Testament pentru ca să fim îndreptățiți să nu o mai considerăm "biserica".

Credem că orice Biserică unde este proclamată Evanghelia mântuitoare și iertarea prin sângele ispășitor de la Calvar are în ea sămânța strict necesară pentru dobândirea vieții dumnezeiești prin nașterea din nou. Că această viață nouă este uneori împovărată cu alte învățături și practici discutabile (chiar regretabile) este o altă problemă și ea nu neagă caracterul creștin al acelei "biserici." Avem mult mai multe lucruri comune cu celelalte biserici creștine, decât au ele în comun cu ateismul, iudaismul, mahomedanismul, hinduismul sau confucianismul. Suntem aliați, nu dușmani într-un război spiritual în care ni s-a încredințat să răspândim lumină, nu să stingem "lampa care afumă" sau "mucul care încă mai fumegă".

În ce constă specificul credinței creștine baptiste?

În esența convingerilor lor, baptiștii își trag seva din creștinismul istoric, cu ajustările pe care le-a adus Reforma. Cu toate că au fost influențați de curente teologice contemporane, baptiștii și-au făcut un titlu de cinste din a se numi "popor al cărții", adoptând astfel Scriptura drept unică și absolută sursă de autoritate în crez și practică. Un al doilea principiu preluat de la Reformatori este "preoția universală a credincioșilor", supranumit și "responsabilitatea individuală înaintea lui Dumnezeu."

Figura nr.2 conține "carta celor patru libertăți cardinale" ale "separatiștilor", deveniți baptiști prin etapa olandeză și prin sosirea lor pe meleagurile Americii.

Specificul credinței baptiste

Libertatea sufletului

Noi credem în preoția universală a tuturor credincioșilor, în libertatea și responsabilitatea oricărui om de a sta direct în fața lui Dumnezeu, fără impunerea unui anumit crez și fără interpunerea vreunui cleric sau guvern.

Libertatea Bibliei

Noi credem în autoritatea Sfințelor Scripturi. Credem că Biblia, sub directa autoritate a Domnului Isus Cristos, este esențială în viața fiecărui credincios și în viața Bisericii. Susținem libertatea fiecărui creștin de a interpreta și aplica Biblia după călăuzirea personală pe care o primește din partea Duhului Sfânt.

Libertatea bisericii

Noi credem în autonomia bisericii locale. Credem că bisericile baptiste sunt libere, sub autoritatea Domnului Isus Cristos, să hotărască cine poate fi primit în Biserică și cine să fie cei care o conduc, să hotărască formele de închinăciune și metodele de lucru, să ordoneze pe aceia pe care-i crede înzestrați de Duhul Sfânt cu daruri pentru slujire și să decidă când și cu cine să colaboreze în activitatea largită a trupului spiritual al Bisericii lui Cristos.

Libertatea religioasă

Noi credem în libertatea religioasă, libertatea pentru religie și în libertatea față de religie. Orice om este liber să îmbrățișeze și să practice o anumită religie sau să refuze orice formă de credință religioasă. Suntem adepții unei totale separări între Biserică și Stat.

În ciuda asemănărilor cu protestantismul reformei, baptiștii sunt astăzi o mișcare distinctă și, istoric, separată. Una din cauzale pentru care baptiștii s-au despărțit de protestanți a fost refuzul de a-și însuși învățătura despre "magistrații bisericii". În general, protestanții Reformei sunt avocați ai "bisericilor teritoriale", suportate și protejate de Stat, încorporând sub disciplina lor întreaga populație și aducându-i pe noii născuți între membrii ei

prin botezul copiilor. În contrast cu practicile protestante și în acord cu convingerile anabapțiștilor și menoniților, bapțiștii insistă asupra faptului că în Biserică nu se poate intra decât în mod voluntar, negând astfel valoarea botezului copiilor, autoritatea bisericii asupra întregii populații dintr-un anumit teritoriu și orice formă de constrângere a conștiinței care s-ar putea naște din unirea Bisericii cu Statul. Această poziție îi așează pe bapțiști ca precursori ai grupării așa-numitelor biserici de "credincioși" sau de "pocăiți". În același timp, aceasta poziție a fost sămânța din care s-au născut toate formele moderne de civilizație. Toate statele lumii civilizate nu mai au "biserici de Stat", ci îngăduie cetățenilor să-și manifeste dreptul la liberă alegere a convingerilor în domeniul religiei. Deși are rădăcini lutherane, Germania nu este "lutherană, tot așa cum Italia și Franța nu mai sunt nici ele "catolice", în sensul exclusivist al cuvântului.

Practici specifice creștinilor bapțiști

B - botezul credinței personale

A - autonomia Bisericii locale

P - preoția universală a credincioșilor

T - transformarea vieții prin sfințirea Duhului

I - inspirația literală a Bibliei

S - separarea totală a Bisericii de Stat

T - trimiterea Evangheliei până la marginile lumii

De ce există mai multe feluri de bapțiști?

Chiar dacă au atâtea lucruri comune, mulțimea de biserici baptiste răspândite în mai toate țările lumii civilizate cunoaște o mare varietate în specificul crezului și în manifestare. De fapt, dictonul caracteristic tuturor "formelor de asociere baptistă" este: "Unitate în lucrurile esențiale legate de mântuire și diversitate în toate celelalte."

Mișcarea baptistă contemporană poate fi împărțită în trei curente majore; bapțiștii ecumenici, bapțiștii evanghelicilor conservatori și bapțiștii fundamentalști. Cele mai mari dispute din sânul mișcării baptiste nu sunt produse de dispute între Arminieni și Calvinști sau între misionariști și nemisionariști (ca în vremurile trecute), ci între cei care îmbrățișează în mod diferit chiar principiile fundamentale ale mișcării: limitele implicării în activitățile politico-sociale și relațiile cu celelalte grupări din marea familie a creștinismului istoric.

1. Bapțiștii ecumenici tolerează un mare spectru de convingeri, mergând de la cele mai conservative până la cele mai liberale. Ei acceptă "membralitatea deschisă" (fără frecventarea consecventă a serviciilor divine), manifestă un interes deosebit pentru pace și pentru respectarea drepturilor omului în țările lumii, au tendința de a fi mai degrabă liberali în probleme legate de moralitate și de ordine socială și, așa cum le arată și numele, sunt foarte militanți pentru unirea tuturor bisericilor creștine din lume și a tuturor celorlalte forme de spiritualitate religioasă în mișcarea "ecumenică."

2. Bapțiștii evanghelicilor conservatori sunt de departe grupul cel mai numeros și activează sub un cadru de referință teologic conservator, proclamând imperativul unui înalt standard de moralitate, atât individual, cât și în sfera publică. În problematica socială, ei sunt aliați forțelor conservatoare care pun accent pe responsabilitatea individului în fața societății și pe valorile muncii, cinstei și hărniciei. Cu toate că multe astfel de biserici cooperează în plan local sau internațional cu alte biserici cu convingeri asemănătoare, bapțiștii evanghelicilor se pronunță împotriva ecumenismului mondial, pe care-l denunță drept o periculoasă formă de compromitere a adevărului creștin.

3. Bapțiștii fundamentalști, militează activ împotriva teologiei liberale, au tendința de a fi dispensaționaliști și premileniști în teologie, adoptă un standard înalt de moralitate, și sunt gata să ducă spiritul "separatist" la extrem, trecând de la separarea de Stat la o anumită nuanță de "separare față de societate". Ei au vederi profund conservatoare în sfera activității publice și nu sunt gata de colaborare decât cu alte biserici fundamentaliste sau cu

biserici evanghelice conservatoare. În cazul din urmă însă, fundamentalistii rup orice fel de cooperare în clipa în care simt că o astfel de biserică întretine legături și cu biserici considerate liberale.

Bapțiștii aflați în cea de-a doua și cea de-a treia categorie pun un accent deosebit pe lucrarea misionară, atât în țara de baștină, cât și peste hotare.

Bineînțeles că există biserici baptiste care se încadrează undeva între gruparea evanghelică și gruparea fundamentalistă. Totuși, majoritatea bisericilor baptiste din lume se încadrează distinct într-una din cele trei categorii menționate.

(Informațiile din acest capitol au fost preluate din *Dictionary of Baptists in America*, editat de Bill J. Leonard, InterVarsity Press, 1994, pag. 2-3)

Tendențe contemporane

Paradoxal, cea mai mare amenințare la adresa identității distincte a bapțiștilor nu vine nici de la mișcarea ecumenică și nici din cauza persecuției din partea bisericilor naționale majoritare (cu excepția bisericilor baptiste aflate în fostele țări comuniste, unde, în democrațiile imature, bisericile "istorice" caută să-și recapete statutul de "biserică națională", cu statut privilegiat și cu pretenții de protecție și suport din partea Statului).

În țările democratice și pluraliste, "pericolul" care-i paște pe bapțiști este acela că încep să nu se mai deosebească de alte biserici evanghelice conservatoare. și iată de ce:

Sămânța pusă de "Reformă" și de "separatiștii" secolului XVII a încolțit în secolele care au urmat și a dus la apariția unor biserici profund "evangelice în crez și în manifestare". Din dorința de a colabora masiv cu aceste biserici la evanghelizarea comunității și a lumii, pe alocuri, biserici baptiste au început să scoată din numirea lor oficială numele de "baptistă".

În condițiile unei extraordinare mobilități sociale, populația secolului XX, tinde să creeze un "sat global", în care multe din distincțiile tradiționale, dacă nu vor dispărea cu desăvârșire, cel puțin se vor estompa, pierzându-și din semnificația inițială. Marele număr de creștini care au ieșit din structurile bisericilor istorice caracteristice mai mult "evului mediu", decât veacului modern, formează în acest secol informatic, biserici "ale comunității", în care Biblia este studiată și respectată cu aceiași ardoare care a caracterizat creștinismul primelor secole. Tradusă în majoritatea limbilor de circulație, Biblia nu mai este astăzi apanajul exclusiv al "clericilor", ci a ieșit din nou în arena publică, adunând în jurul ei o nouă generație în "poporul cărții".

CAPITOLUL 3

b) Scurt istoric al bapțiștilor români

Cum de au ajuns unii bapțiști în România prin... Rusia?

La 4 Decembrie 1762, Caterina a II-a (cea Mare) a transmis o "Invitație" prin care chema locuitorii din țările Europei centrale să se așeze în teritoriile stepelor rusești aflate între râul Volga și Marea Neagră. Această "Invitație" a fost rezultatul dorinței țarinei de a-și civiliza supușii și, prin influența europeană, de a iniția un transfer de inventivitate și hărnicie prin plantarea de "coloniști." Țarina știa că "Invitația" ei va fi primită cu entuziasm de grupările "separatiștilor" reformați. Numirea de "separatiști" vine de la atitudinea pe care o aveau acești reformați față de Biserica protestantă integrată în structurile statale.

De cine s-au separat "separatiștii"?

Mișcarea separatistă a fost o scindare a unor creștini de "reformații" protestanți care, separându-se de catolicism, au zdruncinat Imperiul Romei catolice, dar care nu s-au rupt de puterea politică a vremii, ci au pus în locul imperiului catolic alte micile "imperii ale exclusivismului protestant." Din secolul IV și până în timpul Reformei (sec. XV), Statul și Biserica au avut structuri întrepătrunse. După 325 d.Cr., împăratul roman Constantin cel Mare a dat religiei creștine un statut preferențial, iar episcopii s-au grăbit să "inventeze" dogma "celor două săbii", în care puterea politică primea, alături de puterea bisericească statut de autoritate divină.

Ce este această doctrină a "celor două săbii"?

Doctrina "celor două săbii" a fost o stratagemă a lui Constantin cel Mare, prin care puterea imperială a primit pe nedrept calificativul de "divină." Întreaga "șmecherie" a fost răsplata pe care Biserica creștină a fost forțată să i-o dea lui Constantin cel Mare pentru instaurarea unui climat de libertate pentru creștini. Doctrina "celor două săbii" a fost "fundamentată" pe textul din Luca 22:36, în care Petru Îi spune Domnului Isus: "Iată aici două săbii", iar Domnul Isus îi răspunde: "Destul." În "interpretarea" (dacă o putem numi așa) unora din episcopii de atunci, Domnul Isus i-a încredințat lui Petru dublul caracter al autorității sociale: "sabia politică", garanțarea a disciplinării temporale în Stat și "sabia ecleziastică", garanțarea disciplinării eterne în Biserică.

În secolele care s-au succedat după decretul lui Constantin cel Mare, între Biserica și Stat au existat adevărate "dueluri", în care cele două săbii s-au luptat din răputeri pentru supremație. Cei ce cunosc istoria știu că, deși pe vremea aceea, în Europa, papii încoronau capetele regale, la încoronarea sa, Napoleon a luat, spre stupefăcerea generală, cununa împărătească din mâna papei și și-a așezat-o el singur pe cap. Prin gestul său, Napoleon spunea simbolic că Franța nu va accepta să stea sub tutela politică a Romei.

În ce a constat greșeala reformatorilor protestanți?

Protestanții Reformei s-au ridicat împotriva "ereziilor doctrinare" practicate de Biserica Romano-catolică. Din păcate însă, ei nu au mers până la capăt cu revenirea la învățăturile biblice. Când s-a produs Reforma, cei patru mari reformatori europeni, Luther, Zwingli, Calvin și Knox, au scos casele nobiliare din subordinea Vaticanului, dar, lipsiți de clarviziune biblică și presați de realitățile politice, au "schimbat un rău cu un altul" și, născând alte structuri ecleziastice, s-au aliat iarăși cu Statul. În virtutea aceleiași "dogme a celor două săbii", teritoriile reformate au devenit la fel de exclusiviste ca și domeniile afiliate încă Romei. Credincioșii principiului că "preferințele seniorului" determină religia obligatorie în teritoriu, reformații protestanți au început să-i prigonească pe catolici cu aceiași râvnă cu care catolicii îi prigoneau pe protestanți. Aceste persecuții reciproce au dat naștere unor mari mișcări de populație. Catolicii fugeau în teritorii "catolice", în timp ce "reformații" se adunau de peste tot în teritoriile "reformate." Cei mai nefericiți dintre toți au fost însă reformații "separatiști."

Cine au fost acești "reformați separatiști"?

Aceștia erau cei care, prin citirea Bibliei, și-au dat seama că între sistemul "lumii" și Biserica lui Cristos nu poate exista nici un fel de asociere. Scandalizați de decadența Romei catolice, dar și îngrijorați de compromisurile pe care Luther și Zwingli începuseră să le facă pentru justificarea "războaielor sfinte", acești credincioși "evangelici" numiți pe alocuri "frați moravieni", "frați elvețieni", iar prin alte părți "anabapțiști" (de la practica rebotezării adulților care se converteau) au refuzat categoric orice formă de asociere cu puterea politică a vremii.

În sens absolut, deși au apărut în aceeași perioadă istorică, acești anabapțiști nu au fost parte din mișcarea Reformată protestantă. Ei au devenit "separatiști", îndrăznind să întrevadă o societate în care Statul și Biserica aveau să devină două entități total diferite în structură și destin. Doctrina fundamentală a anabapțiștilor a schimbat aberația "celor două săbii" cu doctrina "separării" dintre Stat și Biserică.

Pentru că "separatiști" au protestat față de greșelile "protestanților", ei au primit numirea de "neo-protestanți."

Menonii

Această ramură a "anabaptilștilor" este cea mai veche comunitate din rândurile Bisericii Libere Protestante și a mișcărilor de "trezire". Ea a fost fondată de Menno Simon (1496-1561), care, după ce a fost doi ani preot, a trecut la anabaptism în 1536. Acesta a fost persecutat după ce a încercat să formeze "împărăția sfinților" în Münstet. A organizat comunități în Olanda și în țările vecine (specificul cultural și portul specific este păstrat și astăzi), după principiul adunărilor locale, conduse de "prezbiteri", fără alte organizării eclesiastice. "Menoniții", urmând reformatorii radicali, resping botezul copiilor și prezența reală a lui Cristos în elementele Cinei Domnului, cer independența puterii bisericești de cea seculară, refuză serviciul militar, jurământul și magistratura, susțin că Biserica trebuie să includă numai creștini angajați în slujba Evangheliei. Practica botezul la vârsta adultă, săvârșesc Cina (de trei ori pe an), duc o viață spirituală profundă, care include citirea Bibliei, rugăciunea în familie și caritatea. Prima Conferință mondială a menoniților s-a ținut la Basel în anul 1925 (1.250.100 de membri). Mulți menoniți au emigrat în America și s-au stabilit în ținuturile lui Penn (Pennsilvania de astăzi). Astăzi există menoniți în mai toate statele Americii. Ei trăiesc în comunități strânse și sunt renumiți pentru "operele de caritate" pe care le fac.

Ce i-a atras pe "reformatorii separatiști" în Rusia?

Persecutați și urâți de moarte atât pe domeniile catolice, cât și pe cele "protestante", anabaptilștii au primit cu bucurie "Invitația" țarinei Ecaterina a II-a, ea însăși descendentă dintr-o viță nobilă germană, de a se stabili în stepele ruse dintre Volga și Marea Neagră. În doar câțiva ani, un număr de peste 68.000 de coloniști germani, majoritatea lor "menoniți", s-a îndreptat spre sudul Rusiei. "Invitația" a fost urmată pe 22 Iulie 1763 de un alt document semnat de țarina Caterina și care garanta condiții avantajoase pentru "coloniști":

1. O totală libertate religioasă.
2. Nici un fel de taxe sau obligații financiare față de guvernul rus; nici un fel de obligații ordinare sau extraordinare față de statul rus.
3. Nici un fel de obligativitate de a servi în armată sau în alte servicii față de Stat.
4. Dreptul de proprietate asupra teritoriului acordat; cu stipularea că este vorba doar de o proprietate colectivă, nu particulară.
5. Pământul primit în proprietate nu putea fi înstrăinat fără știrea autorităților ruse.
6. Coloniștilor li s-a dat dreptul să cumpere orice altă proprietate adițională, ca cetățeni particulari, care era înscrisă în evidențe ca proprietate particulară.

Cei mai mulți "separatiști" care au dat năvală și au răspuns "Invitației" țarinei au fost din landurile germane. Mii și mii de "anabaptilști" au luat drumul Rusiei. Când guvernul german a revocat în anul 1789 o scutire de serviciu militar acordată precedent menoniților (o ramură a anabaptilștilor) alte mii de germani au plecat și ei în Rusia. Trăind în comunități "închise", păstrându-și limba germană și cultura "de acasă", coloniștii au prosperat material și au crescut numeric. Erau fără egal în cultivarea grâului, mulți devenind mari fermieri și proprietari de mori pentru măcinarea grâului. (Frank H. Wolke, *Heritage and Ministry of the American Baptist Conference*, pag. 20-22)

Primii coloniști s-au așezat la Nipru, în guvernământul Ecaterinoslav. În anul 1865 existau deja 213 colonii germane în spațiul larg cuprins între Basarabia și Caucaz.

Prosperitatea materială nu a fost însoțită însă și de o prosperitate spirituală. Fără o asistență pastorală corespunzătoare, viața bisericească a degenerat în formalism și în repetate fragmentări. Și anabaptilștii și menoniții își pierduseră fervoarea evanghelică. Pe la mijlocul secolului XIX a început iarăși printre ei o mișcare de trezire spirituală. Etnicii germani au început să se adune prin case pentru grupe de studiu biblic și rugăciune

("stunden"). Curând, ei și-au dat seama că au nevoie de răspunsuri la multe întrebări și au căutat să ia legătura cu oameni cu pregătire teologică. Unul din cei contactați a fost Johan Gerhard Onken (1800-1884), care fondase în 1834 cea dintâi biserică baptistă din Germania și era pasionat de formarea unor noi lucrători cu Evanghelia. (Născut în Germania la data de 26 Ianuarie 1800, acest Onken a crescut apoi în Anglia și în Scoția. În 1823 s-a întors în Germania și a fondat Societatea Școlii Duminicale în Hamburg. A devenit baptist în 1834. Cu suport financiar din partea Organizație Misionare Baptiste Americane, el a înființat grupări baptiste în Germania și Danemarca. Tot prin eforturile și călătoriile lui au fost înființate biserici baptiste în Austria, Ungaria, România, Bulgaria, Elveția, Belgia, Olanda, Polonia și Rusia. A murit în Zürich, Elveția pe 2 Ianuarie 1884)

Pentru că nu se putea deplasa personal în Rusia, Onken a început un dialog cu germanii din Rusia prin corespondență. Unii din mișcarea "ștundistă" și-au dat seama că, în general, ei sunt de acord cu toate principiile și învățăturile lui Onken, mai ales cu cea privitoare la botezul prin cufundare aplicat doar acelor persoane adulte care au ajuns la o convingere personală despre credința creștină. Rezultatul a fost că pe 23 Septembrie 1860 primii candidați din rândul coloniștilor au primit botezul. Învățătura despre botezul adulților a prins mai cu seamă în comunitățile menonite și a dus la formarea unor grupări noi, numite "bisericele fraților menoniti." Bucuroși de rezultatul studiilor trimise prin corespondență, bapțiștii germani l-au trimis să viziteze Rusia pe unul din pastorii lor: August Liebig. Primit bine de cei botezați, el a fost însă arestat și aruncat în închisoare de restul comunității anabaptiste germane. Fără să țină seama de primejdia scoasă în evidență de arestarea lui Liebig, Onken însuși s-a suit în tren și a venit în Rusia în anul 1869. Entuziasmul generat de vizita sa a produs un foarte mare număr de botezuri, a dus la instalarea unui misionar, Pritzkau, ca pastor local și la ordinarea unui număr mare de diaconi. În timpul vizitei sale, Onken l-a ordonat și pe Abraham Unger ca pastor al Bisericii Fraților Menoniți din Einlage. Mișcarea baptistă a crescut rapid, astfel că, în ciuda tuturor eforturilor de a o suprima, în doar șaptesprezece ani de la vizita lui Onken, Uniunea Bisericilor Baptiste din Rusia număra peste 12.000 de membrii.

Cum au ajuns bapțiștii germani din Rusia în România?

Fervoarea evanghelică a bapțiștilor din Rusia a dus la represalii. Ele au venit din două direcții distincte: din partea coloniștilor și din partea autorităților ruse.

Coloniștii n-au privit cu ochi buni mărirea numărului acelor care "tulburau" viața comunității, cu pretențiile lor de chemare la "sfințire." Creștinismul coloniilor devenise mai mult o fațetă a patriotismului lor german. Înconjurați asemenea unei insule de o imensă populație de slavi ortodocși, germanii era mulțumiți cu forma religioasă, dar deranjați de "excesele" de evlavie ale bapțiștilor.

Pe de altă parte, autoritățile ruse au fost puse în fața inevitabilului. Populația majoritară resimțea dureros faptul că "străinii" o duceau mult mai bine din punct de vedere economic și se bucurau de privilegiile scutirii de obligații și plăți față de Stat. Ocazia declanșării conflictului a venit tocmai din partea "bapțiștilor." În râvna lor misionară, germanii bapțiști au predicat evanghelia și rușilor. Cei convinși de Evanghelia au început să ceară să fie și ei botezați, lucru categoric interzis de lege și de aranjamentele dintre Guvernul rus și coloniștii germani. Cu toate că germanii bapțiști n-au vrut să boteze credincioși ruși, doi dintre ei, Elim Zseibel și Trifon Chlystun, s-au strecurat în șirul candidaților germani la botez și au fost și ei cufundați în apa de pastorul Abraham Unger. După aceea, rușii botezați au început să răspândească Evanghelia și să boteze alți ruși care treceau în masă la credința baptistă. Nu este de mirare că la auzul "noutăților" Biserica Ortodoxă Rusă a trecut pe rând întâi la mirare, iar apoi la mânie. Ca represalii, în anul 1871 guvernul rus a anulat toate privilegiile garantate prin "Invitația" și edictul dat de țarina Caterina a II-a. După o sută de ani de privilegii, germanii se vedeau astfel siliți să trăiască sub aceleași legi și obligații ca toți ceilalți cetățeni ai Rusiei. De fapt, lipsiți de protecția legilor, germanii au dus-o chiar mai rău decât rușii, ajungând ținta abuzurilor de tot felul. Li s-a interzis să mai aibă școli în limba germană, iar pe alocuri au fost chiar forțați să-și ia nume rusești.

Sub presiunea evenimentelor, mulți coloniști germani au intrat în Moldova și în România. Pâna și astăzi, multe din adunările baptiste române își pot trasa începuturile în activitatea bapțiștilor germani veniți în România din Rusia.

Prin anul 1924, după ce comuniștii ruși interzisese "orice propagandă străină" pe teritoriul sovietic, Asociația Bapțiștilor Germani din America suporta material anual cu suma de 4.116 dolari pe cei 12 misionari germani activi în România (Frank H. Wolke, *Heritage and Ministry of the American Baptist Conference*, pag. 309).

Majoritatea germanilor din Rusia au preferat însă să treacă "discret" prin Europa și să plece în America. Persecutați în trecut în Germania și acum în Rusia, ei n-au avut de ales decât varianta strămutării în Lumea Nouă.

"Invitația" țarinei a avut totuși, măcar în parte, efectul scontat. Urmele civilizatoare ale "separatiștilor" germani mai sunt și astăzi vizibile în Crimeea și, pe alocuri, în teritoriile de la nordul Mării Negre.

Multe din comunitățile coloniștilor germani din America își căuta și astăzi rădăcinile în teritoriile așezate altădată între râul Volga și Marea Neagră. Nu întâmplător, o societate menonită misionară din Berlin, Ohio, are o bază de activitate în Pătrăuți, județul Suceava și și-a extins activitățile în teritorii care sunt astăzi încorporate în Moldova de dincolo de Prut și în Ucraina.

Câți bapțiști sunt în România?

Începuturile mișcării baptiste în România pot fi trasate începând cu anul 1856 pentru populația de etnie germană și cu anul 1875 pentru populația de etnie maghiară și română. În anul 1991, numărul bapțiștilor din Uniunea Bisericilor Baptiste din România era:

1. Uniunea Bisericilor Baptiste 100.000 - 1.423 de biserici (înființată 1919)
2. Bisericile Maghiare 9.043 99 de biserici.

Cu "aparținătorii" (copiii) din familiile lor, totalul bapțiștilor de se apropie de 200.000.

Totalul neoprotestanților evanghelici din România încorporează încă aproximativ 300.000 de penticostali (600.000 cu aparținători) și 60.000 de Creștini după Evanghelie (100.000 cu aparținători), câteva zeci de mii de Adventiști și unele fracțiuni din cei peste 1.000.000 de membrii ai Oastei Domnului.

Cum au ajuns bapțiștii în România?

Începuturile și evoluția mișcării creștine baptiste din România sunt dificil de trasat deoarece avem de a face cu evenimente petrecute în trei grupuri etnice: germani, maghiari și români. Primele convertiri la credința baptistă s-au petrecut în regiuni diferite ale țării, aflate sub diferite jurisdicții politice, unite abia în anul 1919, când s-a format România Mare, prin alipirea Transilvaniei la țara mamă.

Cum a început lucrarea printre germanii din București?

Primul baptist german despre care știm a fost Carl Scharschmidt, un tâmplar care s-a stabilit în anul 1856 în București. După numai 7 ani, în 1863, August Liebig, pastor baptist german exilat din nordul Mării Negre, a fondat în centrul Bucureștiului prima biserică baptistă germană pe strada Popa Rusu nr. 22. Clădirea acestei Biserici există și astăzi, în ea adăpostindu-se acum o foarte energică biserică baptistă română.

Alți bapțiști germani exilați din Ucraina în 1864 au format în anul 1864 o biserică baptistă germană la Cataloi, în Dobrogea, care se afla la data aceea sub jurisdicție turcească.

Un al treilea centru al bapțiștilor germani a fost la Tarutino, în Basarabia (astăzi în Ucraina). Această biserică a fost fondată ca misiune în 1875 și și-a câpătat statutul de biserică independentă în anul 1907. Prin activitatea sa, biserică germană din Tarutino a înființat și sponsorizat multe puncte misionare. În prima parte a anilor 1930, germanii aveau zece biserici în Basarabia, dar totalul credincioșilor nu depășea cifra de o mie. Din cauza

puternicei emigrații, germanii din multe părți ale României și-au părăsit locurile și fie că s-au repatriat în Germania, fie că au emigrat în America. Lucrarea baptistă printre etnicii germani este astăzi aproape inexistentă.

Cum a început lucrarea printre unguri și români?

O alta pătrundere a baptiștilor în România s-a produs din direcția Ungariei înspre Transilvania și Banat. Un colportor (împărțitor de cărți și tractate creștine), Anton Novac, a dat peste un grup de reformați maghiari dornici să studieze mai serios Biblia. În anul 1875, Henrich Meyer, un lider baptist din Budapesta, i-a botezat și a format prima biserică baptistă maghiară din Transilvania la Salonta Mare. Printre cei opt care s-au botezat era și Mihai Cornea, care a devenit un evanghelist dinamic, un om cu darul de a se apropia de oameni. Cornea a predicat Evanghelia peste tot pe unde a ajuns, și la unguri și la români.

Transilvania găzduiește astăzi (1997) de departe cel mai mare număr de credincioși baptiști, majoritatea grupați în teritoriile de la granița vestică a României. Biserica baptistă maghiară din Oradea are 1.100 de membrii, în timp ce Biserica Baptistă Română Emanuel din același oraș are 3.000 de membrii (fiind cea mai mare biserică baptistă din Europa continentală, cu excepția Rusiei). Afiliate Bisericii Emanuel din Oradea sunt astăzi Institutul Biblic Emanuel, un liceu creștin și un orfelinat.

Pătrunderea baptiștilor în "fostul regat" al României s-a produs, prin comparație cu celelalte două amintite mai sus, mult mai târziu. În ciuda opoziției feroce a Bisericii Ortodoxe, prima biserică baptistă din Muntenia a fost înființată în anul 1909 la Jegalia. Constantin Adorian (1882-1954), un român care a făcut studii teologice la Hamburg în Germania, și care s-a alăturat la întoarcerea în țara Bisericii Germane din strada Popa Rusu, a început o lucrare de misiune printre români în anul 1912.

După unirea Transilvaniei (1918) cu România, toți baptiștii din România s-au unit în 1919, formând "Uniunea Bisericilor Baptiste din România." Fiecare grup etnic avea însă propriile lui interese, ceea ce făcea foarte dificilă lucrarea de colaborare. Germanii aveau propriile lor asociații, iar în 1929 maghiarii din Transilvania și rușii/ucrainenii din Basarabia și-au făcut și ei propriile lor asociații.

Începând chiar cu anul constituirii în Uniune, 1919, românii baptiști au început să editeze o mică revistă. În anul 1921 au deschis primul Seminar în Transilvania, la Buteni. În anul următor, Seminarul a fost mutat din motive strategice la București.

Ca rezultat al Conferinței de la Londra, Asociația "Southern Baptist" din America și-a asumat responsabilitatea de a susține lucrarea de evanghelizare din România. În anul 1923, organizația a trimis primul ei misionar în România. Cu un an înainte, Southern Baptist Association cumpăraseră un teren în București pentru clădirea Seminarului. În anul 1929 pe lângă cursurile pentru pastori, Southern Baptist a deschis și cursurile școlii Misionare pentru femei.

Ajutați de zelul lor evanghelistic, baptiștii români au continuat să se răspândească foarte repede, ajungând să numere 45.000 în 1930.

Care au fost caracteristicile baptiștilor români?

Pe lângă aprinsul lor zel misionar, baptiștii români au urmat codul "puritan" de viață, evitând cu desăvârșire tutunul și alcoolul, interzicând purtarea de podoabe și respectând cu strictețe Duminica drept zi "a Domnului."

Relațiile cu Statul Român au fost în răstimpuri foarte dificile, mai ales în anul 1928, iar apoi între anii 1937 și 1944. Sub presiunea Bisericii Ortodoxe, între Decembrie 1938 și Aprilie 1939 toate bisericile baptiste din România au fost oficial închise.

După căderea regimului fascist în anul 1944, bapțiștii au primit recunoașterea legală și au folosit la maxim libertatea nou dobândită. Clasele Seminarului au fost înțesate cu o nouă generație de lucrători, iar Uniunea a scos revista ei lunară: "Îndrumătorul Creștin Baptist."

Începând cu anul 1955 însă, regimul comunist ateu a declanșat o campanie de restrângere a drepturilor religioase. Bapțiștii, alături de majoritatea celorlalte mișcări evanghelice din România au fost supuși unui climat dur de persecuție: credincioșii au fost retrogradați și dați afară din servicii, li s-au închis o serie de biserici, pastorii au fost amenințați, arestați și hăituiți, unora li s-a ridicat "carnetul" necesar pentru recunoașterea ca lucrător creștin legal, au fost desființate sau mult limitate școlile duminicale pentru copii și tineret, listele candidaților la botez au trebuit să fie aprobate în prealabil de reprezentanții Statului, conducătorii Cultului au fost transformați în "marionete" pentru parafarea constrângerilor dictate de mult temutul Departament al Cultelor. Sub toate aceste privațiuni și persecuții, activitatea credincioșilor bapțiști a continuat. Lucrarea din interiorul țării a fost susținută material cu cărți tipărite în Occident și cu emisiuni de Radio produse de unii din liderii bapțiști români exilați peste hotarele țării.

După răsturnarea regimului comunist în 1989, bapțiștii români și-au recâștigat libertatea de acțiune. În ciuda condițiilor economice foarte grele, bapțiștii români sunt angajați în lucrări cu un caracter misionar foarte pronunțat. Deși Biserica Ortodoxă a încercat să-și impună iarăși statutul de Biserică națională și să-i priveze de drepturi pe reprezentanții celorlalte biserici creștine din România, în cei opt ani scurși de la Revoluția din 1989, bapțiștii români au pătruns cu curaj în învățământul școlar și în programele de radio și televiziune. Pentru a se apăra împotriva abuzurilor Bisericii majoritare Ortodoxe, bapțiștii i-au chemat pe reprezentanții celorlalte culte evanghelice să formeze un front comun constituind "Alianța Evanghelică Română." Primul ei președinte a fost Paul Negruț, predicator bapțist la Biserica Emanuel din Oradea.

Ce doresc bapțiștii din România?

A vorbi despre drepturile bapțiștilor într-o țară predominant ortodoxă sună pentru unii la fel de paradoxal ca a vorbi despre drepturile lutheranilor reformați în Italia catolică. Realitatea nu trebuie însă privită sub acest unghi de vedere. România nu mai trebuie să fie o țară în care o anumită "religie" să fie declarată "națională." Democrația contemporană nu permite "monopolul" nimănui asupra "sufletelor" oamenilor. Epoca totalitarismului, de orice soi ar fi el, trebuie să dispară. Oriunde au ajuns, bapțiștii au încurajat instalarea unui climat democratic și tolerant care să respecte libertatea de conștiință. Multe din personalitățile politice baptiste au contribuit masiv la formarea și întreținerea climatului de libertate specific Americii. Câțiva președinți ai Americii au fost membrii ai Bisericilor baptiste. Este edificator să arătăm că, în lume, nu există țări baptiste (așa cum există de exemplu țări catolice, țări ortodoxe, țări lutherane, țări anglicane, etc.) Acolo unde au trăit, bapțiștii au creat o atmosferă propice exprimării specificului individual.

Încadrați cu totul în șuvoiul creștinismului istoric, cu o viață spirituală ale cărei articole de credință sunt ancorate în substanța tuturor crezurilor creștine stabilite în Consiliile ținute de-a lungul istoriei, bapțiștii își aduc și ei aportul la mântuirea copiilor lui Dumnezeu din România. Prezența lor, departe de a fi dușmănoasă sau amenințătoare, trebuie privită ca o contribuție sinceră și frățască la mântuirea multor români, ca un îndemn și o încurajare spre o conformare mai fidelă la standardul și spiritul Noului Testament.

(Bibliografie: Pentru cei ce vor să afle mai multe amănunte, recomandăm spre lectură: "Istoria bapțiștilor din România", de Alexa Popovici, 2 vol, și "A short History of Romanian Baptists", *Cronicle*, 5 (1942): 9-21. De asemenea, "A hundred Years of Baptist Life in Romania", *Baptist Quarterly* 33 (April 1990): pag. 265-274)

CAPITOLUL 3

c) Mesajul și credința bapțistă

MESAJUL ȘI CREDINȚA BAPTISTĂ

I. Scriptura

Sfânta Scriptură a fost scrisă de oameni sub inspirație divină și este înregistrarea revelației de Sine a lui Dumnezeu către om. Este o visterie desăvârșită de învățătură divină. Autorul ei este Dumnezeu, scopul scrierii ei este salvarea oamenilor, iar conținutul ei este adevărul absolut, neatins de nici un fel de eroare. Ea ne descopere principiile după care ne judecă Dumnezeu; și ca atare este și va rămâne până la sfârșitul lumii, adevăratul centru de unitate a Creștinilor, și un standard suprem de verificare al întregului comportament uman, al tuturor crezurilor și opiniilor religioase. Modelul de interpretare a Bibliei este Isus Cristos.

Exod 24:4; Deuteronom 4:1-2; 17:19; Iosua 8:34; Psalm 19:7-10; 119:11, 89, 105, 140; Isaia 34:16; 40:8; Ieremia 15:16; 36; Matei 5:17-18; 22:29; Luca 21:33; 24:44-46; Ioan 5:39; 16:13-15; 17:17; Faptele Apostolilor 2:16 ff.; 17:11; Romani 15:4; 16:25-26; 2 Timotei 3:15-17; Evrei 1:1-2; 4:12; 1 Petru 1:25; 2 Petru 1:19-21

II. Dumnezeu

Există un singur și numai un singur Dumnezeu viu și adevărat. El este o ființă personală, inteligentă de natură spirituală, Creatorul, Răscumpărătorul, Susținătorul și Conducătorul Universului. Dumnezeu este infinit în sfințenie și desăvârșit în toate celelalte atribute ale Sale. Lui Îi datorăm cea mai mare dragoste, adorare și supunere. Dumnezeul etern ni se revelează ca Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, cu atribute personale distincte dar fără deosebire în natura, esența sau ființa.

A. Dumnezeu Tatăl

Dumnezeu Tatăl domnește cu providența Sa protectoare peste tot universul, peste toate creaturile Sale, și peste suvoiul curgerii istoriei umane, făcând-o să împlinească scopurile harului Său. El este atotputernic, atotiubitor și atotînțelept. Dumnezeu este un Tată adevărat pentru aceia care au devenit copii ai lui Dumnezeu prin credința în Isus Cristos. Atitudinea Lui părintească este îndreptată spre toți oamenii.

Geneza 1:1; 2:7; Exod 3:14; 6:2-3; 15:11 ff.; 20:1 ff.; Levitic 22:2; Deuteronom 6:4; 32:6; 1 Cronici 29:10; Psalm 19:1-3; Isaia 43:3, 15; 64:8; Ieremia 10:10; 17:13; Matei 6:9 ff.; 7:11; 23:9; 28:19; Marcu 1:9-11; Ioan 4:24; 5:26; 14:6-13; 17:1-8; Faptele Apostolilor 1:7; Romani 8:14-15; 1 Corinteni 8:6; Galateni 4:6; Efeseni 4:6; Coloseni 1:15; 1 Timotei 1:17; Evrei 11:6; 12:9; 1 Petru 1:17; 1 Ioan 5:7

B. Dumnezeu Fiul

Cristos este eternul Fiu al lui Dumnezeu. Isus Cristos s-a întrupat prin Duhul Sfânt și prin nașterea din fecioară Maria. Isus a revelat și a împlinit în mod desăvârșit voia lui Dumnezeu, luând asupra Lui Însuși limitările și prerogativele naturii umane, identificându-se complet cu omenirea, dar rămânând El Însuși fără pacat. El S-a supus legii divine și a cinstit-o, iar prin moartea Sa pe cruce a făcut posibilă răscumpărarea omului din păcat. A înviat din morți în trup glorificat și s-a arătat ucenicilor drept același care a fost cu ei și înainte de răstignirea Sa. S-a înălțat la cer și este acum înălțat la dreapta lui Dumnezeu, unde stă ca Mijlocitor, părtaș al naturii dumnezeiești și al naturii umane, și ca Acela în persoana căruia se realizează împăcarea dintre Dumnezeu și om. Se va întoarce în putere și glorie să judece lumea și să ducă la îndeplinire misiunea Sa răscumpărătoare. Locuiește acum în toți credincioșii ca Domnul lor cel viu și întotdeauna prezent.

Geneza 18:1 ff.; Psalm 2:7 ff.; 110:1 ff.; Isaia 7:14; 53; Matei 1:18-23; 3:17; 8:29; 11:27; 14:33; 16:16, 27; 17:5; 27; 28:1-6, 19; Marcu 1:1; 3:11; Luca 1:35; 4:41; 22:70; 24:46; Ioan 1:1-18, 29; 10:30,38; 11:25-27; 12:44-50; 14:7-11; 16:15-16, 28; 17:1-5, 21-22; 20:1-20, 28; Faptele Apostolilor 1:9; 2:22-24; 7:55-56; 9:4-5, 20; Romani 1:3-4; 3:23-26; 5:6-21; 8:1-3, 34; 10:4; 1 Corinteni 1:30; 2:2; 8:6; 15:1-8, 24-28; 2 Corinteni 5:19-21; Galateni 4:4-5; Efeseni 1:20; 3:11; 4:7-10; Filipeni 2:5-11; Coloseni 1:13-22; 2:9; 1 Tesaloniceni 4:14-18; 1 Timotei 2:5-

6; 3:16; Tit 2:13-14; Evrei 1:1-3; 4:14-15; 7:14-28; 9:12-15, 24-28; 12:2; 13:8; 1 Petru 2:21-25; 3:22; 1 Ioan 1:7-9; 3:2; 4:14-15; 5:9; 2 Ioan 7-9; Apocalipsa 1:13-16; 5:9-14; 12:10-11; 13:8; 19:16

C. Dumnezeu Duhul Sfânt

Duhul Sfânt este Duhul lui Dumnezeu. El a inspirat sfinții din vechime să scrie Scripturile. Prin iluminare, El îi ajută pe oameni să priceapă adevărul. El îl proslăvește pe Cristos. El dovedește lumea vinovată în ce privește păcatul, neprihănirea și judecata. El îi cheamă pe oameni la Salvatorul lor, și realizează înnoirea lor prin nașterea din nou. El cultivă caracterul Creștinului, îi mângâie pe cei credincioși și le dă daruri spirituale pentru slujirea lui Dumnezeu prin Biserica Lui. El îl pecetluiește pe cel credincios pentru ziua răscumpărării finale. Prezența Lui în viața creștinului ne dă certitudinea că Dumnezeu îl va duce pe cel credincios la statura plinătății lui Cristos. El învață și împuternicește credinciosul și biserica în lucrarea de închinare, evanghelizare și slujire.

Geneza 1:2; Judecători 14:6; Iov 26:13; Psalm 51:11; 139:7 ff.; Isaia 61:1-3; Ioel 2:28-32; Matei 1:18; 3:16; 4:1; 12:28-32; 28:19; Marcu 1:10, 12; Luca 1:35; 4:1, 18-19; 11:13; 12:12; 24:49; Ioan 4:24; 14:16-17, 26; 15:26; 16:7-14; Faptele Apostolilor 1:8; 2:1-4, 38; 4:31; 5:3; 6:3; 7:55; 8:17, 39; 10:44; 13:2; 15:28; 16:6; 19:1-6; Romani 8:9-11, 14-16, 26-27; 1 Corinteni 2:10-14; 3:16; 12:3-11; Galateni 4:6; Efeseni 1:13-14; 4:30; 5:18; 1 Tesaloniceni 5:19; 1 Timotei 3:16; 4:1; 2 Timotei 1:14; 3:16; Evrei 9:8, 14; 2 Petru 1:21; 1 Ioan 4:13; 5:6-7; Apocalipsa 1:10; 22:17

III. Omul

Omul a fost creat printr-un act special de Dumnezeu, după chipul și asemănarea Sa și este coroana creației Lui. La început omul a fost făcut și înzestrat de Creatorul Său cu libertatea de a alege. Prin alegerea lui liberă omul a păcătuit împotriva lui Dumnezeu și a adus păcatul în rasa umană. Fiind ispitit de Satana, omul a călcat porunca lui Dumnezeu și a căzut din starea lui de inocență inițială, ceea ce a face ca urmașii lui să moștenească o natură și un mediu înconjurător înclinate spre păcat și din momentul când sunt capabili de acțiuni morale devin călcători ai poruncilor divine și sunt sub osândă. Numai harul lui Dumnezeu îl poate readuce pe om în sfânta părtășie cu El și-l poate ajuta să-și îndeplinească scopul pentru care l-a creat Dumnezeu. Sanctitatea personalității umane este evidentă din faptul că Dumnezeu l-a creat pe om după chipul și asemănarea Sa, și din faptul că Cristos a murit pentru om; ca atare fiecare om are în sine demnitate și merită respect și dragoste creștină.

Geneza 1:26-30; 2:5, 7, 18-22; 3; 9:6; Psalm 1; 8:3-6; 32:1-5; 51:5; Isaia 6:5; Ieremia 17:5; Matei 16:26; Faptele Apostolilor 17:26-31; Romani 1:19-32; 3:10-18, 23; 5:6, 12, 19; 6:6; 7:14-25; 8:14-18, 29; 1 Corinteni 1:21-31; 15:19, 21-22; Efeseni 2:1-22; Coloseni 1:21-22; 3:9-11

IV. Mântuirea

Mântuirea implică răscumpărarea deplină a omului și este oferită fără plată tuturor acelor care-L acceptă pe Isus Cristos ca Domn și Mântuitor, pe Cel care a obținut prin sângele Lui răscumpărarea celui credincios. În sensul ei deplină mântuirea include nașterea din nou, sfințirea și glorificarea.

A. Regenerarea, sau nașterea din nou, este o lucrare a harului lui Dumnezeu prin care credincioșii devin creaturi noi în Isus Cristos. Ea este o schimbare a inimii produsă de Duhul Sfânt prin convingerea de păcat, la care cel credincios răspunde prin pocăința față de Dumnezeu și prin credința în Domnul Isus Cristos. Pocăința și credința sunt nedespărțite ca experiențe ale harului. Pocăința este întoarcerea sinceră de la păcat spre Dumnezeu. Credința este primirea lui Isus Cristos ca Domn și Mântuitor și predarea întregii personalități înaintea Lui. Justificarea este harul achitării depline a credinciosului, bazată pe imputarea neprihănirii lui Cristos asupra tuturor păcătoșilor care se pocăiesc și cred în Cristos. Justificarea îl plasează pe cel credincios într-o relație de pace și de bunăvoință din partea lui Dumnezeu.

B. Sfințenia este experiența prin care, începând cu momentul nașterii din nou, credinciosul este pus de-o parte pentru scopurile lui Dumnezeu și crește spre perfecțiune morală și spirituală prin prezența și puterea Duhului Sfânt care locuiește în el. Creșterea în har trebuie să continue pe toată durata vieții celui născut din nou.

C. Glorificarea este punctul culminant al mântuirii, starea finală binecuvântată și permanentă a celui răscumpărat.

Geneza 3:15; Exod 3:14-17; 6:2-8; Matei 1:21; 4:17; 16:21-26; 27:22 la 28:6; Luca 1:68-69; 2:28-32; Ioan 1:11-14, 29; 3:3-21, 36; 5:24; 10:9, 28-29; 15:1-16; 17:17; Faptele Apostolilor 2:21; 4:12; 15:11; 16:30-31; 17:30-31; 20:32; Romani 1:16-18; 2:4; 3:23-25; 4:3 ff.; 5:8-10; 6:1-23; 8:1-18, 29-39; 10:9-10, 13; 13:11-14; 1 Corinteni 1:18, 30; 6:19-20; 15:10; 2 Corinteni 5:17-20; Galateni 2:20; 3:13; 5:22-25; 6:15; Efeseni 1:7; 2:8-22; 4:11-16; Filipeni 2:12-13; Coloseni 1:9-22; 3:1 ff.; 1 Tesaloniceni 5:23-24; 2 Timotei 1:12; Tit 2:11-14; Evrei 2:1-3; 5:8-9; 9:24-28; 11:1 - 12:8, 14; Iacov 2:14-26; 1 Petru 1:2-23; 1 Ioan 1:6 la 2:11; Apocalipsa 3:20; 21:1 la 22:5.

V. Păstrarea sfinților în har

Alegerea este scopul măreț al lui Dumnezeu, în conformitate cu care El înnoiește, sfințește și duce păcătoșii în glorie. Este în plină concordanță cu voința liberă a omului și cuprinde tot ceea ce este necesar pentru viață. Este prezentarea glorioasă a bunătății suverane a lui Dumnezeu și este înțelepciune infinită, sfântă și neschimbată. Exclue mândria și promovează smerenia.

Toți adevărații credincioși rabdă până la sfârșit. Cei pe care Dumnezeu i-a primit în Cristos, și care au fost sfințiți prin Duhul Sfânt nu vor cădea niciodată din starea de har, ci vor stăruși până la capăt. E posibil ca și credincioșii să cadă în păcat datorită neglijenței și ispitelor, întristând Duhul Sfânt, șubrezind harul și mângâierea lor, aducând rușine cauzei lui Cristos, și disciplină asupra lor însăși, dar ei pot fi ridicați de puterea lui Dumnezeu prin credința spre mântuire.

Geneza 12:1-3; Exod 19:5-8; 1 Samuel 8:4-7, 19-22; Isaia 5:1-7; Ieremia 31:31 ff.; Matei 16:18-19; 21:28-45; 24:22, 31; 25:34; Luca 1:68-79; 2:29-32; 19:41-44; 24:44-48; Ioan 1:12-14; 3:16; 5:24; 6:44-45, 65; 10:27-29; 15:16; 17:6, 12, 17-18; Faptele Apostolilor 20:32; Romani 5:9-10; 8:28-39; 10:12-15; 11:5-7. 26-36; 1 Corinteni 1:1-2; 15:24-28; Efeseni 1:4-23; 2:1-10; 3:1-11; Coloseni 1:12-14; 2 Tesaloniceni 2:13-14; 2 Timotei 1:12; 2:10, 19; Evrei 11:39 - 12:2; 1 Petru 1:2-5, 13; 2:4-10; 1 Ioan 1:7-9; 2:19; 3:2

VI. Biserica

O biserică nou-testamentală a Domnului Isus Cristos este un grup local de credincioși botezați care sunt asociați prin legământ în credința și părtașia Evangheliei, care practică cele două simboluri ale lui Cristos (cina și botezul), care sunt dedicați învățaturii Sale, care folosesc darurile, drepturile și privilegiile investite în ei de Cuvântul Său și care caută să răspândească Evanghelia până la marginile pământului. Această biserică locală este o grupare autonomă, care acționează în proces democratic sub Conducerea lui Isus Cristos. Într-o astfel de adunare membrii sunt egali în drepturi și în responsabilități. Singurele poziții distincte recomandate de Scriptură sunt pastorii și diaconii.

Noul Testament vorbește de asemenea despre Biserică ca și trup al lui Cristos care-i include pe toți răscumpărații din toate timpurile.

Matei 16:15-19; 18:15-20; Faptele Apostolilor 2:41-42, 47; 5:11-14; 6:3-6; 13:1-3; 14:23, 27; 15:1-30; 16:5; 20:28; Romani 1:7; 1 Corinteni 1:2; 3:16; 5:4-5; 7:17; 9:13-14; 12; Efeseni 1:22-23; 2:19-22; 3:8-11, 21; 5:22-32; Filipeni 1:1; Coloseni 1:18; 1 Timotei 3:1-15; 4:14; 1 Petru 5:1-4; Apocalipsa 2-3; 21:2-3

VII. Botezul și Cina Domnului

Botezul creștin este cufundarea celui credincios în apă în Numele Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfânt. El este un act al ascultării, simbolizând credința într-un Mântuitor crucificat, îngropat și înviat, moartea credinciosului față

de păcat, îngroparea firii vechi și învierea la o viață nouă în Isus Cristos. Botezul este o mărturie despre credința în învierea finală a celor morți. Fiind o practică bisericească, botezul este o condiție obligatorie pentru a intra în dreptul de membru al bisericii și pentru participarea la Cina Domnului.

Cina Domnului este un act simbolic de ascultare prin care membrii bisericii, prin împărtășirea cu pâinea și rodul viței, comemorează moartea Răscumpărătorului lor și anticipează cea de-a doua Lui venire.

Matei 3:13-17; 26:26-30; 28:19-20; Marcu 1:9-11; 14:22-26; Luca 3:21-22; 22:19-20; Ioan 3:23; Faptele Apostolilor 2:41-42; 8:35-39; 16:30-33; Faptele Apostolilor 20:7; Romani 6:3-5; 1 Corinteni 10:16, 21; 11:23-29; Coloseni 2:12

VIII. Ziua Domnului

Prima zi din săptămână este Ziua Domnului. Ea este o instituție creștină care trebuie respectată în mod regulat. Ea comemorează învierea lui Cristos dintre cei morți și trebuie pusă deoparte pentru devoțiune spirituală și închinare, atât în public, cât și în particular, prin abținerea de la distracțiile lumești, prin odihnă de la activitățile muncii cotidiene, singura excepție fiind munca strict necesară și faptele milei.

Exod 20:8-11; Matei 12:1-12; 28:1 ff.; Marcu 2:27-28; 16:1-7; Luca 24:1-3, 33-36; Ioan 4:21-24; 20:1, 19-28; Faptele Apostolilor 20:7; 1 Corinteni 16:1-2; Coloseni 2:16; 3:16; Apocalipsa 1:10

IX. Împărăția lui Dumnezeu

Împărăția lui Dumnezeu include două aspecte: în general, suveranitatea Lui peste tot universul, și, în particular, suveranitatea Lui peste toți cei care, de bună voie, Îl recunosc pe El ca și Împărat al lor. În sens restrâns, Împărăția este teritoriul spiritual al mântuirii, în care oamenii intră prin încredere și devotament copilăresc față de Isus Cristos. Creștinii trebuie să se roage și să lucreze pentru ca să vină Împărăția și să se facă voia lui Dumnezeu pe tot pământul. În forma ei plenară, Împărăția va fi instaurată la sfârșitul veacului, la revenirea lui Isus Cristos.

Geneza 1:1; Isaia 9:6-7; Ieremia 23:5-6; Matei 3:2; 4:8-10, 23; 12:25-28; 13:1-52; 25:31-46; 26:29; Marcu 1:14-15; 9:1; Luca 4:43; 8:1; 9:2; 12:31-32; 17:20-21; 23:42; Ioan 3:3; 18:36; Faptele Apostolilor 1:6-7; 17:22-31; Romani 5:17; 8:19; 1 Corinteni 15:24-28; Coloseni 1:13; Evrei 11:10, 16; 12:28; 1 Petru 2:4-10; 4:13; Apocalipsa 1:6, 9; 5:10; 11:15; 21-22

X. Vremurile din urmă

Dumnezeu la timpul hotărât de El, și pe căile hotărâte de El, va aduce în curând sfârșitul lumii. Conform promisiunilor Lui, Isus Cristos va reveni personal, vizibil și în glorie, pe pământ; morții vor învia; și Cristos va judeca toți oamenii după dreptate. Cei păcătoși vor fi aruncați în Iad, locul de pedeapsa veșnică. Neprihăniții înviați în trupuri de slavă vor fi răsplătiți și vor locui pe vecie în Cer cu Domnul.

Isaia 2:4; 11:9; Matei 16:27; 18:8-9; 19:28; 24:27, 30, 36, 44; 25:31-46; 26:64; Marcu 8:38; 9:43-48; Luca 12:40, 48; 16:19-26; 17:22-37; 21:27-28; Ioan 14:1-3; Faptele Apostolilor 1:11; 17:31; Romani 14:10; 1 Corinteni 4:5; 15:24-28, 35-58; 2 Corinteni 5:10; Filip. 3:20-21; Coloseni 1:5; 3:4; 1 Tesaloniceni 4:14-18; 5:1 ff.; 2 Tesaloniceni 1:7 ff.; 2; 1 Timotei 6:14; 2 Timotei 4:1, 8; Tit 2:13; Evrei 9:27-28; Iacov 5:8; 2 Petru 3:7 ff.; 1 Ioan 2:28; 3:2; Iuda 14; Apocalipsa 1:18; 3:11; 20:1 la 22:13

XI. Evangheliism și Misiune

Este datoria și privilegiul fiecărui urmaș al lui Cristos și a fiecărei biserici a lui Isus Cristos de a merge să facă ucenici din toate neamurile. Renașterea spirituală prin Duhul Sfânt înseamnă și dobândirea dragostei pentru alții. Efortul misionar colectiv este deci rezultatul manifestării nașterii din nou și este poruncit în repetate rânduri în

învățăturile lui Cristos. Este de datoria fiecărui copil al lui Dumnezeu să stăruiască continuu în câștigarea celor pierduți pentru Cristos, atât prin efort personal, cât și prin orice alte metode în armonie cu Evanghelia lui Cristos.

Geneza 12:1-3; Exod 19:5-6; Isaia 6:1-8; Matei 9:37-38; 10:5-15; 13:18-30, 37-43; 16:19; 22:9-10; 24:14; 28:18-20; Luca 10:1-18; 24:46-53; Ioan 14:11-12; 15:7-8, 16; 17:15; 20:21; Faptele Apostolilor 1:8; 2; 8:26-40; 10:42-48; 13:2-3; Romani 10:13-15; Efeseni 3:1-11; 1 Tesaloniceni 1:8; 2 Timotei 4:5; Evrei 2:1-3; 11:39 la 12:2; 1 Petru 2:4-10; Apocalipsa 22:17

XII. Școlarizarea

Scopul școlarizării în Împărăția lui Cristos este asociat cu activitățile misionare și de caritate și este finanțat prin suportul liber consimțit al bisericilor. Un sistem școlar creștin adecvat este necesar în împlinirea programului de maturizare spirituală pentru poporul lui Cristos.

În educația creștină ar trebui să existe un echilibru sănătos între libertatea academică și responsabilitatea academică. În orice relație ordonată a vieții umane libertatea este totdeauna limitată, niciodată absolută. Libertatea unui profesor care activează în școlile, colegiile și seminarile creștine este limitată de supunerea față de suveranitatea lui Isus Cristos, de caracterul autoritar al Scripturii și de scopul distinct pentru care există școlile creștine.

Deuteronom 4:1, 5, 9, 14; 6:1-10; 31:12-13; Neemia 8:1-8; Iov 28:28; Psalm 19:7 ff.; 119:11; Proverbe 3:13 ff.; 4:1-10; 8:1-7, 11; 15:14; Ecclesiastul 7:19; Matei 5:2; 7:24 ff.; 28:19-20; Luca 2:40; 1 Corinteni 1:18-31; Efeseni 4:11-16; Filipeni 4:8; Coloseni 2:3, 8-9; 1 Timotei 1:3-7; 2 Timotei 2:15; 3:14-17; Evrei 5:12 la 6:3; Iacov 1:5; 3:17

XIII. Dărnicia

Dumnezeu este sursa tuturor binecuvântărilor temporare și spirituale; tot ce avem și tot ce suntem Îi datorăm Lui. În administrarea posesiunilor lor, creștinii au o îndatorire de ordin spiritual, o chemare sfântă prevăzută în Evanghelie și o preocupare dictată de natura slujirii lor în lume. Ei sunt deci sub obligația de a-L servi pe Dumnezeu cu timpul lor, cu talentele lor și cu tot ce au din punct de vedere material. Creștinii trebuie să recunoască faptul că toate acestea le sunt încredințate pentru a fi folosite spre gloria lui Dumnezeu și spre ajutorarea altora. În conformitate cu Scripturile, creștinii trebuie să dăruiască din ceea ce au cu bucurie, în mod regulat, sistematic, proporțional cu venitul lor și de bună voie pentru înaintarea cauzei Răscumpărătorului pe pământ.

Geneza 14:20; Levitic 27:30-32; Deuteronom 8:18; Maleahi 3:8-12; Matei 6:1-4, 19-21; 19:21; 23:23; 25:14-29; Luca 12:16-21,42; 16:1-13; Faptele Apostolilor 2:44-47; 5:1-11; 17:24-25; 20:35; Romani 6:6-22; 12:1-2; 1 Corinteni 4:1-2; 6:19-20; 12; 16:1-4; 2 Corinteni 8-9; 12:15; Filipeni 4:10-19; 1 Petru 1:18-19

XIV. Cooperarea

În măsura în care realitatea o cere, poporul lui Cristos trebuie să se organizeze în asociații și convenții pentru cooperare la cel mai înalt nivel în atingerea scopului măreț al Împărăției lui Dumnezeu. Astfel de organizații nu au însă nici o autoritate unele asupra altora sau asupra bisericilor locale. Ele au un caracter voluntar și cu scop consultativ și sunt destinate să stimuleze, să combine și să direcționeze în cel mai efektiv mod energiile poporului creștin. Membrii bisericilor Nou Testamentale trebuie să coopereze unii cu alții pentru înaintarea lucrărilor misionare, de educație și de binefacere care duc la extinderea Împărăției lui Cristos. În sens Nou Testamental, unitatea creștină este definită drept o armonizare spirituală și o cooperare voluntară a diferitelor grupe din poporul creștin care urmăresc împlinirea unor scopuri comune. Cooperarea este de dorit și justificată chiar și între diferite denominații creștine, atunci când scopul urmărit este el însuși justificat și când aceasta cooperare nu implică o încălcare a conștiinței sau un compromis al loialității față de Cristos și față de Cuvântul Său așa cum este el revelat în Noul Testament.

Exod 17:12; 18:17 ff.; Judecători 7:21; Ezra 1:3-4; 2:68-69; 5:14-15; Neemia 4; 8:1-5; Matei 10:5-15; 20:1-16; 22:1-10; 28:19-20; Marcu 2:3; Luca 10:1 ff. Faptele Apostolilor 1:13-14; 2:1 ff.; 4:31-37; 13:2-3; 15:1-35; 1 Corinteni 1:10-17; 3:5-15; 12; 2 Corinteni 8-9; Galateni 1:6-10; Efeseni 4:1-16; Filipeni 1:15-18

XV. Creștinul și Ordinea Socială

Fiecare creștin este obligat să caute să instaureze autoritatea supremă a voii lui Cristos atât în viața personală, cât și în viața socială. Mijloacele și metodele folosite pentru îmbunătățirea societății și pentru instaurarea bunelor moravuri între oameni pot fi de un ajutor real și permanent numai când sunt înrădăcinate în renașterea individului prin harul acordat de Dumnezeu în Isus Cristos. Creștinul trebuie să confrunte, în Duhul lui Cristos, orice formă de lăcomie, egoism sau viciu. El trebuie să lucreze ca să aibă ce să dea orfanilor, nevoiașilor, bătrânilor, săracilor și celor bolnavi. Fiecare creștin trebuie să caute să aducă economia, guvernul și societatea ca un tot unitar sub balanța principiilor dreptății, adevărului și dragostei frățești. Pentru promovarea acestor scopuri, creștinii trebuie să fie gata să colaboreze cu toți oamenii de bine, suportând orice cauză bună, fiind întotdeauna gata să acționeze în spiritul dragostei, dar fără a compromite loialitatea pentru Cristos și pentru adevărul Său.

Exod 20:3-17; Levitic 6:2-5; Deuteronom 10:12; 27:17; Psalm 101:5; Mica 6:8; Zaharia 8:16; Matei 5:13-16, 43-48; 22:36-40; 25:35; Marcu 1:29-34; 2:3 ff.; 10:21; Luca 4:18-21; 10:27-37; 20:25; Ioan 15:12; 17:15; Romani 12-14; 1 Corinteni 5:9-10; 6:1-7; 7:20-24; 10:23 la 11:1; Galateni 3:26-28; Efeseni 6:5-9; Coloseni 3:12-17; 1 Tesaloniceni 3:12; Filimon; Iacov 1:27; 2:8

XVI. Pacea și Războiul

Este de datoria creștinilor să caute pacea cu toți oamenii pe principiile dreptății. În conformitate cu spiritul și învățătura lui Cristos, ei trebuie să facă tot ce atârnă de ei ca să pună capăt războiului.

Adevăratul remediu pentru duhul războinic este Evanghelia Domnului nostru. Cea mai imperioasă nevoie a lumii este aceea de a accepta învățătura Lui în toate problemele dintre oameni și națiuni, și aceea de a aplica practic Legea Lui bazată pe iubire.

Isaia 2:4; Matei 5:9, 38-48; 6:33; 26:52; Luca 22:36, 38; Romani 12:18-19; 13:1-7; 14:19; Evrei 12:14; Iacov 4:1-2

XVII. Libertatea religioasă

Dumnezeu singur este Stăpânul conștiinței, iar El o vrea eliberată de robia oricăror învățături și porunci omenești care sunt împotriva Cuvântului Său și nu-L reprezintă. Biserica și Statul trebuie să fie separate. Statul datorează fiecărei biserici protecție și garantarea deplinei libertăți de a persevera în împlinirea scopurilor ei spirituale. În garantarea libertății religioase, Statul nu trebuie să favorizeze diferențiat nici un fel de grup eclesial sau denominațional. Pentru că stăpânirile civile sunt rânduite de Dumnezeu, este de datoria creștinilor să le fie supuse în toate lucrurile care nu sunt contrare cu voința Lui revelată. Biserica n-are voie să recurgă la ajutor din partea Statului pentru împlinirea lucrării ei. Evanghelia lui Cristos prevede ca împlinirea scopurilor ei să fie făcută exclusiv prin resurse aflate în perimetrul strict al Bisericii. Statul nu are dreptul să penalizeze pe cineva pentru opiniile sale religioase, orice formă ar lua acestea. Statul nu are dreptul să impună taxe pentru suportul oricărei forme de religie. Idealul creștin este “O biserică liberă într-un stat liber”, iar aceasta implică dreptul tuturor oamenilor de a avea acces liber și nestânjenit la Dumnezeu, precum și dreptul de a formula și de a propaga opinii în sfera religioasă fără nici un amestec din partea puterii civile.

Geneza 1:27; 2:7; Matei 6:6-7, 24; 16:26; 22:21; Ioan 8:36; Faptele Apostolilor 4:19-20; Romani 6:1-2; 13:1-7; Galateni 5:1, 13; Filipeni 3:20; 1 Timotei 2:1-2; Iacov 4:12; 1 Petru 2:12-17; 3:11-17; 4:12-19

XVIII. Familia

Dumnezeu a orânduit familia ca și instituția de temelie a societății. Ea este compusă din persoane înrudite unele cu altele prin căsătorie, sânge sau adopțiune. Căsătoria este legământul stabilit între un bărbat și o femeie care se leagă să rămână împreună pe toată durata vieții. Căsătoria este un dar unic prin care Dumnezeu realizează câteva scopuri: ilustrează unirea dintre Cristos și Biserica Sa, pune la dispoziția bărbatului căsătorit și a femeii căsătorite un cadru pentru relațiile de intimitate în care aceștia își împlinesc trăirile sexuale în conformitate cu standardele biblice și perpetuează rasa umană.

Bărbatul și nevasta au o valoare egală înaintea lui Dumnezeu, fiind creați amândoi după chipul și asemănarea Lui. Relațiile de căsătorie ilustrează felul în care se poartă Dumnezeu cu poporul Sau. Bărbatul trebuie să-și iubească nevasta după cum și Cristos și-a iubit Biserica. Dumnezeu i-a dat bărbatului responsabilitatea să hrănească, să păzească și să conducă familia lui. Nevasta trebuie să se supună de bună voie autorității bărbatului care o slujește din dragoste, după cum și Biserica este supusă de bună voie lui Cristos, Capul ei. Creată ca și bărbatul după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, nevasta este egală cu el înaintea lui Dumnezeu și a primit din partea lui Dumnezeu responsabilitatea de a-și respecta bărbatul, de a-l sluji ca un ajutor potrivit în administrarea casei și în formarea noii generații.

Copiii, din momentul concepției, sunt o binecuvântare și o moștenire de la Domnul. Părinții trebuie să arate copiilor prin viața lor modelul lui Dumnezeu pentru viața de căsătorie. Părinții trebuie să-i învețe pe copiii lor valori morale și spirituale și să-i determine, prin exemplul personal consistent și prin disciplina dragostei să facă decizii bazate pe adevărul biblic. Copiii trebuie să-și cinstească părinții și să le fie supuși.

Geneza 1:26-28; 2:18-25; 3:1-20; Exod 20:12; Deuteronom 6:4-9; Iosua 24:15; 1 Samuel 1:26-28; Psalm 78:1-8; 127; 128; 139:13-16; Proverbe 1:8; 5:15-20; 6:20-22; 12:4; 13:24; 14:1; 17:6; 18:22; 22:6,15; 23:13-14; 24:3; 29:15,17; 31:10-31; Eclesiastul 4:9-12; 9:9; Maleahi 2:14-16; Matei 5:31-32; 18:2-5; 19:3-9; Marcu 10:6-12; Romani 1:18-32; 1 Corinteni 7:1-16; Efeseni 5:21-33; 6:1-4; Coloseni 3:18-21; 1 Timotei 5:14; 2 Timotei 1:3-5; Tit 2:3-5; Evrei 13:4; 1 Petru 3:1-7.

CAPITOLUL 3

d) Care este cea mai veche Biserică?

O premiză istorică falsă afirmă că ortodoxia ar fi perpetuatoarea creștinismului primar, iar protestantismul (și neoprotestanții: bapțiști, menoniți, creștini după Evanghelie, pentecostali, etc.) ar fi doar niște apariții târzii, relativ moderne, desprinse de filonul istoric sănătos, într-o încercare de modernizare a formelor de expresie.

Iată o corectare necesară.

Protestantismul, așa cum îi arată și numele (și neoprotestanții) au apărut ca o "întoarcere" la originile neotestamentale. Ei au contestat alterarea bisericilor istorice (catolică și ortodoxă) și s-au întors la specificul, substanța și formele de exprimare care au caracterizat Biserica inițială, Biserica primară. Prin "protestul" lor, neoprotestanții refuză să mai practice deformările și denaturările bisericilor istorice care au rezultat din tot felul de compromisuri de fond și formă cu puterile politice din istorie și cu religiile păgâne și păgânizante.

Neoprotestanții au preferat să părăsească o formă alterată a creștinismului în care biserica este plină de tradiții, dar fără Biblie, iar creștinii au legătură cu Maria și cu tot felul de sfinți, mai mult sau mai puțin veritabili, dar trăiesc fără o relație personală cu Cristos.

Din această perspectivă, fiind biblică, mișcarea neoprotestantă are cea mai mare vechime, iar bisericile istorice pline de tradiții omenești sterile și străine de viața Bisericii primare sunt doar alterări ulterioare ale spiritului și formei Bisericii nouotestamentale. Viața Bisericilor istorice și felul lor de manifestare sunt predominant îmbâcsite cu inovații și invenții omenești "patentate" la diferite Consilii sinodale sau prin nu știu ce "bule" cu autoritate papală. Printre aceste "adăugiri" fără suport biblic ne mulțumim să enumerăm aici cultul moaștelor, botezul

copiilor, cultul Mariei și al sfinților, închinarea la icoane, liturghiile și slujbele sacerdotale, indulgențele și canoanele, descântecurile și odăjdiele preoțești, sărbătorile calendarului "creștin" și structurile ecleziastice. Toate acestea sunt străine textului Noului Testament, n-au existat pe vremea primei Biserici și au fost, ca urmare, declarate nule și neavenite în practica și crezul bisericilor neoprotestante.

În contextul existenței unui "protest" istoric față de decadența Bisericii istorice, neoprotestanții s-au dus chiar mai departe decât "protestanții" practicând și "separarea de puterea politică a vremii". Eu au reșezat astfel o relație clară între Stat și Biserică, caracterizată prin respect reciproc, dar manifestată prin nealiniere și neamestec. Bisericile neoprotestante s-au întors la învățătura celor două împărății: cea contemporană, "a lumii", deosebită de Biserică și ostilă creștinilor prin natura ei păcătoasă, și cea viitoare, "a lui Dumnezeu", în care va domni neprihănirea.

Care este deci cea mai veche Biserică?

Din punct de vedere al relației cu Statul, Bisericile istorice se întorc numai până în epoca de după Constantin cel Mare, când s-a oficializat statutul creștinismului și a început cochetarea cu puterea politică. Bisericile neoprotestante s-au întors la secolul întâi și la secolele martirajelor, păstrând față de Stat rezerva recomandată de Cristos. În formele de loialitate, neoprotestanții au fost învățați de Cristos "să dea Cezarului ceea ce este a Cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este a lui Dumnezeu".

În participare, neoprotestanții Îl cred pe Cristos când Acesta le spune că ei "sunt în lume, dar nu mai sunt din lume", se așteaptă să fie "persecutați", ca și întemeietorul lor, "din cauza neprihănirii".

Prin contrast cu neoprotestanții, membrii bisericilor istorice sunt integrați organic cu societatea contemporană pe care o privesc drept o formă actuală a Împărăției divine, potențial creștină (Stat creștin și națiune creștină).

Este foarte limpede să vezi cine a rămas lângă poziția și realitatea biblică și cine s-a îndepărtat de ea prin compromisuri cu puterea politică.

Care este deci cea mai veche Biserică?

Din punct de vedere al dogmaticii, prin întoarcerea la principiul "Sola Scriptura", Luther a schimbat orientarea istorică, a negat necesitatea și validitatea tuturor adăugirilor de tradiții și datini omenești și i-a îndemnat pe creștini să reia legătură organică cu Biserica primară. Cei care au ascultat îndemnul lui sunt astăzi cei ce practică învățătura Bisericii timpurii, cei ce n-au vrut să-l asculte se complac în practicarea unor adaosuri târzii care continuă să se înmulțească. Este limpede că cei care s-au întors la Noul Testament sunt mai vechi în originea lor decât cei care se trag doar din dogmatica sinoadelor și a adăugirilor de datini și ritualuri târzii:

"Degeaba Mă cinstesc ei, dând învățături care nu sunt decât niște porunci omenești."... "Ați desființat frumos porunca lui Dumnezeu, ca să țineți datina voastră.... și așa ați desființat Cuvântul lui Dumnezeu, prin datina voastră. Și faceți multe alte lucruri de felul acesta." (Marcu 7:7,9,13).

Care este cea mai veche Biserică?

Din punct de vedere al învățăturii despre mântuire, bisericile neoprotestante s-au întors să împărtășească învățătura apostolică. Biserica Ortodoxă are o doctrină despre mântuire plină de elemente gnostice târzii, combătute vehement de apostolul Ioan în epistolele sale, dar acceptate mai târziu în mod vinovat de unii din "părinții Bisericii". Din pricina influențelor gnostice, în ortodoxie, ideea totalei depravări a omului ("Căci în păcat și în fărădelege m-a născut mama mea", "nu este nici un singur om neprihănit măcar", "trebuie să vă nașteți din nou", etc.) a fost înlocuită azi cu ideea că în fiecare om există o "sămânță dumnezeiască" care trebuie adusă în contact cu tainele Bisericii și dusă la rodire spre mântuirea finală. Paralela cu iluminarea și trecerea prin sferele misterelor gnostice este evidentă.

Bisericile neoprotestante s-au întors la doctrina biblica a mântuirii, în care oamenilor li se poruncește să se pocăiască față de Dumnezeu, să creadă în jertfa ispășitoare a lui Cristos și să fie născuți din nou prin înfierea lucrată de Duhul Sfânt. Elementul "convertirii" conștiente și personale este așezat ca punct de răscruce între viața de păcat și viața trăită în neprihănire. Numai cine împărtășește aceste învățături ale Noului Testament poate spune că se trage din izvorul inițial al Bisericii primare. Ceilalți sunt produse secundare ale alterărilor de-a lungul secolelor.

Care este cea mai veche Biserică?

În orice caz nu cea care se reazemă astăzi pe ierarhii eclesiastice și pe grade preoțești. Biserica primară nu le-a cunoscut nici pe unele, nici pe celelalte. Aceste imitații ale structurilor iudaice străvechi sau ale templelor și religiilor păgâne au apărut în viața Bisericii de abia prin secolele de după legăturile compromițătoare cu Statul politic. Ca să poată funcționa în Stat, Biserica a emulat structurile piramidale ale ierarhiilor de Stat și a părăsit simplitatea unei familii creștine în care toți credincioșii erau frați:

"Voi să nu vă numiți Rabi! Fiindcă Unul singur este Învățătorul vostru: Cristos, și voi toți sunteți frați. și "Tată" ("părinte") să nu numiți pe nimeni pe pământ; pentru că Unul singur este Tatăl vostru: Acela care este în ceruri. Să nu vă numiți "Dascăli"; căci Unul singur este Dascălul vostru: Cristosul." (Matei 23:8-10)

Nicăieri în Noul Testament nu ni se vorbește despre grade preoțești în Biserică. Și de ce am vrea să-i avem printre noi pe urmașii acelor care L-au răstignit pe Domnul Isus? Preoția vechi-testamentală a apus în răsăritul mării preoții a lui Cristos. Preoția levitică a fost desființată în Biserică de preoția de tipul lui Melhisedec. Astăzi nimeni nu mai poate pretinde că se trage din neamul preoțesc. Numirea de preoți este aplicată doar generic tuturor credincioșilor din biserică:

"Voi însă (toți) sunteți o preoție împărătească, un neam sfânt, un popor, pe care Dumnezeu și L-a câștigat ca să fie al Lui, ca să vestiți puterile minunate ale Celui ce v-a chemat din întunec la lumina Sa minunată" (1 Petru 2:9).

Care este deci cea mai veche Biserică?

Prin întoarcerea la "Sola Scriptura", prin revenirea la nealterata învățătură a Bibliei, neoprotestanții au reluat legătura organică cu străvechea „rădăcină” a creștinismului primar. Refuzând să facă același lucru și complăcându-se în tot felul de „adăugiri ale tradiției omenești”, bisericile istorice se află astăzi altoite pe niște încrengături sălbăticitice, cu fructe denaturate și foarte deosebite de roadele creștinismului primar.

Anexa 1

Un pacifism prezidențial

Discursul președintelui Constantinescu

Discursul ținut în anul 1997 de domnul Emil Constantinescu, președintele României, la întâlnirea cu reprezentanții cultelor religioase din România este, probabil cea mai bună declarație programatică pentru lucrarea creștină din România. Îl redăm cu mare plăcere și încuviințare, regretând ca un om ca dânsul nu poate fi astăzi un benefic "dictator" în problemele religioase:

*"Prea Fericirea Voastră,
Înalt Prea Sfințiile voastre,
Excelențele Voastre,
Reverenzi Domni,*

Sunt deosebit de emoționat de faptul că ați dat curs invitației mele și că mă aflu, așa cum doream de mult, împreună cu Dumneavoastră. Poate că niciodată această sală nu a fost mai bine folosită decât în acest moment. Cred că, la mai bine de șapte ani după Decembrie 1989, suntem cu toții în măsură, atât dumneavoastră - ca reprezentanți și conducători ai Bisericilor și comunităților religioase din România - cât și eu - ca reprezentant al Statului și în virtutea funcției de mediator între Stat și societate pe care mi-o încredințează Constituția - să degajăm problemele de fond pe care aceste relații le pun înaintea noastră, a tuturor.

N-aș vrea însă ca întâlnirea de astăzi să fie privită ca un dialog convențional de tip bilateral, în care două părți stau față în față, susținându-și fiecare punctul de vedere și confruntându-și opiniile. Acum, după alegerile din noiembrie anul trecut, când o nouă echipă politică este responsabilă de destinele Statului și încearcă să-și asume această responsabilitate potrivit unei noi etici de guvernare, hrănită dintr-o filosofie politică diferită de cea care a marcat prima etapă a postcomunismului, acum putem să ne amintim de adevărul rostit de unul din cele mai vechi texte creștine, Scrisoarea către Diognet, adevăr pe care sper că-l vor împărtăși deopotrivă prietenii noștri evrei și musulmani: "Într-o cetate, comunitatea credincioșilor nu are o adresă anume, ci este asemenea sufletului în trup, comunitatea credincioșilor nu este o parte a cetății, în conflict sau în acord cu alte părți, ci este tocmai ceea ce dă viața cetății.

Cu alte cuvinte, nici eu și nici actualul guvern nu vrem să tratăm Bisericile și comunitățile religioase ca pe niște instituții ca oricare altele, instituții ce promovează interese specifice, interese cu care noi am avea dreptul să fim, sau să nu fim de acord. Nu ne simțim deasupra religiei, ori în afară ei. Dimpotrivă, în tot ceea ce întreprindem, pe plan politic, economic sau social, noi încercăm - cu toată modestia și fără nici un fel de emfază - să ne orientăm, în ultimă instanță, după marile valori religioase.

Nu este pentru nimeni un secret că familia politică din care provin eu însumi, ca și primul-ministru, ori președintele Camerei Deputaților de altfel, este Democrația Creștină.

Vreau, de aceea, să vă încredințez, încă o dată că interesele noastre sunt aceleași, că limba noastră este comună, că respectul pe care vi-l purtăm este respectul pe care-l datorăm propriei noastre tradiții și propriei noastre identități. Ne întâlnim acum după o perioadă care, pentru toți creștinii de diferite confesiuni, pentru evrei și musulmani, a fost un timp de reculegere, de meditație, de concentrare asupra mesajului fundamental pe care-l conțin toate religiile Cărții. După post și rugăciune ne aflăm acum în sărbătoare și n-aș vrea să începem discuția noastră fără să vă adresez mai întâi tuturor și fiecăruia în parte felicitările mele cu prilejul acestor sărbători.

Mă întreb dacă există vreo semnificație specială a faptului că marile sărbători religioase cad, de obicei, primăvara. Mă gândesc că un posibil răspuns poate fi găsit în capitolul 9 din profeția lui Isaia:

"Cărămizile au căzut, să zidim acum cu piatră cioplită; smochinii au fost tăiați, să punem cedrii în locul lor."

Cum afară a venit în sfârșit primăvara, e timpul să plantăm cu toții cedrii acolo unde smochinii nu au dat roade. Să construim din cea mai durabilă piatră o nouă înțelegere între noi. O înțelegere care să ne unească fără să ne șteargă identitatea.

Aș vrea să încep prin a vă spune câteva lucruri în care cred cu tărie. Nu mă îndoiesc că Dumneavoastră, în calitate de cei mai fini observatori ai lumii și de experți în problemele omului, ați remarcat că m-am străduit în ultimele luni de când îmi este dat să îndeplinesc înalta misiune de Președinte al României, să spun adevărul, atât în țară, cât și în afară ei, atât față de oamenii cei mai simpli. Ar fi fost cea mai cumplită greșeală ca tocmai Dumneavoastră să vă ascund ceea ce gândesc cu adevărat, chiar dacă adevărul în care eu cred ar putea deranja.

Vreau să mă opresc mai întâi asupra înțelesului pe care-l atribui toleranței.

Firește, toată lumea este de acord, în principiu, cu toleranța. Dificilă se arată mai ales practica toleranței. Sunt conștient de faptul că toleranța reciprocă nu este ușor de realizat, doctrinele și tradițiile noastre sunt uneori foarte apropiate, adesea foarte diferite. Mărimea comunităților religioase din care facem parte nu este nici ea aceeași. Când vorbim, într-un Stat de drept, despre egalitatea tuturor cultelor în fața legii, ar trebui să o facem fără nici o urmă de ipocrizie. Toate bisericile și comunitățile religioase trebuie să se bucure, fără discuție, de aceleași drepturi. Nu putem tolera ca aceste drepturi să fie încălcate sau restrânse într-un caz sau altul. În același timp însă, nu putem să nu recunoaștem că există în România o biserică majoritară. Ceea ce nu-i conferă însă nici un privilegiu în ochii legii, dar ne obligă să-i acordăm o atenție și o reverență specială. La rândul ei, Biserica Ortodoxă, care cuprinde imensa majoritate a cetățenilor acestei țări, n-ar trebui nici ea să transforme această poziție într-un titlu de superioritate. După cum nici comunitățile mai restrânse numeric sau întemeiate la o dată mai recentă n-ar trebui să acționeze ca și cum Biserica Ortodoxă n-ar exista. Indiferent de ponderea numerică, de vechime și de forța tradiției mi se pare că respectul reciproc ar trebui să ne unească pe toți.

Se cuvinte ca ecumenismul și dialogul între religii să devină în sfârșit o realitate și aceasta cât mai devreme posibil. Cât mai curând cu putință, pentru că ne aflăm sub harul unui moment cu totul special. Trebuie să înțelegem că Dumnezeu ne-a hărăzit să trăim într-o vreme de răscruce, de care suntem încă poate prea aproape pentru a-i evalua adevărata importanță.

Judecata asupra istoriei cere, de regulă, o anumită perspectivă. Uneori, când te afli chiar acolo unde se face istoria, nu ai răgazul de a-ți da seama de unicitatea clipei pe care o trăiești.

Realitatea este că rareori unei societăți umane i-a fost dat să se transforme atât de radical, să cunoască o schimbare atât de profundă ca cea care a marcat istoria românească după Decembrie 1989. Mai cunoaște cineva, în toată istoria omenirii, un alt exemplu de ieșire din captivitatea unei dictaturi atât de cumplite, cum a fost cea de tip comunist, care a făcut atâtea victime în numele unei ideologii care se mândrea cu ateismul ei? Să nu lăsăm să treacă acest prilej. Să ne lăsăm cu toții atinși de această schimbare.

Desigur, să nu ne pierdem credința, convingerile și identitatea. Putem însă învăța din extraordinara lecție pe care ne-au dat-o tinerii din Piața Universității și din Timișoara, înfruntând cel mai puternic regim de opresiune cu mâinile goale și cu două idei-forță: "Cu noi este Dumnezeu" și "Vom muri și vom fi liberi." Unii au murit, alții au rămas liberi. Nimeni nu ne poate contesta că dispunem acum de libertatea pentru care ei au căzut.

Problema este dacă am știut, dacă știm și dacă vom ști ce să facem cu ea. Pe mine, aceste idei m-au marcat în chip decisiv. De aceea, va îndemn să urmăm cu toții exemplul acestor tineri care au luptat pentru libertate și pentru dreptate. Suntem datori față de ei și față de noi înșine să părăsim mentalitatea de înfruntare, lipsă de atenție față de cel de lângă noi, absența deschiderii plină de solitudine față de aproapele nostru, care se întâmplă adesea, într-o societate democratică, să meargă la altă biserică decât la cea pe care o frecventăm noi înșine. Să nu pierdem, deci, această ocazie.

Religiile și confesiunile pe care dumnezevoastră le reprezentați sunt străvechi. Cele mai multe au rădăcini aici încă din zorii națiunii noastre.

Biserica Răsăriteană și cea Romană s-au aflat aici de la început, mai întâi nedespărțite, urmând apoi un drum istoric diferit. Armenii și musulmanii conviețuiesc cu românii de cel puțin șase veacuri. Reforma Bisericii Catolice a creat, în secolul al XVI-lea, comunități lutherane, calvine și unitariene, într-o primă etapă nu numai pentru germani și maghiari, dar și pentru un anumit număr dintre românii ardeleni. Sunt trei sute de ani de când o parte din aceștia s-au unit cu biserica Romană, păstrându-și propria tradiție liturgică și națională. Comunitățile evreiești încep să participe activ la viața societății românești de cel

puțin 200 de ani. În secolul al XIX-lea și în prima parte a veacului nostru bisericile neoprotestante au venit să îmbogățească experiența noastră religioasă.

V-am reamintit toate aceste lucruri pentru că din ele putem desprinde o lecție majoră, cea a toleranței. Rareori societatea românească a prilejuit înfruntări și persecuții pe teme religioase. Dimpotrivă, Țările Române au fost un pământ de azil. Husiții și-au găsit aici adăpost în vremea în care erau expulzați din orice altă parte a Europei, Unitarienii, urmăriți pretutindeni, au dobândit în Transilvania statutul de religie oficială.

România se constituie ca un caz special de conviețuire. România are de transmis un mesaj de toleranță. De aceea, la acest sfârșit de mileniu, marcat în alte părți și pe alocuri chiar și la noi, de mesaje cu un fals conținut religios, mesaje care nu au nimic în comun cu tradiția abrahamică, vă invit pe toți să aprofundăm propriile noastre mesaje. Căci a fi toleranți nu înseamnă să tolerăm agresivitatea celor care își închipuie că în România religia este total necunoscută. După cum a fi toleranți nu înseamnă nici să tolerăm refuzul celor care sunt mai vechi, mai numeroși și mai puternici, de a-i lăsa să vorbească pe cei care, cu bună credință, cred că pot contribui la îmbogățirea spirituală a societății noastre. Să nu ne prefacem deci că nimeni n-a auzit vreodată în România de Evanghelie. Și nici să nu pretindem că numai noi o știm pe dinafară. Altfel spus, fiecare biserică, fiecare comunitate religioasă are dreptul, potrivit propriei vocații, să-și aprofundeze mesajul și să încerce să-i convingă pe toți ceilalți de autenticitatea acestuia.

Acest drept trebuie respectat și protejat. Nu însă și acțiunile de prozelitism agresiv și lipsit de respect față de convingerile celorlalți.

Singura armă a credinței este și trebuie să rămână cuvântul. Cuvântul, dacă e rostit cu bune intenții, trebuie primit cu seninătate, chiar dacă nu suntem de acord cu el. Să nu uităm ce spunea cândva, în momentul în care creștinismul se desprindea de iudaism, rabinul Gamaleel: "Dacă un lucru este de la Dumnezeu, va rămâne. Dacă nu, va trece."

Religia a fost o formă de rezistență față de totalitarism, un mod de a afirma primatul conștiinței față de ingerințele politice. În proporții diferite, toate comunitățile confesionale din România au avut martirii și mărturisitorii lor. Închisorile comuniste au strâns laolaltă călugări ortodocși și episcopi catolici sau greco-catolici, rabini și pastori, parohi evanghelici și predicatori neoprotestanți. Nimeni nu a fost scutit de suferință. De aceea, socotesc că nimeni n-ar trebui să transforme această suferință într-un privilegiu exclusiv. Au fost, este drept, și compromisuri, mai mici sau mai mari, ale unor autorități ecleziastice. Dar, în materie de credință, statisticile nu au nici o relevanță. În ochii lui Dumnezeu un om este la fel de prețios ca o întreagă cetate. Să nu fim mai severi decât Dumnezeu care, să nu uităm, a fost cândva de acord ca un oraș întreg merită cruțat dacă locuiesc în el fie și numai zece drepti.

Nu putem, de aceea, în mod legitim și cu conștiința împăcată, să discriminăm pe cineva în mod pozitiv. Societatea românească este acum încordată la maximum. Costul reformei întârziate este imens. Costul acesta, să nu uităm, nu este plătit de la buget, ci de către oameni. Să nu adăugăm poveri noi pe umerii compatrioților noștri. În cei cincizeci de ani de totalitarism s-a strâns un șir nesfârșit de nedreptăți. Au fost confiscate biserici și școli pentru a fi date altor culte, sau pentru a li se schimba pur și simplu destinația. Episcopi, preoți, pastori, rabini, călugări și călugărițe, ori simpli credincioși au fost închiși pentru ceea ce erau și pentru ceea ce credeau. Echilibrele sociale, așa cum fuseseră ele așezate de veacuri au fost rupte și aranjate într-un mod diferit. Astăzi putem reforma economia, putem reorganiza societatea, dar asupra timpului care s-a scurs nu mai avem nici o putere.

Statul de drept este, fără îndoială, un stat al dreptății. Iar dreptatea potrivit celei mai simple definiții, înseamnă a da fiecăruia ce este al său și ce i se cuvine. Știu că marea problemă cu care se confruntă, aproape fără excepție, cultele din România este problema refacerii patrimoniilor comunitare. Calea acestei refaceri este în mod fundamental calea restituirii.

Nu este însă vorba despre o cale ușoară. Infinite probleme juridice, politice și interconfesionale se află în miezul acestei operațiuni. Nu se pot repara în câteva luni nedreptăți și frustrări acumulate de-a lungul câtorva decenii.

Restituirea bunurilor comunitare este, nimeni nu poate tăgădui, un proces aflat în plină desfășurare. Un proces delicat, care trebuie să împace și să îndrepte, nu să dezbine, să complice și să adauge noi tensiuni. Primul pas este făcut. Ministerul de Interne a deblocat arhivele comunitare, ce vor fi restituite proprietarilor lor legitimi. Chestiunea bunurilor imobile nu va putea fi însă rezolvată de o manieră satisfăcătoare decât după elaborarea și adoptarea Legii patrimoniului.

Viziunea după care se conduc legiuitorii în ceea ce privește patrimoniul public, național și local, este una a descentralizării. Statul de drept nu trebuie să repete eroarea statului totalitar, aceea de a se manifesta ca judecător suprem, care confiscă și distribuie în funcție de propriile sale interese, ori de țelurile aliaților săi vremelnici. Responsabilitatea restituirii trebuie să revină, într-o logică strictă a subsidiarității, comunităților locale. Pentru că, uneori aceste comunități se confundă cu comunitățile confesionale. Ele trebuie să judece ce este drept și ce se cuvine fiecăruia. Statului de drept nu-i revine decât rolul de a stabili cadrul legislativ în care comunitățile vor avea libertatea să lucreze la rezolvarea propriilor probleme și litigii. Statutului nu-i aparține decât sarcina de a formula în norme de drept voința politică de a face dreptate și de a pune la dispoziție instanțelor competente mijloacele prin care dreptatea să se facă efectiv.

De altfel, o regulă constituțională elementară cere ca Statul întemeiat pe democrația reprezentativă să nu intervină, altfel decât prin sprijin și subvenții, în problemele care ating Bisericele sau raporturile dintre diferitele confesiuni. Statul de drept își asumă deja imensa responsabilitate de a susține financiar toate cultele într-o epocă de drastică austeritate bugetară. Atât eu, cât și Guvernul și Parlamentul înțelegem că nu putem să privăm bisericile și comunitățile religioase de ajutorul pe care-l constituie subvenționarea salariilor slujitorilor de cult. Este modul nostru de a asigura demnitatea bisericilor și comunităților, de a le arăta - fără demagogie, la modul cel mai concret și fără a cere ceva în schimb - respectul pe care credem că-l merită.

Restituirea integrală, reparațiile totale sunt un ideal extrem de greu de atins. Nu cred că mă înșel atunci când afirm că o asemenea restituire globală nu a fost niciodată posibilă în istoria mai apropiată sau mai îndepărtată.

Deoarece nu avem, în ultimă instanță, de-a face cu ziduri, fie ele de biserici, școli, mănăstiri, congregații sau instituții. Problema restituirii este o problemă a oamenilor care se află între aceste ziduri. Cineva se va simți întotdeauna nedreptățit și cred, cu tot respectul, că nimeni nu este mai puțin chemat decât o biserică sau o comunitate religioasă să se manifeste ca un creditor implacabil. Tocmai pentru că în inima oricărei credințe se află omul.

Se spune - și cred că toată lumea va fi de acord - că toate drumurile Bisericii duc către om. Bisericele și comunitățile religioase nu sunt simple instituții. Bisericele și comunitățile religioase au vocația de a lucra cu cea mai delicată și sensibilă materie: conștiințele și speranțele oamenilor.

Biserica, religia în general este mai apropiată de oameni decât poate spera să fie vreodată o instituție a statului. Căci bisericile sunt oamenii înșiși, cu nevoile și exigențele lor concrete. De aceea, cred că bisericile și comunitățile religioase sunt mai bine plasate decât aparatele statului pentru a înțelege mai repede unde se află și care sunt cauzele fracturilor și dezzechilibrelor sociale. Comunitățile confesionale trebuie să se afle - spun acest lucru nu în calitate de reprezentant al Statului, ci ca persoană care face parte din biserică - în prima linia a războiului, văzut și nevăzut, pe care-l ducem împotriva suferinței, nedreptății, bolii, violenței și tuturor celorlalte maladii ale societății noastre.

De șapte ani, religia și-a recăpătat locul central în societatea românească. Bisericele și comunitățile sunt prezente la toate evenimentele majore ale vieții publice românești. Sunt consultate de fiecare dată când o alegere istorică trebuie făcută. La rândul lor, bisericile și comunitățile confesionale trebuie să-și asume răspunderi. Consider, cu tot respectul, că aceste răspunderi nu se opresc la poarta lăcașului de cult. Oamenii bisericii, responsabilii cultelor se cuvine să meargă, potrivit propriei tradiții și vocației lor specifice, acolo unde oamenii au nevoie de ei: în spitale, în închisori, în cămine de bătrâni, în așezăminte pentru orfani și copii abandonati, în instituții pentru handicapați, în unități militare. Oamenii bisericii și responsabilii cultelor trebuie să meargă acolo unde copiii străzii au nevoie de ei, trebuie să se gândească acum la cei din păcate mulți, pe care reforma îi va lăsa temporar fără lucru. Altfel zis, cred că oamenii bisericii, slujitorii comunităților nu trebuie să aștepte ca oamenii să vină la ei. Menirea lor este aceea de a pleca în căutarea oamenilor, oriunde sunt chemați de aceștia.

În aceste zile ale Paștelui, bucuria mea nu a fost deplină. Căci aceste zile au fost zguduite de omoruri, de tâlhării, de violuri. În aceste zile, în care toți eram sortiți bucuriei, semenii ai noștri au căzut victimă violenței iraționale și patimilor necontrolate ale unor concețâteni ai lor. Este acum evident pentru toată lumea că dispozitivul de represiune a criminalității cu care este dotat Statul de drept funcționează din plin. Ca niciodată parcă, organele de ordine își fac datoria. Justiția se pronunță fără întârziere atunci când e vorba de atingerea demnității și integrității persoanei. Închisorile noastre sunt de trei ori mai pline decât capacitatea lor. Pericolul, exagerând puțin firește, este ca o mare parte din preoți să devină preoți de închisoare. Mi se pare că unul din rosturile slujitorilor cultului este tocmai acela de a-i împiedica pe semenii lor să ajungă în astfel de locuri.

În calitate de președinte îmi doresc o prezență mai activă a reprezentanților bisericilor și comunităților religioase în toate instanțele societății civile, în toate organismele statului și, în primul rând, în școală. Funcția educației religioase am redescoperit-o după 1989. Bisericele sunt prezente în școli. Sunt mândru că în urmă cu ani, ca rector al Universității din București, am luat inițiativa de a integra în instituțiile de învățământ superior facultățile de teologie. Nu numai cele ale Bisericii Ortodoxe, dar și, într-un spirit ecumenic, facultăți de teologie catolică, greco-catolică sau baptistă. Confesiunile sunt astăzi active în sistemul nostru educațional la toate nivelele. Lor le aparține acum sarcina de a valorifica la maximum această oportunitate, de a-și transmite și perpetua credința și tradițiile.

Mi se pare că, analizând cu luciditate tot ce s-a făcut vreme de șapte ani, tot ceea ce am încercat să accelerăm de șase luni, relațiile dintre biserică și Stat - și folosesc în mod generic termenul biserică - sunt astăzi global mai bune decât au fost vreodată. Ceea ce nu înseamnă că trec cu vederea probleme care încă există și care sunt departe de a fi ușoare și ușor de rezolvat. Ele se referă, în primul rând, la chestiuni patrimoniale. Vreau să vă reamintesc însă că numai statul totalitar este statul tuturor posibilităților, este statul care, într-o bună zi, poate decide discreționar să atribuie, să conștate și să redistribuie. Statul de drept este un stat care nu poate acționa decât prin lege. Dreptatea sa este o dreptate care ia în calcul, în permanență, voința cetățenilor, a tuturor cetățenilor; a majorității, ca și a minorităților. Căci cetățenii, prin aleșii lor, fac aceste legi. Nimeni nu se poate substitui suveranității cetățenilor. Nimeni nu poate recurge, chiar și cu bune intenții, la acte brutale de voință. Statul de drept este un stat al deliberării, al consultărilor, al dezbaterilor, iar deliberarea cere timp. Cere să fie ascultate toate părțile, cântărite toate argumentele, evaluate toate riscurile, evitate toate nedreptățile.

De acum înainte, însă, timpul este în puterea noastră. Fără ca prin aceasta să fi câștigat dreptul de a-l comprima. Căci numai pentru Dumnezeu o mie de ani sunt ca o singură zi. Pentru noi este suficientă povara fiecărei zile."

Anexa 2

Constituții și structuri bisericesti

Ce este o Constituție a Bisericii?

Deși fondată de Domnul Isus Cristos ca un organism spiritual viu, din punct de vedere uman, Biserica este și o "organizație", iar organizațiile, pentru a funcționa bine, au nevoie de un sistem de reguli și de o anumită structură acceptată de bună voie de toți membrii lor. Fiecare colectivitate umană funcționează sub reglementarea unui set de prevederi sau "rânduiești", scrise sau nescrise. Cu cât este mai mare colectivitatea umană și cu cât țelul ei este mai complex, cu atât sistemul de reguli și structură devin mai necesare și mai importante. Sistemul de "reguli" sau "rânduiești" care guvernează existența și activitatea unei organizații se numește "Constituție."

Când vorbim despre Biserică trebuie să ne amintim că, în contextul armoniei și preciziei matematice despre care mărturisește alcătuirea universului, Biblia ne descoperă un "Dumnezeu al ordinii":

"Căci Dumnezeu nu este un Dumnezeu al neorânduirii, ci al păcii, ca în toate Bisericile sfinților" (1 Corinteni 14:33).

"Căci măcar că sunt departe cu trupul... privesc cu bucurie la buna rânduială care domnește între voi..." (Coloseni 2:5).

Este normal ca Biserica să aibă și să păstreze niște "reguli" sau "rânduiești" care să-i guverneze viața și activitatea:

"Dreptarul învățăturilor sănătoase, pe care l-ai auzit de la mine, ține-l cu credința și dragostea care este în Cristos Isus" (2 Timotei 1:13; 3:14; Tit 1:9).

"Te-am lăsat în Creta ca să pui în rânduială ce mai rămâne de rânduit" (Tit 1:5).

Din acest punct de vedere, epistolele pastorale sunt primele, și probabil și cele mai autoritare surse de învățătură pentru lucrătorii Bisericilor:

"Îți scriu aceste lucruri cu nădejdea ca voi veni în curând la tine. Dar dacă voi zăbovi, să ști cum să te porți în casa lui Dumnezeu, care este stâlpul și temelie adevărului" (1 Timotei 3:14-15).

Ce cuprinde o Constituție a Bisericii?

De obicei, Constituția Bisericii se compune din două secțiuni distincte:

a. Mărturisirea de credință, care afișează crezul ei doctrinar în lumina Scripturilor. În articolele Mărturisirii de credință se clarifică pentru membrii Bisericii și pentru societatea contemporană: cine și ce este Biserica, ce crede Biserica și ce vrea să facă Biserica.

Articolele de credință identifică Biserica drept un grup distinct de persoane care se unesc în jurul unor convingeri pentru îndeplinirea unor anumite acțiuni caracteristice.

Mărturisirea de credință călăuzește Biserica în studiul și în interpretarea Scripturilor, face public un rezumat al esenței credinței creștine, înlesnește Bisericii păstrarea unei învățături sănătoase și pune la dispoziția membrilor ei un instrument care să-i ajute în lucrarea de proclamare a Evangheliei.

b. Statutul de funcționare (Îndreptarul de practică), care-i reglementează funcționarea membrilor în interacțiunea din interiorul bisericii și în activitățile de mărturie din societatea înconjurătoare.

Acest îndreptar de practică adună și interpretează pasaje biblice care se referă la forma de guvernământ a Bisericii. Majoritatea organizațiilor au un set de reguli și structuri care le guvernează activitatea.

Îndreptarul de practică poate fi comparat cu un astfel de Manual sau Statut de funcționare. El este standardul după care Biserica ia decizii și conform căruia își desfășoară activitățile.

Câte tipuri de Constituții bisericești există?

Deși există o varietate aparent nesfârșită de crezuri și de practici în mult prea divizata familie a grupărilor creștine, majoritatea lor se pot așeza în trei categorii de bază: episcopaliene, prezbiteriene și congregaționale.

Constituțiile episcopaliene. Numele acestui fel de guvernământ eclesiastic derivă de la cuvântul grecesc: "episkopos", care înseamnă literal "supraveghetor", "santinelă", "cel chemat în slujbă ca să păzească." Dacă în structura congregațională autoritatea este investită în "adunarea generală" a Bisericii, în structurile episcopaliene autoritatea rezidă în episcopul cu cel mai înalt grad și este delegată, în jos spre membrii Bisericii, prin intermediul clericilor de diferite ranguri.

Un element fundamental al Constituțiilor episcopaliene este doctrina așa-numitei "succesiuni apostolice." Exprimată foarte simplu, această dogma exprimă credința că cei ordinați în funcțiile preoțești (clericii) fac parte dintr-o linie de autoritate care pornește direct de la Isus Cristos. Puritatea învățăturilor și autoritatea săvârșirii sacramentelor este rezervată în întregime aceluia care face parte dintr-un lanț de slujitori bisericești ordinați printr-un proces de "punere a mâinilor" inițiat în vremea apostolică. Cristos Însuși i-a instalat în slujire pe apostoli, iar aceștia au transmis mai departe "autoritatea" administrării învățăturii și practicii sacramentelor prin instalarea generațiilor succesive de "episcopi." Slujitorii Bisericii de azi guvernează asupra Bisericii în virtutea autorității pe care au primit-o "prin ordinare cu punerea mâinilor" de la Domnul Isus Însuși. Ei și numai ei au dreptul să talmăcească Scriptura și să îndrume turma Domnului în învățătură și practică.

Constituția episcopaliană a dat naștere, cum era și firesc, la tot felul de ranguri preoțești așezate în ierarhii piramidale. În unele cazuri, un episcop este singurul rang superior, și el este chemat să vegheze asupra activității tuturor preoților din Biserică. Aria pe care își exercită autoritatea un astfel de episcop se numește "dioceză" sau "episcopie." În alte cazuri, cum este acela al Bisericii Catolice de exemplu, în structura ierarhică există o sumedenie de ranguri intermediare, numite episcopi, arhiepiscopi, cardinali și papă.

În Biserica Ortodoxă întâlnim aceleași trepte ierarhice piramidale: preot-parohie, mitropolit-mitropolie, patriarh-patriarhie, popă-protopop, etc. Puterea este proporțională cu înălțimea rangului ierarhic, iar activitățile sunt și ele repartizate pe funcții și funcționalități specifice. De exemplu, preoții trebuiesc ordinați de episcopi. Aceasta întreține un climat de supunere și autoritate între diferitele ranguri ierarhice, garantând în același timp și un anumit grad de uniformitate în practica Bisericilor. Cu toate că există și o anumită doză de libertate locală, conținutul liturghiilor, doctrinele și practicile Bisericilor cu Constituții episcopaliene se deosebesc foarte puțin între ele în cadrul aceleiași denotații.

Constituțiile episcopaliene pun un mare accent pe "unitatea Bisericii", iar "succesiunea apostolică" și uniformitatea doctrinară a scrierilor bisericești sunt privite ca dovezi concrete ale acestei unități istorice. În sistemul episcopalian, Biserica locală nu este independentă, ci considerată ca parte integrantă a unui întreg nevăzut: trupul lui Cristos.

Majoritatea creștinilor din lume fac parte din Biserică cu Constituții episcopaliene. În categoria Bisericilor cu Constituții episcopaliene putem enumera: Biserica Catolică, Biserica Ortodoxă și Biserica Angliei (cu toate subdiviziunile ei din țările care au făcut parte din Imperiul britanic: Biserica Episcopaliană din America, etc.). Bisericile Wesleyană, Metodistă și Anglicană se îndepărtează într-o oarecare măsură de Constituțiile episcopaliene, prin faptul că au dat o mai mare doză de autoritate "laicilor" din adunare. Faptul că recunosc totuși oficiul de episcop, le califică însă pentru a face parte din categoria Bisericilor cu un tipar episcopalian.

Constituțiile prezbiteriene. Numele "prezbiterian" derivă mai degrabă de la o anumită învățătură, decât de la un anumit oficiu. Bisericile prezbiteriene își trag numele de la cuvântul grecesc "Presbuteros", care înseamnă "bătrân", "matur", "om cu experiența vieții." În structura prezbiteriană, acest termen se aplică atât celor specializați în propovăduirea Cuvântului, cât și celor care "cârmuiesc" activitatea Bisericii. Fiecare Biserică "prezbiteriană" este guvernată de o pluralitate de lideri, numiți prezbiteri. Ei sunt aleși din sânul membrilor

adunării locale și puși să conducă adunarea pe o anumită perioadă de timp. Cu un profund caracter democratic, structura prezbiteriană sta la baza tuturor instituțiilor social-politice din Statele Unite ale Americii.

Prezbiterienii recunosc că Biblia nu ne prezintă nicăieri un "tipar unic" sau un plan pentru guvernarea Bisericii locale. Cu toate acestea, ei (împreună cu Bisericile congregaționale) s-au ghidat întotdeauna în alegerea structurilor după informațiile și principiile conținute în textul Noului Testament. Manualul lor, numit și "Cartea rânduielilor" (Book of Order), spune: "În închinăciune și în slujirea lui Dumnezeu, problemele trebuiesc rezolvate după învățătura Cuvântului, aplicată cu înțelepciune sub călăuzirea directă a Duhului Sfânt."

În conformitatea cu acest principiu, este evident din textul Bibliei că exista în Biserică poziția de slujitor duhovnicesc al adunării (numit uneori "pastor", alteleori "episcop" sau "prezbiter"), și poziția de slujitor în domeniul lucrurilor materiale (numit "diacon"). Pasajul din Faptele Apostolilor 6:1-6 ne descrie circumstanța în care Biserica a hotărât înființarea slujbei de diacon pentru rezolvarea unei situații de criză apărută în Biserica din Ierusalim. Este foarte clar că această slujire are un caracter administrativ, în contrast cu activitatea apostolilor, care avea un caracter preponderent spiritual.

Poziția de prezbiter este documentată și de alte texte din Scriptură. Apostolul Pavel dă chiar o listă cu caracteristicile personale ale candidaților la cele două oficii de lucrători ai Bisericii (1 Timotei 3:17 și 5:17:22). Epistola scrisă de Iacov îi îndeamnă pe cei bolnavi din Biserica să-i cheme pe prezbiteri ca să se roage pentru ei (Iacov 5:14). Pasajul din 1 Petru 5:1-10 este un fel de testament spiritual pe care-l lasă marele apostol "prezbiterilor" din câteva Biserici ale Asiei Mici. Un alt pasaj din Faptele Apostolilor (14:23) ne spune că apostolul Pavel și Barnaba "au rânduit prezbiteri (o pluralitate deci - n.a.) în fiecare Biserică și, după ce s-au rugat și au postit, i-au încredințat în mâna Domnului, în care crezuseră" .

Faptul că slujitorii bisericii nu sunt numiți "preoți", ci "prezbiter", "episcop" și "pastor" se poate vedea din pasaje ca:

"Te-am lăsat în Creta ca să pui în rânduială ce mai trebuie rânduit și să așezi prezbiteri în fiecare cetate, după cum ți-am poruncit..." (Tit 1:5).

"Căci episcopul, ca econom al lui Dumnezeu, trebuie să fie..." (Tit 1:7).

Aceste numiri identifică unul și același oficiu de slujire în biserică. Termenii pot fi folosiți interschimbabil cum se poate observa din textul următor: "Însă din Milet. Pavel a trimis la Efes și a chemat pe prezbiterii Bisericii. Când a venit la el, le-a zis: " ...Luați seama la voi înșivă și la toată turma peste care v-a pus Duhul Sfânt episcopi, ca să păstoriți Biserica Domnului, pe care a câștigat-o cu însuși sângele Sau" (Faptele Apostolilor 14:17,18,28).

În Constituțiile prezbiteriene nu există nici un fel de deosebire ierarhică între prezbiterii Bisericii. Slujitorii Cuvântului și prezbiterii care se îndeletnicesc cu "cârmuirea" se deosebesc între ei doar prin specificul activităților lor din cadrul adunării. Chiar dacă cei care propovăduiesc Cuvântul sunt învredniciți de o cinste aparte (ca și proclamatori ai tainelor divine), în structurile de conducere, toți prezbiteri sunt egali între ei înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor:

"Prezbiterii care cârmuiesc bine să fie învredniciți de o îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu propovăduirea și cu învățătura pe care o dau altora" (1 Timotei 5:17).

"Deoarece avem felurite daruri, după harul care ne-a fost dat: cine are darul proorociei, să-l întrebuințeze după măsura credinței lui. Cine este chemat la o slujbă să se țină de slujba lui. Cine învață pe alții, să se țină de învățatură. Cine îmbărbătează pe alții, să se țină de îmbărbătare. Cine dă să dea cu mână largă. Cine cârmuiește, să cârmuiască cu râvnă. Cine face milostenie, s-o facă cu bucurie" (Romani 12:6-8).

Constituțiile prezbiteriene nu justifică promovarea unor episcopi cu autoritate specială. În cadrul diferitelor foruri și comitete, prezbiterii au toți drepturi și îndatoriri egale, iar deciziile se iau întotdeauna cu votul majoritar al

prezbiterilor prezenți. Chiar și cei aleși în funcții speciale, moderatori sau secretari, nu au nici un fel de autoritate specială în afara timpului de desfășurare al întrunirilor. Singura lor autoritate este în aria de expertiză sau în domeniul de activitate încredințat lor de către forul care i-a așezat în slujire.

În unele cazuri însă, constituțiile prezbiteriene prezintă un tipar de democrație prin reprezentanți. Cristos a delegat autoritatea Bisericii locale, iar aceasta o învestește în Comitetul Prezbiterilor. Suma totală a prezbiterilor dintr-un anumit teritoriu formează așa numitul "presbiterium" (la Biserica Prezbiteriană), care este chemat să vegheze asupra ordinii administrative și asupra purității doctrinei. Aceste "prezbiterii" sunt apoi grupate în "Sinoade" regionale, care împreună alcătuiesc Adunarea Generală (în care participă toți prezbiterii aflați în funcție). Această realitate practică a ridicat obiecții împotriva unei anumite doze de "ierarhizare", în care "cei aleși uzurpă dreptul la exprimare a celor care i-au promovat să-i reprezinte." Acuza este că adunarea celor "neprezbiteri" nu mai are nici un cuvânt în discutarea problemelor din Biserica locală.

Un al doilea principiu fundamental de funcționare al Constituțiilor prezbiteriene este că autoritatea spirituală trebuie exercitată în Biserică de o pluralitate de lideri, nu de o singură persoană. Din acest punct de vedere, Constituția prezbiteriană este opusă atât Constituțiilor congregaționaliste (în care autoritatea aparține "majorității" din adunare), cât și Constituțiilor episcopaliene (în care autoritatea este apanajul ordinilor ierarhice superioare).

Și Vechiul Testament și Noul Testament conțin referințe despre existența unui grup de lideri locali numiți "bătrâni" care aveau misiunea de a veghea asupra vieții comunității și de a o îndruma pe calea "cea bună" (Deuteronom 27:1; 2 Samuel 5:3; Faptele Apostolilor 15:6). Prezbiterienii au convingerea că Dumnezeu vorbește mai clar în probleme legate de învățătură și practică prin călăuzirea primită de un grup de oameni duhovnicești în urma postului și rugăciunii. Cu toate că oricare "hotărâre de grup" poate conține și ea o anumită doză de eroare, Constituția prezbiteriană o consideră mai puțin supusă greșelii în comparație cu "hotărârea unui singur individ" oricât de dotat ar fi el. Din acest motiv, hotărârile în diferite probleme se iau întotdeauna de o pluralitate de lideri, și au toată autoritatea față de ceilalți membri ai Bisericii. Grupul de prezbiteri devine astfel acei "mai marii voștri" despre care se vorbește Bisericii în Evrei 13:17:

"Ascultați de mai marii voștri și fiți-le supuși, căci ei priveghează asupra sufletelor voastre, ca unii care au să dea socoteală de ele."

Accentul pe care l-a pus Reforma din secolul XVI pe rolul prezbiterilor poate fi văzut foarte limpede din scrierile și lucrarea câtorva reformatori, prin excelență în scrierile și activitatea lui John Calvin. Una din caracteristicile tuturor reformatorilor a fost dorința lor de a se desprinde categoric din structurile și practicile Bisericii Romano-catolice, pe care le-au proclamat cu totul greșite și nescipturale. În ceea ce privește guvernarea Bisericii, cel dintâi lucru pe care l-au hotărât ei a fost modul în care NU trebuie condusă Biserica. Orice structură preoțească a fost abandonată.

A doua lucrare a Reformatorilor a fost aceea de a așeza în locul structurilor abandonate, alte structuri, cu baze biblice. Când John Calvin fost pus în situația de a studia Biblia pentru a așterne pe hârtie o Constituție pentru funcționarea bisericilor locale, atenția i-a fost atrasă irezistibil de rolul "bătrânilor" ("prezbiterilor"). Pe vremea aceea Biserica și Statul erau total întrepătrunse în formă și organizare. John Calvin s-a văzut în situația de a elabora structuri care să guverneze viața societății din orașul reformat Geneva. Studiind Noul Testament, Calvin a identificat alături de "prezbiterul" însărcinat cu "propovăduirea", pe acela însărcinat cu "cârmuirea" (Romani 2:8; Faptele Apostolilor 20:28; 1 Timotei 5:17; Evrei 13:7,24; 1 Petru 5:2). Imediat, el a tras concluzia că Biserica din Geneva trebuie pusă sub autoritatea unor "prezbiteri" cu jurisdicție deplină asupra tuturor treburilor cetății. A luat astfel ființă o structură cu două straturi de autoritate: în Geneva protestantă, unii prezbiteri se îndeletniceau cu propovăduirea, în timp ce alții aveau chemarea să ocupe scaune de dregătorii, fiind responsabili cu administrația și păstrarea disciplinei creștine în cetate. În contextul social istoric de atunci, Calvin a pus un accent deosebit pe responsabilitatea "guvernării" prezbiterilor asupra tuturor problemelor din societatea "creștină." El a grupat toți predicatorii și 12 prezbiteri guvernanți ai Genevei în ceea ce el a numit "Consistorium" "Sinod" sau "Conciliu." Acest for avea autoritate în problemele de ordine și disciplină cetățenească. Preocuparea lui era întreținerea unui

climat în care cetățenii să se comporte după cel mai înalt standard de etică creștină, să participe la serviciile divine ale Bisericii și să crească în cunoștința Cuvântului lui Dumnezeu.

Influența lui John Calvin și a Bisericii din Geneva s-a răspândit rapid în toată Europa continentală și în Anglia. Doritoare să scape de sub tutela politică a Imperiului Romano-catolic, multe case regale sau nobiliare au căutat să-și întărească puterea locală prin adoptarea noii ordini "reformate." Calvin și-a îndemnat toți adepții să caute să implementeze sistemul său social politic, adaptându-l la realitățile lor locale. În toată Europa, bisericile s-au apucat să-și scrie propriile lor Constituții cu structuri sociale după tiparul evanghelic. Documentele aprobate local erau trimise apoi spre consultare tuturor celorlalte orașe sau teritorii "reformate." Elaborarea constituțiilor a constituit "sâmburele" din care s-a dezvoltat mișcarea de democratizare a societății și de așezare a ei pe tiparele "civilizației contemporane." Reforma a marcat trecerea de la Evul Mediu la Epoca modernă.

Bineînțeles că între Bisericile care au constituții prezbiteriene trebuie să le numim în primul rând pe cele numite chiar așa "Prezbiteriene." Alte Biserici de acest tip sunt cele Adventiste, Lutherane și chiar foarte multe din Bisericile "Comunita Churches", "Calvary Chapels" și chiar baptiste din vremea modernă.

Constituțiile congregaționale. Acestea sunt caracterizate de principiul implicării directe a tuturor membrilor care alcătuiesc comunitatea creștină în conducerea Bisericii. Autoritatea ultimă în oricare problemă o are votul majoritar al adunării generale. Fiecare Biserică locală de genul acesta este autonomă, adică funcționează fără imixtiunea vreunei forme exterioare de control. Biserica este "independentă", în sensul că nu exista nici un for superior care să-i poată dicta felul de credință sau practică. Specificul este "local" și este definit de fiecare Biserică în parte prin propria ei Constituție, care are o autoritate suverană.

Cu toate că astfel de Biserici congregaționaliste se pot alătura unor "asociații" "comunități" sau "uniuni", în practică, ele își păstrează cu strășnicie independența. S-a spus, de exemplu, că deși exista multe Biserici Baptiste (care recunosc toate cam aceiași mărturisire de credință baptistă), nu există, în sensul instituțional mondial, o "Biserica Baptistă." Adunările locale pot colabora pentru susținerea unui Seminar Teologic sau pentru trimiterea de misionari în țări străine, dar unitatea lor este pur funcțională, temporară și absolut voluntară.

Constituțiile congregaționale sunt foarte asemănătoare cu formele pure de democrație socială. Toate acțiunile legate de viața acestor Biserici sunt reglementate de întruniri frecvente, numite "ședințe" sau "adunări generale." Membrii sunt chemați să voteze ori de câte ori este vorba de primirea sau excluderea membrilor și tot ei stabilesc, de comun acord, calitățile implicate de păstrarea membralității. Tot Adunarea Generală a Bisericii angajează sau concediază pe cei chemați să fie pastori, evangheliști sau învățători în Biserică. Votul majoritar este necesar și pentru stabilirea bugetului sau pentru aprobarea unor cheltuieli neprevăzute în bugetul anual.

Majoritatea Bisericilor congregaționale au un "comitet" sau "bord" de membrii laici (adeseori numiți impropriu "diaconi") care administrează implementarea voinței majorității și pot, când este necesar, face anumite recomandări de acțiuni necesare personalului pastoral. Hotărârea finală însă rămâne un privilegiu al adunării generale a tuturor membrilor Bisericii.

Cei ce îmbrățișează modelul Constituției congregaționaliste arată că au ca sursă de inspirație viața Bisericii primare, așa cum ne este ea ilustrată de cartea Faptele Apostolilor și de Epistolele Noului Testament. Într-adevăr, în perioada apostolică și în cea imediat următoare ei, nu a existat nici o legătura instituțională între grupările creștine individuale. Ele nu s-au consultat cu nimeni pentru alegerea, promovarea și instalarea liderilor spirituali, iar în probleme locale, au hotărât prin votul celor din adunare. Formele de asociere cu celelalte Biserici creștine, dacă nu au lipsit cu desăvârșire, au fost foarte firave. Singurele elemente care au dat coeziune lucrării în Bisericile creștine din primul secol au fost credința comună în realitatea Cristosului înviat și activitatea apostolică.

Modelul congregaționalist se sprijină, în al doilea rând, pe credința că implicarea și călăuzirea Duhului Sfânt în Biserică se exercită, nu prin indivizi speciali aleși pentru aceasta, ci prin "entitatea colectivă" a tuturor mădularilor luate la un loc. În plus, această călăuzire trebuie să se manifeste în contextul unic specific fiecărei Biserici în parte. Călăuzirea primită de credincioșii dintr-o anumită Biserică locală nu este neapărat normativă pentru

credincioșii dintr-o altă Biserică locală, fiecare adunare rezervându-și dreptul de a-și rezolva problemele după cum crede ea de cuviință.

Exagerând caracterul "independent" al bisericilor, modelul congregaționalist ignoră caracterul "interdependent" al bisericilor și realitatea că în Noul Testament au existat oameni cu activitate și autoritate teritorială. În practică, multe biserici care au acceptat "teoretic" sistemul congregaționalist, admit unui pastor să păstorească mai multe biserici (și misiuni), respectându-i acestuia om și "ungerea" și autoritatea. De fapt, chiar și în "comitete" sau "borduri" este subînțeleasă autoritatea unui pastor local căruia i se acordă statutul unui "primus inter pares", asemănător, dacă nu în formă, în funcționare cu poziția ocupată de lider în structurile episcopaliene.

Majoritatea bisericilor baptiste îmbrățișează modelul Constituției congregaționaliste. Alte grupări care împărtășesc, mai mult sau mai puțin, aceste convingeri sunt "Disciples of Christ", Biserica Unită a lui Cristos, Bisericile Creștinilor după Evanghelie și unele Biserici Penticostale.

Biserici fără Constituții. Nu se cuvine să încheiem această categorisire fără a spune că există și grupări creștine pentru care structurile și "constituțiile" sunt un rău necesar. Astfel de grupări refuză orice tipar formal de organizare bisericească. Ele susțin că Biserica trebuie să ființeze într-un climat de libertate totală în care fiecare credincios este locuit și călăuzit de Duhul Sfânt. În astfel de grupări creștine membralitatea prezintă foarte puțină importanța și există foarte puține condiții de îndeplinit pentru aderare. Când trebuiesc luate decizii, Biserica se adună, se țin ședințe după tiparul congregațional, dar nu se votează. Fiecare membru rămâne să decidă pentru sine, după cum simte călăuzire din partea Duhului Sfânt. Deși atitudinea lor față de călăuzirea Duhului Sfânt este admirabilă, grupările fără structuri organizaționale suferă din cauza permanentelor improvizații. "Gradul de sfințire personală și de sensibilitate în călăuzirea Duhului Sfânt rămâne în majoritatea cazurilor doar un ideal utopic și iluzoriu" (*Erickson, Christian Theology, 1983*).

Între grupările care păstrează acest punct de vedere putem aminti gruparea Quakerilor și unele adunări ale "Creștinilor după Evanghelie."

EVALUARE

Este greu de spus categoric că Noul Testament ne dă un "tipar" pentru o anumită structură a bisericii. Există pasaje în care un anumit lider este îndemnat să se comporte ca un "episcop" cu autoritate teritorială ("Te-am lăsat în Creta ca să pui în rânduială ce mai rămâne de rânduit și să așezi prezbiteri în fiecare cetate, după cum ți-am poruncit" - Tit 1:5); altele vorbesc despre grupuri de prezbiteri chemați să hotărască în problemele importante ale bisericii ("Apostolii și prezbiterii s-au adunat laolaltă ca să vadă ce este de făcut" - Faptele Apostolilor 15:6), iar în altele găsim autoritatea investită de Dumnezeu în totalitatea membrilor bisericii ("Dacă nu vrea să asculte de ei, spune-l Bisericii" - Matei 18:17). V-ați întrebat vreodată cum se face că nici una din epistolele lui Pavel nu sunt adresate vreunui "episcop" sau vreunor "prezbiteri"?

Probabil că și în această problemă "omul sfințește locul", calitatea slujirii nefiind garantată de o anumită structură, ci de caracterul celor ce o împlinesc. Creștini duhovnicești pot funcționa perfect în orice schemă de conducere pe care o propun bisericii. Este suficient însă ca după ei să se ridice o generație de succesori firești și schema nu va mai face două parale. Tot așa, ivirea unor oameni cu adevărat duhovnicești poate "răscumpăra" un sistem corupt și compromis prin firea pământească.

Născute din efortul misionar al Convențiilor Baptiste din America, Bisericile Baptiste române au astăzi Constituții Congregaționaliste. Nu de puține ori însă, credincioșii au de ales între "debandada democratică" predispusă la certuri și nenumărate scindări și "dictatura unui om duhovnicesc" care impune prin prezența și viața sa exemplară.

Orice biserică trebuie să asigure un echilibru al slujirii în care fiecare lider spiritual funcționează într-o structură care-i asigură echilibru și control. Apostolul Pavel ne spune că nimeni nu trebuie să fie deasupra criticii sau corecției celorlalți: "Cât despre prooroci, să vorbească doi sau trei, și ceilalți să judece" (1 Corinteni 14:29).

Acest principiu de "control și echilibru" ("checks and balances" în limba engleză) a fost aplicat de fondatorii Americii, dorită a fi cea dintâi Republică creștină din istorie. Căutând o structură care să asigure propășirea și păstrarea principiilor democratice, ei au plecat de la un text din Isaia (33:22) și au alcătuit o conducere de stat bazată pe existența a trei ramuri paralele: Judiciară, Legislativă și Executivă (Curtea Supremă, Congresul și Prezenția). Textul din Isaia spunea că, în manifestarea autorității asupra Israelului, "Domnul este Judecătorul nostru, Domnul este Legiuitorul nostru, Domnul este Împăratul nostru." Cum puterea absolută corupe absolut, întemeietorii Americii au refuzat să mai așeze un reprezentant unic al lui Dumnezeu între oameni (Regele, ca în Anglia și Europa) și au defalcat cele trei activități ale suveranului în trei centre de autoritate, chemate să se supravegheze și să se țină în control una pe cealaltă. Este evident că acest principiu trebuie să se manifeste și în conducerea bisericii ("iar restul să judece").

Deși nu ne prezintă structuri organizatorice clare și definitive, Noul Testament ne recomandă două principii absolut obligatorii în abordarea oricăror forme de organizare. Cel dintâi principiu este doctrina despre "preoția universală" a credincioșilor. Toți creștinii au acces direct și egal la Dumnezeu. Nu este necesar nici un alt Mijlocitor în afară de Isus Cristos. Al doilea principiu este că Duhul Sfânt împarte daruri de slujire tuturor credincioșilor din adunare, iar aceste daruri au nevoie, pentru o bună folosire, de structuri care să scoată în evidență darul fiecăruia.

În ce privește Constituțiile episcopaliene, la o analiză temeinică asupra documentelor istorice, miturile "succesiunii apostolice" și a "primatului Papal" nu stau în picioare. Lipsa suportului adecvat le dovedește a nu fi altceva decât simple... mituri. Pe mitologia unei "preoții" asemănătoare celei din Vechiul Testament, aceste Biserici nu-și pot justifica nici practicile cultice împrumutate de la Templul iudaic sau de la templele păgâne și nici dependența de "tradiția" scrisă de niște oameni care au uzurpat autoritatea Scripturilor divine. Cazul cel mai trist este acela al Bisericii Ortodoxe, care, de la scindarea de Biserica Catolică a Romei, nu mai poate pretinde nici măcar "succesiunea apostolică", necesară pentru întreținerea conceptului de autoritate a clericilor. De fapt, preoția universală dăruită de Cristos tuturor celor ce s-au făcut una cu trupul Sau, a înlocuit în veacul creștin preoția Levitică a fiilor lui Aaron (Apocalipsa 1:5b-6; 1 Petru 2:5,9). Orice restaurare a "preoției" este de aceea anacronică și nebiblică.

Structuri în bisericile baptiste române din Diaspora

Ironia face ca rezumarea tuturor tiparelor existente acum în bisericile baptiste locale să ducă tot la trei feluri tipice: cu un pastor apostolic, cu un comitet de prezbiteri și cu democrația congregaționalistă.

Acum 15 ani, discutând situațiile din bisericile baptiste române din Statele Unite cu fratele Țon Iosif, dânsul a spus la un moment dat: "Prefer dictatura unui om neprihănit, nu democrația haotică din adunările predispuse perpetuu la ceartă și fragmentare." Afirmatia aceasta m-a urmărit mulți ani de zile și m-a făcut să caut să înțeleg ce se întâmplă cu bisericile române din Diaspora. Am aflat astfel că, intuitiv, bisericile tind să adopte structuri care li se potrivesc în funcție de maturitatea membrilor și de componenta adunării. Am mai aflat că, în viața practică, cele trei tipare istorice sunt la fel de recomandabile și că ele se potrivesc de minune cu trei stări de lucruri specifice:

1. Tiparul episcopalian există și se recomandă acolo unde există un singur lucrător-plantator de biserică (un fel de Timotei sau Tit) în mijlocul unei adunări neexperimentate și nemature (dar și în circumstanța unei biserici în care există o mare diferență de maturitate spirituală între pastor și membrii).
2. Tiparul prezbiterian există și se recomandă acolo unde există un nucleu de bărbați maturi spiritual care pot governa într-o situație cvasi-ideală.
3. Tiparul congregaționalist există acolo unde nu există un adevărat lider sau acolo unde oamenii au suficientă maturitate socială și personală ca să nu tragă spre "democrația haotică" (de preferat: tipul anglo-saxon sau nordic)

și se recomandă acolo unde nu există un lider spiritual, ci doar unul carnal (gen Diotref) care (dacă nu poate fi înlocuit cu un altul de gen "Dimitrie) trebuie înlăturat sau anihilat.

Am mai observat că experiența socială și fundalul politic impune o "obișnuință" cu un anumit sistem de organizare. Este evident că oricare adunare baptistă română suferă încă din cauza "moștenirii comuniste" (da, a trebuit să spun chiar așa "comuniste"). În multe locuri, biserica baptistă română imită încă etica și mecanismul social-comunist. Pastorul este doar un fel de președinte sau de secretar general, conducătorii spirituali sunt numiți chiar "membrii în comitet" (imitarea cu "comitet de partid"), dar sunt tratați doar ca niște "reprezentanți ai maselor populare." Bineînțeles că "adunarea generală" a tuturor membrilor are libertatea să-i analizeze periodic și, pe principiul criticii și autocriticii cetățenești, chiar să-i schimbe. Ideea principală este că poporul este conducătorul și beneficiarul suprem.

Pot să spun că, dintre toate constatările observațiilor mele, această asemănare cu structurile organizatorii comuniste m-a șocat și m-a scandalizat cel mai mult. Cred că nu mai este necesar să adaug că ea a fost și cea care... m-a durut cel mai mult.